

Науково-дослідний інститут
публічної політики і соціальних наук

**ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ
І ПРОБЛЕМИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ:
ВИКЛИКИ ХХІ СТОЛІТТЯ**

Тези доповідей учасників
VII Всеукраїнської науково-практичної конференції

(м. Харків, 9 червня 2023 року)

Харків 2023

УДК 34(477)(063)
Т33

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Науково-дослідного інституту публічної політики і соціальних наук
(протокол № 7 від 3 липня 2023 року)

Т33 **Теоретичні** питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики ХХІ століття : тези доп. учасників VII Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 9 черв. 2023 р.) ; Наук.-дослід. ін-т публ. політики і соц. наук. Харків: НДІ ППСН, 2023. 192 с.

Збірник містить матеріали, у яких висвітлено сучасні проблеми теорії права, адміністративного, конституційного, цивільного, трудового, екологічного, кримінального, кримінального процесуального та інших галузей права.

Видання розраховане на науковців, викладачів, аспірантів та студентів юридичних закладів вищої освіти, а також юристів-практиків.

УДК 34(477)(063)

Матеріали викладено в авторській редакції з незначними коректорськими правками. Відповідальність за точність поданих фактів, цитат, цифр і прізвищ несуть автори та їх наукові керівники. Деякі доповіді та повідомлення мають дискусійний характер, оскільки в них висловлюється особиста думка автора, яка не завжди збігається з поглядами членів редколегії.

Електронна копія збірника безоплатно розміщується у відкритому доступі на сайті Науково-дослідного інституту публічної політики і соціальних наук (<https://pp-ss.pro>).

© Науково-дослідний інститут публічної політики і соціальних наук, 2023

ЗМІСТ

КОРНЕВ О. В.

Переконання, як метод профілактики службових правопорушень в професійній діяльності працівників судово-експертних установ України.....7

МУЗИЧУК Е. О.

До питання удосконалення адміністративного законодавства у сфері протидії корупційним проявам у публічній службі.....9

ІНЯХІН В. Є.

Верховенство права та законність як ключові принципи взаємодії між органами публічного адміністрування та суб'єктами підприємницької діяльності.....11

РОМАНСЬКИЙ І. В.

Рівні забезпечення територіальної оборони органами місцевого самоврядування14

ТАТАРИН Н. М.

Поняття планування розслідування кримінальних правопорушень18

ЯЦЕНКО Ф. П.

Досвід США щодо здійснення нагляду (контролю) за якістю надання освітніх послуг закладами вищої.....22

РАКОВИЧ М. М.

Особливості допиту потерпілих при розслідуванні незаконних заволодінь транспортними засобами25

БАРАШ Л. Є.

Особливості тактики допиту на стадії досудового розслідування злочинів, передбачених ст. 200 КК України28

ЗАВАЛЬНИЙ М. В.

Правове регулювання використання автоматизованих та автономних транспортних засобів в Україні32

ДИМИДЮК К. Д.

Підприємницька діяльність як об'єкт адміністративно-правового регулювання35

МАНИК О. В.

Щодо стану наукових досліджень питань затримання особи без ухвали слідчого судді під час дізнання.....38

ВОЮЦЬКА В. С.

Значимість належних меж контрольно-наглядової діяльності за підприємницькою діяльністю в Україні41

СТАРЧЕНКО В. М.

Мета та завдання керівника як суб'єкта забезпечення законності та дисципліни в діяльності Державного бюро розслідувань44

КУРЕПІН Р. Ю.

До характеристики функціонального призначення керівника територіального управління Державного бюро розслідувань46

ГРЕЧКО О. В.

Вдосконалення взаємодії і координації між суб'єктами протидії корупції в Україні50

DASHKEVYCH S.

European standards for professional training and selection of judges53

БОДНАР С. В.

Кадрове забезпечення, як важлива функція державно-приватного партнерства у сфері вищої освіти.....57

КОЛОБИЛІНА О. О.

Напрями кадрового забезпечення Державної митної служби України..... 59

БУХАРЄВА Ю. В.

Роль юридичної відповідальності у діяльності Державної митної служби України як суб'єкта протидії порушенням митних правил 62

НАУМКІН О. О.

Типові сліди сексуального насильства в умовах війни 65

КОЛІСНІЧЕНКО С. Ю.

Концептуальні засади вдосконалення адміністративного законодавства, яке регламентує здійснення нагляду та контролю за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів в Україні 68

ГРИБАН М. М.

Щодо розуміння сутності безпеки на автомобільному транспорті загального користування 70

МАРТИНЮК А. В.

Правотворчість, як важлива адміністративно-правова форма забезпечення територіальної оборони Національною гвардією України 72

ЗІНКЕВИЧ В. К.

Організаційно-правові аспекти удосконалення взаємодії місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування під час воєнного стану 75

ВОСКОВОЙНІКОВ В. В.

Поняття та значення нормотворчості як форми підтримки та розвитку бізнесу в умовах воєнного стану 77

ГОВОРУЩАК К. К.

Етапи становлення та розвитку криміналістичної тактики..... 79

БЕРШОВ Г. Є.

Правозастосовна практика розслідування військових злочинів в умовах воєнного стану 82

ТИМОШКО В. В.

Особливості прийняття процесуальних рішень під час досудового розслідування воєнних злочинів..... 85

ХОВПУН О. С.

Проблеми оплати праці працівників апарату суду в Україні..... 88

ОСТАП'ЮК А. Ю.

Досвід США щодо забезпечення цивільного захисту та можливості його використання в Україні 91

МЕЛЬНИК Т. М.

Місце юридичного супроводження серед інших напрямків діяльності закладів вищої освіти 94

ШАПОВАЛОВА К. Г.

Аналіз сутності норм права як елементів механізму реалізації соціальних прав державних службовців в Україні..... 96

ДЖУРА Х. Ю.

Наукова інтерпретація механізму правового забезпечення соціальної функції держави 99

БОГДАНОВ Р. І.

До характеристики ключових функцій інформаційного забезпечення територіальних управлінь Державного бюро розслідувань 101

КОСІНЦЕВ К. В.	
Сучасний стан становлення та розвитку нормативно-правових засад застосування спрощеного режиму регулювання трудових відносин	103
БЕСПАЛИЙ І. В.	
До характеристики функцій превентивної діяльності як напрямку правоохоронної діяльності Національної поліції	105
ЛЕОНОВ О. О.	
Суб'єкт забезпечення реалізації прав громадян у сфері підприємницької діяльності в Україні.....	108
СОКОЛОВСЬКИЙ А. С.	
Сутність та види організаційних заходів із забезпечення протидії нелегальній міграції в Україні.....	112
НАУМЕНКО І. С.	
Поняття та види засобів забезпечення контролю та безпеки у сфері банківської діяльності в Україні	115
АРАНЧІЙ В. О.	
Поняття та особливості державної охоронної діяльності	118
ТОЛЧІНІНА-БУРУНСЬКА Ю. Ю.	
До питання сутності міжнародного співробітництва у сфері електроенергетики України.....	121
ІВАХНЕНКО О. А., ПАВЛИК Ю. В.	
Проблеми надання реабілітаційної допомоги військовослужбовцям в Україні	124
ГАЛУШКО П. П.	
Кіберзлочинність в Україні в умовах війни як об'єкт кримінологічного аналізу.....	128
ЛУЧИЦЬКИЙ А. О.	
Правові засади організації діяльності закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання	132
ЮР'ЄВ В. В.	
До проблеми визначення завдань забезпечення обласними військовими адміністраціями України режиму воєнного стану	135
СТОРОЖЕНКО В. В.	
До характеристики ключових функцій Служби безпеки України як державного правоохоронного органу спеціального призначення.....	137
ШМАТОВАЛЕНКО С. С.	
Питання фінансового моніторингу в галузі запобігання корупції адміністративно-правових аспектів	139
МУРАДЛІ Г. І.	
Особливості правового регулювання підвищення кваліфікації працівників поліції	141
НЕСТЕРЕНКО Р. О.	
Особливості відкриття кримінального провадження за фактом учинення шахрайств з банківськими картами	144
ПРИСЯЖНЮК О. А.	
Судовий контроль як засіб реалізації дискреційних повноважень правоохоронних органів.....	147
КОНОНЕНКО В. А.	
Розуміння поняття «припинення дії нормативно-правового акту».....	151
БЕЛОУСОВ В. Д.	
Характеристика соціальної роботи як гарантії соціальної безпеки держави.....	154

ЛЕВИЦЬКИЙ О. О.

Поняття принципів забезпечення карантинних та протиепідемічних заходів 157

РОМАСЄВ О. В.

Особливості дотримання принципу гласності та відкритості судового розгляду під час дії правового режиму воєнного стану 160

БОЛІЙ О. П.

До проблеми визначення поняття компетенції підрозділів внутрішньої безпеки Національної поліції України 163

САХОН О. О.

Компетенція управлінь оперативно-територіальних об'єднань Національної гвардії України як суб'єктів забезпечення національної безпеки 165

ГАЙДУК С. О.

Співбесіда як етап добору до Національної поліції 168

ВИЛКОВ С. В.

Дослідження юридичних аспектів адміністративних процедур в системі адвокатського самоврядування..... 172

ЯРЕМЧУК Р. А.

Обставини, що підлягають з'ясуванню, під час розслідування умисних вбивств, вчинених з використанням вогнепальної зброї в умовах воєнного стану 175

ПОПОВИЧ І. М.

Напрями вдосконалення кадрового забезпечення суб'єктів забезпечення законності під час здійснення правосуддя..... 178

ФЕДОСЄЄВ Є. О.

Поняття та предмет процесуальної діяльності захисника під час застосування неізоляційних запобіжних заходів у кримінальному провадженні 181

ОЛЕКСЮК В. В.

Європейський досвід проведення кадрових процедур в поліції 184

ЧЕРНЯВСЬКИЙ В. Є.

Межі контролю та нагляду за веденням лісового господарства в Україні 187

ГУГНЯК С. В.

Зарубіжний досвід забезпечення поліцією публічної безпеки і порядку на регіональному рівні 189

ПЕРЕКОНАННЯ, ЯК МЕТОД ПРОФІЛАКТИКИ СЛУЖБОВИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ СУДОВО-ЕКСПЕРТНИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ

Олексій Васильович КОРНЄВ,

*здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії
Національного наукового центру «Інститут
судових експертиз ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса»,
Міністерство юстиції України
<https://orcid.org/0009-0002-3170-7618>*

У адміністративно-правовій галузі, в цілому, і в межах окремих її сфер та інститутів, зокрема таких як профілактика, традиційно виокремлюють два загальні методи впливу на учасників суспільних відносин – це переконання і примус. Втім, більшість науковців цілком справедливо підкреслюють, що в умовах сьогодення саме переконання є найбільш ефективним методом профілактики правопорушень. Так, З.Р. Кісіль і Р. В. Кісіль, висвітлюючи профілактичну діяльність правоохоронних органів, відмічають, що саме переконання є одним із головних методів адміністративної діяльності цих органів, спрямованої зокрема на протидію правопорушенням. Переконання, зазначають адміністративісти має на меті: а) виховання у громадян внутрішньої потреби і стійкої звички правомірної поведінки; б) попередження протиправних вчинків; в) позитивний соціально-реадаптаційний вплив на правопорушників. Необхідність досягнення вказаних цілей передбачає використання різних норм переконання, системи заходів впливу на свідомість і поведінку громадян [1]. Н.В. Машніцька також називає переконання головним методом адміністративної діяльності, який на її думку, можна розглядати як вплив на правосвідомість громадян, що здійснюється шляхом проведення заходів виховного, заохочувального, роз'яснювального та іншого характеру, з метою переконування громадян в обґрунтованості, доцільності та необхідності добровільного та сумлінного додержання встановлених державою норм і правил, а також заходів, що проводяться органами влади, з метою реалізації державної політики у сфері охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, запобігання та протидії правопорушенням [2, с.209]. С. Г. Голубов, О. Д. Гринь стверджують, що метод переконання є визначальним методом щодо попередження вчинення правопорушень. При цьому, зазначає С. Г. Голубов, переконання становить комплекс виховних, роз'яснювальних та заохочувальних засобів, які здійснюються з метою підвищення організованості, дисципліни громадян, добровільного виконання ними законів. Саме переконання формує правосвідомість, внутрішню готовність до прийняття й виконання загальнообов'язкових правил [3, с. 238; 4, с.19]. На думку І. Козачук переконання позиції адміністративного права являє собою різновид адміністративного методу забезпечення уповноваженими державними органами належного стану справ у певній сфері суспільних відносин

шляхом застосування системи заходів впливу виховного та заохочувального характеру на свідомість і поведінку суб'єктів цих правовідносин з метою формування у них звички добровільного і обов'язкового виконання вимог законів та інших правових норм, що діють у вказаній сфері [5, с.127]. В. В. Галуцько та ін. вважають, що переконання полягає в попередженні правопорушень за допомогою впливу на свідомість і поведінку людей, у результаті чого ті свідомо дотримуються правових норм [6, с.546]. Переконання, доводять правник, слід розглядати як систему заходів правового і неправового (тобто організаційного) характеру, що виявляється у застосуванні державними органами роз'яснювальних, виховних та заохочувальних методів, спрямованих на формування у громадян свідомої звички, спрямованої на додержання правових вимог (розумінні чіткого виконання законів), а також почуття недопустимості їх порушення, що являє собою необхідну умову успішної побудови правової, демократичної держави [7, с. 289-290]. В. А. Бортник пропонує розуміти під переконанням систему заходів правового й неправового характеру, які проводять державні та громадські органи, що виявляється у здійсненні виховних, роз'яснювальних і заохочувальних методів, спрямованих на формування у громадян розуміння необхідності чіткого виконання законів та інших актів [8, с.58].

Список використаних джерел:

1. Кісіль З. Р., Кісіль Р. В. Адміністративне право: навч. посіб. 3-тє вид. - К. Алерта; ЦУЛ, 2011. 696 с.
2. Машніцька, Н. В. Сутність переконання як методу адміністративної діяльності міліції. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2012. № 3 (58). С. 204-211.
3. Голубов, С. Г. Метод переконання в діяльності Державтоінспекції МВС України. *Форум права*. 2012. №4. С. 237-242 URL: <http://arhive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-4/12gsgdmu.pdf>.
4. Гринь О. Д. Переконання і примус в праві / Матеріали 76-ї наук. конф. проф.-виклад. складу і наук. працівн. екон.-прав. факультету ОНУ імені І. І. Мечникова, (Одеса, 24-26 листоп. 2021 р.). Одеса : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/32055/1/18-21.pdf>
5. Казанчук, І. Сутність та значення методу переконання в сфері адміністративно-правової охорони навколишнього природного середовища в Україні. *Věda a perspektivy*. 2023. № 1(20). Р. 122-133. DOI:[https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-1\(20\)-122-133](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-1(20)-122-133).
6. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко та ін. ; за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. Видання третє. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 584 с.
7. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко та ін.; за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. Видання четверте. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 656 с.
8. Бортник В. А. Адміністративне право України: навч. посіб. / В. А. Бортник. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. 222 с.

ДО ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЙНИМ ПРОЯВАМ У ПУБЛІЧНІЙ СЛУЖБІ

Едуард Олександрович МУЗИЧУК,

*аспірант Академії праці,
соціальних відносин і туризму*
<https://orcid.org/0009-0000-8695-8807>

Як відомо, корупція є однією з найбільших загроз суспільству, економіці та демократії, причому не лише в Україні, а й в усьому світі. Корупція підриває основні засади демократії в країні та виступає перешкодою для економічного зростання і інвестицій.

Негативний вплив корупції на публічну службу, на наше глибоке переконання, розкривається в очевидному протиріччі будь-яких корупційних проявів двом важливим принципам публічної служби, а саме принципу професійності та пріоритету загальних інтересів над особистими.

Щодо принципу професійності публічної служби, то зазначаємо, що сутність даного принципу полягає у тому, що публічні службовці реалізують покладені на них повноваження на постійній основі, отримують офіційний зарібок як єдине джерело матеріального забезпечення, що передбачає дотримання передбачених законом обмежень і заборон стосовно зайняття будь-якою іншою оплачуваною діяльністю. Порушення ж даного принципу зводяться до того, що публічний службовець використовує покладені законом повноваження для задоволення будь-яких особистих інтересів.

Принцип пріоритету загальних інтересів над особистими полягає у тому, що публічна служба, на відміну від роботи особи у приватних комерційних або інших структурах, передбачає служіння публічного службовця не своїм власним інтересам, а суспільству в цілому, тобто інтересам тих осіб, з якими у публічного службовця не має жодних попередньо встановлених взаємовигідних відносин.

Окремо зазначимо, що розслідування корупційних злочинів повинні здійснюватися з дотриманням принципу пропорційності, щоб уникнути неправомірного втручання в приватне життя громадян, а також недопустимості проявів зловживання владою. Протидія корупції не повинна ставати приводом для безпідставного переслідування або тиску на невинних осіб.

Порушення даних принципів відбувається, на нашу думку, не ситуативно, а під впливом різних чинників, які ми стисло спробуємо описати.

Недостатнє організаційно-управлінське та нормативно-правове забезпечення системи протидії корупції може призвести до погіршення іміджу України на міжнародній арені, вплинути на сприйняття країни як ненадійного партнера для іноземних інвестицій, розвитку туризму та міжнародних відносин.

Необхідно зазначити, що діяльність антикорупційних органів України стикається з рядом проблем, які обмежують їх ефективність. Постійні зміни у владних структурах призводить до нестабільності в антикорупційних органах, перешкоджаючи налагодженню ефективної системи боротьби з корупцією.

Окреслене нами удосконалення може включати зміцнення незалежних антикорупційних органів на рівні нормативно-правового регулювання їх діяльності, вдосконалення правил декларування доходів і майна, створення ефективних механізмів розслідування корупційних діянь, а також підвищення правової свідомості населення, невід'ємним компонентом якої ми розглядаємо нульову толерантність до корупції.

Важливим кроком з точки зору юридичної техніки є забезпечення зрозумілості та доступності адміністративно-правових норм в сфері протидії корупції для всіх публічних службовців. Крім того, важливим кроком вважаємо зміцнення системи звітності, зокрема регулярного подання декларацій про доходи та майно публічних службовців та членів їх родин, щоб уникнути випадків недекларованого збагачення.

Ми твердо переконані, що українське законодавство має гарантувати повну незалежність антикорупційних органів, зокрема Національного агентства з питань запобігання корупції та Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Це допоможе уникнути впливу політичних чинників на діяльність цих органів і підвищить їхню ефективність у протидії корупції.

Ми твердо віримо у те, що перехід до електронних систем сприятиме зменшенню прямих контактів між публічними службовцями та громадянами у сфері надання адміністративних послуг. Це знизить ризик корупційних схем, які можуть виникнути у ході офлайн-взаємодії.

Зі свого боку наголошуємо на необхідності внесення дієвих змін до нормативно-правових актів, які становлять основу чинного законодавства у сфері регулювання публічної служби та процесів запобігання та протидії корупції. Зокрема у чинний Закон України «Про державну службу», а саме у ст. 8 вважаємо доречним внести зміни, доповнивши її чітко прописаними етичними стандартами для державних службовців і критеріями для їх відбору і подальшого проходження служби. А ст. 23 Закону України «Про запобігання корупції» доцільно розширити за рахунок примітки, у якій деталізовано роз'яснити, які подарунки та інші жести по відношенню до вітчизняних публічних службовців слід вважати спробою корупційного підкупу.

Отже, ефективність, дієвість та неупередженість публічних службовців, зокрема в контексті окреслених нами принципів, досягається лише за умови надійного нормативно-правового фундаменту. Зазначимо, що, запропоновані нами зміни у вітчизняному законодавстві не є вичерпними, а лише окреслюють вектор для подальшого наукового осмислення конкретних напрямків вдосконалення антикорупційного законодавства, у тому числі із залученням профільних кафедр закладів вищої освіти, науково-дослідних лабораторій, інститутів громадянського суспільства.

ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА ТА ЗАКОННІСТЬ ЯК КЛЮЧОВІ ПРИНЦИПИ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ ОРГАНАМИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ТА СУБ'ЄКТАМИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Володимир Євгенійович ІНЯХІН,

*здобувач Харківського національного
університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0009-0003-1126-0510>*

Принципи взаємодії між органами публічного адміністрування та суб'єктами підприємницької діяльності представляють собою відправні начала, вихідні ідеї, які лежать в основі реалізації відповідної взаємодії. Вказані принципи складають не тільки основу (підґрунтя) спільної діяльності досліджуваних суб'єктів, а й формують вектори та подальші перспективи розвитку даних правовідносин. Перелік відповідних принципів є досить широким, втім серед них ключове місце належить засадам верховенства права та законності.

Верховенство права, зазначає С.П. Головатий, - це ідея виключно природного права, доктрини природного права, тобто – ідея, яка виникла на визнанні одного факту: людина як істота природи з'являється на світ з певними правами і свободами, яких їй ніхто не дає і ніхто не має права від неї відібрати. І ці права та свободи називаються основоположними, які є невідчужуваними [0, с. 85-86]. Одним з проявів верховенства права є те, що право не обмежується виключно законодавством, виступаючи як одна з форм, а також охоплює інші соціальні регулятори, включаючи моральні норми, традиції, звичаї та інші. Ці компоненти отримали суспільне визнання та кореняться у культурному розвитку суспільства на різних етапах його історії. Всі ці складові правового поля об'єднуються загальною якістю, яка відображає концепцію справедливості та ідеалу права, що знаходить своє відображення в Конституції України. Такий підхід до розуміння правової сутності виключає заміну поняття права виключно поняттям закону, який може бути у певних випадках несправедливим та обмежувати особисту свободу та рівність особи. Справедливість становить важливу складову права, вона є ключовим фактором у визначенні його ролі як регулятора суспільних відносин, відображаючи загальнолюдський аспект права. Зазвичай справедливість вбачають як характеристику правової системи, яка виявляється у рівній юридичній рівності поведінки та у відповідності між злочином та покаранням, а також відповідності між цілями законодавця та засобами, які використовуються для їх досягнення [0; 0]. О.В. Петришин та В.С. Смородинський виділяють два підходи до інтерпретації принципу верховенства права. За першим (широким підходом), принцип верховенства права розглядається як модель організації державної влади у суспільстві, а саме «верховенство права над державою», що практично включає всі принципи правової держави [0]. Наприклад, вчені зазначають, що в американській юридичній практиці дотримання принципу верховенства пра-

ва включає вирішення широкого спектра питань, пов'язаних з конституціоналізмом, федералізмом, розподілом влади, громадянськими правами, судовим захистом, судовою системою, кримінальною юстицією, адміністративним правом тощо. Другий підхід (вузький) визначає верховенство права як модель взаємозв'язку між правом та законом у регулюванні суспільних відносин. Саме такий підхід відображено у Конституції України, яка закріплює принцип верховенства права та пояснює його сутність, зокрема як: найвищу юридичну силу Конституції, що втілює найважливіші правові цінності та вимагає, щоб закони та інші нормативно-правові акти відповідали їй; безпосередню дію норм Конституції, яка передбачає можливість звертання до суду для захисту конституційних прав безпосередньо на підставі її положень [0].

Із верховенством права тісно пов'язаний принцип законності. У загальному розумінні законність – це сукупність різноманітних, але однопланових вимог, пов'язаних із ставленням до законів та втіленням їх у життя: вимога точно та неухильно дотримуватися законів, кому вони адресовані; вимога дотримуватися ієрархії законів та інших нормативних актів; вимога того, щоб ніхто не міг скасувати закон, крім уповноваженого на це органу [0]. О.В. Гетманцев в своїх наукових працях вказує про те, що законність – це: суворе дотримання закону усіма суб'єктами правовідносин; верховенство закону в системі нормативно правових актів; єдність законності; єдина націленість діяльності органів законодавчої, виконавчої та влади; доцільності законності: (вибір законних варіантів здійснення правотворчої та правозастосовчої діяльності, які є найбільш оптимальними заходами досягнення мети правового регулювання); забезпечення рівності усіх перед законом, можливість покарання тільки за порушення чітко визначених положень закону тощо [0]. На думку Д.Г. Манько, під принципом законності варто розуміти систему ідей і поглядів, що базуються на закономірностях суспільного розвитку. Ці ідеї та погляди стають вихідним принципом формування мотивів відповідної поведінки та внутрішньої переконаності щодо необхідності дотримання законів і нормативних актів. Зазначена законність гарантує перетворення задуманого, закріпленого в правових нормах порядку суспільних відносин, у реальний порядок, тим самим створюючи необхідні передумови для належного функціонування суспільства, забезпечення порядку, організованості та дисципліни, як продовжує зазначати автор [0].

Таким чином, верховенство права та законності – це дві ключові засади, які лежать в основі здійснення будь-якої діяльності. Їх зміст передбачає, що в процесі взаємодії органи публічного адміністрування та суб'єкти господарської діяльності повинні дотримуватись норм чинного законодавства, а також інших соціальних регуляторів, як-то: норми моралі, етики, правові звичаї, тощо. Окрім того, саме на основі вказаних принципів засновуються інші як загальні, так і спеціальні принципи, серед яких слід виділити засади: безперервності; спільності інтересів; інформованості; партнерства; спрощення та раціоналізація процедур; стимулювання; прозорості; плановості; взаємної відповідальності

Список використаних джерел:

1. Головатий С. П. Верховенство права: юридичний принцип, який в Україні офіційно визнано та який має діяти. *Українське право* : матеріали міжнар. конф. [«Верховенство права: питання теорії та практики»]. 2006. № 1. С. 13–14
2. Рішення Конституційного Суду України від 2 листопада 2004 року № 15-рл/2004 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/vO15p710-04>
3. Трихліб К. О. Верховенство права: сучасні інтерпретації. *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Юридические науки»*. Том 26 (65). 2013. № 2-1 (Ч. 1). С. 152-163
4. Петришин О.В., Погребняк С.П., Смородинський В.С. Теорія держави і права: підручник. Х.: Право. 2015. 368 с.
5. Галуцько В.В. Адміністративно-правові основи організації та діяльності Державної служби охорони при Міністерстві внутрішніх справ України: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук, 12.00.07. / Національна академія внутрішніх справ України. К., 2004. 19 с.
6. Комаришин Н.С., Гетманцев О.В. Принципи законності: поняття, особливості. *Міжнародна науково-практична конференція студентів і молодих вчених*. Суми: УАБС НБУ. 2006. С.49–51
7. Манько Д. Г. Легалізація як правова процедура : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Манько Денис Григорович ; Одес. нац. юрид. акад. О., 2010. 205 с.

РІВНІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Ігор Васильович РОМАНСЬКИЙ,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0009-0000-6419-3751>*

Участь органів місцевого самоврядування у забезпеченні територіальної оборони України, згідно до особливостей їх адміністративно-правового статусу, не є явищем хаотичним, а цілком структурованим процесом, що здійснюється на різних рівнях. Перший рівень, як вбачається представлено обласними та районними радами, які згідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст [1]. Тобто, це органи місцевого самоврядування найвищого значення, компетенція яких поширюється в рамках найбільших територіальних одиниць. Крім того, відповідно до положень Закону на зазначені ради покладається найширший спектр завдань. Так, відповідно до статті 43 виключно на пленарних засіданнях районної, обласної ради вирішуються такі питання: «1) утворення, обрання і ліквідація постійних та інших комісій ради, зміна їх складу, обрання голів комісій; 2) затвердження програм соціально-економічного та культурного розвитку, підготовки територіальної оборони та населення України до участі в русі національного спротиву відповідно району, області, цільових програм з інших питань, заслуховування звітів про їх виконання; 3) розгляд прогнозів відповідно районних, обласних бюджетів, затвердження таких бюджетів, внесення змін до них, затвердження звітів про їх виконання; 4) розподіл переданих з державного бюджету коштів у вигляді дотацій, субвенцій відповідно між районними бюджетами, місцевими бюджетами міст обласного значення, сіл, селищ, міст районного значення; 5) заслуховування інформації прокурорів та керівників органів Національної поліції про стан законності, боротьби із злочинністю, охорони громадської безпеки і порядку та результати діяльності на відповідній території» і таке інше [1]. Широта компетенції обласних та районних рад надає їм можливість вирішувати питання організації територіальної оборони у комплексі, передбачаючи фінансові, управлінські, правові та інші аспекти в межах районів та областей.

Другий рівень представлено роботою сільських, селищних та міських рад, компетенцію котрих поширено на менші територіальні одиниці. Головним важелем забезпечення територіальної оборони на даному рівні також виступають різноманітні локальні програми розвитку, фінансування та організації територіальної оборони. Наприклад, Програма щодо сприяння територіальній обороні міста Дніпра на 2022-2026 роки затверджена рішенням Дніпровської міської ради від 23.02.2022 №28/16 спрямована на: формування в Україні національного спротиву; сприяння максимально широкому залученню населення до дій, спрямованих на забезпечення суверені-

тету і територіальної цілісності держави; визначення завдань територіальної оборони, руху опору і підготовки громадян України до національного спротиву; забезпечення соціального захисту військовослужбовців і добровольців Сил територіальної оборони Збройних Сил України та осіб, які виконують завдання руху опору. Програма передбачає фінансування заходів, що сприятимуть забезпеченню готовності громадян України до національного спротиву, налагодженню взаємодії з цих питань між Регіональним управлінням Сил територіальної оборони, добровольчими формуваннями Дніпровської міської територіальної громади, виконавчими органами, комунальними підприємствами, закладами та установами міської ради, та створення належних умов для реалізації відповідних повноважень [2].

Важливим моментом діяльності сільських, селищних та міських рад є створення, організація роботи і забезпечення комплектування добровольчих формувань територіальних громад. Так, положення Постанови КМУ «Про затвердження Порядку організації, забезпечення та проведення підготовки добровольчих формувань територіальних громад до виконання завдань територіальної оборони» встановлюються, подібна діяльність організовується та проводиться з урахуванням воєнно-стратегічної та воєнно-політичної обстановки на території України та поза її межами, суспільно-політичної обстановки в регіоні, умов проведення операції Об'єднаних сил, досвіду застосування Збройних Сил та Збройних Сил країн-партнерів, участі в міжнародних операціях з підтримання миру та безпеки. Забезпечення підготовки здійснюється шляхом проведення заходів суб'єктами підготовки із забезпечення спланованих заходів з підготовки добровольчих формувань за всіма напрямками постачання відповідно до обґрунтованих заявок і норм забезпечення (лімітів використання) матеріально-технічними засобами за класами постачання, навчальною матеріально-технічною базою, фінансовим ресурсом. Підготовка членів добровольчих формувань здійснюється із залученням місцевих держадміністрацій та органів місцевого самоврядування, інструкторсько-викладацького складу військових частин (підрозділів), навчальних центрів, вищих військових навчальних закладів Збройних Сил, сил оборони та волонтерських організацій [3].

Останній рівень забезпечення територіальної оборони органами місцевого самоврядування в Україні обмежено сферою діяльності сільського, селищного, міського голови. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 №280/97-ВР у статті 12 встановлює, що останній є головною посадовою особою територіальної громади відповідного села (добровільного об'єднання в одну територіальну громаду жителів кількох сіл), селища, міста. Він очолює виконавчий комітет відповідної сільської, селищної, міської ради, головує на її засіданнях [1].

Тобто, робота селищного, сільського, міського голови спрямована на реалізацію волі територіальної громади вираженої у документах відповідної ради, у тому числі з оборонних питань. Для цього вказана посадова особа наділена правом приймати власні нормативно-правові акти – розпорядження, багато з яких присвячено різноманітним аспектам забезпечення територіальної оборони. Наприклад, Розпорядженням Кобеляцького міського голови від 24.02.2022 №24 «Про створення ради оборони» сформовано

колегіальний орган, що включає представників органів місцевого самоврядування, працівників правоохоронних та інших державних органів, метою діяльності якого є забезпечення сприяння військовому командуванню у заходженні та здійсненні правового режиму воєнного стану на території Кобеляцького району Полтавської області. Очільником та ключовим координатором даної ради виступає відповідний міський голова [4].

Окрім того, сільський, селищний, міський голова сприяє реалізації фінансових програм та належному розподілу коштів спрямованих на підтримку територіальної оборони.

Таким чином, рівні забезпечення територіальної оборони органами місцевого самоврядування представляють собою окремі функціональні класери, кожен з яких має власне унікальне призначення та роль в оборонній сфері, а саме:

1) на рівні області та районів: а) відбувається організація управління та фінансування територіальної оборони обласними та районними радами в рамках найбільших адміністративно-територіальних одиниць; б) забезпечується локальна взаємодія між органами місцевого самоврядування області та району із іншими суб'єктами реалізації та організації територіальної оборони; в) здійснюється комплексна підготовка матеріальних та соціальних ресурсів територіальної оборони; г) реалізуються заходи із виховання населення, популяризації військової служби та заохочення до її проходження у частинах (підрозділах) територіальної оборони;

2) на рівні села, селища та міста: а) забезпечується виконання законодавства в сфері територіальної оборони в межах повноважень сільської, селищної або міської ради; б) організовується робота добровольчих формувань територіальних громад, а також підготовка їх особового складу до виконання завдань територіальної оборони; в) проводяться заходи із сприяння мобілізації населення та удосконалення системи мобілізаційної підготовки; г) здійснюються заходи із забезпечення функціонування сільської, селищної та міської інфраструктури, підприємств та організацій всіх форм власності в аспекті реалізації територіальної оборони та умов воєнного стану;

3) на рівні діяльності сільського, селищного, міського голови: а) організовується міжвідомча співпраця із правоохоронними та іншими органами державної влади з питань забезпечення територіальної оборони та правопорядку на території міста, села або селища; б) забезпечується реалізація комплексних програм фінансування заходів територіальної оборони та її організації в межах відповідних адміністративно-територіальних одиниць.

Список використаних джерел:

1. Про місцеве самоврядування в Україні: закон від 21.05.1997 №280/97-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1997. №24. Ст.170.

2. Про затвердження Програми щодо сприяння територіальній обороні міста Дніпра на 2022-2026 роки: рішення від 23.02.2022 №28/16. Офіційний веб-сайт Дніпровської міської ради. URL: <https://dniprorada.gov.ua/uk/Widgets/GetWidgetContent?url=/WebSolution2/wsGetTextPublicDocument?pID=580372&name=28/16>.

3. Про затвердження Порядку організації, забезпечення та проведення підготовки добровольчих формувань територіальних громад до виконання завдань територіальної оборони: постанова, порядок від 29.12.2021 №1447. Офіційний вісник України. 2022. №10. Ст.42.

4. Про створення ради оборони: розпорядження від 24.02.2022 №24. Офіційний веб-портал Кобеляцької територіальної громади Полтавської області. URL: <https://kobelyakymiskrada.gov.ua/documents/24849-pro-stvorennya-radi-oboroni>.

ПОНЯТТЯ ПЛАНУВАННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Назарій Миколайович ТАТАРИН,

*кандидат юридичних наук, заступник
начальника відділу комплектування апарату
управління комплектування Департаменту
персоналу Міністерства внутрішніх справ
<http://orcid.org/0000-0002-3888-2104>*

Розслідування кримінальних правопорушень, як відомо, є трудомісткою діяльністю, яка потребує ретельної підготовки та належної реалізації. При цьому особлива увага приділяється такому її аспекту як планування. Адже тільки добре спланована справа може дозволити досягти бажаних результатів. Якщо вказане правило спроектувати на діяльність з виявлення та розслідування кримінальних правопорушень, можна стверджувати, що своєчасне й якісне планування розслідування сприяє його ефективності та результативності. Більше того, прийнято вважати, що «організація розслідування отримує матеріалізацію у плані розслідування» [1, с. 200]. До того ж, як відзначає В.В. Тіщенко, формування окремої криміналістичної методики не можна уявити без урахування такого важливого принципу як «планованість ходу розслідування». Вказаний принцип означає, що всі процесуальні дії під час досудового розслідування обов'язково повинні плануватися як передумова забезпечення їх проведення «в певній послідовності» [2, с. 33]. У цьому контексті вбачається виправданим і, більше того, нагальним питання щодо визначення поняття «планування розслідування кримінальних правопорушень».

Визначення поняття планування розслідування не є уніфікованим. Різні вчені по-різному трактують його. Наприклад, О. Ромців за результатами аналізу наукових підходів до тлумачення терміну «планування розслідування» в криміналістичній науці в радянський та пострадянський період виокремила та навела найбільш розповсюджені, а саме як: методу організації розслідування; уявлення про систему майбутніх дій, ідеальну модель процесу розкриття та розслідування злочину; найраціональнішої організації досудового слідства, яка забезпечує швидке і повне розкриття злочинів; розгорнутої поетапної програми практичних дій, найважливіший елемент реконструктивної діяльності слідчого; складний мисленнєвий процес, що полягає у визначенні завдань слідства, шляхів і способів їх вирішення відповідно до вимог закону; мисленнєву діяльність, спрямовану на визначення обсягу і предмета дослідження, обставин вчиненого злочину, послідовності провадження слідчих та інших дій; визначення шляхів розкриття злочину, окреслення обставин, які підлягають з'ясуванню, та встановлення доцільних термінів проведення необхідних слідчих дій і оперативно-розшукових заходів» [1, с. 200].

У сучасній криміналістичній науці, а саме періоду незалежності України, питання щодо сутності планування розслідування кримінальних правопорушень не втратило своєї актуальності. Приміром, В.В. Семенов укажує, що «планування розслідування є основним методом організаційно-управлінської діяльності у кримінальних провадженнях. За своїм змістом і функціями планування – це складний процес з визначення шляхів, способів, засобів, сил і строків успішного досягнення заздалегідь поставленої цілі» [3, с. 78].

Свою чергою, А.В. Іщенко, підкреслюючи тісний зв'язок із організацією розслідування, під плануванням розслідування кримінальних правопорушень розуміє, передусім, «комплекс заходів для створення оптимальних умов його реалізації», можливість і способи «вірно окреслити програму дій під час досудового розслідування» [4, с. 318]. Разом із цим учений наголошує, що планування та організація розслідування кримінальних правопорушень настільки взаємопов'язані, що, фактично, перше не може існувати без і поза другого [4, с. 318]. У цьому контексті слушною є думка, що «планування є не просто елементом організації, але організуючою основою (принципом) розслідування, тобто тільки через планування можна на практиці здійснити організацію діяльності з розслідування злочину» [5, с. 347].

М.А. Погорецький дотримується позиції В.Ю. Шепітька під час визначення планування розслідування кримінальних правопорушень шляхом окреслення його змістовного наповнення, а саме, вказуючи, що планування є «діяльністю слідчого, яка полягає у визначенні оптимального переліку слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, строків і послідовності їх проведення з метою швидкого та ефективного розслідування конкретного злочину» [6, с. 43]. Подібної точки зору дотримується й авторський колектив [7, с. 261].

З наведеного помітно, що науковці або вказують на відношення планування до організації розслідування, або підкреслюють характер діяльності (розумовий), або розкривають зміст такої діяльності. При цьому окрема група вчених поєднують вищенаведені трактування планування розслідування кримінальних правопорушень в одному визначенні.

Як приклад, О. Ромців, «вивчивши розмаїття думок науковців з цієї проблематики», дійшла висновку, «що планування слід розглядати як метод організації досудового розслідування, суть якого полягає у творчій розумовій діяльності слідчого щодо створення уявної організаційної моделі розслідування конкретного злочину, змістом якої є визначення черговості, строків, сил та засобів, які слід використати під час встановлення обставин, що підлягають доказуванню, та під час їхнього безпосереднього доказування» [1, с. 200]. Подібним шляхом формулюють дефініцію планування розслідування кримінальних правопорушень і А. Гула, Ю. Доліновський, пропонуючи розуміти під ним «розумову діяльність слідчого, спрямовану на оцінку інформації про злочин, висунення версій, визначення на їх основі обставин, що підлягають встановленню, і необхідних для цього слідчих (розшукових) дій, створенням системи взаємодії слідчого із суб'єктами оперативно-розшукової діяльності, експертами, спеціалістами, засобами масової інформації тощо» [8, с. 112].

Разом із тим вважаємо, що сутність планування розслідування кримінальних правопорушень доцільно розкривати через виокремлення відмінних, властивих цій категорії ознак. Зокрема, з вищенаведених трактування планування розслідування можна дійти висновку, що ознаками планування розслідування кримінальних правопорушень є: безперервність (планування здійснюється впродовж усього процесу досудового розслідування, на кожному з його етапів); динамічність і ситуативна зумовленість (складені плани можуть змінюватися залежно від зміни слідчої ситуації, зміст плану залежить від тактичних завдань розслідування, обсягу вихідної й іншої доказової інформації, наявних ресурсів (матеріально-технічних і людських), строків, тощо); за своїм характером є розумовою діяльністю (полягає в осмисленні наявної ситуації та можливостей, їх співставлення з очікуваними й необхідними результатами, прогнозування «вірогідних сценаріїв розвитку подій» і способів реагування на них, визначення заходів і засобів вирішення поставлених завдань, а також черговості їх здійснення/застосування); цілеспрямованість (спрямована на досягнення мети шляхом вирішення окремих завдань); обґрунтованість і конкретність (планування розслідування здійснюється з урахуванням і на підставі наявного обсягу в кожному кримінальному провадженні орієнтованої та доказової інформації).

З приводу ролі планування розслідування кримінальних правопорушень варто зазначити, що воно дозволяє вирішити завдання кримінального провадження стратегічного та тактичного характеру. Більше того, будучи методом (способом) організації розслідування кримінальних правопорушень планування, своєю чергою, вирішує і його завдання, які полягають у впорядкуванні й оптимізації процесу досудового розслідування, створенні сприятливих для розслідування умов, за яких з найменшими затратами сил і засобів у коротші строки вдається отримати достатній обсяг доказової інформації про обставини, що підлягають доказуванню в кримінальному провадженні.

Отже, під плануванням розслідування кримінальних правопорушень пропонуємо розуміти розумову діяльність, яка полягає у створенні ситуативно зумовленої моделі розслідування протиправних діянь заради оптимізації та впорядкування процесу їх досудового розслідування.

Список використаних джерел:

1. Ромців О. Планування як важливий напрям організації розслідування злочинів у сфері службової діяльності в умовах протидії. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2019. Вип. 22. С. 199–204.
2. Тіщенко В.В. Криміналістична методика розслідування: теоретичні, методологічні та наукознавчі засади. *Криміналіст першопечатний*. 2017. Вип. 15. С. 26–37.
3. Семенов В.В. Проблеми висунення слідчих версій при розслідуванні вбивств, прихованих інсценуванням. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2009. № 9. С. 77–84.
4. Криміналістика: підручник / В.В. Пясковський, Ю.М. Чорноус, А.В. Іщенко та ін. К.: Центр учбової літератури, 2015. 544 с.
5. Остапчук М.С. Організація та планування провадження досудового розслідування розбоїв, учинених неповнолітніми. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2014. Вип. 2. С. 344–356.

6. Криміналістична тактика. 2-ге вид., переробл. та доп. / за ред. д-ра юрид. наук, проф. М.А. Погорецького, д-ра юрид. наук, доц. Д.Б. Сергєєвої. Київ: Алерта, 2017. 244 с.
7. Криміналістика. Академічний курс / Т.В. Варфоломєєва, В.Г. Гончаренко, В.І. Бояров, С.В. Гончаренко, В.О. Попелюшко. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 504 с.
8. Доліновський Ю., Гула Л. Організація планування розслідування злочинів, що вчиняються під час публічних закупівель у сфері охорони здоров'я. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2018. Вип. 889 (17). С. 110-116.

ДОСВІД США ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ НАГЛЯДУ (КОНТРОЛЮ) ЗА ЯКІСТЮ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ЗАКЛАДАМИ ВИЩОЇ

Федір Петрович ЯЦЕНКО,

*здобувач Харківського національного
університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0009-0004-9675-6079>*

Історія контролю якості освіти в США має свій початок наприкінці XIX століття, коли шкільна система почала динамічно розвиватися, і з'явилася потреба забезпечити належний рівень підготовки школярів для їх вступу у вищі навчальні заклади. В цей період були встановлені перші стандарти середньої освіти і з'явилися перші неpubлічні організації, які займалися оцінкою якості шкільної освіти. Оскільки федеральний уряд не брав активну участь у контролі якості середньої освіти, основну роль у цьому процесі відігравала влада штатів. На сьогоднішній день кожна державна школа повинна відповідати певним стандартам якості, встановленим законодавством кожного окремого штату. Ці стандарти деталізовані і включають в себе такі показники, як кількість навчальних годин, відношення вчителів до учнів, а навіть вимоги щодо наявності кондиціонерів у приміщеннях. Рівень деталізації цих стандартів може значно відрізнятися в залежності від кожного окремого штату [1, с.2].

На сьогоднішній день в Сполучених Штатах застосовується два види моніторингу якості освіти (які в тому числі застосовуються по відношенню до закладів вищої освіти, що здійснюють підготовку правоохоронців): внутрішній та зовнішній. Внутрішній моніторинг є важливою передумовою для розвитку ЗВО та є основою для вимірювання процесів та результатів навчання. Особливістю цього виду моніторингу є його універсальність, яка допомагає забезпечити високі стандарти якості та виявити позитивні зміни, а також вчасно попереджати можливі негативні події, якщо це необхідно. В свою чергу зовнішній моніторинг проводиться управлінськими структурами освіти або незалежними спеціалізованими організаціями з метою отримання достовірної статистичної інформації.

Важливо відзначити, що в США існує понад п'ятдесят національних асоціацій, агентств та спеціалізованих центрів, які отримали статус для проведення моніторингу якості освіти. Робота цих організацій координується Федерацією регіональних атестаційних комісій та Національною комісією з акредитації. Моніторинг якості освіти у вищих навчальних закладах в Сполучених Штатах приділяється великою увагою через численні дослідження, які підтверджують позитивний вплив правильно організованого моніторингу на успішність студентів. Важливо відзначити, що акредитація для вищих навчальних закладів є добровільною, проте заклади без відповідної акредитації не можуть розраховувати на фінансову підтримку уряду. Сам процес акредитації незалежний від уряду та здійснюється різними неурядовими акредитаційними органами та установами. Загалом, в США іс-

нує понад 50 національних асоціацій, агентств і центрів для перевірки якості навчальних програм, робота яких координується Національною комісією з акредитації [2].

Федерація регіональних атестаційних комісій (Federation of Regional Accrediting Commissions, FRAC) - це організація, що грає важливу роль у системі акредитації вищої освіти в Сполучених Штатах. FRAC об'єднує роботу регіональних акредитаційних комісій з різних частин країни з метою забезпечення якості вищої освіти та виконання норм та стандартів, необхідних для акредитації навчальних закладів. Основним завданням FRAC є координація та забезпечення взаємодії між цими регіональними комісіями, що допомагає забезпечити єдність та стабільність процесу акредитації національною шкалою. FRAC допомагає вирішувати спільні питання та встановлювати загальні стандарти для акредитації вищих навчальних закладів, що сприяє підвищенню рівня якості вищої освіти в США. FRAC також забезпечує обмін інформацією між регіональними комісіями, допомагаючи відстежувати зміни та тенденції в області акредитації. Ця організація виступає як надзвичайно важлива ланка в системі забезпечення якості вищої освіти в США, сприяючи здійсненню навчальними закладами найвищих стандартів та вимог до якості навчання та наукових досліджень.

Національна комісія з акредитації в Сполучених Штатах Америки (National Commission for Accreditation, NCA) відіграє важливу роль у забезпеченні якості вищої освіти в країні. Її головним завданням є забезпечення дотримання вищими навчальними закладами встановлених національних і міжнародних стандартів якості. Це досягається через процес акредитації, під час якого НКА оцінює різні аспекти діяльності закладів і програм, включаючи якість навчання, доступність ресурсів, кваліфікацію факультету та загальний стандарт освіти. НКА сприяє підвищенню рівня якості освіти в Сполучених Штатах, а також визначає, які заклади і програми відповідають вимогам для отримання акредитації. Це важливо для студентів, оскільки акредитовані заклади і програми зазвичай вважаються надійними і визнаними національно та міжнародно. Крім того, НКА служить також як інструмент для постійного вдосконалення освіти, сприяючи розвитку освітніх закладів та впровадженню нововведень у сфері навчання. Загалом, Національна комісія з акредитації грає важливу роль у забезпеченні якості вищої освіти в Сполучених Штатах, сприяючи розвитку освітнього середовища і забезпеченню надійності та доброчесності вищих навчальних установ.

Таким чином, контроль за якістю вищої освіти у США включає в себе комбінацію зусиль від різних учасників процесу, включаючи урядові органи, акредитаційні органи, самі навчальні заклади, викладачі, студенти та громадськість. Найбільш позитивними та важливими аспектами здійснення нагляду (контролю) за якістю вищої освіти є наступні:

1) Акредитаційні органи відіграють важливу роль у забезпеченні якості освіти у закладах вищої освіти, які здійснюють підготовку фахівців за різними напрямками. Ці органи перевіряють відповідність освітніх програм встановленим стандартам та критеріям. Окрім того, важливо відмітити, що акредитація є добровільним процесом, однак ЗВО повинні її проходити, що

б отримувати федеральні кошти і забезпечити визнання їхніх дипломів роботодавцями та іншими закладами. Для ЗВО, що здійснюють підготовку правоохоронців, процес акредитації є обов'язковим;

2) Міністерство освіти США та державні освітні агентства мають регуляторну роль у сфері здійснення нагляду (контролю) за ЗВО. Вони встановлюють правила і вимоги, які заклади повинні дотримуватися для збереження права на федеральне фінансування та державну підтримку;

3) керівництво закладів вищої освіти, що здійснюють підготовку правоохоронців несуть особисту відповідальність за підтримання та покращення якості своїх освітніх програм. Окрім того, керівники навчальних закладів, включаючи адміністраторів та викладачів, відіграють важливу роль у формуванні та встановленні стандартів навчання, а також у розробці навчальних планів і оцінці результатів;

4) забезпечення наявності необхідних кваліфікацій, знань, умінь та навичок серед викладачів є важливим для забезпечення якості освіти. ЗВО зі специфічними умовами навчання мають високі вимоги до найму і надання статусу постійного місця для викладачів;

5) наявність ефективної системи здійснення самоврядного контролю. ЗВО та їх спеціальні структурні підрозділи регулярно оцінюють свої програми та результати студентів, щоб об'єктивно оцінювати якість освіти;

6) існування високого рівня взаємодії із студентським самоврядуванням;

7) ЗВО зобов'язані публічно оприлюднювати інформацію про свої програми. Ця прозорість дозволяє здобувачам освіти і громадськості приймати обґрунтовані рішення щодо якості освіти;

Таким чином, контроль за якістю вищої освіти в США, - це складна система, яка включає в себе ряд організацій, які використовують різні форми та методи здійснення контрольно-наглядової діяльності. А відтак, можна досить високо оцінити ефективність нагляду (контролю) за якістю надання освітніх послуг закладами вищої освіти, яскравим підтвердженням чого є високий рівень професійності правоохоронців, зокрема поліцейських США.

Список використаних джерел:

1. Порівняльний аналіз забезпечення якості освітніх послуг в США та Україні. Аналітична записка. URL: <http://dialog.lviv.ua/wp-content/uploads/2021/01/Porivnyalniy-analiz-zabezpechennya-yakosti-osvitnih-poslug-v-SSHA-ta-Ukrayini.pdf>
2. Стійка О.Я. Моніторинг у системі вищої освіти США. Актуальні проблеми гуманітарних та природничих наук №08 (55) 2013р. С.333-336.

ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ ПОТЕРПІЛИХ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ НЕЗАКОННИХ ЗАВОЛОДІНЬ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ

Максим Миколайович РАКОВИЧ,

*аспірант кафедри кримінального
процесу Одеського державного
університету внутрішніх справ*
<https://orcid.org/0009-0009-9914-9449>

Однією з суттєвих особливостей кримінальних проваджень щодо незаконних заволодінь транспортними засобами, кримінальна відповідальність за що передбачена ст. 289 КК України [1] є, з одного боку, врахування нюансів механізму вчинення цих злочинів [2], а з іншого – оперативне отримання відомостей про обставини вчинення конкретного злочину, про які, зазвичай, найбільше знає потерпілий. Це є особливо важливим при розслідуванні вказаних злочинів в умовах воєнного стану, коли на поліцію покладається досить різноманітні функції в напруженій обстановці. З урахуванням цього при отриманні заяви потерпілої особи слідчим до внесення відомостей до ЄРДР проводиться опитування заявника щодо місця знаходження транспортним засобом та його характеристик, а також огляд місця події - місця знаходження викраденого транспортним засобом. Метою цих невідкладних дій є, з одного боку, перевірка достовірності інформації, яка була повідомлена, а з іншого - орієнтування в обставинах події, яка була заявлена як злочин, передбачений ст. 289 КК України. Зокрема, перевіряється ймовірність заволодіння транспортним засобом особами, які вважали правомірними свої дії: членами сім'ї власника (родичами, друзями); співвласниками або законними користувачами транспортного засобу; співробітниками підприємства, де працює заявник, який раніше надавав їм право користування своїм транспортним засобом тощо. Всі ці відомості фіксуються у протоколі отримання заяви потерпілого про вчинення кримінального правопорушення.

Відомості, отримувані від потерпілого є надзвичайно важливими з урахуванням тих дій, які слідчий повинен здійснити відразу після прийняття заяви:

- вилучити у власника свідоцтва (копії) про реєстрацію транспортним засобом, його фотографій (якщо вони є) і дублікату ключів від викраденого транспортним засобом (згідно складається протокол отримання речей і документів);
- встановити осіб, яким відома будь-яка інформація про злочин;
- встановити наявність камер зовнішнього відео спостереження підприємств, установ, організацій, розташованих поблизу місця знаходження викраденого транспортним засобом, на шляху можливого його переміщення злочинцями тощо;
- встановити кількість палива (бензин, дизельне паливо, газ), що наявні в баку викраденого транспортного засобу, останні показання одометра;

- доручити проведення оперативно-розшукових заходів, спрямованих на затримання зловмисників (план «Перехоплення» тощо);

- отримання інформації про ДТП, що сталися у регіоні останнього часу, і про їх учасників (транспортні засоби та водіїв).

Отримувана від заявника (потерпілого) інформація, перш за все, є важливою для організації здійснення невідкладних пошукових заходів, які дозволяють оперативно використати можливості патрульної поліції (служба 102) у встановленні місцезнаходження викраденого транспортного засобу, а також осіб причетних до його викрадення. Після внесення відомостей про заволодіння транспортним засобом до ЄРДР першочерговою слідчою дією є допит потерпілого, метою якого є детальне встановлення всіх обставин події, що мають значення для розкриття злочину і прийняття тактичних і процесуальних рішень. Зокрема, під час допиту потерпілого потрібно вирішувати наступні тактичні завдання, які полягають у з'ясуванні:

- коли і саме за яких обставин було виявлено факт незаконного заволодіння транспортним засобом;

- які ознаки та характеристики транспортного засобу (марка, модель, колір, рік випуску, особливі ознаки, технічний стан, вартість, оснащення сигналізацією, GPS-навігатором);

- чи має потерпілий запасні ключі від викраденого транспортного засобу і де вони знаходяться;

- які речі і документ знаходилися в транспортному засобі (в салоні, багажнику тощо) та їх ознаки;

- які характеристики місця паркування транспортного засобу, приміщення або іншого місця зберігання;

- скільки осіб мали доступ до приміщення, в якому зберігався транспортний засіб і звідки було здійснено його викрадення;

- чи є особи, які раніше до викрадення експлуатували транспортний засіб за домовленістю (довіреністю) з потерпілим і при яких умовах;

- які особи були обізнані про постійне місце паркування транспортного засобу, засоби його захисту від угону;

- хто, на думку потерпілого, міг вчинити викрадення належного йому транспортного засобу;

- чи не помітив потерпілий підозрілих осіб напередодні викрадення транспортного засобу біля його місцезнаходження (паркування), чи може їх впізнати.

Потрібно зазначити, що нерідко показання потерпілого містять певні неточності, які можуть бути викликані переживаннями у зв'язку з втратою коштовного транспортного засобу (наприклад, того, що належить батькам потерпілого). Стан сильного душевного хвилювання та емоційної нестабільності потерпілого може бути обумовлений і самим фактом вчинення щодо нього кримінального правопорушення, втрату транспортного засобу, з яким пов'язувалися певні життєві плани (наприклад, поїздка в інше місто). З урахуванням цього слідчий повинен обирати правильну психологічну лінію допиту, прийоми впливу, які б нейтралізували негативний психологічний стан потерпілого. Ця тактична спрямованість допиту іменується вста-

новленням психологічного контакту з потерпілим і засоби його досягнення в справах даної категорії мають певні особливості [3, с. 16-20; 4, с. 76].

Підводячи підсумок, зазначимо, що викладені тактичні завдання допиту потерпілих у кримінальних провадженнях про незаконне заволодіння транспортними засобами можуть розглядатися як певні орієнтири при підготовки таких допитів.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 26.05.2023).
2. Ракович М. М. Механізм незаконних заволодінь транспортними засобами та їх досудове розслідування. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. №3. С. 170-177.
3. Чорноус Ю. М. Психологічні основи реалізації тактичних прийомів. *Юридична психологія*. 2020. № 1 (26). С. 13-22.
4. Чорноус Ю. М., Власенко С. О. Особливості тактики допиту в процесі розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом. *Юридична психологія*. 2022. № 1 (30). С. 74-79.

ОСОБЛИВОСТІ ТАКТИКИ ДОПИТУ НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ СТ. 200 КК УКРАЇНИ

Леонід Євгенійович БАРАШ,

*аспірант Національного наукового центру
«Інститут судових експертиз
ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуца»
<https://orcid.org/0009-0005-1762-3727>*

Допит – найрозповсюдженіша слідча дія у кримінальних провадженнях, особливо за статтею 200 КК України. Це спосіб з'ясування важливих обставин справи, переважно від свідків та підозрюваних. У криміналістиці ретельно вивчають техніки й методи допиту як важливого джерела доказів у розслідуванні фінансових правопорушень. Він полягає у зборі інформації через запитання та відповіді від допитуваної особи.

Допит є різновидом спілкування, в ході якого передається інформація. Відповідність цієї інформації об'єктивній дійсності залежить від того, наскільки адекватно допитувана особа передає наявну інформацію і наскільки правильно вона сприйнята тим, хто допитує [1].

Цей процес потребує культури спілкування та урахування психологічних особливостей допитуваного.

Хоча допит є ефективним способом отримання інформації, його складність полягає у тому, що він не завжди надає повних даних та може стати об'єктом опору від допитуваних. Це одна з найскладніших слідчих дій, яка вимагає ретельного планування та вміння вирішувати проблемні ситуації. Некоректно проведений допит може призвести до суттєвих недоліків та необхідності повторного проведення.

Етап підготовки до проведення допиту передбачає послідовне виконання слідчим наступних заходів: 1) повне, всебічне та ретельне вивчення матеріалів кримінального провадження; 2) визначення предмета допиту в наявній слідчій ситуації; 3) визначення кола осіб, які підлягають допиту, залежить від низки факторів, у тому числі й від обсягу наявної інформації; 4) визначення послідовності проведення допитів різних категорій осіб; 5) вивчення особи кримінального правопорушника; 6) збирання оперативної інформації щодо допитуваної особи; 7) підбір речей та матеріалів для пред'явлення допитуваному; 8) визначення часу проведення допиту; 9) визначення місця проведення допиту різних категорій осіб; 10) визначення низки тактичних прийомів та методів, що будуть застосовуватися під час проведення допиту; 11) визначення необхідних науково-технічних засобів фіксації допиту та їх підготовка; 12) визначення учасників проведення допиту; 13) планування допиту [2, 3].

Визначення предмета допиту передбачає створення переліку обставин, які потрібно визначити під час цієї слідчої дії. Важливо скласти об'єктивний перелік питань, не додаючи зайвих деталей, що не стосуються справи.

Це дає змогу адекватно підійти до допитування в залежності від типу злочину та допитуваної особи.

Підготовчий етап допиту розпочинається з визначення учасників цієї процедури. Часто, у розслідуванні злочинів, пов'язаних із платіжними засобами, необхідність у залученні інших осіб до допиту виникає лише у випадках, коли потрібно отримати технічні деталі щодо електронних платіжних засобів, їх створення та використання. Тут важливо вивчити технічні питання, тому доцільно залучити відповідного спеціаліста. Це дозволить ефективніше фіксувати докази та викривати неправдиві показання.

Планування допиту - ключовий етап, що визначається характером злочину та інформацією про допитуваного. У більшості випадків, складаючи план допиту, можна зробити це в простій письмовій формі. Плануючи допит, слідчому варто передбачити ймовірність формування певної тактичної ситуації (ситуацій), тобто вдатись до логічного моделювання динаміки події [4].

Слід пам'ятати, що у плануванні допиту ключове значення має інформація про злочин і особу, яка його вчинила. Це визначає перелік питань для допиту, але інформованість слідчого про обставини злочину визначає тактичні дії під час допиту.

Під час робочого етапу допиту слід дотримуватися такого загального порядку: ідентифікація особи, встановлення соціально-демографічних даних, постановка запитань, складання протоколу та ознайомлення з ним допитуваного. Однак, специфіка цього етапу визначається головним чином суб'єктом допиту та тактичною ситуацією.

Для встановлення психологічного контакту криміналісти рекомендують виявити підкреслене чуйне, уважне, поважне ставлення до допитуваного, спокій і врівноваженість при звертанні до нього; виразити потерпілому співчуття і розуміння; провести бесіду на другорядну, нейтральну тему; докладно розпитати про спосіб життя, зв'язки, захоплення, коло інтересів тощо; допомогти порадою; з'ясувати мотиви, через які допитуваний відмовляється давати показання, спробувати подолати їх [5]. Це впливає на подальший розвиток ситуації під час допиту, зменшуючи ймовірність конфлікту.

У процесі допиту свідків у справах про незаконні дії з платіжними засобами важливо дотримуватись певних стратегій та тактичних прийомів для ефективного отримання повної та правдивої інформації.

Створення психологічного контакту. 1. Проявлення чуйного, уважного та поважного ставлення до допитуваного є ключовим на початку будь-якого допиту. 2. Звертання до нейтральних тем та спокійний підхід сприяють заспокоєнню допитуваного та позитивно налаштовують його на спілкування.

Створення сприятливої атмосфери під час допиту. 1. Запропонувати допитуваному розповісти про відомі йому обставини. 2. Дозволити допитуваному вільно висловити свою точку зору без перебивань. 3. Уточнити деталі показань, особливо з найвагоміших аспектів, для запобігання їх подальшій зміні.

Подолання складнощів під час допиту. У випадках, коли допитуваний забув деякі факти, важливо використовувати прийоми актуалізації пам'яті, такі як звернення до суміжних обставин або демонстрація аналогічних об'єктів.

Якщо свідок намагається приховати порушення в своїй діяльності, слід пояснити, що деякі факти вже відомі, а наслідки можуть бути мінімізовані.

Налагодження психологічного контакту та зміни позиції свідків можуть бути досягнуті шляхом пояснень про позитивні наслідки співпраці та можливих негативних наслідків при протидії розслідуванню.

Дотримання стратегій для уникнення втрати доказів. Планування допиту з метою максимальної деталізації показань може унеможливити можливість подальшої зміни показань та допоможе у збереженні доказів.

Пам'ятайте, що допит - складний та важливий етап у кримінальних провадженнях. Використовуючи вказані підходи, можна ефективно отримувати інформацію та мінімізувати ризики втрати доказів чи зміни показань.

Підозрювані у справах про незаконні дії з платіжними засобами можуть перебувати в різних ситуаціях під час допиту, що вимагає від слідчих різних підходів та тактик. Розглянемо основні сценарії допиту підозрюваних у цих справах:

Сприятлива безконфліктна ситуація. У такій ситуації слідчому важливо зберегти спокій та ввічливість під час допиту. Мета полягає в деталізації показань та фіксації їх за допомогою відеозапису для майбутнього контролю.

Допит у разі зізнання у вчиненні злочину. Деталізація показань у разі зізнання допомагає зафіксувати їх максимально повно. Це допомагає у подальшій перевірці показань та запобіганні можливості зміни свідчень в майбутньому.

Допит у разі заперечення вчинення злочину. Тут важливо шукати внутрішні та зовнішні протиріччя в показаннях. Пояснення невігідності відмови надавати показання може спонукати підозрюваного до співпраці.

Конфліктна ситуація під час допиту. При неправдивих показаннях важливо враховувати можливі варіації підозрюваного ставлення до звинувачень. Детальне запитання та конфронтація з обґрунтуванням можуть викликати відповіді та пояснення.

Правові гарантії підозрюваного. Важливо пам'ятати про права підозрюваного на захист та право не свідчити проти себе самого чи своїх близьких. У випадку відмови підозрюваного відповідати на запитання, допит потрібно зупинити відразу.

Допит у кримінальних провадженнях є складним та ключовим етапом, де використання відповідних підходів та стратегій є важливим для отримання максимально повної та правдивої інформації, а також для збереження доказів.

Планування допиту з метою деталізації показань може сприяти унеможливленню подальших змін свідчень, що є важливим для підтримання консистентності свідчень та збереження доказів.

Під час допиту різних учасників – свідків чи підозрюваних у справах про незаконні дії з платіжними засобами – необхідно застосовувати різні стратегії в залежності від ситуації, з якою може стикнутися слідчий. Важливо пам'ятати про правові гарантії підозрюваного та його право на захист, зокрема право не свідчити проти себе самого чи своїх близьких.

Створення психологічного контакту, дотримання стратегій для уникнення втрати доказів та зміни показань, а також урахування психологічних особливостей допитуваного є важливими аспектами, які сприяють ефективному проведенню допиту та отриманню об'єктивних свідчень у ході розслідування.

Список використаних джерел:

1. Переверза О. Я. (2015). Особливості процесуальної регламентації, механізму формування показань із чужих слів і тактики допиту свідків та потерпілих, які дають такі показання (за кпк 2012 року). Юридичний науковий електронний журнал. № 2. С. 228-231..
2. Чаплинська Ю. (2012). Організаційне забезпечення проведення допиту. Право і суспільство, 4, 189-194..
3. Карпенко М. В., Тимофєєва Н. В. (2021) Підготовка до проведення допиту. Актуальні питання теорії та практики в галузі права, освіти, соціальних та поведінкових наук – 2021: матеріали міжнар. наук.- практ. конф. (м. Чернігів, 22–23 квіт. 2021 р.) / гол. ред. О. М. Тогочинський; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 140-143.
4. Гвоздік О. (2023). Логічний аспект планування та проведення допиту. Філософські та методологічні проблеми права, 25(1), 28-37.
5. Криміналістика : підручник (2020) [В. В. Пясковський, Ю. М. Чорноус, А. В. Самодін та ін.] ; за заг. ред. В. В. Пясковського. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 752 с.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ АВТОМАТИЗОВАНИХ ТА АВТОНОМНИХ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ В УКРАЇНІ

Михайло Володимирович ЗАВАЛЬНИЙ,

*доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник,
директор НДІ публічної
політики і соціальних наук;
доцент кафедри адміністративного
права і процесу факультету №1
Харківського національного
університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0000-0003-4191-061X>*

Вітчизняне законодавство в сфері забезпечення безпеки руху не визначає прямої заборони використання на шляхах загального користування автономних транспортних засобів чи автоматизованих автомобілів. У той же час не існує жодних норм, які б безпосередньо передбачили можливість експлуатації таких транспортних засобів. Відсутність належного правового регулювання в цій сфері створює ризики для безпеки як учасників руху, так і третіх осіб.

У ст. 29 Закону України «Про дорожній рух» визначено, що до участі у дорожньому русі допускаються транспортні засоби, конструкція і технічний стан яких відповідають вимогам діючих в Україні правил, нормативів, що мають сертифікат на відповідність цим вимогам, укомплектовані у встановленому порядку, а у разі, якщо транспортний засіб підлягає обов'язковому технічному контролю, пройшов такий контроль. В Україні відсутні затверджені нормативи та стандарти, які б передбачили сертифікацію функції автопілоту в автомобілях і допущення таких транспортних засобів до експлуатації на дорогах загального користування.

У 2000 році Україна приєдналася до Угоди про прийняття єдиних технічних приписів для колісних транспортних засобів, предметів обладнання та частин, які можуть бути встановлені та/або використані на колісних транспортних засобах, і про умови взаємного визнання офіційних затверджень, виданих на основі цих приписів, підписаної 20 березня 1958 року в м. Женеві, з поправками 1995 року [1]. Відповідно до цієї Угоди країни-учасники зобов'язуються взаємно визнавати офіційно затверджені конструкції колісних транспортних засобів, які були виготовлені в будь-якій країні-учасниці. Відповідно наявність сертифікації колісного транспортно-го засобу уповноваженим органом будь-якої країни-учасниці Угоди є правовою підставою ввезення на територію України колісних транспортних засобів, у тому числі й тих, що мають автономне управління.

Положення вищевказаної Угоди закріплені в підзаконних актах України, що стосуються сертифікації транспортних засобів. Так, відповідно до

Порядку державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів, мотоциколясок, інших прирівняних до них транспортних засобів та мопедів, перша державна реєстрація транспортних засобів, що перебували в експлуатації та ввезені на митну територію України з метою вільного обігу, проводиться за умови відповідності конструкції і технічного стану даної марки (моделі) транспортних засобів та їх складових частин, що мають ідентифікаційні номери, обов'язковим вимогам правил, нормативів і стандартів України, що підтверджується сертифікатом відповідності або свідоцтвом про визнання іноземного сертифіката, копію яких власники подають до сервісного центру МВС [2].

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 09.06.2011 р. № 738 «Деякі питання сертифікації транспортних засобів, їх частин на об'їздання», сертифікат відповідності видається:

- виробником або його уповноваженим представником - резидентом України на кожний транспортний засіб, тип якого відповідає вимогам єдиних технічних приписів (Правил Європейської Економічної Комісії Організації Об'єднаних Націй, що є додатками до Угоди), що підтверджується сертифікатом типу транспортного засобу;

- уповноваженими органами або визначеними Міністерством інфраструктури органами із сертифікації, акредитованими відповідно до законодавства, на кожний новий транспортний засіб, який відповідає вимогам єдиних технічних приписів (Правил Європейської Економічної Комісії Організації Об'єднаних Націй, що є додатками до Угоди), але відповідність типу якого не підтверджена сертифікатом типу транспортного засобу, а також на той, що був у користуванні [3].

Таким чином в Україні допускаються до експлуатації автомобілі, що мають відповідну сертифікацію в будь-якій країні-учасниці Угоди ООН 1958 р.

Наступним важливим питанням, яке підлягає розгляду є вимога щодо наявності людини в якості водія транспортного засобу, а також питання притягнення таких осіб до відповідальності за порушення правил дорожнього руху.

У п. 1 ст. 8 Конвенції про дорожній рух 1968 р. чітко встановлено, що кожен транспортний засіб, що перебуває у русі, повинен мати водія. Аналіз положень даної Конвенції свідчить про те, що водієм має бути саме людина («водій повинен мати необхідні фізичні та психічні якості...»). Крім того у п. 5 цієї ж статті визначено, що водій має завжди бути в змозі керувати своїм транспортним засобом [4].

Пункт 7 Додатку до Європейської угоди, що доповнює Конвенцію про дорожній рух деталізує це положення наступним чином: «водій має контролювати свій транспортний засіб таким чином, щоб завжди мати змогу керувати ним необхідним чином».

Відповідно до п. 2.2. Правил дорожнього руху України власник транспортного засобу, а також особа, яка використовує такий транспортний засіб на законних підставах, можуть передавати керування транспортним

засобом іншій особі, що має при собі посвідчення водія на право керування транспортним засобом відповідної категорії. Власник транспортного засобу може передавати такий засіб у користування іншій особі, що має посвідчення водія на право керування транспортним засобом відповідної категорії, передавши їй реєстраційний документ на цей транспортний засіб [5].

Аналіз цього положення дозволяє зробити висновок, що до керування транспортним засобом може бути допущена лише фізична особа, яка має відповідне посвідчення, а застосування функції автопілота не позбавляє її статусу «водія транспортного засобу».

В останні роки в Україні спостерігаються непоодинокі випадки зловживання водіями транспортних засобів функцією автопілота через недостатньо чітке законодавче врегулювання використання таких транспортних засобів. Такі водії перекладають відповідальність за перевищення дозволеної швидкості на виробників цих транспортних засобів [6]. В той же час правоохоронні органи Канади є більш рішучими в подібній ситуації - водію було пред'явлено обвинувачення у небезпечному водінні [7].

З цього приводу компанія Tesla на сторінці свого офіційного сайту в розділі «Autopilot» зазначає, що «поточні функції автопілота вимагають активного нагляду водія і не роблять транспортний засіб автономним» [8]. Тим самим компанія Tesla визнає, що система допомоги «Autopilot» не забезпечує повну автономність і вимагає від водія, який несе повну відповідальність за керування транспортними засобами, постійно стежити за ситуацією на дорозі, не знімаючи рук з керма.

Список використаних джерел:

1. Про приєднання України до Угоди про прийняття єдиних технічних приписів для колісних транспортних засобів, предметів обладнання та частин, які можуть бути встановлені та/або використані на колісних транспортних засобах, і про умови взаємного визнання офіційних затверджень, виданих на основі цих приписів, 1958 року з поправками 1995 року: Закон України від 10 лютого 2000 р. № 1448-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1448-14#Text>
2. Про затвердження Порядку державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів, мотоколясок, інших прирівняних до них транспортних засобів та мопедів: Постанова Кабінету Міністрів України від 7 вересня 1998 року № 1388. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1388-98-%D0%BF#Text>
3. Деякі питання сертифікації транспортних засобів, їх частин та обладнання: Постанова Кабінету Міністрів України від 9 червня 2011 року №738. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-2011-%D0%BF#Text>
4. Віденська конвенція «Про дорожній рух» від 8 листопада 1968 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_041#Text
5. Про правила дорожнього руху: Постанова Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 р. №1306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF#Text>
6. В Україні Tesla на автопілоті спіймали на перевищенні швидкості: чи винен Маск. URL: <https://thepage.ua/ua/news/v-ukrayini-tesla-na-avtopiloti-spijmali-na-perevishenni-shvidkosti>
7. Alberta RCMP charge Tesla driver for speeding and sleeping. *Royal Canadian Mounted Police*. URL: <https://www.rcmp-grc.gc.ca/en/news/2020/alberta-rcmp-charge-tesla-driver-speeding-and-sleeping>
8. Tesla official website. URL: <https://www.tesla.com/autopilot>

ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Катерина Дмитрівна ДИМИДЮК,

*здобувач Науково-дослідного інституту
публічного права
<https://orcid.org/0009-0007-9096-4602>*

В умовах інтеграції економіки України до світового економічного простору поступово відбувається переосмислення сучасного ринкового господарства шляхом вироблення нових типів і форм економічного розвитку. Створенню економічної основи суспільства сприяє, зокрема, підприємницька діяльність. Це виявляється у тому, що учасники суспільства ініціюють створення власної справи, що сприяє покращенню їх власного добробуту та зростанню економіки країни. Тобто, люди долають наслідки економічних криз та адаптуються під нові умови життя, шляхом створення нових форм підприємницької діяльності, чим намагаються покращити своє матеріальне благополуччя та добробут держави. Підприємництво набуває актуальності саме в період трансформації ринкової економіки в Україні, адже безпосередньо впливає на становлення та розвиток ринкових інституцій, зокрема відтворенню вільного конкурентного середовища, а тому держава зі свого боку має забезпечити сприятливе підґрунтя для функціонування підприємництва, що можна досягти завдяки ефективному правовому регулюванню. Правове регулювання підприємницької діяльності здійснюється, як з метою забезпечення внутрішніх умов для її розвитку та функціонування, так і зовнішніх умов. Для регулювання підприємницької діяльності особливо важливого значення набуває адміністративно-правове регулювання.

Загалом, для адміністративного права характерною є наявність певних меж правового регулювання. Тобто, адміністративне право обмежується сферою діяльності виконавчих і розпорядчих органів, а також відносинами управлінського характеру [1]. Вітчизняний вчений В. І. Теремецький розтлумачує адміністративно-правове регулювання, «як цілеспрямований вплив правових норм, прийнятих державою, який забезпечується відповідними адміністративно-правовими засобами, за допомогою якого врегульовуються суспільні відносини» [2, с. 51].

До особливостей адміністративно-правового регулювання вчені адміністративісти відносять, зокрема: а) нерівність волі сторін у адміністративно-правових відносинах, (яка є переважною, проте не виключною), - що представляє собою домінанту суб'єкта владних повноважень над об'єктом управління; б) «суб'єкт управління, як правило, наділений державновладними повноваженнями щодо об'єкта управління»; в) об'єкт управління, як правило, зобов'язаний виконувати владні приписи суб'єкта владних повноважень [3, с. 42].

Таким чином, адміністративно-правове регулювання – це спеціальний вид правового регулювання, об'єктом впливу якого виступають адміністра-

тивні правовідносини. Таке правове регулювання здійснюється виключно за допомогою адміністративно-правових засобів. У свою чергу, адміністративно-правове регулювання підприємницької діяльності – це сукупність правових засобів, а також процесів і станів, які настають у вольових суспільних відносинах, що стосуються підприємницької діяльності, в результаті впливу на них адміністративно-правових норм.

Як один із видів правового регулювання, адміністративно-правове регулювання здійснює регулюючий вплив на певні об'єкти у адміністративно-правових відносинах. Так, у тлумачній словниковій літературі термін «об'єкт» (з лат. *objectum*) визначається, як: 1) «явище, предмет, особа, на які спрямована певна діяльність, увага і т. ін.; предмет наукового дослідження, спеціальної зацікавленості, компетенції» [4]; 2) пізнавана дійсність, яка існує незалежно від свідомості людини [4]. На думку І. Ф. Коржа об'єктом є те, що підлягає науковому дослідженню за допомогою прийомів і засобів гносеології. Вчений чітко підкреслює, що «у процесі наукового дослідження вихідні емпіричні знання про об'єкт доповнюються теоретичними знаннями, тобто системою понять про основні суттєві властивості, ознаки і характеристики об'єкту, що досліджується». На думку автора, з якою ми погоджуємося, до об'єкту будь-якої галузевої правової науки окрім держави і права, входять також правовідносини, що складаються у певній сфері суспільного життя. Саме вони і складають основу об'єкта правової науки. [5, с. 25].

Одним із об'єктів впливу адміністративно-правових норм є підприємницька діяльність, але перш ніж обґрунтувати цю тезу з'ясуємо зміст поняття «підприємницька діяльність».

Так, з точки зору В. М. Селіванова, «підприємництвом є не будь-яка корисна для суспільства діяльність по виробництву продукції, наданню послуг, а лише та, що характеризується такими основними ознаками: економічною самостійністю та автономною волею її суб'єктів; ініціативністю; творчим новаторським характером; систематичністю; здійснюється на власний ризик і під власну повну майнову відповідальність; здійснюється з метою одержання прибутку; є правомірною» [6, с. 8]. Тобто, вчений чітко окреслює межі такого виду господарської діяльності – виробництво продукції, надання послуг; виконання робіт, що безперечно є доцільним.

Для тлумачення поняття «підприємницька діяльність» важливим є визначення меж такої діяльності, адже, як зазначають вчені «підприємницька діяльність суттєво відрізняється залежно від типу організації» а також особистих характеристик її учасників [7].

Підводячи підсумок раніше зазначеного, резюмуємо, що об'єктом адміністративно-правових відносин є поведінка учасників управлінських відносин (дії, утримання від дій). Підприємницька діяльність здійснюється відповідно до встановлених державою загальнообов'язкових правил поведінки у цій сфері, які забезпечуються за допомогою різноманітних правових методів і засобів, зокрема, адміністративно-правових. А отже, підприємницька діяльність є об'єктом охорони адміністративного права, а відповідно, і об'єктом впливу адміністративно-правових норм.

Список використаних джерел:

1. Адміністративне право України: підручник: Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, В. В. Богущкий та інші / за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, В. В. Зуй. Х.: Право, 2010. 624 с.
2. Теремецький В. І. Поняття адміністративно-правового регулювання у сфері оподаткування. *Держава та регіони. Серія «Право»*. 2012. № 1 (35). С. 50-54.
3. Адміністративне право України: навчальний посібник: Остапенко О. І. Ковалів М. В., Єсімов С. С. та ін. Загальна частина. Вид. 2-ге, доповнене. Львів: СПОЛОМ, 2021. 616 с.
4. Словник іншомовних слів. Електронне видання. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%EE%E1%27%BA%EA%F2>
5. Корж І. Ф. Об'єкт і предмет наукового дослідження в інформаційній сфері. *Інформація і право*. № 3 (22). 2017. С. 22 – 29.
6. Селіванов В. М. Концептуальні засади Кодексу про підприємництво України. *Право України*. 1995. № 2. С. 3 – 11.
7. Коваленко, О. В. Підприємництво та його організаційно-правові засади : навч. посібник для студ. II та III курсів економ. спец. денної та заочної форми навчання. Луганськ: Вид-во ДЗ "ЛНУ імені Тараса Шевченка", 2013. 400 с.

ЩОДО СТАНУ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПИТАНЬ ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ БЕЗ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДІ ПІД ЧАС ДІЗНАННЯ

Олексій Володимирович МАНИК,

здобувач Харківського національного
університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0000-0002-4384-1219>

Аналіз наукових напрацювань у галузі кримінального процесу, присвячених питанням затримання в кримінальному провадженні, показує, що основний масив наукового доробку стосується або загальних положень інституту кримінального процесуального затримання, або затримання за підозрою у вчиненні злочину. Проте значно менше наукової літератури, в якій піднімається проблематики затримання за підозрою у вчиненні кримінального проступку. Звісно, вказана ситуація є зрозумілою й очевидною, адже довгий час положення кримінального процесуального законодавства про підстави та процесуальний порядок дізнання були «сплячими». Проте після набрання чинності Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» [1] в наукових дослідженнях все частіше піднімаються питання про затримання особи, яка вчинила кримінальний проступок. Так, О.П. Бойко, В. Завтур висвітлюють деякі питання правової регламентації затримання уповноваженою службовою особою особи, яка вчинила кримінальний проступок [2, с. 63–65; 3, с. 14–15]. Зокрема, О.П. Бойко, розглядаючи деякі проблемні аспекти затримання уповноваженою службовою особою особи, яка вчинила кримінальний проступок, за допомогою узагальнення досвіду багатьох країн світу щодо встановлення строків затримання, обґрунтовує та пропонує «в Конституції України та чинному КПК України чітко закріпити загальний строк затримання особи, яка вчинила кримінальний проступок, який не може перевищувати 48 годин» [2, с. 63–65].

В.Г. Дрозд у статті, присвяченій питанням кореляції законодавчих приписів про затримання особи, яка вчинила кримінальний проступок, щодо їх правозастосування, обґрунтовує, що «затримання особи, яка вчинила кримінальний проступок, є тимчасовим запобіжним заходом, який застосовується з підстав та в порядку, визначеному Кримінальним процесуальним кодексом України, уповноваженою службовою особою (поліцейськими, військовослужбовцями та іншими особи, яким відповідними законами надано право на здійснення затримання) щодо особи, яка вчинила кримінальний проступок (тобто діяння, за вчинення якого передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або інше покарання, не пов'язане з позбавленням волі)».

Крім того, вчена доводить позицію про те, що «для здійснення затримання особи, яка вчинила кримінальний проступок, необхідна наявність підстав затримання, визначених у частині першій та другій статті 208 Кримінального процесуального кодексу України, а також відповідних умов, визначених у частині другій статті 298-2 Кримінального процесуального кодексу України. Тобто за наявності підстав, але за відсутності умов, затримання такої особи не буде здійснюватися». На її думку, «перспектива подальшого дослідження окресленої тематики, полягає в необхідності ґрунтовного та системного аналізу міжнародного досвіду застосування інституту затримання особи за вчинення кримінального проступку (його міжнародних аналогів, що відображають рівень суспільної небезпечності)» [4, с. 270–275].

Більше того, у 2021 році підготовлено та видано науково-практичний коментар до ст. 298-2 КПК України, в якому М. Цуцкірідзе, С. Вітвіцький, О. Ковтун, С. Гайду, М. Городецька, Т. Лоскутов, В. Ананченко, В. Бурлака, М. Потоцький звернули увагу на «тлумачення поняття затримання, на відмінність кримінального процесуального, адміністративного та фізичного затримання», прокоментували «поняття уповноваженої службової особи, підозрюваної особи у вчиненні кримінального правопорушення, поняття законної вимоги поліцейського, поняття опору під час затримання», надали «роз'яснення щодо визначення місця затримання, моменту затримання, стану алкогольного сп'яніння, а також щодо особливостей процедури звільнення затриманої особи, у разі спростування законних підстав» і розглянули «інші проблемні питання застосування даної норми кримінального процесуального закону» [5; 6].

Отже, аналіз наукових напрацювань у царині кримінального процесуального затримання показує, що, не дивлячись на розробленість окресленої наукової проблематики, чимало питань досі викликають зацікавленість і жваву дискусію як з боку науковців, так і практичних працівників, що, своєю чергою, тільки підкреслює важливість здійснення подальших досліджень теоретичних і правових засад інституту затримання в кримінальному провадженні, підстав і процесуального порядку затримання особи, зокрема, без ухвали слідчого судді під час дізнання, забезпечення охорони прав, свобод і законних інтересів під час затримання особи.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень: закон України від 22.11.2018 № 2617-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 17. Стор. 5. Ст. 71.
2. Бойко О.П. Деякі проблемні аспекти затримання уповноваженою службовою особою особи, яка вчинила кримінальний проступок. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави: тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Харків, 06 грудня 2019 р.). Харків: ХНУВС, 2019. С. 63–65.
3. Завтур В. Затримання уповноваженою службовою особою особи, яка вчинила кримінальний проступок: деякі питання правової регламентації. *Бюлетень Асоціації адвокатів України*. 2020. № 2 (45). С. 14–15.
4. Дрозд В.Г. Затримання особи, яка вчинила кримінальний проступок: питання кореляції законодавчих приписів щодо їх правозастосування. *Київський часопис права*. 2023. № 1. С. 270–275. DOI <https://doi.org/10.32782/klj/2023.1.41>.

5. Видання науково-практичного коментаря «Затримання уповноваженою службовою особою особи, яка вчинила кримінальний проступок». *Донецький державний університет внутрішніх справ*. URL: <https://dnuvs.in.ua/novyny/vydannya-naukovo-praktychnogo-komentaryu>.

6. Затримання уповноваженою службовою особою особи, яка вчинила кримінальний проступок: науково-практичний коментар / М. Цуцкірідзе, С. Вітвіцький, О. Ковтун, М. Городецька, В. Бурлака та ін. Київ: 7БЦ, 2021. 54 с.

ЗНАЧИМІСТЬ НАЛЕЖНИХ МЕЖ КОНТРОЛЬНО-НАГЛЯДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УКРАЇНІ

Вікторія Сергіївна ВОЮЦЬКА,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*
<https://orcid.org/0009-0000-1014-9472>

Унеможливлення негативних проявів підприємницької діяльності забезпечується в рамках контрольно-наглядової діяльності за підприємницькою діяльністю, яка в дійсності також може призводити до неоднозначних результатів стану підприємництва у державі й навіть обумовлювати наслідки, що не узгоджуються із вимогами законності, порушують свободу підприємницької діяльності, гарантовану на рівні Конституції України. У зв'язку із цим, учені констатують, що «контроль за підприємницькою діяльністю, незважаючи на всю важливість його проведення, не є всеохоплюючим, адже він має чітко визначений предмет та межі його здійснення» [1, с. 66], що є характеристиками контрольно-наглядової діяльності, які унеможливають неправомірне, неетичне використання можливостей контролю і нагляду всупереч їх меті та завданням.

Важливість предмету і меж контролю та нагляду визнають також інші науковці. Зокрема, В.М. Василенко зазначає, що предмет контролю в дійсності «уособлює явище, що становить основу, ядро контрольної діяльності» [2, с. 95]. Що ж стосується меж контрольно-наглядової діяльності за підприємницькою діяльністю, то вони, як зауважує С.О. Віннік, «мають важливе значення для забезпечення прав та законних інтересів підприємців, їх захисту від необґрунтованого, протиправного втручання посадових осіб державних органів та органів місцевого самоврядування в здійснення підприємницької діяльності. Такі межі містяться в тих нормативно-правових актах, які стосуються суб'єктів контролю та нагляду за підприємницькою діяльністю, їх повноважень, конкретних сфер їх реалізації, питань, що підлягають контролю та нагляду, відповідальності означених суб'єктів тощо» [1, с. 72]. Отже, як вбачається комплексне дослідження сутнісного змісту контрольно-наглядової діяльності за підприємницькою діяльністю неможливе без актуального розуміння особливостей предмету і межі такої управлінської діяльності. При цьому в межах цієї наукової розвідки ми зупинимось на осмисленні значимості належних (узгоджених із принципами права та зі свободою підприємницької діяльності; враховуючих потребу забезпечення балансу публічних інтересів й інтересів суб'єктів підприємницької діяльності) меж контрольно-наглядової діяльності за підприємницькою діяльністю в Україні.

Відтак, критично аналізуючи значимість встановлення та забезпечення існування належних меж контрольно-наглядової діяльності за підприємницькою діяльністю у державі, в якій триває повномасштабна війна, слід мати на увазі, що за таких умов підтримка і розвиток підприємницької дія-

льності постає в якості безумовного стратегічного імперативу, що характеризується потенціалом зміни наративу руйнування економіки до її відродження. Разом із тим, підтримка і розвиток підприємницької діяльності повинні супроводжуватись ефективним контролем і нагляд за такою економічною діяльністю, сприяючи тому, щоби ця діяльність виражалась лише в конструктивній формі, сприяючи забезпеченню стабільності, прогресу та захисту публічних інтересів.

Конкретизуючи значимість належних меж контрольно-наглядової діяльності за підприємницькою діяльністю в Україні слід враховувати контекст, в якому перебуває наша держава, а також перспективи, які окреслюються на горизонті після перемоги України. У цьому сенсі можемо дійти висновку, що значимість належних меж контрольно-наглядової діяльності за підприємницькою діяльністю постає в наступному:

1) межі контрольно-наглядової діяльності за підприємницькою діяльністю дозволяють підтримувати економічну стабільність у державі, адже контрольована (в контексті забезпечення законності у сфері підприємницької діяльності) суспільством і державою підприємницька діяльність здійснюється без ухилення від правового режиму, дотримання вимог якого сприяє відносній економічній та правовій стабільності підприємця. Натомість недостатність меж (зокрема, некритична ліберальність таких меж) управлінської діяльності сприятиме тому, що підприємці зможуть вдаватись до більш ризикованих методів і способів ведення підприємницької діяльності, що негативним чином може позначитись на ринку, провокуватиме дефіцит товарів і послуг та ін, що посилюватиме негативний ефект війни в сьогоднішній час, а також знижуватиме потенціал економічного розвитку під час післявоєнної відбудови держави;

2) межі контрольно-наглядової діяльності за підприємницькою діяльністю дозволяють встановити правомірний баланс взаємовідносин між суспільством, державою та суб'єктами підприємницької діяльності, який не припускатиме будь-яких проявів недобросовісності. Тобто, належні межі контрольно-наглядової діяльності мінімізують корупційні ризики відносно вказаної взаємодії повноважних суб'єктів із суб'єктами підприємницької діяльності;

3) межі контрольно-наглядової діяльності за підприємницькою діяльністю дозволяють ефективним чином запобігти недобросовісним (неетичним) практикам ведення підприємницької діяльності, що об'єктивуються в такому неприпустимому явищі, як «воєнна нажива». Тобто, належним чином збалансовані межі контрольно-наглядової діяльності за підприємницькою діяльністю сприяють запобіганню відповідній поведінці, дозволяють вчасно виявити та притягнути до відповідальності підприємців, які неправомірно користуються кризою, сприяють поширенню несправедливості та нечесності, що негативним чином позначається на стані населення, яке страждає від війни;

4) межі контрольно-наглядової діяльності за підприємницькою діяльністю культивують ідеї рівності, соціальної справедливості, соціальної відповідальності та соціальної солідарності, уможливають збереження соціального порядку та правопорядку в суспільстві.

Отже, можемо дійти висновку, що контрольно-наглядова діяльність є важливою діяльністю суб'єктів публічного адміністрування, яка без шкоди для свободи підприємницької діяльності дозволяє забезпечувати правопорядок у сфері підприємництва, знижує ризики порушення вимог законності суб'єктами підприємницької діяльності, що негативним чином може позначитись на стані національної безпеки під час війни, на безпеці населення, котре зазнає значної шкоди від війни, а також на потенціалі післявоєнної розбудови України. Таким чином контрольно-наглядова діяльність за підприємницькою діяльністю служить важливим оплотом проти ризиків економічної нестабільності, протиправної та неетичної поведінки підприємців й соціального безладу. Проте таким ефектом ця діяльність суб'єктів публічного адміністрування характеризується лише у тому разі, коли вона буде здійснюватися у належних межах. При цьому слід мати на увазі, що пошук таких меж державного та суспільного контролю і нагляду над підприємницькою діяльністю передбачає постійний процес узгодження та збалансування публічних інтересів й інтересів підприємців. Вказане є надзвичайно важливим, адже належні межі контрольно-наглядової діяльності забезпечують дотримання свободи підприємницької діяльності, а також підтримують правопорядок у сфері підприємництва.

Список використаних джерел:

1. Віннік С. О. Адміністративно-правові засади здійснення контролю та нагляду за підприємницькою діяльністю: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Суми, 2020. 213 с.
2. Василенко В. М. Предмет та межі громадського контролю за діяльністю національної поліції України. *Актуальні проблеми правознавства*. 2017. № 1, Т. 2. С. 93-100.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ КЕРІВНИКА ЯК СУБ'ЄКТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ ТА ДИСЦИПЛІНИ В ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ

Валентин Михайлович СТАРЧЕНКО,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*
<https://orcid.org/0009-0008-0894-2664>

Діяльність керівника Державного бюро розслідувань щодо забезпечення законності та дисципліни в правоохоронному органі передбачає реалізацію ряду завдань, які обумовлені загальною метою відповідної діяльності. В.І. Фелик вказує: «Якщо мета (цілі) мають стратегічний характер, то завдання – тактичний, оскільки саме завдання впливають на обрання форм, способів та методів дії (поведінки) суб'єктів, що їх виконують. Можна констатувати, що кожне окреме завдання може слугувати проміжною метою, для досягнення якої вибудовується власна система завдань» [1, с.35-36]. Саме слідуючи запропонованій логіці, в більшості випадків у літературі управлінського та правового змісту визначаються мета і завдання керівника та його діяльності із керівництва установою, організацію або підприємством. Наприклад, в наукові праці Т.В. Назарчука та О.М. Костюка досить правильно обґрунтовано, що головною метою керівника є прийняття рішень відносно конкретних видів діяльності керованого закладу. Реалізація даної мети забезпечується крізь наступне коло цілей (завдань): «1) забезпечення життєздатності організації в умовах зростаючої конкуренції та мінливості зовнішнього середовища; 2) систематична розробка і впровадження у практику діяльності компанії більш досконалих форм ведення бізнесу, проникнення у нові галузі та сфери діяльності; 3) визначення і досягнення на практиці цілей, що відповідають інтересам компанії, виходячи із запитів ринку і споживачів; 4) вміння у розумних межах йти на ризик; 5) вміння опановувати можливості прискореної адаптації до особливостей ринку; 6) вміння запобігати та успішно долати кризові явища у процесі діяльності організації; 7) домагатися зростання ринкової вартості підприємства» [2].

Досліджуючи зміст керівництва державними органами Л.С. Стельмашук доводить, що кінцева мета роботи вказаної посадової особи повинна забезпечувати визначення основних цілей управління, а також способів їх досягнення та головних напрямів розвитку державного органу влади. Для цього є необхідним: а) забезпечення максимальної мотивації до праці підлеглих працівників – державних службовців у процесі виконання ними посадових обов'язків; б) вплив на підлеглих органу державної влади; в) вироблення спільного плану дій всієї організації; г) координація всіх підрозділів управління; ґ) вплив на нижчі ланки та їх керівників; д) підбір кадрів на різні ділянки управління і таке інше [3].

Л.С. Леонтєва розглядає зміст завдань та мети діяльності керівників через призму управління виробництвом: «Мета управління виробництвом -

це ті основні результати, до яких підприємство прагне в процесі свого функціонування протягом тривалого періоду. Успіх підприємства залежить від правильно обраної мети, чіткості і ясності її постановки. Якщо цього не буде, то система управління підприємства неефективна. Отримані результати використовуються керівниками відділів для оцінки відхилень від поставлених цілей і прийняття рішень про коригування цілей. Як правило, методи управління виробництвом за допомогою мети засновані на зворотних зв'язках між керівником і підлеглими. Керівництво будь-якою діяльністю підприємства залежить від раціонального розподілу часу керівника і підлеглих» [4].

Тож, з огляду на наведені вище позиції, вважаємо, що ключовою метою діяльності керівника, як суб'єкта забезпечення законності та дисципліни в Державному бюро розслідувань, є здійснення систематичної та послідовної діяльності, спрямованої на створення належних умов та підтримку бездоганного та неухильного дотримання посадовими особами ДБР норм, вимог та стандартів, встановлених нормами чинного законодавства, а також відомчими нормативно-правовими актами.

Вказана мета, як вбачається, досягається шляхом вирішення наступних задач: організація кадрової роботи, спрямованої на формування якісного кадрового забезпечення ДБР; створення умов для реалізації посадовими особами Бюро наданим їм повноважень для реалізації ключових завдань та функцій ДБР; проведення просвітницької та роз'яснювальної роботи серед службовців Державного бюро розслідувань, що в свою чергу дозволяє сформувати високий рівень поваги до прав, свобод та інтересів людини і громадянина, а також усвідомлення цінності та значимості своєї діяльності; здійснення постійного нагляду та контролю за діяльністю всіх структурних підрозділів Бюро та кожного його окремого працівника; координації всіх внутрішніх управлінських, адміністративних, соціальних та інших процесів в середині організаційної структури ДБР для забезпечення їх неухильної відповідності вимогам відомчого законодавства; здійснення інноваційної діяльності, спрямованої на вдосконалення заходів та процедур, пов'язаних із забезпечення дисципліни та законності в ДБР, враховуючи сучасні надбання науки та техніки; оцінка та аналіз стану і результатів роботи органів, підрозділів, а також кожного окремого працівника Державного бюро розслідувань.

Список використаних джерел:

1. Фелик В.І. Адміністративно-правове забезпечення профілактичної діяльності Національної поліції України: дисертація. Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ. 2017. 479 с.
2. Назарчук Т.В., Косюк О.М. Менеджмент організації: навчальний посібник. К.: «Центр учбової літератури», 2016. 560 с.
3. Стельмашук Л.С. Роль, завдання та функції керівника у посиленні відкритості державного органу влади. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2015. №9. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=886#:~:text=A%20першочерговим%20завданням%20керівника%20є,до%20концептуального%20розуміння%20її%20відкритості..>
4. Операційний менеджмент: Навч.-метод. посібник. 2-ге вид., доповн. і переробл. Донецьк: ДонДУУ, 2005. 171 с.

ДО ХАРАКТЕРИСТИКИ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ КЕРІВНИКА ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ

Роман Юрійович КУРЕПІН,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0009-0007-7132-2786>*

Належне функціонування територіальних управлінь Державного бюро розслідувань наряду залежить від того, наскільки її керівники будуть якісно та ефективно реалізовувати покладені на них нормами чинного законодавства повноваження, які в свою чергу обумовлені функціональним призначенням діяльності цих посадових осіб. У загальному розумінні функція – це прояв діяльності певного суб'єкта, яка обумовлюється його роллю у тих чи інших відносинах. До основних характерних рис функцій управління, зокрема й керівників територіальних управлінь ДБР, можна віднести те, що вони: 1) здійснюють спеціально уповноваженими суб'єктами; 2) обумовлені завданнями цих суб'єктів; 3) мають цілеспрямований характер; 4) складають зміст діяльності; 5) реалізуються через визначені законодавством форми та методи; 6) властивістю діяльності, що віднесена до цієї чи іншої функції, є однорідність; 7) функції спрямовані на задоволення тих потреб об'єкта управлінської діяльності, які є необхідними для його належної роботи; 8) функції реалізуються через конкретні правовідносини.

Вся сукупність функцій, яка використовується в управлінській діяльності не є одноманітними. В правовій літературі висловлюються різноманітні підходи до класифікації таких функцій. Так, Т.М. Кравцова та Г.В. Калініченко розрізняють за змістом та обсягом управління: загальні – носять загальний характер, притаманні органам управління на всіх рівнях, здійснюються у всіх сферах державного управління; спеціальні – здійснюються окремими суб'єктами управління в певній сфері державного управління; допоміжні – безпосередньо не впливають на об'єкт управління, але забезпечують ефективне виконання загальних та спеціальних функцій. За значимістю поставлених цілей: стратегічні – направлені на виконання стратегічних, довгострокових задач та цілей; операційні – направлені на виконання поточних, повсякденних задач та цілей. За сферами впливу: в економічній сфері; у соціальній; у сфері права; у сфері оборони. За напрямком впливу: безпосередньо спрямовані на процеси управління суспільством; опосередковано впливають на процеси управління суспільством. За сутністю: політичні, технічні [1, с. 522-523].

І.С. Кравченко зазначає, що функції управління можна класифікувати за їх загальним значенням, виділивши функції цільові та організаційні. Призначення цільових функцій полягає в наданні певної спрямованості до мети (цілі) розвитку системи, котра може охоплювати суспільство чи галузь, регіон, установи тощо. Оскільки сутність управління полягає в досягненні

мети, то цільові функції є не тільки необхідним, але й вирішальним моментом управлінської діяльності. Цілі-ідеали, стратегічні й найближчі цілі знаходять своє втілення на початкових етапах управлінського процесу в цільових функціях – прогнозуванні й плануванні. Для виконання заходів, передбачених плануванням, і досягнення бажаного стану об'єкта управління необхідно здійснити ряд організаційних функцій. Організаційні функції можна поділити на: загально-організаційна функція (функція управління); функція матеріально-технічного забезпечення; функція економіко-фінансового розвитку; функція обліку і контролю; функція політико-правового забезпечення; функція духовно-ідеологічного забезпечення; функцію мотивації [2, с. 20-21].

Перелічені підходи до класифікації функцій можуть бути застосовані до визначення видів функцій керівника територіального управління ДБР. Отже, можна виділити загальні функції, які властиві йому, як суб'єкту здійснення управління: планування, прогнозування, кадрові, координаційні, документальні, інформаційно-аналітичні, фінансово-матеріальні та інші. Спеціальні функції обумовлені специфікою правоохоронної діяльності, яку реалізує підконтрольне йому територіальне управління.

Розглянемо специфіку реалізації окремих функцій керівника територіального управління ДБР. В літературі до основних функцій відносять аналітичну функцію або інформаційно-аналітичну. Аналітична функція спрямована на аналіз управлінської інформації, визначення проблем, встановлення закономірностей і тенденцій розвитку окремих явищ, на встановлення причинно-наслідкових зв'язків, об'єктивну оцінку ситуації, складання прогнозу та моделювання майбутнього. Різні види (оперативний, тематичний, комплексний, підсумковий; морфологічний, структурний, функціональний, генетичний) та методи (теоретичні, інформаційно-констатуючі, рейтингові, продуктивні) аналітичної діяльності дозволяють всебічно вивчати всі компоненти системи керованого об'єкту [3, с.13]. Аналітичну функцію керівник реалізує на підставі ознайомлення та вивчення діяльності кожного окремого структурного підрозділу, що входить до складу територіального управління. Аналізу підлягає інформація про результати діяльності, кількість зареєстрованих заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, результативність діяльності оперативно-розшукових та слідчих відділів, хід проведення підвищення кваліфікації працівників тощо.

Безпосередньо з аналітичною пов'язана функція планування та прогнозування. Планування – це функція управління, сутність якої полягає у визначенні перспектив, цілей та шляхів їх досягнення. Умовну модель функції позначають як ланцюг: проблема (тема) – мета – завдання – комплекс заходів – прогнозовані результати [3, с.13].

Функція координування є видом діяльності щодо узгодження й упорядкування зусиль, об'єднаних загальною метою і спільною діяльністю людей у виробничо-господарських організаціях, учасників виконання того або іншого завдання. Координація забезпечує взаємодію різних частин організації на користь виконання завдань, що стоять перед нею. Координація конкретно визначає, хто, що і коли робить, з ким і як взаємодіє, в якому порядку передає власні результати праці іншим учасникам діяльності і ко-

ристується їх результатами. Основні пріоритети координації – узгодження, збалансованість, рівновага, страхування, резервування, керованість. Координація здійснюється за допомогою організаційних структур, а також за допомогою створення робочих груп, інформаційних систем, призначення координатора [4, с.257]. Координування проявляється у тому числі через організації взаємодії та співробітництва з правоохоронних питань.

Контрольна функція управління забезпечує моніторинг досягнення цілей. Сучасне тлумачення функції пов'язане із порівнянням стандартів, норм, планів та реального стану явища. Контроль має втратити свою авторитарно-бюрократичну сутність. Він має набути нового забарвлення: гуманістичний характер, оптимістичність, навчально-методична спрямованість, гласність та інформаційна достатність [5, с.13]. Доцільно вказати, що авторитарна сутність контролю в діяльності керівника територіального управління ДБР обумовлена сферою його застосування. Т.М. Кравцова контроль поділяє на такі стадії: 1) перевірка відповідності фактично вчинюваних дій запланованим на стадії планування та виявлення недоліків; 2) оцінка недоліків на предмет можливості їх впливу на подальшу діяльність органів державного управління; 3) розроблення пропозицій, рекомендації та заходів для виправлення виявлених недоліків. Здійснення контролю на кінцевих етапах управлінської діяльності свідчить, що він є інтегруючим засобом щодо дотримання і виконання поставленої мети і завдань перед управлінням і про відповідність йому всіх інших функцій [6, с.526]. Перелічені автором функції, як вбачається не повністю розкривають весь обсяг та різноманіття тих функцій, в яких реалізуються поставлені перед керівником завдання, проте вони дають уявлення про основні напрямки такої реалізації та певні стадії його роботи.

З огляду на зазначене вище, функціональне призначення керівника – це обумовлені його завданнями напрямки діяльності, спрямовані на задоволення тих потреб територіального управління ДБР, які є необхідними для його належної роботи. До загально-управлінських функцій, які набувають специфічного змісту в діяльності розглядуваних керівників, можна віднести: представницьку, матеріально-забезпечувальну, організаційну, кадрову, дисциплінарну та інші. Саме наведені вище функції найбільш змістовно та повно характеризують та розкривають практичний зміст діяльності досліджуваних керівників. Втім, як недолік не можна не відзначити, що вони (функції) не віднайшли свого законодавчого закріплення, а відтак дана прогалина потребує усунення.

Список використаних джерел:

1. Кравцова Т. М., Калініченко Г. В. Дослідження видів функцій державного управління та їх значення у процесі державно-управлінської діяльності. *Форум права*. 2011. № 1. С. 522–527. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11ktmdud.pdf>
2. Кравченко І. С. Основи управління в Національній поліції : навч. посіб. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. 212 с.
3. Мартинець Л. А. Управлінська діяльність керівника навчального закладу : [навч. посібн.]. Вінниця. 2018. 196 с.
4. Громова О.Є. Роль координаційної функції в процесі управління організацією. *Економіка і суспільство*. Вип. 7. 2016. С. 256-259

5. Мартинець Л. А. Управлінська діяльність керівника навчального закладу : [навч. посібн.]. Вінниця. 2018. 196 с.

6. Кравцова Т. М., Калініченко Г. В. Дослідження видів функцій державного управління та їх значення у процесі державно-управлінської діяльності. Форум права. 2011. № 1. С. 522–527. URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11ktmdud.pdf>

ВДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ І КООРДИНАЦІЇ МІЖ СУБ'ЄКТАМИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Олександр Віталійович ГРЕЧКО,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0009-0008-2461-8506>*

Ефективна протидія корупції потребує якісної взаємодії та координації між суб'єктами протидії корупції. Як зазначає Ю. Іщенко, «жоден орган державної влади не може самостійно забезпечити реалізацію антикорупційної політики держави, тому вкрай важливо забезпечити необхідну взаємодію між суб'єктами протидії корупції. Об'єктивна необхідність взаємодії зумовлюється, з одного боку, спільністю завдань, які стоять перед різними відомствами, органами та підрозділами у сфері запобігання та протидії корупції, з іншого боку – відмінностями в їхньому функціональному та структурному стані. Крім цього, необхідність взаємних дій виступає як об'єктивна умова забезпечення цілісності системи під час внутрішньої та міжсистемної взаємодії» [1, с. 46].

І. Колінко та А. Ханькевич підкреслюють, що «поняття «взаємодія» використовується тоді, коли йдеться про взаємоузгоджену та спільну діяльність різноманітних органів, організацій, установ або їх структурних підрозділів, що беруть участь у протидії правопорушенням» [2, с. 259-260].

Для більш детального аналізу проблематики удосконалення взаємодії та координації суб'єктів протидії корупції варто зазначити, що під взаємодією спеціалізованих суб'єктів протидії корупції ми розуміємо закріплену на рівні нормативно-правових актів спільну діяльність суб'єктів протидії корупції, яка здійснюється за погодженим планом (програмою, стратегією) відповідно до завдань суб'єктів у межах їх компетенції та зводиться до спільної реалізації державної антикорупційної політики, спільної звітності, аналізу отриманих результатів діяльності.

Під координацією діяльності спеціалізованих суб'єктів протидії корупції України варто розуміти управлінську діяльність з упорядкування взаємозв'язків та взаємодії між відповідними суб'єктами, що: по-перше, забезпечує узгодження їхніх дій на шляху досягнення єдиної спільної мети; по-друге, дозволяє розподілити їхні ролі у відповідних правовідносинах; по-третє, мінімізує можливості дублювання повноважень різними суб'єктами протидії корупції [3, с. 75].

Отже, «взаємодія» та «координація» не є тотожними поняттями, їхня ключова відмінність полягає в тому, що координація, на відміну від взаємодії, передбачає наявність можливості прямого впливу на роботу окремого суб'єкта.

Також окремо підкреслюємо той факт, що спільна робота та взаємодія між різними антикорупційними органами сприяє зміцненню довіри громадськості до системи суб'єктів протидії корупції. Коли правоохоронні й

антикорупційні відомства демонструють узгоджені та результативні дії, це сприяє підвищенню авторитету та утвердженню легітимності їхньої роботи серед громадськості.

Якщо аналізувати актуальний стан діяльності суб'єктів протидії корупції в Україні, то можна спостерігати, що існує низка перешкод на шляху до ефективної взаємодії між антикорупційними органами. Серед них можемо впевнено називати такі, як недостатній обмін інформацією, конфлікти компетенцій або відсутність чи неузгодженість спільних стратегій. Беззаперечно, що для подолання цих перешкод потрібно впроваджувати механізми для забезпечення ефективної комунікації та обміну інформацією між органами. Також важливо створювати спільні стратегії та процедури для співпраці та координації дій [4, с. 34].

Як бачимо, спеціалізовані суб'єкти протидії корупції взаємодіють з різних питань, однак водночас на нормативно-правовому та організаційно-управлінському рівні мають місце наступні проблеми. По-перше, немає змістовного та ґрунтового правового забезпечення відповідної взаємодії; по-друге, недосконаліми є організаційні засади взаємодії та координації; по-третє, невирішеним є питання фінансового та матеріально-технічного забезпечення; по-четверте, відсутнє законодавче закріплення ролей кожного суб'єкта взаємодії, адже натеper кожне відомство намагається «тягнути ковдру на себе», наголошує на тому, що саме воно є ключовим суб'єктом протидії корупції [5, с. 59-60].

На основі проведеного дослідження можемо зазначити, що з метою вдосконалення взаємодії та координації між суб'єктами протидії корупції Україні необхідно:

- розширити взаємодію суб'єктів протидії корупції з населенням, засобами масової інформації, приватними охоронними службами тощо, а також напрацювати методичні рекомендації із здійснення такої взаємодії;
- забезпечити недопущення дублювання заходів із взаємодії та координації регіональними прокуратурами різного рівня, для чого необхідно чітко відмежовувати їх компетенцію по тим, чи іншим питанням правоохоронної діяльності;
- визначити суб'єкта, уповноваженого здійснювати координацію діяльності суб'єктів протидії корупції, його повноваження, а також межі впливу на відповідні правовідносини;
- окреслити мету та завдання відповідної взаємодії, а також принципи, на яких ця спільна діяльність має реалізовуватись;
- необхідно чітко визначити ролі спеціалізованих суб'єктів протидії корупції України;
- визначити джерела фінансового та матеріально-технічного забезпечення спільної діяльності спеціалізованих суб'єктів протидії корупції;
- встановити міру взаємної відповідальності суб'єктів взаємодії в досліджуваній сфері.

Отже, забезпечення ефективної співпраці між усіма рівнями влади, антикорупційними та правоохоронними органами, громадськістю й міжнародними партнерами є важливою передумовою для досягнення значущих результатів у подоланні корупції. Підвищення прозорості, обмін інфо-

рмацією та взаємодія всіх зацікавлених сторін грають важливу роль у формуванні системи, що ефективно протидіє корупції, забезпечуючи кращий контроль і запобігання корупційним схемам. Однак необхідно постійно вдосконалювати цей процес, враховуючи нові виклики в сфері протидії корупції.

Список використаних джерел:

1. Іщенко Ю. В. Поняття та особливості взаємодії державних органів у сфері запобігання та протидії корупції : навчально-методичний посібник. Київ, 2021. С. 45–47.
2. Колінко І. О., Ханькевич А. М. Роль і місце відомчої та зовнішньої взаємодії в діяльності підрозділів внутрішньої безпеки під час протидії правопорушенням у сфері службової діяльності. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2015. № 1. С. 259–270.
3. Іщук Д. О. Адміністративно-правовий статус спеціалізованих суб'єктів протидії корупції України : дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2021. 404 с.
4. Баганець В. О. Проблеми адміністративно-правового забезпечення координації діяльності суб'єктів протидії корупції у контексті їх конкуренції. *Актуальні проблеми правового забезпечення протидії злочинності* : тези доп. учасників наук.-практ. семін. (Харків, 14 трав. 2020 р.) ; Наук.-дослід. ін-т публ. політики і соц. наук. Харків: НДІ ППСН, 2020. С. 34–36.
5. Муляр Г., Ховпун О. Взаємодія антикорупційних органів України під час розслідування кримінальних проваджень. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2019. № 2. С. 56–65.

EUROPEAN STANDARDS FOR PROFESSIONAL TRAINING AND SELECTION OF JUDGES

Serhii DASHKEVYCH,

postgraduate West Ukrainian National University
<https://orcid.org/0009-0002-4088-7729>

Also important for the analysis are the provisions of European standards for the appointment of judges, which Ukraine needs to adhere to as a candidate for membership in the European Union in order to establish the principles on which it is built.

First of all, it is worth mentioning the provisions of Article 6 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, which refers to the right of everyone to a fair hearing by an independent and impartial tribunal established by law [1]. This article actually emphasises the role of each individual judge and the judiciary as a whole in ensuring the independent, effective, fair and professional administration of justice. To ensure this goal, Recommendation No. 94(12) on the Independence, Efficiency and Role of Judges (1994) was developed, which contains specific standards for the selection of judges. It specifies the requirements for the body empowered to make decisions on the selection of personnel for judicial positions. First of all, such a body should be independent of any state bodies, and its composition should be formed according to clearly established rules from among judges. In addition, to ensure independence and impartiality, this body should prescribe procedures for the selection of judges" [2]. The requirements for the professional career of judges should be based on their qualifications, virtues, abilities and performance.

In addition, these Recommendations state that "where the constitution, legislation or tradition permit the government to participate in the appointment of judges, safeguards should be in place to ensure that such appointment procedures are not influenced by motives other than those related to the objective criteria set out above; safeguards may include: a special independent and competent body from which the government receives advice and implements it; the right of an individual to appeal to an independent body to challenge a decision; the authority that decides on [2].

In addition, the European Charter on the Law on the Status of Judges establishes the rule that in the performance of their duties, judges must take care to maintain a high level of competence required for the adjudication of cases, as this is essential for the protection of human rights [3]. Each judge must ensure competence, impartiality and independence in the consideration of a case, so he or she must have the appropriate level of professional qualifications, which will be determined in the selection of judges by a body independent of the executive and legislative branches from among professional judges (at least half of the members of such a body must be judges). Interestingly, this Charter provides for the possibility of training a candidate for

the position of a judge at public expense and sets minimum requirements for the necessary level of skills and abilities for the position of a judge (openness, broad outlook, competence, impartiality). Unfortunately, there are no details on the mechanism for implementing this provision, which obviously does not contribute to its proper implementation in practice by countries.

In addition, paragraph 2 of the European Charter on the Status of Judges states that "the rules for the selection and appointment of judges by an independent body or commission shall require that candidates be selected on the basis of their ability to deal freely and objectively with the cases brought before them and to apply the law with respect for human dignity". The possibility of refusing to appoint a person to a position on the grounds of sex, ethnic or social origin, philosophical or political opinions or religious beliefs should be excluded [3].

In analysing the provisions of this Charter, the following main aspects should be noted. Firstly, since the body responsible for the selection of judges should consist of at least half of the judges elected by their peers, it emphasises the importance of judges' participation in the process of appointment of judges. Such an approach guarantees greater independence and objectivity in decision-making on judges, and creates a basis for a professional assessment of the suitability of a candidate for the position of judge. Secondly, to ensure equality and non-discrimination in the process of appointing judges, the Law provides that no one may be denied a judicial position on the grounds of gender, ethnic or social origin, philosophical or political beliefs, or religious beliefs.

The analysed provisions on the selection of judges are generally in line with the provisions set out in the Explanatory Note to the European Charter on the Law on the Status of Judges of 10 July 1998, which defines the content of the status of judges in terms of the objectives of justice. In particular, it emphasises the need to ensure the competence, independence and impartiality of each judge, since these indicators can directly affect the observance of the guarantee of citizens' rights related to the competence of a judge in judicial qualification [4]. The Explanatory Note additionally justifies the expediency of establishing a separate independent body for the selection of judges and emphasises the importance of the ability of a candidate for the position of a judge to provide an independent assessment of cases considered by judges. Candidates for the position of a judge must not only demonstrate knowledge of the law, but also the ability to apply the law in practice.

The provisions set out in the Opinions of the Consultative Council of European Judges to the Committee of Ministers of the Council of Europe on standards of judicial independence and the security of tenure of judges are also important in formulating rules and procedures for the selection of judges. For example, in the Opinion No. 1 (2001) of the CCJE to the Committee of Ministers of the Council of Europe on standards of judicial independence and the irremovability of judges, it is stated that independence is used as a guarantee of impartiality, so that the independence of a judge affects almost all aspects of his or her career. In this aspect, judicial independence means complete impartiality on the part of judges. In addition, this Opinion refers to:

the appointment of judges only on the basis of ability and knowledge by an independent body; the need to maintain a reasonable balance between providing the process of appointment of judges with a certain direct democratic basis (when judges are elected by the parliament) and the risk of political influence on this procedure; the need to ensure equal rights for men and women in the appointment of judges (for example, in Austria, when there are two candidates with equal qualifications, it is provided that the candidate of the gender that is underrepresented will be appointed), indicating that seniority is not a prerequisite for the promotion of judges (based on the experience of the supreme courts in India and Japan) [5].

The issue of ethics and qualifications is also closely intertwined in the provisions of the CCJE Opinion No. 3 on the principles and rules governing the professional conduct of judges, which states that judges should have a high level of professional awareness, as this directly affects the efficiency of the judicial system [6]. This document states that judges can ensure proper qualification through basic training and further education.

However, it should be borne in mind that the concept of competence is much broader and includes not only knowledge of law. The close link between judicial competence and the independence of the judiciary is evident in the CCJE's Opinion No. 4. This document states that the independence of the judiciary confers rights on judges at all levels and jurisdictions, but also imposes ethical obligations on them, which include the obligation to perform judicial work professionally and diligently on the basis of a high level of professional qualifications, which should be obtained, maintained and improved through training. Therefore, judges have an obligation to undergo training and improve their knowledge and skills. Conclusion No. 4 also states that it is important for judges to receive both a full legal education and detailed, in-depth and varied training to be able to perform their professional duties properly [7].

Interestingly, despite the emphasis in a number of international documents on the requirements for judicial competence, the issue of professional university education of judges is hardly addressed. However, in paragraphs 43-44 of CMR No. 4, there is a clear indication that "whatever the nature of their duties, no judge may ignore European law... because they are required to apply such sources directly to the cases before them" [8]. That is why the main emphasis is placed on the integration of the study of the Convention on Human Rights and the analysis of previous decisions of the European Court of Human Rights into university education and training programmes.

More detailed provisions on the procedure for the appointment of judges are contained in Opinion No. 10 (2007) of the Consultative Council of European Judges "The Judicial Council at the Service of Society", where paragraph 48 explicitly recommends that the appointment and promotion of judges should be independent and not be carried out by the parliament or the executive, but should be the responsibility of the Judicial Council or an equivalent body. If the appointment or promotion of judges is provided for by an official act of the head of state, it is important that the Judicial Council submit

proposals for appointment [9]. Also noteworthy is the provision on professional assessment of judges, which stipulates that it is advisable to take into account not only experience, willingness and ability to learn and improve, communication skills, etc.

References:

1. Konventsiiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod (Yevropeiska konventsiiia z prav liudyny) https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
2. Rekomendatsiia № (94) 12 «Nezalezhnist, diievist ta rol suddiv» (ukhvalena Komitetom Ministriv Rady Yevropy na 518 zasidanni zastupnykiv ministriv 13 zhovtnia 1994 roku). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_323#Text
3. Yevropeiska Khartiia pro status suddiv. 10 lypnia 1998 roku. <https://court.gov.ua/userfiles/05.pdf>
4. Poiasniuvalna zapyska do Yevropeiskoi khartii pro status suddiv vid 10 lypnia 1998 roku https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a46#Text
5. Vysnovok № 1 (2001) Konsultatyvnoi Rady yevropeiskykh suddiv dlia Komitetu Ministriv Rady Yevropy pro standarty nezalezhnosti sudovykh orhaniv ta nezminiuvanist suddiv https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a52#Text
6. Vysnovok № 3 (2002) Konsultatyvnoi rady yevropeiskykh suddiv do uvahy Komitetu Ministriv Rady Yevropy shchodo pryntsypiv ta pravyl, yaki rehuliuut profesiinu povedinku suddiv, zokrema, pytannia etyky, nesumisnoi povedinky ta bezstoronnosti (Strasburh, 19 lystopada 2002 roku, dokument № CCJE (2002), op. № 3). https://court.gov.ua/userfiles/visn_3_2002.pdf
7. Vysnovok № 4 (2003) Konsultatyvnoi rady yevropeiskykh suddiv do uvahy Komitetu Ministriv Rady Yevropy shchodo nalezhnoi pidhotovky ta pidvyshchennia kvalifikatsii suddiv na natsionalnomu ta yevropeiskomu rivniakh. <https://court.gov.ua/userfiles/04.pdf>
8. Rekomendatsiia Rec (2004)4 Komitetu ministriv Rady Yevropy derzhavam-chlenam pro rol Yevropeiskoi konventsii z prav liudyny v universytetskii osviti ta profesiinii pidhotovtsi. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_573#Text
9. Vysnovok № 10 (2007) Konsultatyvnoi Rady yevropeiskykh suddiv «Sudova rada na sluzhbi suspilstva». https://court.gov.ua/userfiles/visn_10_2007.pdf

КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ЯК ВАЖЛИВА ФУНКЦІЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сергій Вікторович БОДНАР,

*кандидат юридичних наук, доцент,
проректор з фінансово-господарської
роботи ПВНЗ Вінницького фінансово-
економічного університету
<https://orcid.org/0000-0003-3322-6279>*

Суб'єкти забезпечення державно-приватного партнерства у сфері вищої освіти в процесі своєї діяльності виконують низку важливих функцій, серед яких одна із ключових місць відводить кадровому забезпеченню. У доктринальних і навчальних джерелах, словниках і фахових періодичних виданнях наводиться багато визначень поняття «кадрове забезпечення». Наприклад, Т. Є. Кагановська, досліджуючи проблематику кадрового забезпечення у контексті державного управління, тлумачить це забезпечення як діяльність уповноважених суб'єктів щодо реалізації кадрової політики держави з метою забезпечення функціонування державного управління соціальними, технічними, біологічними об'єктами, яке здійснюється в умовах ринкової економіки з урахуванням демократичних засад побудови нашої держави з пріоритетним забезпеченням прав, свобод та законних інтересів особи, шляхом наповнення організаційних структур системи державного управління відповідними за професією та кваліфікацією кадрами, створення у них мотивації до ефективної праці, організації їх ефективного використання, професійного та соціального розвитку, досягнення раціонального ступеня мобільності персоналу, а також їх соціального захисту [1, с.219].

Деякі дослідники під кадровим забезпеченням розуміють діяльність з відновлення трудових ресурсів, головний елемент управління людськими ресурсами, необхідний чинник досягнення цілей суспільного розвитку [2, с.307]. О. Ю. Дученко зазначає, що в загальному розумінні кадрове забезпечення – це діяльність або процес спрямований на задоволення кадрових потреб організації. Науковець підкреслює, що кадрові потреби це не особисте бажання керівника підприємства, установи або організації прийняти на роботу конкретну особу, а елемент кадрової політики, яка передбачає перспективне та збалансоване планування потреби в кадрах, що є дієвим інструментом удосконалення та розвитку кадрового потенціалу будь-якої організації [3, с.439]. М. В. Мельничук у своєму науковому дослідженні дійшов до висновку, що кадрове забезпечення – це, з одного боку, наявність у керівника об'єктів його управлінської діяльності – виконавців, що є необхідним для підготовки до прийняття управлінського рішення та наступного його виконання. З іншого – кадрове забезпечення – це суто суб'єкти управлінської діяльності, які організують, аналізують, контролюють, координують і здійснюють інші дії в ході державно-управлінської дія-

льності для досягнення певного результату. Кадри є тим суб'єктивним чинником від якого залежить реальне функціонування механізму управлінської діяльності. Адже життєздатність органу виконавчої влади не тільки в матеріальному забезпеченні, а й у спрямуванні вольових дій і переконань учасників процесу державного управління в заданому напрямку. Без високого рівня професіоналізму та належних особистих якостей кадрів не виникає того дієвого елементу, який зумовлює динаміку управлінської діяльності [4, с.68].

П. О. Комірчий пропонує розглядати кадрове забезпечення, як окремий напрям (галузь) кадрової політики, що підпорядкований меті відповідної політики та органічно взаємопов'язаний з іншими галузями цієї політики. Кадрове забезпечення на думку правника – це комплексне поняття, яким позначаються щонайменше два ключові явища або боки цього забезпечення: а) воно являє собою галузь кадрової політики, що має системний характер, власну структуру, принципи та функції, безпосередньо спрямовані на діяльність і процес із належним чином здійснюваного укомплектування організацій (органів, служб, підприємств тощо); б) воно є нормативно врегульованою управлінською діяльністю уповноважених осіб спрямованої на вчасне та оптимальне укомплектування організації (її структурних підрозділів) якісними кадрами [5, с.135].

Отже, кадри є одним із найбільш цінних ресурсів, адже саме люди забезпечують безпосереднє практичне втілення досліджуваного партнерства як системи відносин, рішень, дій та заходів, і відповідно від того, наскільки високий рівень професійної підготовки кадрів, відповідальних за забезпечення і виконання цього партнерства, прямим і значним чином залежить якість та результативність співпраці публічної влади із бізнесом та громадянським суспільством у сфері вищої світи.

Список використаних джерел:

1. Кагановська Т. Є. Сутність та завдання кадрового забезпечення як засобу сприяння функціонуванню держави та її органів / Т. Є. Кагановська. *Форум права*. 2008. № 1. С. 215-220. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2008_1_33 (дата звернення: 30.05.2023).
2. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. К. : НАДУ, 2010, 820 с.
3. Дудченко О. Ю. Проблеми кадрового забезпечення органів прокуратури в умовах введення в Україні воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 7. С. 438-441.
4. Мельничук М. В. Адміністративно-правові засади управлінської діяльності керівників органів виконавчої влади : дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». К., 2009. 197 с.
5. Комірчий П. О. Кадрове забезпечення публічної служби у правоохоронній сфері: поняття та правові вимоги. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2019 № 41 том 2, -с.134-137.

НАПРЯМИ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Олександра Олегівна КОЛОБИЛІНА,

*аспірантка Харківського національного
університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0009-0007-3589-6651>*

Кадрове забезпечення Державної митної служби України є складною та багатоаспектною діяльністю, яка реалізується за певними напрямками. Слово «напрямок» тлумачиться в таких значеннях як: шлях діяльності, розвитку кого-, чого-небудь; спрямованість якоїсь дії, явища [1, с.268]. О. М. Попов, А. Г. Беліченко та В. Г. Воронкова наголошують на необхідності віднесення до напрямів кадрового забезпечення: по-перше, планування потреби в кадрах; по-друге, навчання і підвищення кваліфікації кадрів; по-третє, організацію оплати праці тощо [2]. С.В. Венедіктов до напрямів кадрового забезпечення відносить: створення нових якісних критеріїв прийняття на роботу; вдосконалення роботи кадрового механізму в цілому та кадрових органів зокрема; забезпечення належного матеріального та соціального забезпечення працівників тощо [3].

Безперечно, кожна наукова точка зору має право на життя, проте, в своїх концепціях вчені допускають помилкове ототожнення напрямів із іншими складовими сутності кадрового забезпечення, такими як функції, мета або завдання. В свою чергу напрями є більш широкою категорією, а саме визначеними об'єктивними властивостями, особливостями та завданнями кадрового забезпечення Держмитслужби і характеризують вектори виконання функцій представленої процедурно-організаційної діяльності. Зважаючи на це, до напрямів кадрового забезпечення Державної митної служби України відноситься:

1) освітньо-наукова співпраця. Зазначений напрямок пов'язано із вихованням та навчанням нових фахівців для органів та підрозділів Держмитслужби за рахунок провадження освітньо-наукових заходів та взаємодії із закладами вищої освіти. Так, з метою залучення на роботу до Державної митної служби України мотивованих молодих осіб існує інститут спеціального стажування. Відповідно до Наказу Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку проведення стажування громадян з числа молоді, які не перебувають на посадах державної служби, в апараті Державної митної служби України та її територіальних органах» від 23.02.2022 №90 «метою стажування громадян з числа молоді в митних органах є ознайомлення з функціонуванням державної служби, набуття ними практичного досвіду виконання завдань та обов'язків державного службовця, а також ознайомлення їх зі специфікою діяльності митного органу. Стажування проводиться із громадянами з числа молоді, які не перебувають на посаді державної служби та виявили бажання пройти стажування у митному органі» [4]. «Стажування здійснюється строком від одного до шести місяців у

вільний від навчання (роботи) стажиста час за режимом, який має враховувати правила внутрішнього службового розпорядку митного органу, а також режим роботи керівника стажування. Стажування проходить на безоплатній основі. Держмитслужба не несе зобов'язань щодо відшкодування стажистам витрат, пов'язаних із проходженням стажування, зокрема: на оплату проїзду до місця стажування й у зворотному напрямку, добових за час перебування в дорозі, найму житла тощо» [4].

Цей же напрям передбачає співпрацю із закладами вищої освіти, які готують майбутні кадри для органів та підрозділів Державної митної служби України, надаючи їм фундаментальні знання та відповідні практичні навички згідно із завданнями та напрямками роботи органу. Одним з таких закладів є Університет митної справи та фінансів – багатопрофільний університет який структурно складається з: Навчально-наукового інституту права та міжнародно-правових відносин, 4 факультетів (інноваційних технологій; фінансового; економіки, бізнесу та міжнародних відносин; управління (6000 студентів), 24 кафедри, 16 структурних підрозділів (468 співробітників) військової кафедри (200 курсантів), ліцей міжнародних відносин (230 учнів 8-11 класів, на самоокупності). Всі освітні програми адаптовані під вимоги роботодавців серед яких крім Державної митної служби України також є Бюро економічної безпеки, Агенство з розшуку та менеджменту активів, інші державні та приватні установи, організації. Університет митної справи та фінансів є провідним центром міжнародного співробітництва в сфері митної освіти. На його базі створені та функціонують 7 міжнародних центрів: (корейський, італійський, польський, азербайджанський, бразильський, арабський, Почесного Консульства Кот-д'Івуару) [5];

2) підтримка та вдосконалення організаційно-управлінської системи Державної митної служби. Так, ефективне, системне та комплексне провадження кадрового забезпечення зазначеного органу державної влади сприяє формуванню якісного кадрового резерву, за рахунок якого можливо: по-перше, оперативно ліквідовувати кадровий дефіцит; по-друге, у разі необхідності швидко створити нові підрозділи або органи в системі Державної митної служби, а також створити умови для початку їх роботи. Окрім того, наявність таких широких можливостей управління персоналом дозволяє оперативно реагувати на відхилення в роботі Держмитслужби в цілому та кожній її окремій складовій, зокрема, а також вчиняти відповідні заходи із удосконалення;

3) стимулювання кадрів Державної митної служби України. З точки зору психології, стимулювання – це засіб впливу на свідомість та психіку людини, що пов'язаний з реалізацією суб'єктивного права або з отриманням особами винагород за свою соціально-активну правомірну поведінку. Стимулюючий вплив сприяє інтересу до здійснення визначених справ, одержання матеріального, морального схвалення [6, с.8]. Стимулювання в управлінському розумінні – це вплив суб'єктів (посадової особи, органу) на потреби, інтереси, на свідомість, волю, практичну поведінку службовця, а відповідно, на результати його управлінської праці, державно-службової діяльності [7, с.17].

Стимулювання, як напрям кадрового забезпечення Державної митної служби України розкривається у декількох аспектах, а саме: а) поєднанні мотиваційних (заохочувальних) та дисциплінарних заходів впливу на працівників Державної митної служби України з метою впливу на їх свідомість та забезпечення плідного та ефективного виконання своїх функцій; б) визначенні об'єктивної необхідності застосування заохочень та стягнень з огляду на перспективу активізації робочого процесу, а також суб'єктивної користі та ефективності останніх виходячи із персональних характеристик кожного окремого службовця; в) формуванні пропозицій та концепцій удосконалення мотиваційно-стимулятивного механізму діяльності персоналу Державної митної служби України.

Тож, саме наведені вище напрями, як вбачається, найбільш повно та змістовно характеризують діяльність, спрямовану на кадрове забезпечення Державної митної служби України, а також відображають її призначення, а також важливу суспільну роль.

Список використаних джерел:

1. Івченко А.О. Тлумачний словник української мови. Х.: Фоліо, 2002. 540 с.
2. Воронкова В.Г., Беліченко А.Г., Попов О.М. Управління людськими ресурсами: філософські засади [Текст] : навч. посібник для внз. В. Г. Воронкова, А. Г. Беліченко, О. М. Попов та ін. ; ред. В. Г. Воронкова ; ЗДІА. К. : Професіонал, 2006. 567 с.
3. Іваниця А.В. Завдання, напрями та принципи кадрової політики в органах поліції України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. №2. С.47 – 52.
4. Про затвердження Порядку проведення стажування громадян з числа молоді, які не перебувають на посадах державної служби, в апараті Державної митної служби України та її територіальних органах: наказ від 23.02.2022 №90. *Офіційний вісник України*. 2022. №22. Ст.86.
5. Університет митної справи та фінансів: стаття. Офіційний веб-портал Університету митної справи та фінансів. URL: <http://umsf.dp.ua/about/istoriia>.
6. Стрельченко О.Г. Заохочення як метод управління у сфері охорони здоров'я: дисертація. Київ: Київський національний університет внутрішніх справ. 2008. 19 с.
7. Венедіктов С.В. Матеріальне та моральне стимулювання ефективної професійної діяльності працівників органів внутрішніх справ України: теоретичний аспект: дисертація. Харків: Національний університет внутрішніх справ. 2004. 186 с.

РОЛЬ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТА ПРОТИДІЇ ПОРУШЕННЯМ МИТНИХ ПРАВИЛ

Юлія Владиславівна БУХАРЄВА,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*
<https://orcid.org/0009-0007-0946-2091>

Юридична відповідальність є одним з ключових аспектів функціонування будь-якої державної служби, зокрема Державної митної служби України, в системі протидії порушенням митних правил. Митний контроль відіграє важливу роль у забезпеченні безпеки держави, захисті економіки та встановленні рівноправного конкурентного середовища для бізнесу, що обумовлює актуальність обраної теми.

Юридична відповідальність у діяльності Державної митної служби України передбачає наявність відповідних правових механізмів, а також принципів. За словами О. Гринь, основними принципами юридичної відповідальності у діяльності Державної митної служби України є прозорість, об'єктивність та справедливість. Процедури встановлення відповідальності повинні бути чіткими і зрозумілими, а рішення - обґрунтованими на законних підставах [1, с. 11].

Пропонуємо більш ретельно сконцентруватися на видах юридичної відповідальності у діяльності Державної митної служби та їхніх особливостях. Зокрема, вважаємо за потрібне спочатку здійснити розгляд змісту та особливостей адміністративної відповідальності.

Адміністративна відповідальність у діяльності Державної митної служби України має ключове значення у забезпеченні додержання митних правил та норм, а також виконанні функцій, пов'язаних з контролем за переміщенням товарів через митний кордон. Як стверджує В. Колпаков, основна сутність адміністративної відповідальності полягає у встановленні та застосуванні правових норм, спрямованих на забезпечення дотримання митних вимог та заборон [2, с. 28].

Роль такої відповідальності полягає в тому, щоб створювати ефективну систему контролю за митними процедурами з метою унеможливлення порушень, які можуть негативно вплинути на економіку країни, безпеку чи інші аспекти державної діяльності.

Г. Грянка зазначає, що сутність адміністративної відповідальності у діяльності Державної митної служби України включає в себе також механізми розслідування порушень та вжиття заходів для попередження їх повторення. Це може включати у себе проведення ревізій, перевірок та аналізу діяльності суб'єктів господарювання, які мають справу з митними процедурами [3, с. 106].

Окрім цього, Ю. Іщенко вказує, що адміністративна відповідальність сприяє створенню конструктивної практики дотримання митних норм та

правил, підвищенню свідомості учасників зовнішньоекономічної діяльності про необхідність дотримання вимог митного законодавства [4, с. 42].

Отже, адміністративна відповідальність у діяльності Державної митної служби України виступає не лише як інструмент покарання за порушення, а й як засіб для забезпечення відповідності митних процедур вимогам законодавства, створення прозорих умов для зовнішньоекономічної діяльності та недопущення митних правопорушень у майбутньому.

Фінансова відповідальність у діяльності Державної митної служби України є ключовим аспектом ефективності та забезпечення довіри до діяльності цього органу. Одним із основних принципів, на яких ґрунтується ця відповідальність, є транспарентність. Публікація регулярних звітів, бюджетних документів і аудиторських звітів є не тільки обов'язковою практикою, але і показником відкритості перед громадськістю та зацікавленими сторонами [5, с. 55].

Прозорість фінансової діяльності відіграє важливу роль у створенні довіри міжнародних партнерів. Наявність відкритої інформації сприяє взаєморозумінню та співпраці з іншими країнами та міжнародними організаціями. Висока ступінь транспарентності є елементом успішної інтеграції України в світовий економічний простір.

З огляду на це Державна митна служба України регулярно публікує інформацію про свою фінансову діяльність, що сприяє підвищенню транспарентності та відкритості. Бюджетні документи, аудиторські звіти та інші фінансові документи доступні громадськості та зацікавленим сторонам, що сприяє контролю за використанням фінансових ресурсів.

Ефективне фінансове планування є ще однією важливою складовою фінансової відповідальності. Аналіз поточних та майбутніх потреб дозволяє визначити пріоритети та забезпечити оптимальний розподіл коштів для досягнення стратегічних цілей. Цей процес є необхідним для підтримки ефективності роботи митної служби та виконання її завдань в умовах постійно мінливого економічного середовища.

У контексті фінансової відповідальності важливо акцентувати увагу на забезпеченні належного фінансування навчання та підвищення кваліфікації працівників. Це не лише підтримує професійний розвиток персоналу, але й сприяє створенню експертної команди, яка вміє ефективно використовувати інновації та впроваджувати передові практики у митній справі.

Однак фінансова відповідальність також включає в себе раціональне використання коштів і уникнення надмірних витрат. Впровадження систем ефективного моніторингу та аналізу витрат дозволяє виявляти області для оптимізації та підвищення ефективності ресурсного використання.

Таким чином, в умовах глобалізації та розвитку міжнародної торгівлі роль юридичної відповідальності у діяльності Державної митної служби України набуває особливого значення в ході забезпечення економічної безпеки та стабільності країни, контролю за переміщенням товарів через митний кордон, зміцнення фінансової бази держави.

Список використаних джерел:

1. Гринь О. Д. Категорія юридичної відповідальності: методологічний аналіз поняття. *Правова держава*. 2016. № 24. С. 11–15.
2. Колпаков В. К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право) : навч. посіб. Київ, 2018. 135 с.
3. Грянка Г. В. Правові засади адміністративної відповідальності за порушення митних правил. *Право і суспільство*. 2022. № 6. С. 102-108.
4. Митне право України : навч. посіб. / Ю. В. Іщенко, В. П. Чабан, В. М. Дорогих ; керів. авт. кол. Ю. В. Іщенко, В. П. Чабан. Київ, 2020. 218 с.
5. Митне право України : навч. посіб. / за заг. ред. В. Ченцова та Д. В. Приймаченка. Київ, 2018. 96 с.

ТИПОВІ СЛІДИ СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ

Олексій Олегович НАУМКІН,

аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0009-0007-4300-6305>

Розкриття і розслідування злочинів «розпочинається з виявлення ознак – слідів злочину, встановлення причини їх появи в матеріальному середовищі, тобто розкриття сутності механізму злочину: як, яким засобом і в який спосіб, за яких обставин і хто взаємодіяв з матеріальним середовищем. Таким чином, будь-яка злочинна діяльність у кінцевому результаті зводиться до взаємодії злочинця з об'єктами (предметами) живої і неживої природи, на яких залишаються сліди злочинної діяльності. Тому загальним елементом криміналістичної характеристики є предмет безпосереднього посягання – носій слідів злочину» [1, с. 310-311]. Не складає виключення і сексуальне насильство, що вчиняється в умовах збройної агресії проти України.

Зважаючи на предметну область нашого дисертаційного дослідження, яке торкається окремого різновиду злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи, зауважимо, що «у більшості випадків показання потерпілої особи, злочинця, очевидців та інших свідків є джерелом ідеальних слідів. Матеріальними ж слідами є такі: 1) тілесні ушкодження на тілі потерпілої особи, в деяких випадках – на тілі гвалтівника; 2) сліди біологічного походження жертви та злочинця (крові, сперми та інших виділень, волосся тощо); 3) пошкоджений одяг та інші речі потерпілої особи; 4) сліди одягу потерпілої особи і злочинця (мікрочастинки – сліди взаємного контакту одягу і тіл потерпілої і злочинця); 5) сліди з місця події (частинки ґрунту, рослин та ін. на тілі та/або одягу жертви й злочинця). Часто, внаслідок застосування фізичного й психічного насильства потерпілі роблять спроби покінчити життя самогубством, у них може виникнути нервова чи психічна хвороба, різко погіршитися фізичне здоров'я (через зараження венеричною хворобою, гепатитом, ВІЛ-інфекцією тощо)» [2, с. 45].

Узагальнений емпіричний матеріал та теоретичні джерела дослідження, а також проаналізовані наукові положення щодо змістовного наповнення та упорядкування слідової картини за злочинами у сфері захисту статевої свободи та статевої недоторканості людини, дозволили нам виділити *типові сліди сексуального насильства, що вчиняється в умовах війни*. До таких варто віднести наступні.

1. *Матеріальні сліди застосування механічної фізичної сили:* 1) на особі потерпілого – синці на суглобах кисті лівої та (або) правої руки, синці на шиї, сліди від укусів з характерними колотими ранами, гематоми або крововиливи на різних частинах тіла, садна грудної клітини та (або) спини, подряпини в області колінних та (або) ліктьових суглобів, сліди біологічного походження у вигляді слини, сечі, крові, сперми чи слизу; 2) на особі підо-

зрюваного – крововиливи чи припухлість верхніх кінцівок в області контакту шкірного покриву за механізмом нанесення удару, подряпини в результаті активного опору зі сторони постраждалої особи або контакту з окремими елементами одягу чи меблів, сліди біологічного походження у вигляді слини, сечі, крові, сперми чи слизу з жіночого статевого органу; 3) на елементах одягу – надриви волокон тканин, рідини організму, нашарування верхнього шару шкіри, частинки бруду чи залишки ґрунту; 4) речова обстановка – недопалки від цигарок, пляшки від спиртних напоїв, елементи постільної білизни, елементи гардеробу, сліди рук, сліди ніг (в т.ч. панчохи чи взуття), кров та інші рідини організму; 5) додаткові інформаційні – засоби аудіо- чи відео- фіксації з матеріальними носіями даних, фотографії, рукописний чи друкований текст (листи, замітки чи записки), пристрої зв'язку (мобільні телефони, планшети і т.п.).

2. Матеріальні сліди застосування сторонніх засобів та предметів (в т.ч. для подолання опору жертви): 1) на особі потерпілого – забиті рани на обличчі, синці на обличчі, голові, грудях, зовнішніх статевих органах жінки, тулубі та інших частинах тіла, садна на верхніх та нижніх кінцівках, рвані рани, подряпини, гематоми, порушення цілісності кісток чи хрящової тканини, мікрочастинки епідермісу та коагулянт крові під нігтьовими пластинами, інші сліди біологічного походження, мікро волокна від елементів зв'язування; 2) на особі підозрюваного – подряпини чи синці як результат активного опору, синці та садна, сліди біологічного походження у вигляді слини, сечі, крові, сперми чи слизу з жіночого статевого органу; 3) на елементах одягу – нашарування епідермісу, сліди біологічного походження (крові, сперми, сечі), розриви чи вдавлювання волокон матеріалу, волосся тощо; 4) речова обстановка – холодна зброя, вогнепальна зброя, побутові ножі, сокира, елементи меблів, побутові предмети, які пристосовані для зв'язування особи (як то кабель від приладів, трос чи канат, постільна білизна, різні елементи гардеробу); 5) додаткові інформаційні джерела – фото-, аудіо- чи відеоматеріал (в т.ч. за допомогою автомобільного відео реєстратора), засоби мобільного зв'язку, планшети чи персональні комп'ютери, цифрові носії інформації, рукописні чи друковані носії інформації (блокноти чи записки).

3. Матеріальні сліди використання психологічного впливу: 1) на особі потерпілого – садна на шкірних покривах різних частинах тіла, які могли виникнути внаслідок дії предмета з обмеженою травмуючою поверхнею по механізму тертя-ковзання, яким міг бути ерегований половий орган, незначні подряпини, сліди біологічного походження, мікроволокна (в т.ч. в піднігтьовому вмісті); 2) на особі підозрюваного – синці на різних частинах тіла, які могли виникнути внаслідок дії твердих тупих предметів з обмеженою травмуючою поверхнею, зокрема за механізмом удару об тупі тверді предмети, сліди слини, сечі, крові, сперми чи слизу із жіночого статевого органу; 3) на елементах одягу – нашарування бруду, грязі, рослинності чи ґрунту, залишки рідин організму, волосся; 4) речова обстановка – предмети ззовні схожі на холодну або вогнепальну зброю, вибухо-небезпечні предмети, засоби контрацепції, серветки, поліграфічна продукція із зображеннями еротичного характеру, елементи одягу, постільна білизна зі слідами спе-

рми; 5) додаткові інформаційні джерела – засоби аудіо- чи відео- фіксації з матеріальними носіями даних, фотографії, рукописний чи друкований текст (листи, замітки чи записки), пристрої зв'язку (мобільні телефони, планшети і т.п.).

4. *Матеріальні сліди використання психотропних речовин, медичних препаратів, лікарських засобів чи спиртних напоїв:* 1) на особі потерпілого – сліди від ін'єкцій, синюшність шкіри, піна з роту, блювотні маси, різного роду тілесні ушкодження, отримані внаслідок насильницьких дій інтимного характеру, не пов'язаних із проникненням в тіло особи потерпілого, сліди біологічного походження (в т.ч. сечі, слини, сперми чи слизу); 2) на особі підозрюваного – мікрочастки (епідермісу, препаратів, волокон), залишки рідин організму, волосся жертви; 3) на елементах одягу – розриви чи сліди вдавлення, залишки психотропних речовин чи лікарських засобів, частинки блювотних мас, викликані внаслідок нудоти чи блювання, інші рідини чи виділення життєдіяльності з організму; 4) речова обстановка – пляшки з-під спиртних напоїв, упаковки від лікарських засобів чи медичних препаратів, пакування зі слідами хімічної сполуки порошкоподібної чи сухої подрібненої форми, заздалегідь пристосовані предмети для вживання наркотичних засобів чи психотропних речовин, інструменти для вводу чи впорскування ін'єкцій; 5) додаткові інформаційні джерела – фото-, аудіо- чи відеоматеріал порнографічного вмісту, засоби мобільного зв'язку, планшети чи персональні комп'ютери, цифрові носії інформації, рукописні чи друковані носії інформації, прилади фото- та відео- фіксації (фотоапарати, відеокамери, камери відеоспостереження), інструкції або листки-вкладки до лікарських засобів, спеціальна медична література тощо.

5. *Ідеальні сліди сексуального насильства в умовах війни.* До них ми віднесли наступні категорії осіб, які можуть бути носіями інформації, яка має значення для органів досудового розслідування у межах кримінального провадження зазначеного типу: 1) особи, що знають потерпілу (подружжя чи колишнє подружжя, члени сім'ї, близькі родичі, колеги з роботи, друзі чи знайомі, сусіди, співмешканці); 2) особи, що знають підозрюваного (подружжя чи колишнє подружжя, члени сім'ї, близькі родичі, колеги з роботи, друзі чи знайомі, сусіди, співмешканці); 3) особи, що можуть підтвердити або спростувати окремі факти про кримінальне правопорушення (працівники соціальних служб, працівники органів опіки та піклування, працівники медичних закладів чи установ, працівники правоохоронних органів, очевидці події злочину). Беззаперечним є той факт, що власне особа потерпілого та особа злочинця є носіями ідеальних слідів сексуального насильства також.

Список використаних джерел:

1. Салтевський М. В. Криміналістика. Підручник: У 2 ч. Ч. 2. Харків: Консум, 2001. 528 с.
2. Криміналістика : підручник : у 2 т. Т. 2 / [А.Ф. Волобуєв, О.В. Одерій, Р.Л. Степанюк та ін.] ; за заг. ред. А.Ф. Волобуєва, Р.Л. Степанюка, В.О. Маляррової ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. 312 с.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА, ЯКЕ РЕГЛАМЕНТУЄ ЗДІЙСНЕННЯ НАГЛЯДУ ТА КОНТРОЛЮ ЗА ОХОРОНОЮ, ЗАХИСТОМ, ВИКОРИСТАННЯМ ТА ВІДТВОРЕННЯМ ЛІСІВ В УКРАЇНІ

Сергій Юрійович КОЛІСНІЧЕНКО,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0009-0004-1047-0169>*

Здійснення нагляду і контролю за охороною, захистом, використанням і відтворенням лісів залежить від багатьох умов та факторів, серед яких надважлива роль відводиться законодавству (у широкому сенсі), в якому закріплюються основні матеріально-правові та процедурно-процесуальні засади організації та реалізації зазначено нагляду і контролю. Слід відзначити, що на наявності прогалин та інших недоліків у відповідному законодавстві вже звертали увагу ряд дослідників і представників практичної сфери та громадських кіл. Так, наприклад, П. І. Томіленко, досліджуючи проблематику правового регулювання охорони лісів, зазначає, що сьогодні вкрай важливо комплексно підійти до вдосконалення законодавства в сфері захисту лісів, зокрема потрібні системний перегляд і зміни до лісового законодавства відповідно до вимог сьогодення (зокрема, нова редакція або зміни до Лісового кодексу України), запровадження інституційних змін (удосконалення системи управління лісовим сектором), а також підвищення статусу службовців органів лісового господарства [0, с.19]. О. Степаненко та інші фахівці громадської організації «Екологічно-гуманітарне об'єднання Зелений Світ», висвітлюючи проблемні питання охорони та використання лісів, наголошують на тому, що для досягнення стійких позитивних результатів в лісовому секторі, в сенсі подолання нелегальних рубок, треба: продовжити роботу щодо вдосконалення системи правозастосування та управління, переглянути і зміцнити нормативну базу, яка регулює лісові правовідносини, сприяти створенню прозорої та справедливої системи розподілу лісових ресурсів з урахуванням соціальних потреб місцевого населення, затвердити План дій щодо запобігання незаконних рубок деревини та її нелегального обігу [0].

З огляду на зазначене, вважаємо, що першим напрямком удосконалення українського адміністративного законодавства, яке регламентує здійснення нагляду та контролю за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів в Україні має стати розробка та затвердження концептуальних засад організації та здійснення контролю у сфері лісового господарства. Концепція (від лат. сопсергіо – сприйняття) – це система понять про ті чи інші явища, процеси; спосіб розуміння, тлумачення якихось явищ, подій; основна ідея будь-якої теорії. Термін «концепція» вживають також для позначення головного задуму в науковій, художній політичній та інших видах діяльності людини [0, с.301]. Ю. В. Чабанова зазначає, що

концепція – це спосіб розуміння, трактування процесів або явищ; система доказів певного положення, сукупність поглядів на окремий предмет дослідження, доктрина, теоретичний напрям або підхід, провідна ідея; форма провідного ідейного задуму при формуванні державної політики або розробленого і затвердженого в установленому порядку документа. [0, с.342]. Ю. В. Чабанова підкреслює те, що у державному управлінні вважається доцільним попередньо розробляти науково-обґрунтовану концепцію всіх значущих політичних та законодавчих рішень. Як документ концепція розробляється державними органами з метою визначення основних засад (напрямів, пріоритетів) реалізації державної політики у відповідній сфері, якою передбачаються заходи для вирішення конкретної проблеми [0, с.342].

Таким чином, у концепції мають бути визначені основоположні цінності, політико-правові та організаційно-управлінські ідеї, на яких має ґрунтуватися досліджуваний контроль і нагляд, адже у Державній стратегії управління лісами України до 2035 року хоча і визначені цілі, завдання та перспективи розвитку управління лісами, втім, саме питанням контролю приділено досить небагато уваги, і це при тому, що більшість проблем, окреслених у цій стратегії є, в тому числі, наслідком відсутності належного нагляду і контролю у цій галузі. У концепції слід визначити: ключові проблеми та виклики, що стоять перед механізмом контролю за охороною, захистом, використанням та відновленням лісів, і які вимагають удосконалення цього механізму; коло принципів, на яких має ґрунтуватися процес удосконалення нагляду і контролю, так і їх безпосереднє практичне здійснення; визначити мету та завдання вдосконалення нагляду і контролю у галузі лісового господарства; окреслити перспективи та очікувані результати його вдосконалення, тощо. Тобто закріплення концептуальних засад здійснення нагляду та контролю за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів в Україні покликане окреслити загальний задум, напрям та пріоритети розвитку системи зазначеного нагляду та контролю як необхідного фактору забезпечення належного правового режиму лісів, їх раціонального та збалансованого використання.

Список використаних джерел:

1. Томіленко П. І. Правове регулювання охорони лісів в Україні. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2014. № 4. С.17-20 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnau_2014_4_5
2. Законодавче регулювання у сфері незаконних рубок деревини / ЕГО «Зелений світ». URL: <http://greenworld.in.ua/index.php?id=1325152034>
3. Філософський енциклопедичний словник : енциклопедія / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди ; голов. ред. В. І. Шинкарук. Київ : Абрис, 2002. 742 с.
4. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трошинського, Ю. П. Сурміна. К. : НАДУ, 2010. 820 с.

ЩОДО РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ БЕЗПЕКИ НА АВТОМОБІЛЬНОМУ ТРАНСПОРТІ ЗАГАЛЬНОГО КОРИСТУВАННЯ

Микола Миколайович ГРИБАН,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0009-0002-8666-5275>*

У психології потребу в безпеці (бажання людини уникнути хвороб і травм, зберегти здоров'я та працездатність, уникнути посягання на її власність тощо) віднесено до первинних потреб людини. Отже, згідно з психологічним підходом безпека являє собою не лише одну з основних потреб людини, але також виступає умовою її нормального розвитку, самореалізації, активної життєвої позиції, участі у житті суспільства тощо [1, с.38–39].

Відповідно до точки зору Н. Г. Плахотнюка поняття «безпека» в сучасному світі «є дуже популярним і вважається доступним на інтуїтивному (підсвідомому) рівні, але наукове дослідження його суті та змісту не було повністю проведене. Існує багато дискусій та різних підходів до визначення та розуміння таких базових понять, як «національні інтереси», «національна безпека», «військова організація держави» та інших критеріїв і методів оцінки безпеки, які характеризують та відображають потенційні небезпеки» [19, с.90]. Тож, узагальнює науковець, «безпека – це стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від зовнішніх та внутрішніх загроз» [2, с. 90].

Отже, безпеку на рівні загального розуміння ми тлумачимо як певний стан організаційно-управлінського, нормативно-правового, соціально-економічного, ціннісно-ідеологічного забезпечення діяльності окремого суб'єкта (особи, організації, регіону), за якого будуть зменшені та/або усунені загрози для даного суб'єкта, у тому числі і загрози для національної безпеки на рівні держави.

Л. Веселова до основних складових сфери безпеки дорожнього руху відносить: «технічний стан транспортних засобів; дорожні умови; нормативно-правове забезпечення; організацію дорожнього руху; стан підготовки, культури та правосвідомості учасників дорожнього руху; професіоналізм та координацію діяльності суб'єктів забезпечення безпеки дорожнього руху» [3, с. 9].

Представники нідерландської наукової думки D. Tselentis, E. Papadimitriou, P. van Gelder констатують, що останні дослідження безпеки на транспорті зосереджені на обробці великої кількості доступних даних за допомогою інтелектуальних систем, щоб зменшити кількість аварій для користувачів транспорту. Дослідники зауважують, що задля вирішення проблем безпеки та підвищення ефективності транспортних систем було розроблено кілька додатків машинного навчання (ML) і штучного інтелекту (AI). Водночас науковці описують зростаючий інтерес транспортних дослідників і практиків до застосування штучного інтелекту для прогнозу-

вання аварій, виявлення інцидентів/збоїв, допомоги водієві/оператору чи маршруту, а також проблем оптимізації [4].

Отже, сутність безпеки на автомобільному транспорті загального користування як об'єкта нагляду (контролю) можна розкрити крізь такі особливості: особлива мета та перелік завдань, які стоять перед забезпеченням безпеки на автомобільному транспорті загального користування; нерозривний зв'язок з новітніми соціально-економічними, урбанізаційними реаліями та підходами до розуміння транспорту; спрямованість на модернізацію громадського транспорту, розвиток вуличної мережі з урахуванням забезпечення її пріоритетів; адаптація міського простору до пересування вразливих учасників дорожнього руху

Список використаних джерел:

1. Радіонов І. І. Кримінальна відповідальність за бандитизм: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2004. 205 с.
2. Плахотнюк Н.Г. Інститут президентства в Україні: конституційно-правовий аспект: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. Київ, 1999. 19 с.
3. Веселова Л. Ю. Адміністративно-правові гарантії безпеки дорожнього руху: автореф. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Одеса, 2016. 21 с.
4. Tselentis D., Papadimitriou E., van Gelder P. The usefulness of artificial intelligence for safety assessment of different transport modes. *Accident Analysis and Prevention*. 2023. № 186. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0001457523000817>.

ПРАВОТВОРЧІСТЬ, ЯК ВАЖЛИВА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ФОРМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ НАЦІОНАЛЬНОЮ ГВАРДІЄЮ УКРАЇНИ

Андрій Васильович МАРТИНЮК,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*
<https://orcid.org/0009-0006-1570-2998>

Забезпечення територіальної оборони Національною гвардією України знаходить своє відображення у низці форм, серед яких особливе місце відводиться нормотворчості. Взагалі, нормотворчість, це одна з форм діяльності держави в особі компетентних органів, установ та організацій, які уповноважені в передбачених законом випадках готувати, видавати або вдосконалювати нормативно-правові акти. Соціальне призначення правотворчості полягає у встановленні певних стандартів, вимог до правової поведінки учасників суспільних відносин, які (з позиції суспільства) є припустимі, бажані або необхідні (обов'язкові чи заборонені) [1, с.152]. К.Г. Волинка з приводу нормотворчості зазначає, що традиційно вона розглядається як організаційно оформлена процедурна діяльність державних органів зі створення правових норм чи з визнання правовими вже сформованих, діючих у суспільстві правил поведінки [2, с.125]. Правотворчість, на думку К. Г. Волинка, – це процес пізнання і оцінювання правових потреб суспільства і держави, формування і прийняття нормативних актів уповноваженими суб'єктами в межах відповідних процедур. У правовій сфері суспільства правотворчість, наголошує дослідниця, займає центральне місце. Це пояснюється тим, що саме правотворчість дає життя праву, правовому регулюванню в цілому. Правотворчість — початкова ланка правового регулювання. При цьому основним імпульсом до створення закону або іншого нормативного акта виступає суспільно значуща проблема, невирішене питання, яке має значення для великої кількості людей і для держави в цілому. Завдання нормотворця полягає в тому, щоб своєчасно, точно й адекватними правовими засобами відреагувати на це, обираючи такий варіант регулювання, який би найбільшою мірою відповідав інтересам суспільства та держави, сприяв би прогресу суспільства, враховував би всю сукупність факторів суспільного розвитку — економічних, політичних, соціальних, національних, ідеологічних та зовнішньополітичних. Адже за результатами правотворчої роботи оцінюється держава в цілому, ступінь її демократичності та цивілізованості [2, с.125].

С. М. Гусаров, аналізуючи проблематику поняття та сутності правотворчості, доходить висновку, що правотворчість є результатом об'єктивного розвитку суспільних відносин, безпосередньо спрямованим на їх врегулювання. Мета, зміст і результати правотворчої діяльності обумовлюються різного роду факторами, які існують в суспільстві, в його різних сферах, серед яких: рівень розвитку державно-правових інститутів, правова культура

населення, форма державного устрою, правління та режиму, характер ментальності суспільства тощо. Правотворчість, на думку науковця, – це діяльність державних та недержавних органів, підприємств, установ чи організацій (або всього народу, територіальних громад), яка спрямована на закріплення (встановлення) у нормативних актах обов'язкових для виконання правил поведінки, які являють собою втілення волі народу, з урахуванням вимог соціального прогресу [3, с.58].

К. М. Глуховець визначає правотворчість органів публічного управління – це діяльність уповноважених органів, пов'язана зі створенням, зміною чи припиненням правових норм, які регулюють певну сферу суспільних відносин. Адміністративна правотворчість публічної адміністрації втілюється у формі прийняття нормативних актів. Метою такої правотворчості, зазначає К. М. Глуховець, є створення актів, за допомогою яких реалізуються і забезпечуються права, свободи та інтереси осіб у сфері публічно-правових відносин. Завдяки правотворчості держава реалізує свої функції з управління різними сферами суспільного життя. В основі правотворчої форми правової діяльності лежить постійний процес оновлення правових норм, який в ідеалі має відповідати сучасному рівню суспільних відносин, сприяти їх прогресивному розвитку та ефективному здійсненню функцій держави [4, с.192]. Правотворча діяльність, підкреслює науковець, має виключне значення у діяльності публічної адміністрації, адже від такої діяльності залежать позитивні результати існування України, як демократичної та правової держави, її розвиток і цивілізованість. В цілому результати правотворчості відображають загальну уяву про стан демократії та законності в країні [4, с.192].

Отже, правотворчість – це форма владної діяльності уповноважених суб'єктів, яка спрямована на створення і підтримку в актуальному (тобто відповідному нагальним потребам і запитам суспільного життя, а також пріоритетам його подальшого вдосконалення та розвитку) стані юридичних матеріальних і процедурно-процесуальних правил (або норм) суспільного життя. Саме завдяки правотворчості, перш за все, формується юридичний простір, в якому виникають, реалізуються, змінюються та припиняються суспільні відносини а також інші форми і способи здійснення суб'єктами своїх прав, свобод і обов'язків. Це, звичайно ж, у повній мірі стосується і забезпечення територіальної оборони НГ України, яка хоча й у обмеженому вигляді, втім також залучена до процесу нормотворчості, в ході якого встановлюються, вдосконалюються, змінюються правові засади організації та здійснення зазначеної територіальної оборони. Внесок Нацгвардії у забезпечення територіальної оборони, який вона здійснює у формі участі у правотворчій діяльності, полягає у тому, що головний орган військового управління Національної гвардії України уповноважений на:

- узагальнення практики застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, та розроблення пропозицій щодо вдосконалення цього законодавства, розробку і подання в установленому порядку на розгляд Міністрові внутрішніх справ України проекти законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України з питань діяльності Національної гвардії України;

- розробку та подання на розгляд Міністрові внутрішніх справ України проекти актів Міністерства внутрішніх справ України, що стосуються діяльності Національної гвардії України [5].

Тож, Національна гвардія України, в особі її компетентних органів і посадових осіб, хоча безпосередньо і не приймають законів, втім мають можливість впливати на зміст положень законодавчих і підзаконних (зокрема відомчих) нормативно-правових актів через: здійснення законопроектної роботи, аналізу стану правозастосовної практики у відповідній сфері і підготовки у зв'язку із цим відповідних пропозицій та рекомендацій щодо внесення змін і доповнень до чинного законодавства з питань територіальної оборони.

Список використаних джерел:

1. Теорія держави та права : навч. посіб. / [Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін.] ; за заг. ред. С. Д. Гусарєва, О. Д. Тихомирова. К. : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.
2. Волинка К. Г. Теорія держави і права: Навч. посіб. К.: МАУП, 2003. 240 с.
3. Гусаров С. М. Поняття та сутність правотворчості в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2015. № 2. С. 55-59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pupch_2015_2_17
4. Глуховець К. М. Адміністративна правотворчість в діяльності публічної адміністрації: сутнісна характеристика. *Аналітично-порівняльне правознавство* : електронне наукове фахове видання. 2022. № 4. С. 191-194. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/267548/263371>
5. Питання головного органу військового управління Національної гвардії України: Указ Президента України від 28.03.2014 р., № 346/2014. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/346/2014>

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ МІСЦЕВИХ ДЕРЖАВНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ ТА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Владислав Костянтинівич ЗІНКЕВИЧ,

*аспірант Волинського національного
університету імені Лесі Українки,
<https://orcid.org/0009-0004-8603-2915>*

В умовах воєнного стану, в яких на сьогодні перебуває Україна, важливим є опрацювання перспективних напрямів удосконалення взаємодії місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування. Важливу увагу у даному контексті необхідно приділити організаційно-правовим аспектам такої взаємодії.

В розрізі представленої проблематики першим кроком має бути створення механізмів координації діяльності місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування. І.А. Ботнаренко відмічає, що у юридичній літературі термін «координація» використовується тоді, коли мова йде про передумови погоджених дій різних органів, спрямованих на виконання у межах їх компетенції спільних завдань з метою досягнення відповідного результату. У цілому, продовжує вказаний вище науковець, координацію можна розглядати у двох значеннях: «1) як форму діяльності; 2) як управлінську функцію щодо організації діяльності, направлену на досягнення загальної мети. До її ознак можна віднести: організацію спільної комплексної діяльності, погодженої за часом та місцем; відповідність вимогам закону; наявність координуючого суб'єкта та виконавців; загальна спрямованість на досягнення кінцевого результату» [1]. Тож, координація – означає встановлення взаємозв'язків та співпраці в різних аспектах та справах. Це процес, який дозволяє глибоко та всебічно аналізувати події, виявляти негативні тенденції та проблеми, які потребують негайного увімкнення, розробляти спільні оцінки та підходи, і здійснювати узгоджені дії [2]. Таким чином, координація взаємодії між органами місцевого самоврядування та місцевими державними адміністраціями є критично важливою, особливо в умовах воєнного стану, що обумовлено наступними чинниками: 1) вона дозволяє забезпечити швидку та цілеспрямовану реакцію на певні потреби, а також оптимізувати використання ресурсів та уникнути дублювання функцій сторін взаємодії; 2) забезпечує розробку єдиної стратегії дій в умовах кризи та виконувати її узгоджено, забезпечуючи консистентність та ефективність діяльності; 3) підвищує загальний рівень довіри населення, оскільки коли органи місцевого самоврядування та місцеві державні адміністрації демонструють спільну та згуртовану реакцію на кризові ситуації, це сприяє підвищенню довіри громадян до владних структур та збільшенню їх відчуття безпеки; 4) попереджує виникнення конфлікту інтересів, а також непотрібних непорозумінь між сторонами взаємодії, що в умовах воєнного стану є критично важливим та необхідним.

Далі в рамках представленої проблематики вбачається необхідним розробити систему планування спільної діяльності місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування. Планування, пише В.Я. Малиновський, - «це стержнева частина всіх систем управління, процес, за допомогою якого система пристосовує свої ресурси до змін зовнішніх і внутрішніх умов. Планування є найпершою функцією управління, яка передує всім іншим, визначаючи їх природу. Планування залежить від ефективного аналізу зовнішнього середовища, об'єктивної оцінки власних ресурсів, вимагає спільних зусиль і участі всіх складових частин організації. Особливо важливою ця функція є для органів державного управління, коли під впливом зовнішніх чинників перед ними ставляться невизначені до кінця завдання, а подекуди - нездійсненні цілі, поставлені політиками. Планування - найбільш динамічна функція, а тому вона повинна виконуватися професійно й постійно для забезпечення надійної основи здійснення інших видів управлінської діяльності» [3].

Тож, в рамках представленої проблематики ефективного планування дозволить: по-перше, ефективно розподілити людські, фінансові, економічні та інші ресурси, які наявні в місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування; по-друге, заздалегідь розробити «сценарії» реакції на можливі загрози; по-третє, ідентифікувати потенційні ризики та помилки, на основі чого розробляти стратегії їхнього уникнення або зменшення ризиків, що дозволяє забезпечити більш ефективне управління ситуацією; по-четверте, встановити чіткі ролі кожного органу в умовах воєнного стану, що допомагає уникнути непорозумінь, конфліктів та хаосу в процесі управління.

Список використаних джерел:

1. Ботнаренко І. А. Теоретичні основи взаємодії та координації в правоохоронних органах : управлінський аспект. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2015. № 4. С. 3–6. URL: <http://oduvs.sem-dev.co.ua/wp-content/uploads/2016/09/4-2015.pdf>
2. Дерещ В.А. Управлінські відносини в системі органів виконавчої влади та їх правове регулювання : дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. К., 2006. 190 с.
3. Малиновський В.Я. Державне управління: Навчальний посібник. -Луцьк: Ред.-вид. відд. "Вежа " Вол. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2000. 558 с.

ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ НОРМОТВОРЧОСТІ ЯК ФОРМИ ПІДТРИМКИ ТА РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Вадим Володимирович ВОСКОВОЙНІКОВ,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0009-0007-0571-5565>*

Підтримка та розвиток бізнесу є одним із надскладних та, водночас, надважливим завданням, яке сьогодні доводиться вирішувати українському законодавцю. Разом із тим, дане завдання знаходить своє відображення у сукупності форм, серед яких одне із ключових місць відводиться нормотворчості. Так, Ю.А. Шпак вказує, що «традиційно у сучасній юридичній науці нормотворчість розглядається як процес пізнання і оцінювання правових потреб суспільства і держави, формування і прийняття нормативно-правових актів уповноваженими суб'єктами в межах відповідних процедур. До створення нормативно-правового акта спонукає суспільна проблема, невирішене питання, яке має значення для багатьох людей і для держави в цілому. Отже, зазначає вказаний вище науковець, завдання суб'єкта нормотворчої діяльності – своєчасно, точно й адекватними правовими засобами відреагувати на це, обираючи такий варіант регулювання, який би найбільшою мірою відповідав інтересам суспільства, сприяв прогресу суспільства, ґрунтувався на сукупності факторів суспільного розвитку – економічних, політичних, соціальних, національних, ідеологічних та зовнішньополітичних [1]. Нормотворча діяльність, підкреслює І.М. Воронін, – це особлива форма діяльності компетентних суб'єктів нормотворчості з підготовки, розробки, прийняття та офіційного оприлюднення норм права, яка заснована на пізнанні об'єктивних соціальних потреб та інтересів суспільства. Нормотворчість вимагає вивчення розвитку реальних зв'язків між різними явищами, що беруть участь у формуванні права і здійснюють перехід від матеріальних факторів до свідомості та від неї правових норм. В свою чергу аксіологічний вимір надає можливості щодо нового розуміння змісту нормотворчої діяльності, котра спрямована на створення умов для реалізації національних та і всезагальних інтересів [2].

К.Г. Волина пише: «традиційно правотворчість розглядається як організаційно оформлена процедурна діяльність державних органів зі створення правових норм чи з визнання правовими вже сформованих, діючих у суспільстві правил поведінки. У сучасній юридичній науці, наголошує правознавець, сформулувалась думка, згідно з якою правотворчість — це процес пізнання і оцінювання правових потреб суспільства і держави, формування і прийняття нормативних актів уповноваженими суб'єктами в межах відповідних процедур. У правовій сфері суспільства правотворчість займає центральне місце. Це пояснюється тим, що саме правотворчість дає життя праву, правовому регулюванню в цілому» [3].

Ключовими ознаками нормотворчості, на переконання О.В. Петришина, є наступні: в процесі нормотворчості в нормативно-правових актах мають закріплюватися норми права, які є результатом узгаляння найбільш важливих повторювальних суспільних відносин, а також засобом витіснення шкідливої суспільної практики; виступає правовою формою діяльності публічної влади поряд із правозастосуванням, тлумаченням права, контрольно-наглядовою та установчою діяльністю; результатом нормотворчості є нормативно-правові акти, за допомогою яких формально закріплюють норми права; здійснюється уповноваженими на це суб'єктами — органами і носіями публічної влади: органами державної влади та органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами, народом та територіальними громадами; здійснюється за певною процедурою, яка регламентується законодавством [4].

Таким чином, нормотворчість, безумовно, є однією із ключових форм, за допомогою якої забезпечується підтримка та розвиток бізнесу в умовах воєнного стану. А відтак, значення нормотворчості в розрізі представленої проблематики полягає у наступному: 1) за її допомогою вбачається можливим створити стабільне та прозоре правове середовище для функціонування бізнесу, а також належним чином захистити та забезпечити реалізацію їх прав, свобод та інтересів; 2) розробити нормативно-правову основу для стимулювання економічної активності суб'єктів господарювання, а також зменшити ризики в процесі їх діяльності, встановити «чесні правила гри» на ринку, щоб забезпечити справедливую конкуренцію; 3) умови воєнного стану можуть вимагати переорієнтації економіки на пріоритетні галузі, такі як виробництво товарів першої необхідності або оборонної промисловості, а відтак нормотворчість може бути спрямована на створення стимулів та пільг для розвитку цих галузей; 4) створити умови для інвестицій та розвитку бізнесу. Чіткі та прозорі правила гри, що визначаються нормативно-правовими актами, створюють сприятливі умови для інвестицій та розвитку бізнесу, навіть в умовах воєнного стану; 5) є можливість підтримки соціально-економічної стабільності та подальший розвиток країни у післявоєнний період.

Список використаних джерел:

1. Шпак Ю. А. Методологічні підходи до визначення поняття нормотворчості органів місцевого самоврядування. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія юридична*. 2013. Вип. 1. С. 145-152. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvlduvs_2013_1_18
2. Вороніна І. М. Аксіологічний аспект нормотворчої діяльності. *Юридичні науки: проблеми та перспективи: матеріали III міжн. наук.-практ. конф. (м. Київ, 22-23 трав. 2015 р.)*. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2015. С. 12-15.
3. Волинка К. Г. *Теорія держави і права: Навч. посіб.* К.: МАУП, 2003. 240 с.
4. Петришин О. В. Погребняк С. П., Смородинський В. С. та ін.; *Теорія держави і права: підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / за ред. О. В. Петришина*. Харків: Право, 2014. 368 с.

ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ТАКТИКИ

Катерина Костянтинівна ГОВОРУЩАК,

*аспірантка Харківського національного
університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0009-0000-9985-0141>*

Тактико-криміналістичне забезпечення досудового розслідування кримінальних правопорушень є явищем динамічним, яке, дивлячись на сьогоденні реалії дії правового режиму воєнного стану, набуває нового періоду свого подальшого розвитку. При цьому повноцінне розуміння сутності даного явища, як і будь-якого іншого, потребує вивчення історії його становлення, що надасть можливість побачити цілісну картину його функціонування, визначити як позитивні, так і негативні тенденції. Адже, як цілком слушно відмічають учені-правознавці: «задя правильного розуміння та пізнання певного явища або ж сутності категорії, її складових елементів, важливого значення набуває розкриття процесу її становлення та розвитку» [1, с. 23]. Також, справедливо підкреслює Ю.М. Мирошніченко: «неможливо займатися серйозним вивченням науки без того, щоб спочатку не розглянути її історію, адже давно відомо, щоб зрозуміти будь-яке явище, необхідно знати, як це явище виникло, які етапи проходило у своєму розвитку» [2, с. 141]. Саме тому вважаємо за доцільне окрему увагу в межах представленого наукового дослідження приділити етапам становлення та розвитку криміналістичної тактики.

Становлення криміналістичної тактики нерозривно пов'язане з розвитком кримінально-процесуальної науки. Як цілком слушно в цьому контексті відмічає О.В. Батюк: «саме в межах останньої й відбувався процес розробки та накопичення засобів, прийомів і рекомендацій роботи з доказами. Ці дані на певному етапі склали ядро нової науки криміналістики» [3, с. 244]. При цьому підкреслює Ю.М. Мирошніченко: «однією з характерних рис сучасних досліджень у галузі криміналістики є звернення вчених до її витоків. Історія виникнення, становлення та розвитку криміналістичного знання міцно закріпилась у загальнотеоретичному розділі криміналістики. Вивчення історії криміналістики важливе не тільки для розуміння її нинішнього стану, але й для того, щоб спробувати уявити можливі напрями розвитку цієї галузі знання в майбутньому, тобто прогнозувати майбутні стани науки, її проблеми та можливості» [4, с. 96]. Ось чому вирішення поставленого наукового завдання здається неможливим без простеження історичного розвитку самої криміналістики, що слід робити з урахуванням декількох аспектів.

По-перше, слід повністю підтримати позицію Р.А. Степанюка, який справедливо й обґрунтовано зауважує на тому, що: «сьогодні, на жаль, є підстави констатувати, що сучасні уявлення про історію криміналістики в Україні не є достатніми. Вони складаються передусім з позицій радянських і російських криміналістів, які зі зрозумілих причин не можуть претендува-

ти на повноту й об'єктивність» [5, с. 389]. З огляду на що при визначенні основних історичних етапів становлення та розвитку як науки криміналістики, так і її частини криміналістичної тактики, не будемо брати до уваги роботи радянських і російських учених, а основний акцент зробимо на працях вітчизняних науковців та європейську літературу. Разом із тим, з огляду на окремі історичні факти, ми не можемо повністю оминати увагою періоди перебування нашої держави у складі інших країн, як то радянський період, оскільки в його межах також відбувалися значні кроки на шляху становлення та розвитку криміналістичної тактики.

По-друге, слід зазначити, що: «ні в загальній історії, ні в історії науки або її окремих галузей немає єдиного погляду щодо періодизації тих чи інших історичних процесів. І, як цілком слушно зауважують науковці, криміналістика тут не є винятком» [6, с. 195]. Щобільше, підкреслює Ю.Д. Ткач: «наукою не сформовано єдиного підходу до визначення періодизації розвитку криміналістики. При цьому вчений робить цілком слушний висновок стосовно того, що вивчення спеціальних літературних джерел свідчить про те, що основні проблеми висвітлення історії криміналістики полягають у наявності значної варіантності в періодизації її розвитку, що зумовлено:

- 1) відсутністю її чітких критеріїв;
- 2) різними поглядами науковців на певні проблеми даної науки» [7, с. 9].

Схожої за вищенаведеною позицію дотримується Ю.М. Мирошніченко, який зауважує, що: «періодизація процесу розвитку криміналістичного знання та визначення хронологічних меж його окремих етапів залишаються одними з найбільш дискусійних питань у теорії криміналістики, що зумовлено як складністю самої проблеми будь-якої історичної періодизації та нерозробленістю низки важливих супутніх питань, так і різноманітням використовуваних для цього підстав» [8, с. 262]. При цьому сам учений підкреслює той факт, що: «криміналістична тактика як складова криміналістичної науки пройшла тривалий шлях становлення й розвитку, який також можна розділити на два основні періоди.

В якості першого з таких етапів слід назвати донауковий, в межах якого криміналістична тактика розвивається непослідовно, оскільки ще не сформовані чіткі наукові позиції щодо її розуміння зокрема, криміналістики як науки взагалі. На даному історичному етапі криміналістична тактика використовується здебільш з урахуванням практичного досвіду уповноваженої особи, а знання передаються спадкоємно. Другим історичним етапом, який починає свій відлік з кінця XIX століття, слід вважати науковий період становлення та розвитку криміналістичної тактики. Його виокремлення обумовлено визнанням криміналістики окремою наукою, а криміналістичної тактики її частиною. При цьому слід підкреслити внесок українських учених, праці яких мали визначальний вплив в аспекті становлення та розвитку криміналістичної тактики.

Окремо слід виділити етапи становлення та розвитку криміналістичної тактики на теренах незалежної України. Так, в якості першого з таких етапів нами названо 1991–1996 роки, що обумовлено прийняттям Основного Закону України. Другим етапом становлення та розвитку криміналістичної

тактики слід вважати 1996–2012 роки, що обумовлено повним оновленням кримінального процесуального законодавства. У 2012–2014 роках криміналістична тактика розвивається з урахуванням нових положень кримінального процесуального законодавства, пристосовується до нових стандартів кримінального процесу. Наступний історичний етап становлення та розвитку криміналістичної тактики обумовлений новими викликами для нашої держави, що спричиненні збройною агресією росії. Даний історичний етап ми поділяємо на дві частини, перша серед яких триває з 2014 року по 2022 рік, коли збройна агресія мала локальний характер. Друга ж частина даного історичного етапу починає свій відлік з 2022 року, з початку повномасштабної збройної агресії росії й, на жаль, триває до сьогодні.

Отже, криміналістична тактика пройшла значний історичний шлях свого становлення та розвитку, який з огляду на нові виклики, обумовлені збройною агресією, не завершений й на сьогодні.

Список використаних джерел:

1. Уткіна М.С. Адміністративно-правові засади функціонування фінансової системи України: дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. Суми, 2018. 221 с.
2. Мирошніченко Ю.М. З історії криміналістичної тактики (донауковий період). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2019. № 42. Том 1. С. 141–144.
3. Батюк О.В. Історичний аспект розвитку криміналістичної тактики. *Часопис Київського університету права*. 2009. № 1. С. 244–249.
4. Мирошніченко Ю.М. Розвиток криміналістичної тактики на стадії зрілої науки. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2020. Випуск 3 (47). С. 96–100.
5. Степанюк Р.Л. Деякі перспективні напрями розвитку криміналістики в Україні. *Форум права*. 2017. № 5. С. 389–394.
6. Мирошніченко Ю. Періодизація розвитку криміналістичної тактики. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 10. С. 194–197.
7. Ткач Ю.Д. Теоретичні основи криміналістики (періодизація, поняття, система, міжнауковий статус) : монографія / за наук. ред. О.А. Кириченка. Одеса, 2007. 176 с.
8. Мирошніченко Ю.М. Розвиток криміналістичної тактики на етапі формування криміналістики як науки. *Вісник Запорізького університету. Юридичні науки*. 2020. № 1. С. 261–266.

ПРАВОЗАСТОСОВНА ПРАКТИКА РОЗСЛІДУВАННЯ ВІЙСЬКОВИХ ЗЛОЧИНІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Геннадій Євгенович БЕРШОВ,

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри
кримінального процесу, криміналістики та
експертології факультету № 6 Харківського
національного університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0000-0002-3439-5544>*

Правозастосовна практика відображає яким чином реалізуються процесуальні норми під час здійснення досудового розслідування військових злочинів. При цьому потрібно пам'ятати, що «матеріальне право взаємопов'язане із процесуальним через юридичний процес як регламентовану нормами процесуального права послідовну динамічну діяльність уповноважених органів влади, посадових осіб, а також зацікавлених суб'єктів права, що мають права й обов'язки, яка має комплексний характер і спрямована на досягнення юридично значущого результату» [1, с. 22–23]. Тобто правозастосовна практика, у тому числі розслідування військових злочинів, є «дзеркалом», в якому відображується надійність і дієвість норм матеріального та процесуального права.

Правозастосовна практика розслідування військових злочинів відображає рівень: нормативного врегулювання кримінальної процесуальної діяльності; організації розслідування; наукового, методичного та ресурсного забезпечення; ефективності процесу розслідування окресленої категорії кримінальних правопорушень. При цьому правозастосовна практика розслідування військових злочинів змінювалася під впливом багатьох чинників.

Приміром, на правозастосовну практику розслідування військових злочинів впливають зміни в системі правоохоронних органів. Зокрема, розслідування військових злочинів до прийняття та набрання чинності КПК України 2012 року [2] згідно зі ст. 112 Кримінально-процесуального кодексу України від 1960 року здійснювалося слідчими прокуратури та слідчими органів Служби безпеки України [3]. При цьому в системі органів прокуратури функціонували військові прокуратури, до яких належали «Головна військова прокуратура (на правах структурного підрозділу Генеральної прокуратури України), військові прокуратури регіонів (на правах обласних), військові прокуратури гарнізонів та інші військові прокуратури, прирівняні до прокуратур міст і районів» [4] (ч. ч. 1, 2 ст. 13 закону України «Про прокуратуру»).

Проте у зв'язку з прийняттям КПК України від 2012 року [5] на органи прокуратури більше не покладалася функція досудового розслідування. Прокурор у кримінальному провадженні здійснює «нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням» [2] (ч. 2 ст. 36 КПК України). При цьому «у разі потреби рішенням Генерального прокурора можуть утво-

рюватися спеціалізовані прокуратури на правах структурного підрозділу Офісу Генерального прокурора, на правах обласних прокуратур, на правах підрозділу обласної прокуратури, на правах окружних прокуратур, на правах підрозділу окружної прокуратури» [6]. Зокрема, нині в структурі прокуратури функціонують Спеціалізована прокуратура у сфері оборони (на правах Департаменту), Спеціалізована прокуратура у сфері оборони Центрального регіону, Спеціалізована прокуратура у сфері оборони Південного регіону, Спеціалізована прокуратура у сфері оборони Західного регіону, Спеціалізована прокуратура у сфері оборони Східного регіону.

Серед чинників, які впливають на правозастосовну практику розслідування військових злочинів, також слід виокремити: зміни в регламентації оборонної сфери взагалі та порядку несення військової служби зокрема; структуру та динаміку військової злочинності; наявність і характер збройного конфлікту на території України; т. п. Наприклад, як демонструє аналіз статистичних даних Офісу Генерального прокурора, в 2013 році було зареєстровано 369 військових злочинів, а повідомлено про підозру в 232 кримінальних провадженнях, у 2014 році відповідно 4153 і 2240, в 2015 році – 6213 і 4756, в 2016 році – 3650 і 2596, в 2017 році – 4577 і 2981, у 2018 році – 3694 і 1742, у 2019 році – 3616 і 1660 [7]. Починаючи з 2020 року, органи досудового розслідування обліковують і розслідують військові кримінальні правопорушення – військові кримінальні проступки та військові злочини. Зокрема, в 2020 році зареєстровано 4055 військових кримінальних правопорушень та повідомлено про підозру в 1314 кримінальних провадженнях, у 2021 році відповідно 3037 і 1172, в 2022 році – 13766 і 2616, в 2023 році – 28666 і 3207, у січні-лютому 2024 року – 8949 і 172 [7]. З наведеного помітно, що в 2014 році кількість облікованих військових злочинів збільшилася в понад 11 разів. Така динаміка спричинена анексією Криму та окупацією Донбасу, початком антитерористичної операції на сході України. Наступний сплеск облікованих військових кримінальних правопорушень припадає на 2022 рік – рік початку повномасштабного вторгнення РФ на територію України, коли їх кількість зросла з 3037 до 13766. Найбільша кількість військових кримінальних правопорушень зареєстровано в 2023 і становить 28666! Звісно, правозастосовна практика розслідування військових злочинів формується з урахуванням й якісних показників військової злочинності. Після початку повномасштабного вторгнення РФ на територію України 24 лютого 2022 року якісні показники військової злочинності вкотре змінилися. Зокрема:

– в 2022 році найчастіше вчинялися наступні військові злочини: самовільне залишення військової частини або місця служби (ст. 407 КК України) – 44,92 %, дезертирство (ст. 408 КК України) – 23,35 %, непокоря (ст. 402 КК України) – 11,4 %, перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень (ст. 426-1 КК України) – 3,1 %, втрата військового майна (ст. 413 КК України) – 2,99 %, порушення правил поведіння зі зброєю, а також із речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення (ст. 414 КК України) – 2,2 %, недбале ставлення до військової служби (ст. 425 КК України) – 1,98 %, викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів,

вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем (ст. 410 КК України) – 1,82 %;

– у 2023 році більша питома вага припадала на такі військові злочини: самовільне залишення військової частини або місця служби (ст. 407 КК України) – 57,61 %, дезертирство (ст. 408 КК України) – 27,11 %, непокоря (ст. 402 КК України) – 5,85 %, перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень (ст. 426-1 КК України) – 1,7 %, порушення правил поведінки зі зброєю, а також із речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення (ст. 414 КК України) – 1,18 %. При цьому зміна в структурі військової злочинності безумовно призвела до необхідності здійснювати досудове розслідування вказаних кримінальних правопорушень з урахуванням чинного кримінального та кримінального процесуального законодавства, досягнень науки та техніки. У такий спосіб виробилася правозастосовна практики розслідування військових злочинів.

Отже, з'ясування стану правозастосовної практики розслідування військових злочинів є невід'ємною складовою теоретичних основ дослідження названих кримінальних правопорушень. Введення та дія правового режиму, як і підстави для такого рішення, безпосередньо впливають на структуру військової злочинності, а також на процесуальні та криміналістичні аспекти розслідування таких кримінальних правопорушень. З'ясовано, що правозастосовна практика змінювалася під впливом багатьох чинників: зміни порядку початку досудового розслідування у зв'язку з прийняттям у 2012 році нового КПК України; введення інститутів «кримінальне правопорушення» та «кримінальний проступок»; зміни в системі правоохоронних органів, уповноважених виявляти та здійснювати досудове розслідування військових злочинів; зміни в регламентації оборонної сфери взагалі та порядку несення військової служби зокрема; структура та динаміка військової злочинності; наявність і характер збройного конфлікту на території України; т. п.

Список використаних джерел:

1. Слинько Д.В. Поняття, зміст та основні ознаки юридичного процесу. *Національний юридичний журнал: теорія та практика*. 2016. № 2. С. 19–23.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: закон України від 13.04.2012 № 4651–VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.
3. Кримінально-процесуальний кодекс України: закон України від 28.12.1960 № 1001-05. *Відомості Верховної Ради України*. 1961. № 2. Ст. 15.
4. Про прокуратуру: закон України від 05.11.1991 № 1789–XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 53. Ст. 793.
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України: закон України від 13.04.2012 № 4652–VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 21. Стор. 208.
6. Про прокуратуру: закон України від 14.10.2014 № 1697–VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 2–3. Ст. 12.
7. Статистика. *Офіс Генерального прокурора*. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/statistika>.

ОСОБЛИВОСТІ ПРИЙНЯТТЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ РІШЕНЬ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ

Володимир Володимирович ТИМОШКО,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0009-0003-1334-4531>*

Діяльність з досудового розслідування, зокрема воєнних злочинів, неможливо уявити без прийняття відповідних процесуальних рішень. Це пояснюється тим, що досудове розслідування є однією із стадій кримінального провадження, підстави та процесуальний порядок якої визначений у кримінальному процесуальному законодавстві. Зокрема, згідно з ч. 1 ст. 110 Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України «процесуальними рішеннями є всі рішення органів досудового розслідування, прокурора, слідчого судді, суду» [1].

У науці кримінального процесу можна знайти наступні підходи до трактування терміну «процесуальні рішення»: «виражений у встановленій законом формі індивідуальний правозастосовний акт, в якому компетентні державні органи і посадові особи у встановленому законом порядку з метою вирішення правових і кримінологічних завдань кримінального судочинства надають відповідні на питання, що виникли по справі, і виражають владне волевиявлення про дії або бездіяльність, що впливають із встановлених на момент винесення рішення фактичних обставин справи і приписів чинного законодавства» [2, с. 24]; «правовий акт, в якому слідчий, у межах своєї компетенції у встановленому законом порядку, виражає у вигляді державно-владного веління висновки про виконання (або невиконання) конкретних процесуальних дій, що зумовлено необхідністю досягнення завдань кримінального судочинства та вимогами закону стосовно фактичної ситуації» [3, с. 62]. З наведеного помітно, що «більшість науковців єдині у тому, що процесуальні рішення є процесуальними актами» [4, с. 208].

При цьому, враховуючи, що предметом представленого дослідження є особливості процесуальних рішень, які приймаються під час досудового розслідування воєнних злочинів, особлива увага буде приділена процесуальним рішенням, які приймаються прокурором, слідчим, слідчим суддею.

Як зазначається у ч. 3 ст. 110 КПК України «рішення слідчого, дізнавача, прокурора приймається у формі постанови». Разом із тим законодавець акцентує увагу на тому, що «постанова виноситься у випадках, передбачених КПК, а також коли слідчий, дізнавач, прокурор визнає це за необхідне» [1]. Крім того, аналіз указаної статті демонструє, що «обвинувальний акт є процесуальним рішенням, яким прокурор висуває обвинувачення у вчиненні кримінального правопорушення і яким завершується досудове розслідування» [1]. Однак у вказаній нормі не згадується таке важливе процесуальне рішення як повідомлення про підозру. Як слушно з цього приводу

зазначає С. Шульгін, «важливість цього процесуального рішення характеризується як мінімум двома чинниками. По-перше, це зміна етапу (хоча закон його визначає як нову стадію) кримінального провадження, по-друге, поява особи зі статусом підозрюваного» [5, с. 210]. Щодо процесуального рішення слідчого судді, то його законодавець відносить до судових рішень, які приймають у формі ухвали.

Стосовно особливостей прийняття процесуальних рішень під час досудового розслідування воєнних злочинів насамперед зазначимо, що такі рішення приймаються з урахуванням установлених кримінальним процесуальним законодавством вимог. При цьому варто наголосити, що, крім загального порядку прийняття процесуальних рішень, законодавець визначив особливості їх прийняття в окремих видах кримінального провадження та в умовах воєнного стану. Окремо відзначимо, що питома вага воєнних злочинів документується та розслідується в умовах дії правового режиму воєнного стану, що безумовно слід ураховувати під час планування, організації та здійснення їх досудового розслідування.

У представленому дослідженні окреслимо основні аспекти, які повинні враховуватися під час прийняття процесуальних рішень під час досудового розслідування воєнних злочинів:

1) за загальним правилом досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей про вчинення воєнного злочину до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ч. 2 ст. 214 КПК України). Проте «у разі введення воєнного стану та якщо відсутня технічна можливість доступу до Єдиного реєстру досудових розслідувань – рішення про початок досудового розслідування приймає дізнавач, слідчий, прокурор, про що виноситься відповідна постанова <...> Відомості, що підлягають внесенню до Єдиного реєстру досудових розслідувань, вносяться до нього за першої можливості» (п. 1 ч. 1 ст. 615 КПК України) [1];

2) за умови введення правового режиму воєнного стану та за відсутності об'єктивної можливості «виконання слідчим суддею повноважень, передбачених статтями 140, 163, 164, 170, 173, 206, 219, 232, 233, 234, 235, 245-248, 250 та 294 КПК, – такі повноваження виконує керівник відповідного органу прокуратури за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором. Рішення керівника органу прокуратури приймається у формі постанови та має містити обґрунтування правомірності здійснення ним повноважень слідчого судді» (п. 2 ч. 1 ст. 615 КПК України) [1];

3) «під час дії воєнного стану до осіб, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні воєнних злочинів, передбачених ст. 438 Кримінального кодексу України, за наявності ризиків, наведених у ст. 177 КПК України, застосовується такий запобіжний захід як тримання під вартою [1];»

4) рішення про зупинення досудового розслідування приймається за наявності підстав, зазначених у ч. 1 ст. 280, п. 3 ч. 1 ст. 615 КПК України. Зокрема, під час розслідування воєнних злочинів, зазвичай, підставами для зупинення досудового розслідування є оголошення підозрюваного в розшук; наявність необхідності виконання процесуальних дій у межах міждержавного співробітництва; наявність об'єктивних обставин, що унеможли-

люють подальше проведення досудового розслідування в умовах воєнного стану; прийняття уповноваженим органом рішення про передачу підозрюваного для обміну як військовополоненого та надання підозрюваним письмової згоди на проведення такого обміну; відсутність об'єктивної можливості подальшого проведення, закінчення досудового розслідування та звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності [1];

5) на підставі ухвали слідчого судді у кримінальному провадженні щодо воєнних злочинів, передбачених ст. 438 КК України, «стосовно підозрюваного, крім неповнолітнього, який переховується від органів слідства та суду на тимчасово окупованій території України, на території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, з метою ухилення від кримінальної відповідальності та/або оголошений у міжнародний розшук» [1] приймається рішення про проведення спеціального досудового розслідування.

Отже, процесуальними рішеннями під час досудового розслідування є правові акти, які приймаються уповноваженими суб'єктами з підстав і у порядку, визначеному кримінальним процесуальним законодавством, задля забезпечення ефективності такого розслідування і вирішення завдань кримінального провадження. Під час досудового розслідування воєнних злочинів суб'єктами прийняття процесуальних рішень є прокурор, слідчий, слідчий суддя. Особливості прийняття процесуальних рішень під час досудового розслідування воєнних злочинів зумовлені такими чинниками: такі рішення приймаються з урахуванням установлених кримінальним процесуальним законодавством загальних і спеціальних вимог; введенням і дією правового режиму воєнного стану. умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: закон України від 13.04.2012 № 4651–VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.
2. Глинська Н.В. Обґрунтування рішень у кримінальному процесі: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2003. 238 с.
3. Берназ В.Д., Смоков С.М. Рішення слідчого (криміналістичний, процесуальний та психологічний аспекти): монографія. Одеса: Одеський юрид. ін-т НУВС, 2005. 150 с.
4. Шульгін С. Поняття процесуального рішення слідчого, прокурора на стадії досудового розслідування. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 7. С. 206–210. DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5315.2019.7.37>.
5. Шульгін С. Види процесуальних рішень слідчого та прокурора. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 8. С. 208–214. DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5315.2019.8.39>.

ПРОБЛЕМИ ОПЛАТИ ПРАЦІ ПРАЦІВНИКІВ АПАРАТУ СУДУ В УКРАЇНІ

Олексій Сергійович ХОВПУН,

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри права та соціальної
роботи, Ізмаїльський державний
гуманітарний університет
<https://orcid.org/0000-0002-5753-966X>*

Питання належної оплати праці є важливим для ефективності функціонування будь-якої системи. Не є виключенням і судова система України, яка займає ключове місце в правовій державі. Адже оплата праці працівників апарату суду є важливим чинником, що впливає не лише на залучення та утримання кваліфікованих і мотивованих спеціалістів, а й на загальну якість судового управління та наявність корупційних ризиків. Крім того, без цього неможливе успішне просування судової реформи, яка на сьогодні набрала значних обертів.

За часів незалежності України її судова система переживала численні реформи, кожна з яких була покликана підвищити її ефективність та прозорість. Однак сьогодні і досі залишається відчутним дисбаланс між вимогами до кваліфікації працівників апаратів судів і рівнем їхнього матеріального забезпечення. При цьому низька оплата праці сприяє зниженню мотивації, підвищує ризики корупції, а також призводить до відтоку кваліфікованих кадрів до більш високооплачуваних секторів економіки або за кордон.

Питання оплати праці працівників апарату суду є особливо важливим також тому, що воно стосується значної кількості адміністративного персоналу, який забезпечує функціонування судів на щоденній основі. Ці працівники виконують широкий спектр критично важливих завдань, від канцелярської роботи до управління судовими засіданнями, що вимагає не лише високих професійних навичок, але й глибокого розуміння правових процесів.

Тому сучасні наукові праці справедливо присвячені як дослідженню існуючих проблеми, так і виявленню їх причин, оцінці впливу на судову систему та суспільство загалом, а також розробці ефективних науково-практичних рекомендацій для покращення функціонування судів в Україні. Здебільшого вчені аналізують чинні законодавчі акти, бюджетування, мотиваційні механізми, міжнародний досвід та організацію і діяльність судів в Україні задля забезпечення справедливої та конкурентоспроможної оплати праці, яка б відповідала важливості і складності роботи, яку виконують працівники апарату суду.

Як відомо, наразі середня зарплата працівників апарату загального місцевого суду складає 7 500 грн. Мінімальна зарплата, яку фактично отримують більшість працівників апаратів загальних місцевих судів скла-

дає 5 250 грн. У зв'язку з цим, секретарі судових засідань, помічники та інші працівники апаратів загальних судів масово звільняються. При цьому найбільш вразливими категоріями держслужбовців апаратів загальних місцевих судів є секретарі судових засідань. Розмір фактично отримуваної ними заробітної плати становить 5200 – 6300 грн. [1].

Про критичну ситуацію із зарплатою в апаратах судів вже публічно заявили голови судів Миколаївської області, вказуючи, що «найбільш болючим питанням залишається оплата праці працівників судів, яка і створює низький моральний дух та відчуття багаторічної безнадії змін на краще» [2]. Водночас для роботи на посаді секретаря судового засідання відповідно до чинного законодавства вимагається наявність вищої юридичної освіти, поширюється ряд обмежень та заборон передбачених законами «Про державну службу», «Про запобігання корупції».

Підтвердженням критичної ситуації щодо відтоку кадрового потенціалу із судової системи через вкрай низький рівень оплати праці найнижчої ланки державних службовців апаратів загальних місцевих та апеляційних судів, а саме секретарів судових засідань та помічників суддів є петиція, розміщена на офіційному сайті Президента України [3]. Зокрема, в ній вказується, що «ситуація, яка склалась щодо рівня фінансового забезпечення і оплати праці найнижчої ланки державних службовців апаратів загальних місцевих та апеляційних судів по всій державі є такою, що призводить до систематичного та масового звільнення працівників, що порушує нормальне функціонування судів». Крім того, автор петиції наголошує, що рівень оплати праці суддів та працівників суду на пряму впливає на гарантії незалежності суду та забезпечення принципу верховенства права [4].

Такий стан речей викликав справедливую критику з боку Вищої ради правосуддя, яка неодноразово наголошувала, що працівники апаратів судів є основою судочинства, однією з ключових фігур судової системи, від яких значною мірою залежить робота судів. Тому завдання влади є збереження кваліфікованих працівників у судах та забезпечення їхніх соціальних гарантій, які є однією з важливих складових незалежності судової влади [5]. Задля цього Вища рада правосуддя закликала парламентарів ухвалити законопроект «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [6] щодо врегулювання питання оплати праці працівників судів», який вже рік знаходиться без розгляду, хоча Комітет Верховної Ради України з питань правової політики рекомендував прийняти його за основу. Його автори пропонують збільшити посадові оклади працівників судів та закріпити їх визначальну роль у структурі виплат, водночас зменшивши частку додаткових стимулюючих виплат, які залежать від наявності фінансових ресурсів. Однак, незважаючи на позитивний відгук на цей законопроект Інституту законодавства Верховної Ради України, Ради суддів України, Верховного Суду, Державної судової адміністрації України та Асоціації розвитку суддівського самоврядування України він і досі не прийнятий Верховною Радою України.

Вбачається, що зміни в системі оплати праці працівникам апарату суду повинні стати частиною впроваджуваної реформи судової системи в Україні, спрямованої на зміцнення соціальної та правової держави. Необ-

хідність невідкладного врегулювання питання гідної оплати праці працівників судів є запорукою забезпечення реалізації принципу доступу громадян до правосуддя, підвищення їх довіри до судової системи та посилення загальних демократичних процесів в нашій державі.

Список використаних джерел:

1. Законопроект про зарплату працівників апарату суду не суперечить євроінтеграції, але потребує доопрацювання: Комітет дав висновок. Судово-юридична газета. 22.04.2023. URL: <https://sud.ua/uk/news/publication/268261-zakonoproekt-o-zarplate-rabotnikov-apparata-suda-ne-protivorechit-evrointegratsii-no-trebuetsya-dorabotki-komitet-dal-zaklyuchenie-7653de>

2. У суді Миколаєва чекають від ДСА на ремонт пошкодженого вибуховою хвилею приміщення. Судово-юридична газета. 18.04.2023. URL: <https://sud.ua/uk/news/publication/267799-u-sudi-mikolayeva-chekayut-vid-dsa-na-remont-poshkodzhenogo-vibukhovoyu-khvileyu-primischennya>

3. Терещенко Я.В. Стосовно критичної ситуації з приводу відтоку кадрового потенціалу із судової системи через вкрай низький рівень оплати праці найнижчої ланки державних службовців апаратів загальних місцевих та апеляційних судів, а саме секретарів судових засідань та помічників суддів: електронна петиція від 10.04.2023 № 22/189076-еп. Вебсайт Офіційного інтернет-представництва Президента України. URL: <https://petition.president.gov.ua/petition/189076>

4. Ситуація критична: створено петицію щодо оплати праці працівників апаратів судів та кадрового дефіциту у судовій системі. Судово-юридична газета. 12.04.2023. URL: <https://sud.ua/uk/news/ukraine/267281-situatsiya-kriticheskaya-sozdana-petitsiya-otnositelno-oplaty-truda-rabotnikov-apparatov-sudov-i-kadrovogo-defitsita-v-sudebnoy-sisteme>

5. ВРП звертає увагу на необхідність невідкладно врегулювати питання щодо гідної оплати праці працівників судів: новини від 22.12.2022. ВРП: сайт. URL: <https://hcj.gov.ua/news/vrp-zvertaye-uvagu-na-neobhidnist-nevidkladno-vregulyuvaty-pytannya-shchodo-gidnoyi-oplaty>

6. Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо врегулювання питання оплати праці працівників судів» від 11.11.2021 № 6311. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73208

ДОСВІД США ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

Андрій Юрійович ОСТАП'ЮК,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0009-0006-2147-6130>*

Система цивільного захисту в США є великою та комплексною, яка охоплює різні рівні управління та агентства, діяльність яких спрямована на запобігання, реагування та відновлення в разі надзвичайних ситуацій. Найважливішим органом в цій системі є Федеральне управління надзвичайними ситуаціями (Federal Emergency Management Agency, FEMA). У додаток до FEMA, національна система цивільного захисту включає державні та місцеві управління з надзвичайних ситуацій, а також різноманітні агентства та організації, які виконують різні функції у цій сфері. Кожний штат має своє власне управління з надзвичайних ситуацій, яке відповідає за планування та реагування на катастрофи на рівні штату, а також співпрацює з FEMA у разі потреби у федеральній допомозі. Система цивільного захисту також передбачає міжагентурну співпрацю між різними органами уряду, а також громадськими та приватними організаціями. Це сприяє ефективному обміну інформацією та ресурсами під час кризових ситуацій. Важливою складовою цієї системи є також громадська свідомість та підготовка. Освіта та навчання громадськості про правила поведінки в разі надзвичайних ситуацій, а також підготовка сімей та спільнот до реагування на кризові ситуації, безумовно, є ключовими елементами успішного функціонування системи цивільного захисту в США.

Утворене в 1979 році президентським розпорядженням, виданим тодішнім президентом Джиммі Картером, FEMA об'єднало кілька федеральних програм, спрямованих на вирішення проблем у надзвичайних ситуаціях, в одне агентство. Місія агентства розширилася з роками, щоб відігравати виключну роль у складі Міністерства внутрішньої безпеки США. Повноваження агентства були додатково визначені та розширені рядом законодавчих актів. Так, у 1988 році Закон Стаффорда змінив і перейменував «Закон про надання допомоги при стихійних лихах» 1974 року. Ця дія встановила основу для реагування на стихійні лиха та відновлення після катастроф, оголошених президентом. Після терактів 11 вересня 2001 року тодішній президент Джордж Буш підписав «Акт про національну безпеку», згідно з яким FEMA стало частиною Міністерства внутрішньої безпеки. Протягом наступних 20 років Конгрес прийняв додаткові закони, які ще більше сформували FEMA. Законодавство включало Закон про реформу управління надзвичайними ситуаціями після Катріни (2006). Пізніше були прийняті Акт про реформу Сенді (2012) і Акт про реформу відновлення після аварій (2018) [1]. FEMA існує для того, щоб управляти катастрофами трьома способами: 1) підвищення обізнаності про ризики виникнення ка-

тастроф, забезпечення освіти щодо зменшення ризику та ініціювання профілактичних дій до того, як катастрофа станеться; 2) оповіщення громадськості та координація федеральної реакції під час стихійного лиха; 3) координація федеральних зусиль з відновлення, включаючи надання ресурсів і спроби запобігти майбутнім катастрофам після інциденту чи події.

Для забезпечення належного функціонування системи цивільного захисту відбувається через Національний центр координації реагування FEMA (NRCC). Це міжвідомчий центр, розташований у штаб-квартирі FEMA, який координує загальну федеральну підтримку великих катастроф і надзвичайних ситуацій, а також забезпечує підтримку операцій на регіональному рівні. Керівник FEMA активує роботу NRCC напередодні інциденту та/або у відповідь на нього шляхом координації роботи персоналу. NRCC координує роботу з постраждалими регіонами та надає необхідні ресурси та політичні вказівки для підтримки операцій на рівні інцидентів. Персонал NRCC спеціально забезпечує координацію управління надзвичайними ситуаціями, планування, розгортання ресурсів, а також збирає та розповсюджує інформацію про інциденти, будуючи та підтримуючи обізнаність про ситуацію — і все це на національному рівні. FEMA підтримує NRCC як функціональний компонент NOC для операцій підтримки інцидентів.

В США на даний час діє понад 6 тис. диспетчерських центрів, які обслуговують виклики на номер 911. Більшість з них оснащені спеціальним обладнанням, яке автоматично відображає номер та адресу абонента на дисплеї оператора в момент надходження дзвінка. Це значно спрощує процес реагування на надзвичайні ситуації, особливо у випадках, коли абонент має проблеми з мовою або не може говорити. Для виклику поліції, пожежників чи швидкої допомоги, достатньо просто набрати номер і поставити телефон поруч із апаратом. При надходженні дзвінка до диспетчерського центру, оператор відповідає на нього протягом кількох секунд та називає свій ідентифікаційний номер. Абонентові рекомендується запам'ятати цей номер, якщо у нього виникнуть проблеми з обслуговуванням або якщо пізніше потрібно буде звернутися за додатковою інформацією. Оператор задає різні запитання, відповіді на які допомагають класифікувати дзвінок залежно від ситуації. Ці дані вводяться в спеціальну комп'ютерну систему, яка визначає найближчий ресурс, який може відправитися на місце події негайно [2].

На регіональному рівні в США важливий акцент робиться на забезпеченні ефективної координації та реагування на надзвичайні ситуації в межах конкретного регіону. Одним із ключових аспектів є наявність місцевих управлінь з надзвичайних ситуацій, які відповідають за розробку та виконання планів підготовки та реагування на надзвичайні ситуації відповідно до специфічних потреб та умов свого регіону. Основна мета регіональних органів управління надзвичайними ситуаціями полягає в ефективному координуванні дій різних агентств та ресурсів на місцевому рівні. Це включає управління пожежною охороною, медичними службами, правоохоронними органами, волонтерськими групами та іншими зацікавленими сторонами для забезпечення швидкого та ефективного реагування на будь-які небезпечні ситуації. Крім того, на регіональному рівні активно впроваджу-

ються програми підготовки та навчання громадськості щодо дій в разі виникнення надзвичайних ситуацій. Ці програми спрямовані на підвищення обізнаності та готовності населення до реагування на різні загрози та кризові ситуації, що можуть виникнути на регіональному рівні. Також важливим аспектом є розвиток і використання сучасних інформаційних технологій. Це включає системи автоматизованого попередження про надзвичайні ситуації, моніторинг погодних умов та інших потенційних загроз, а також використання мобільних додатків та інтернет-ресурсів для розповсюдження важливої інформації та інструкцій громадськості.

Взагалі, серед позитивних моментів досвіду США щодо забезпечення ефективного функціонування системи цивільного захисту слід виділити наступні:

1) система цивільного захисту в США є дуже гнучкою та адаптивною, що дозволяє швидко реагувати на різноманітні надзвичайні ситуації на регіональному рівні. Місцеві управління з надзвичайних ситуацій мають можливість реагувати згідно з конкретними потребами та характеристиками своєї місцевості;

2) важливим елементом успішної системи цивільного захисту США, в тому числі й на регіональному рівні, є співпраця між різними органами та агентствами, як на загальнодержавному, так і міжнародному рівнях. Це включає урядові агентства, правоохоронні органи, медичні служби, пожежну охорону, а також громадські та приватні організації;

3) США мають розвинуту систему підготовки та навчання населення щодо дій в разі виникнення надзвичайних ситуацій. Це включає регулярні тренування, проведення кампаній з громадської освіти та інформаційних кампаній щодо підготовки до різних видів кризових ситуацій;

4) використання сучасних технологій. В процесі діяльності різних органів держави важливу роль відіграють сучасні технології, такі як системи автоматизованого попередження про надзвичайні ситуації, мобільні додатки для інформування громадян. Всі вони активно використовуються з метою покращення ефективності системи цивільного захисту на регіональному рівні.

Список використаних джерел:

1. Jim Probasco Federal Emergency Management Agency (FEMA): How It Works, What It Provides
2. Григоренко Н. В. Зарубіжний досвід побудови систем надання державних послуг у сфері цивільного захисту / Н. В. Григоренко // Теорія та практика державного управління. 2015. Вип. 2. С. 290-297. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2015_2_47

МІСЦЕ ЮРИДИЧНОГО СУПРОВОДЖЕННЯ СЕРЕД ІНШИХ НАПРЯМКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Таїсія Миколаївна МЕЛЬНИК,

*аспірантка Харківського національного
університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0009-0006-8890-4646>*

У сучасних умовах заклади вищої освіти пропонують різноманітні програми, включаючи бакалаврські, магістерські та докторські ступені, а також різні курси та підготовчі програми. Вони грають ключову роль у розвитку та підготовці кваліфікованих кадрів для різних галузей економіки та науки. Заклади вищої освіти зазвичай мають свої факультети або колегії, що спеціалізуються на різних галузях знань, таких як гуманітарні науки, природничі науки, інженерія, медицина, соціальні науки тощо. Вони забезпечують студентам доступ до бібліотек, лабораторій та інших ресурсів для отримання якісної освіти та розвитку наукових та професійних навичок. Заклади вищої освіти можуть також брати участь у наукових дослідженнях та розробці нових технологій, сприяючи прогресу та інноваціям у різних сферах життя.

Досліджуючи поняття «діяльність закладу вищої освіти», ми встановили, що воно охоплює широкий спектр ініціатив та процесів, спрямованих на забезпечення якісної освіти, розвитку науки та соціального прогресу. Основними складовими цієї діяльності є освітні послуги, наукові дослідження, виховна та культурно-громадська робота і міжнародна співпраця.

У процесі надання освітніх послуг заклад вищої освіти забезпечує організацію та проведення різноманітних занять, включаючи лекції, практичні заняття, семінари та лабораторні роботи. Ці заходи спрямовані на передачу здобувачам освіти не лише конкретних знань, а й розвиток критичного мислення, творчих навичок та практичних умінь.

Наукова діяльність закладу вищої освіти включає проведення досліджень у різних галузях науки та техніки. Це можуть бути як фундаментальні наукові відкриття, спрямовані на розвиток нових теорій та концепцій, так і практичні дослідження, спрямовані на вирішення актуальних проблем суспільства та держави.

Виховна робота закладу вищої освіти спрямована на формування у здобувачів освіти цінностей, моральних принципів та професійних якостей, необхідних для професійного успіху та кар'єрного зростання. Це включає в себе не лише академічний процес, а й розвиток особистості та соціальних навичок.

Міжнародна співпраця є важливим аспектом діяльності закладу вищої освіти. Співпраця з іншими університетами, науковими установами та компаніями з інших країн сприяє обміну знаннями та досвідом, розширен-

ню академічних можливостей студентів та науковців, а також сприяє створенню міжнародних наукових мереж та ініціатив.

Культурно-громадська діяльність закладу вищої освіти охоплює участь у культурних заходах, спортивних подіях, благодійних акціях та інших громадських ініціативах. Це сприяє розвитку культурного та соціального життя на місцевому та загальнодержавному рівні, а також формує позитивний імідж закладу вищої освіти в суспільстві [1, с. 74].

Важливо відзначити, що діяльність закладу вищої освіти не обмежується лише простором університетського кампусу. Вона також включає в себе взаємодію з місцевими та глобальними спільнотами, розвиток партнерських відносин з іншими установами, підприємствами та громадськими організаціями з метою спільного розвитку та досягнення важливих цілей [2, с. 31].

Водночас неможливо уявити діяльність закладу вищої освіти без належним чином врегульованого юридичного супроводження, яке, на переконання Є. Штефура, є процесом, у якому юристи або юридичні консультанти надають професійну допомогу клієнтам у різних юридичних питаннях та справах. Це може включати консультації з правових питань, підготовку документів, участь у переговорах, представництво клієнта в суді або перед іншими органами, а також інші форми юридичної допомоги, спрямовані на захист прав та інтересів клієнта. Цей процес спрямований на забезпечення правової визначеності та захисту інтересів клієнта відповідно до законодавчих вимог [3, с. 29]. Доповнюючи визначення, можна зазначити, що юридичне супроводження може включати в себе аналіз ризиків, розробку стратегій вирішення юридичних питань, ведення переговорів, укладення та аналіз угод, а також вирішення конфліктних ситуацій.

Така комплексна діяльність закладу вищої освіти сприяє розбудові сучасного освітнього середовища, що стимулює творчий підхід до здобуття вищої освіти та проведення досліджень, сприяє розвитку критичного мислення та інноваційної діяльності. Усі наведені нами напрямки діяльності закладу вищої освіти, у тому числі і юридичне супроводження, перебувають у тісній взаємозалежності, створюючи сприятливе середовище для здобуття вищої освіти, проведення досліджень та особистісного розвитку всіх учасників освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Стинська В. В. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. Івано-Франківськ, 2022. 180 с.
2. Стражнікова І. Педагогіка вищої школи: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: НАІР, 2018. 120 с.
3. Штефура Є. О. Юридичний супровід діяльності закладу вищої освіти. Тернопіль: Західноукраїнський національний університет, 2022. 66 с..

АНАЛІЗ СУТНОСТІ НОРМ ПРАВА ЯК ЕЛЕМЕНТІВ МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ

Катерина Геннадіївна ШАПОВАЛОВА,

доктор філософії з галузі «Право»
<https://orcid.org/0000-0003-4027-7576>

Одним із елементів механізму реалізації соціальних прав державних службовців є норми права. Варто зауважити, що такі норми права є не систематизованими та можуть знаходитися в різних законодавчих актах. Оскільки державні службовці володіють спеціальним правовим статусом, то на них поширюються норми права у соціальній сфері, як загального, так й спеціального характеру. Найперше, соціальні права державних службовців визначені у ст. 46-49 та 53 Конституції України [1], де визначено загальні соціальні права на освіту, соціальний захист, житло, працю, достатній рівень життя для себе та сім'ї, охорону здоров'я й медичну допомогу. Дані права є фундаментальним і надалі конкретизуються або ж у спеціальних актах, або ж у положеннях щодо соціального захисту й забезпечення саме державних службовців. В останньому випадку важливо зберігати узгодженість між законодавчими актами, дотримуватися спільного вектору розвитку.

Так, перелік спеціальний соціальних прав для державного службовця постійно змінювався, пристосовуючись до політичних та соціальних уявлень. Останні реформи значно скоротили перелік соціальних прав, що дозволило адаптувати законодавство до сучасних вимог. До прикладу, на сьогодні, на державних службовців поширюється загальний порядок соціального (пенсійного) страхування згідно з Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [2] та Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [3]. Така ситуація дозволяє об'єднати різні способи нарахування соціальної допомоги чи пенсії, зменшити державні витрати на адміністрування страхових внесків та покращити контроль за дотриманням встановленого порядку. Важливо, що спільні норми щодо соціального й пенсійного страхування визначають чіткий та прогнозований спосіб реалізації соціальних прав після настання соціального ризику пов'язаного із втратою працездатності, а отже слугують інструментом заохочення перебування на державній службі. Водночас, спільні норми права у сфері соціального страхування зменшують соціальну диференціацію між державними службовцями та іншими працівниками, що відповідає тенденції до залишення лише необхідних та компенсаційних спеціальних соціальних прав.

Також, окремі норми права, які закріплюють соціальні права державних службовців знаходяться у Кодексі законів про працю [4]. К Кодексі закріплені принципи рівності, соціальної справедливості, що мають відтворюватися і в спеціальних нормах. Крім того, встановлюється право на за-

хист, що має спеціальну процедуру розгляду в суді та може застосовуватися й до державних службовців. Досліджуючи трудові права державних службовців, що визначені у КЗпП М. І. Іншин виділяє наступні: укладання трудового договору, надання роботи та робочого місця, виплату заробітної плати, відпочинок, доступ до достовірної інформації, професійну підготовку, участь в управлінні, проведення колективних перемовин, захист трудових прав, створення об'єднань для захисту [5, с. 144]. Слід уточнити, що державний службовець володіє правом на укладання контракту про проходження державної служби, яке з'являється лише після проходження спеціального конкурсу та доповнюється правом на прийняття присяги та видання наказу про зарахування на посаду державної служби. Проте, для державних службовців є неможливою реалізація права на участь в управлінні, оскільки усі повноваження та напрями діяльності закріплюються на законодавчому рівні. Відмінність у реалізації схожих за своєю сутністю соціальних прав обумовлюється законодавчими обмеженнями для державних службовців. Водночас, право на об'єднання у професійні спілки хоча й визначено для державних службовців, однак регулюється відповідно до Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» [6]. Однак, реалізація права на страйк є забороненою, а можливості до колективних перемовин та вирішення колективних трудових спорів значно обмежені, що робить основним призначенням профспілок у державній службі забезпечення соціального захисту та соціальної допомоги для державних службовців, проведення організаційних та культурних заходів.

Основним законодавчим актом, що містить норми права щодо реалізації соціальних прав державних службовців є Закон України «Про державну службу» [7]. Він визначає спеціальне право на отримання соціально-побутового забезпечення, спеціальну тривалість відпустки, право на службове житло та медичне забезпечення. Хоча, реалізація окремих прав потребує значної деталізації на рівні підзаконних нормативно-правових актів. Можливо зауважити, що норми права щодо реалізації окремих соціальних прав для різних державних службовців можуть відрізнятися. До прикладу, у ст. 346-1 Податкового кодексу України визначено, що для державних службовців Державної податкової служби заробітна плата складається із «посадового окладу; надбавок за вислугу років та ранг й спеціальне звання; виплат за додаткове навантаження; надбавок за інтенсивність праці, особливо важливу роботу, кваліфікацію; виконання особистих ключових показників ефективності; премій» [8]. Такий перелік суттєво відрізняється від загальновстановленого для державних службовців. Допустимість даної ситуації є доволі спірною, адже державні службовці Державної податкової служби мають однаковий рівень відповідальності із іншими державними службовцями й не володіють правоохоронними повноваженнями, що були передані іншим органам публічної влади. Відповідно, жодних обґрунтованих та правових підстав для збільшеного переліку надбавок не існує.

Протилежна ситуація із регулюванням соціальних прав дипломатичних службовців. Згідно з ст. 34 Закону України «Про дипломатичну службу» на працівників дипломатичної служби поширюються право оплати витрат за: «переїзд у місце довготермінового відрядження; наданням медичної допо-

моги та медичного страхування; здобуття дошкільної освіти дітьми; оренду житла й оплату комунальних послуг» [9]. Наявність додаткових соціальних прав пояснюється виконанням державних завдань, потребою поєднувати сімейне та професійне життя в умовах недостатньої грошової винагороди, адже особисті кошти не повинні витрачатися на виконання посадових обов'язків. Крім того, на рівні підзаконних нормативно-правових актів розмір компенсаційних виплат обмежується задля уникнення випадків зловживання правом та надмірного використання державних коштів.

Слід констатувати, що норми права, як елемент механізму реалізації соціальних прав державних службовців визначають обсяги даних прав та способи їх правомірного втілення, диференціюють соціальні права залежно від рівня відповідальності та покладених обов'язків. Чинне соціальне та адміністративне законодавство знаходяться у стані реформування, а тому основними вимогами до норм права є їх внутрішня узгодженість, відповідність соціальним вимогам, економічним реаліям, принципам права та тенденціям правового регулювання. Важливо, щоб норми права у сфері реалізації соціальних прав державними службовцями закріплювали рівні можливості втілення даних прав та їх захисту незалежно від сфери діяльності державного службовця.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996 р. № 30. Ст. 141.
2. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 № 1105-XIV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1999. № 46. С. 403
3. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 № 1058-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2003. № 49. С. 376.
4. Кодекс законів про працю: Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1971. № 50.
5. Іншин М. І. Основні права державного службовця як працівника. *Публічне право*, 2018. № 3. С. 140-146
6. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15.09.1999 № 1045-XIV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1999. №. 45. С. 397.
7. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2016. №.4 С. 43.
8. Податковий кодекс України: Закон України 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2011. №13. С. 556
9. Про дипломатичну службу: Закон України від 07.06.2018 № 2449-VIII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2018. № 50. С. 7.

НАУКОВА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ МЕХАНІЗМУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ

Христина Юріївна ДЖУРА,

доктор філософії з галузі «Право»,
<https://orcid.org/0000-0002-5596-5307>

Без належного правового забезпечення неможливо втілити жодну із функцій держави та особливо соціальну, адже різноманіття напрямів її втілення та відмінності між ними унеможливають стандартизацію підходу до організації роботи органів державної влади, способів контролю та нагляду, шляхів виявлення соціальних потреб. Тому, питання правового забезпечення соціальної функції держави має бути більш глибокого дослідження, що дозволить з'ясувати яким саме чином воно відбувається, які залучені суб'єкти та, що саме є ціллю забезпечення. Дане завдання можливо реалізувати за допомогою використання науково-теоретичної конструкції механізму.

Разом з тим, підходи до трактування механізму правового забезпечення, суттєво різняться. Не вирішеним залишається питання різниці й відмінностей між механізмами забезпечення, захисту, реалізації та регулювання. Уточнення потребує, як власне поняття механізму у праві, так й деталізація його мети, сутності й елементів в контексті соціальної функції держави. Слід наголосити, що сам правовий механізм є універсальною категорією, а тому для досягнення завдання із розкриття змісту забезпечення соціальної функції необхідним є виявлення відмінностей у структурі, взаємодії елементів й навіть залучених суб'єктів. Складність полягає у різновекторності соціальної функції держави, що об'єднує і соціальний захист, і соціальне обслуговування, і соціальне забезпечення, що обумовлює великий об'єм завдань та цілей, вимагає поєднання та координації суб'єктів із різною компетенцією.

На сьогодні, існує велика кількість підходів до тлумачення поняття механізму. До прикладу, Ю. Д. Древаль виділяє структурно-організаційний підхід, згідно з яким механізмом є сукупність певних складових елементів, що організовують певні явища або процеси, а також й структурно-функціональний, відповідно до якого складові елементи динамічно взаємодіють та функціонують [1, с. 58]. Тобто, для будь-якого механізму, зокрема й правового є характерною наявність внутрішньої структури та елементів. Такі елементи і відтворюють сутність певного явища чи процесу, так й для цього взаємодіють між собою. Динамічність є невід'ємною складовою механізму та водночас не повинна заважати досліджувати кожен із елементів самостійно та відокремлено.

На думку Н. Г. Єршової, правовим механізмом є комплекти юридичних засобів, що є нормативно закріпленими та створенні із орієнтацією на практичне використання суб'єктами заради реалізації своїх інтересів та досягнення певних цілей, що є наслідком правового регулювання відносин.

Автор зауважує, що правовий механізм є цілісною, взаємопов'язаною структурою, що має свої стадії та суб'єктів, правові засоби (права й обов'язки, дозволи, приписи, презумпції) та варіанти їх взаємодії [2, с. 181]. Погоджуюся із автором щодо наявності в будь-якого правового механізму цілі його дій. Саме ціль об'єднує між собою дію усіх елементів, слугує причиною їх взаємозв'язку. Також, для будь-якого правового механізму є характерною практичність, тобто його структура повинна відображати практику описуваного правового явища чи процесу. У даному ж випадку, механізм повинен розкривати яким саме чином відбувається правове забезпечення соціальної функції держави.

Досліджуючи питання механізму забезпечення права на соціальний захист К. В. Бориченко визначає, що такий має комплексний характер та полягає у взаємозалежності й узгодженості, системності елементів та втілюється через різні заходи й засоби серед яких матеріально-технічні, спеціально-юридичні, організаційно-управлінські, ідеологічні та застосовуються і органами місцевого самоврядування, і органами державної влади, і підприємствами та організаціями й іншими інститутами громадянського суспільства, що долучаються в момент підтвердження, втілення, охорони й захисту права на соціальний захист [3, с. 3]. Механізм правового забезпечення безумовно взаємодіє із іншими фінансово-економічними чи управлінськими механізмами, оскільки спільними для них виступають суб'єкти забезпечення та навіть загальна мета соціального розвитку. Разом з тим, правове забезпечення обов'язково повинно використовувати виключно спеціально-юридичні методи впливу та відповідати нормативно-правовим актам в соціальній сфері. Щодо переліку суб'єктів, то необхідно відрізнити учасників відносин із забезпечення соціальної функції держави, адже одним із них обов'язково буде отримувач у вигляді всього населення, певної групи осіб чи особи, що потрапила в скрутне життєве становище та власне суб'єктів надання забезпечення, що виступають від імені держави.

Таким чином, можливо дійти висновку, що механізм правового забезпечення соціальної функції держави — це законодавчо врегульований комплекс взаємозалежних елементів, що спільною діють з метою створення усіх необхідних умов для реалізації державою своєї соціальної функції щонайбільш ефективно та швидко, підтримання сталого розвитку соціальної сфери, захисту її від політичних та економічних негативних впливів.

Список використаних джерел:

1. Древаль Ю. Д. До питання про сутність та зміст механізмів державного управління. *Вісник Національного університету цивільного захисту України*. Серія: Державне управління, 2014. Вип. 1. С. 57-63
2. Єршова Н. Г. Поняття правового механізму в контексті публічної політики: міжнародний досвід для України. Інвестиції: практика та досвід, *Державне управління*, 2020. № 19-20. С. 179-185
3. Бориченко К. В. Юридичний механізм забезпечення права на соціальний захист: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.05. Одеса, 2020. 478 с.

ДО ХАРАКТЕРИСТИКИ КЛЮЧОВИХ ФУНКЦІЙ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ УПРАВЛІНЬ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ

Роман Ігорович БОГДАНОВ,

*докторант Харківського національного
університету внутрішніх справ,
доктор філософії з менеджменту
<https://orcid.org/0009-0004-4790-7627>*

Проблематика інформаційної сфери є одним із пріоритетних напрямків досліджень для науковців, зокрема і правознавців. У світлі активної інформатизації суспільного життя і розбудови в Україні інформаційного суспільства актуальність питань інформаційного забезпечення не може викликати сумнівів, що є цілком актуальним і для діяльності територіальних управлінь Державного бюро розслідувань. Варто відзначити, що позиції дослідників різняться з приводу того, як має виглядати визначення поняття «інформаційне забезпечення», однак у той же час можемо стверджувати, що багато із цих дослідницьких підходів мають спільні ознаки, а тому їх можна згрупувати у декілька різновидів, а саме:

- матеріальне розуміння інформаційного забезпечення, відповідно якого останнє асоціюється із сукупністю форм накопичення, систематизації і зберігання різного роду документів, тобто матеріальних носіїв інформації;
- функціональне розуміння інформаційного забезпечення, згідно з яким останнє являє собою діяльність компетентних суб'єктів із пошуку, збирання, накопичення та систематизації, а також зберігання і використання інформації, необхідної для вірної оцінки ситуації та прийняття найбільш адекватних їй рішень, із максимальним рівнем законності, ефективності та результативності.

Також слід відмітити, що у деяких випадках дослідники ведуть мову про інформаційне забезпечення як про певний стан інформаційної насиченості (наповненості) тієї чи іншої системи, який дозволяє належним чином управляти цією системою. Втім, на нашу думку, у даному випадку йдеться про результат певної діяльності, тож доцільно говорити не стільки про «інформаційне забезпечення», скільки про «інформаційну забезпеченість», тобто про певні показники, досягнуті в результаті зазначеного забезпечення.

Вважаємо, що розмірковуючи про інформаційне забезпечення територіальних управлінь ДБР, слід використовувати комплексний підхід і визначити досліджуване забезпечення як діяльність компетентних суб'єктів, спрямовану на збирання, накопичення, систематизацію, використання та зберігання інформації з метою формування і підтримки належного функціонування інформаційних систем та баз даних територіальних управлінь Державного бюро розслідування, насичення їх різного роду документами та іншими інформаційними ресурсами, необхідними для якісного та результа-

тивного здійснення цими суб'єктами правоохоронних завдань і функцій, а також прийняття ефективних управлінських рішень.

Інформаційне забезпечення територіальних управлінь ДБР, як і будь-яка інша діяльність орієнтоване на реалізацію певних функцій, ключовими серед яких, у розрізі досліджуваної проблематики є такі:

1) інформативна функція, зміст якої полягає у зборі та обробці інформації, здійсненні її аналізу та оцінки, систематизації та використанні з метою прийняття й реалізації ефективних та дієвих рішень та заходів, як управлінського, так і правоохоронного характеру. Реалізуючи цю функцію органи посадові особи ДБР, а також інші компетентні суб'єкти формують, наповнюють та використовують відповідних бази даних, проводять інформаційно-пошукову та інформаційно-аналітичну роботу;

2) управлінська, яка полягає у створенні найбільш сприятливого інформаційного підґрунтя (базису) для прийняття законних, ефективних та дієвих управлінських рішень і заходів, а також для здійснення якісного контролю за їх виконанням. Дана функція управління дозволяє більш якісно, оперативно та результативно керувати різного роду відносинами і процесами в системі територіальних управлінь ДБР, своєчасно та адекватно реагувати на відповідні зміни і виклики, здійснюючи найбільш виважені та доцільні кроки;

3) організаційно-комунікативна. Функція орієнтована на забезпечення злагодженого і гармонійного функціонування системи територіальних підрозділів ДБР, встановлення системної та глибокої взаємодії, як на внутрішньо-системному, так і зовнішньому рівні, налагодження надійних та дієвих взаємозв'язків між різними учасниками інформаційного забезпечення, сприяння їх цілеспрямованій та послідовній, узгодженій та ефективній співпраці;

4) освітньо-виховна. Через цю функцію інформаційне забезпечення сприяє поглибленню та розвитку професійних знань і навичок кадрів територіальних підрозділів ДБР, зміцненню їх професійної та правової культури, а також підвищенню рівні загальної, професійної та правової культури інших суб'єктів суспільних відносин, у зв'язки і відносини з якими у тій чи іншій мірі вступають посадові особи територіальних управлінь ДБР.

Отже, саме наведені вище функції, як вбачається, найбільш змістовно та повно характеризують практичний зміст інформаційного забезпечення територіальних управлінь Державного бюро розслідувань. Зауважимо, що відповідні функції не віднайшли свого законодавчого закріплення, що є суттєвою прогалиною як на теоретичному, так і практичному рівні.

СУЧАСНИЙ СТАН СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД ЗАСТОСУВАННЯ СПРОЩЕНОГО РЕЖИМУ РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН

Костянтин Вікторович КОСІНЦЕВ,

*здобувач Харківського національного
університету внутрішніх прав*

З моменту проголошення незалежності України [1] починається новітній етап розвитку багатьох державних та недержавних інституцій у всіх сферах суспільного життя. Зокрема, у цей час починається сучасний етап становлення та розвитку трудового законодавства взагалі, а також нормативно-правових засад застосування окремих його інституцій, і зокрема спрощеного режиму регулювання трудових відносин.

Із прийняттям нового Основного Закону держави в рамках реальної самостійності, Україна остаточно обрала вектор демократичного, соціального та правового розвитку, про що свідчив високий гуманістичний рівень Конституції. За цих умов стало зрозумілим, що законодавство радянського періоду не може бути підлаштовано під нові реалії та потребує тотального оновлення, особливо в трудо-правовому секторі. Цей аспект неодноразово відмічався у підзаконних нормативних документах, якими затверджувались концептуальні засади розвитку держави на відповідні періоди, наприклад: Постанові Верховної Ради України (далі – ВРУ) «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів», Указі Президента України «Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020"» тощо. В кожному із зазначених документів йшла мова про необхідність проведення законодавчої реформи в сфері правового регулювання трудових відносин з метою перейняття сучасних, світових моделей побудови правовідносин праці та прийняття нових, відповідних часу законодавчих основ [2; 3].

З цією ж метою протягом останніх років розроблялись та вносились для розгляду до ВРУ проекти нових трудових кодексів та законів про працю, які повинні були замінити КЗпП, а саме: Проект Закону України «Про працю» від 23.09.2022, Проект Трудового кодексу України від 08.11.2019 № 2410, Проект трудового кодексу України від 08.11.2019 № 2410-1 тощо [4; 5; 6]. В кожному із цих проектів закріплювались основи спрощеного регулювання трудових відносин, проте в цілому дане питання досить абстрактно розглядалось в документах та не мало конкретного визначення.

Внесення до КЗпП статей щодо спрощеного режиму регулювання трудових відносин забезпечило закріплення правового порядку його встановлення. Однак, існуючі правові положення не вирішують проблему характеристики категорії. Як і в багатьох інших частинах Кодексу законів про працю у нормах, що стосуються спрощеного режиму регулювання трудових правовідносин, відсутнє його визначення. Безумовно, це є вагомим недоліком який може негативно вплинути на стан правового регулювання дослі-

джуючої категорії та правильність її практичного використання в роботі підприємств, установ та організацій.

Підсумовуючи проведені дослідження можемо дійти до висновку, що становлення та розвиток нормативно-правових засад застосування спрощеного режиму регулювання трудових відносин на сьогоднішній день не просто триває, а знаходиться в активній стадії. Незважаючи на актуальність, сучасність та об'єктивну користь спрощеного режиму регулювання трудових правовідносин, численні дискусії щодо необхідності запровадження цієї правової конструкції протягом всього етапу незалежності України, а також історичні факти в минулому на території держави схожих юридичних механізмів, свого законодавчого закріплення вона знайшла тільки у середині 2022 року. Тому це все ще «молода» категорія для національної правової системи, яка потребує практичної апробації, а також належного доктринального вивчення.

Список використаних джерел:

1. Декларація про державний суверенітет України: декларація від 16.07.1990 №55-XII. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1990. №31. Ст.429.
2. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: "Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів": постанова, рекомендації від 21.10.2010 №2632-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. №11. Ст.516.
3. Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020": указ від 12.01.2015 №5/5015. *Офіційний вісник Президента України*. 2015. №2. Ст.154.
4. Проект Закону України «Про працю»: проект закону від 23.09.2022. Офіційний веб-портал Міністерства економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=43600842-3772-427f-a725-39e35ae3adb8&title=ProektZakonuUkrainiproPratsiu>.
5. Проект Трудового кодексу України: проект від 08.11.2019 №2410. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67331.
6. Проект Трудового кодексу України: проект від 08.11.2019 №2410-1. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67334.

ДО ХАРАКТЕРИСТИКИ ФУНКЦІЙ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК НАПРЯМКУ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Ігор Володимирович БЕСПАЛИЙ,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Національна поліція України виконує низку важливих та складних завдань, серед яких одне із ключових місць відводиться превентивній діяльності. При цьому необхідно зауважити, що остання є складною за своєю сутністю та змістом, що обумовлює наявність широкого кола функцій її реалізації. Так, функції превентивної діяльності, як напрямку правоохоронної діяльності Національної поліції України, представляють собою визначені чинним законодавством напрями (вектори) застосування спеціальних заходів, засобів, операцій та дій щодо профілактики, запобігання та попередження правопорушень, які посягають на режим законності, права і свободи людини і громадянина. На наш погляд, перелік функцій превентивної діяльності Національної поліції України включає в себе:

- соціально-виховну функцію. Виховання – це цілеспрямоване керівництво духовним розвитком людини, підготовкою до життя і праці в суспільстві. Завдяки цьому процесу відбувається формування певного світогляду і поведінки, гармонічний розвиток особистості людини. Отже, виховання – це планомірний та цілеспрямований вплив на свідомість і поведінку людини з метою формування певних установок, понять, принципів, ціннісних орієнтацій, які забезпечують необхідні умови для її розвитку, підготовки до суспільного життя та продуктивної праці [1, с.138]. Так, найпершим напрямом превентивної діяльності Національної поліції України є соціальне виховання, тобто, різноплановий вплив на свідомість та поведінку суспільства, який дозволяє виробляти моральні принципи правомірної поведінки, формувати в людей повагу до прав та свобод одне одного, режиму законності в державі, забезпечувати усвідомлення невідворотності покарання за вчинення правопорушень, найвищої ролі права як регулятора суспільно-правових відносин тощо;

- організаційну функцію. В управлінні організація забезпечує формування структури підприємства, установи та організації, координацію внутрішньо-управлінських зв'язків, налагодження взаємодії між суб'єктами, створення локальних правових засад і підтримку правильного використання матеріально-технічної бази, тощо. Превентивна діяльність передбачає необхідність належної побудови системи діяльності уповноважених суб'єктів її реалізації, що відбувається за рахунок координації роботи останніх, прийняття нормативно-правових актів стратегічного характеру, які затверджують довготривалі плани дій таких суб'єктів щодо реалізації завдань превенції, а також вчинення кожним із них організаційно-правових, організаційно-технічних та інших заходів, тощо;

- прогностичну функцію. Взагалі, прогноз – це судження про невідоме раніше, можливе в майбутньому положення речей, що виводиться на основі достовірної інформації про вихідні і супутні явища. Прогноз створює на-правляючі і стимулюючі цілеустановки для рішення конкретних практичних задач. Як правильно вказує В.А. Журавель, прогноз є ймовірним судженням про стан об'єкта за той чи інший проміжок часу в майбутньому, локалізованому у визначеному просторі, та видом науково-пізнавальної діяльності людини, що спрямована на формування прогнозів розвитку яких-небудь об'єктів [2, с.20]. Здійснення завдань превентивної діяльності передбачає постійний аналіз роботи НПУ, відповідно до її повноважень та компетенції, стану дотримання населенням держави правил та вимог законності, а також рівня і кількості порушень прав та свобод людини, громадянина в рамках різноманітних суспільно-правових відносин. Збір, накопичення та вивчення відповідних відомостей дозволяє передбачати соціальні настрої та рівень суспільної стабільності, що прямо впливає на стан вчинення правопорушень населенням. Прогнози використовуються для правильної організації превентивної діяльності і окреслення найбільш вагомих пріоритетів;

- функцію мінімізації наслідків. Вчинення адміністративного, кримінального або будь-якого іншого правопорушення несе негативні наслідки різного ступеню тяжкості для суспільно-правового режиму, а також прав та інтересів окремих громадян. В ідеалі, ефективне провадження превентивної діяльності забезпечує відвернення вказаних негативних явищ та збереження належного ступеню законності. Проте, неможливо попередити всі випадки вчинення правопорушень та вплинути на свідомість абсолютно кожного представника соціуму з метою формування усвідомлення про неможливість протиправної поведінки. Вчинення суспільно-негативних та небезпечних дій є невід'ємною складовою існування соціальної спільноти;

- модернізаційну функцію. Попередження, запобігання та профілактика правопорушень включає в себе роботу із удосконалення внутрішньо-організаційних процесів роботи Національної поліції України, а також окремих проблем суспільної життєдіяльності, що сприяють вчиненню негативних та небезпечних дій громадянами чи є прямими детермінантами цього. Реалізація модернізаційної функції відбувається як індивідуально НПУ, так і у взаємодії з іншими органами влади, місцевого самоврядування та громадськістю. Результат цього напрямку – покращення ефективності та якості роботи поліції та її окремих елементів, підвищення рівня безпеки та порядку в рамках тих чи інших секторів існування суспільства.

Отже, згідно із виділеними функціями, превентивна діяльність Національної поліції України розкривається як органічна і важлива частина правоохоронної діяльності даного органу в цілому. Вона відповідає за передумови вчинення правопорушень та детермінуючі їх фактори. Проте, незважаючи на унікальність, цінність, конкретизовану предметну орієнтованість цілей превенції та напрямів її реалізації, ця категорія не конфліктує із загальним спектром роботи НПУ, відповідає і ґрунтується на завданнях і функціоналі правоохоронної діяльності поліції в цілому.

Список використаних джерел:

1. Пилипенко А.А. Правові та організаційні засади формування і функціонування персоналу митних органів України: дисертація. Дніпропетровськ: Академія митної служби України. 2007. 232 с.
2. Журавель В.А. Проблеми теорії та методології криміналістичного прогнозування.- Харків: Право, 1999. 304 с.

СУБ'ЄКТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ГРОМАДЯН У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Олексій Олександрович ЛЕОНОВ,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Почати дослідження кола суб'єктів представляється доцільним з тих, в яких таке забезпечення не є основним функціональним завданням. Перед усім варто розглянути суб'єкти нормативно-правового забезпечення підприємницької діяльності. Єдиним законодавчим органом в Україні є Верховна Рада. Окрім неї, Президент України в сфері нормотворчості зупиняє дію актів Кабінету Міністрів України з мотивів невідповідності Конституції України з одночасним зверненням до Конституційного Суду України щодо їх конституційності; скасовує акти Ради міністрів Автономної Республіки Крим; підписує закони, прийняті Верховною Радою України; має право вето щодо прийнятих Верховною Радою України законів (крім законів про внесення змін до Конституції України) з наступним поверненням їх на повторний розгляд Верховної Ради України; призначає всеукраїнський референдум щодо змін Конституції України, проголошує всеукраїнський референдум за народною ініціативою. Також Президент України представляє державу в міжнародних відносинах, здійснює керівництво зовнішньополітичною діяльністю держави, веде переговори та укладає міжнародні договори України. Президент, підписуючи міжнародні нормативно-правові акти, має виходити із забезпечення захисту вітчизняних економічних інтересів, у тому числі розвитку українського підприємництва. Кабінет міністрів України також має правомочності приймати нормативно-правові акти, він забезпечує проведення фінансової, цінової, інвестиційної та податкової політики; політики у сферах праці й зайнятості населення, соціального захисту, освіти, науки і культури, охорони природи, екологічної безпеки і природокористування; розробляє і здійснює загальнодержавні програми економічного, науково-технічного, соціального і культурного розвитку України; забезпечує рівні умови розвитку всіх форм власності; організовує і забезпечує здійснення зовнішньоекономічної діяльності України, митної справи тощо.

Міністерство економіки України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує: формування та реалізує державну політику економічного розвитку і торгівлі, державну цінову політику; формування та реалізує державну інвестиційну політику, державну інноваційну політику в реальному секторі економіки, державну зовнішньоекономічну політику, державну політику у сфері розвитку підприємництва, державно-приватного партнерства та в інших сферах, зокрема у сфері державного експортного контролю захисту прав споживачів, контролю за цінами, контролю за виготовленням цінних паперів тощо. Головним завданням, яке є ключовим в адміністративно-правовому статусі розглянутого кола суб'єктів у досліджуваних правовідносинах, є загальне керів-

ництво такими процесами на основі визначення нормативних засад реалізації прав громадян у сфері підприємницької діяльності.

Серед суб'єктів, які реалізують завдання забезпечення реалізації прав громадян у сфері підприємницької діяльності, з поміж інших завдань в межах широкої компетенції доцільно відмітити органи місцевого самоврядування та місцеві органи державної влади, що поширюють свою компетенцію на певні території. Зокрема, основними суб'єктами, які здійснюють державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців є виконавчі органи сільських, селищних та міських рад, Київська та Севастопольська міські, районні, районні у містах Києві та Севастополі державні адміністрації, а також нотаріуси, вони забезпечують: прийом документів, поданих для державної реєстрації; державну реєстрацію та проведення інших реєстраційних дій; ведення Єдиного державного реєстру та надання відомостей з нього; формування та зберігання реєстраційних справ. Міністерство юстиції України є суб'єктом, що здійснює організаційно-методологічне супроводження такої реєстрації, адже в означеній сфері воно здійснює: формування державної політики у сфері державної реєстрації; нормативно-правове, методологічне та інформаційне забезпечення у сфері державної реєстрації; організацію роботи з підготовки та підвищення кваліфікації державних реєстраторів, крім нотаріусів, які виконують повноваження державної реєстрації відповідно до покладених на них законом обов'язків; здійснює повноваження держателя Єдиного державного реєстру; розгляд скарг на рішення, дії або бездіяльність державних реєстраторів, суб'єктів державної реєстрації, територіальних органів Міністерства юстиції України та прийняття обов'язкових до виконання рішень, тощо.

Говорячи про органи місцевого самоврядування та їх значення у системі забезпечення реалізації прав громадян у сфері підприємницької діяльності, слід додати, що відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування» до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належить низка власних (самоврядних) та делегованих повноважень, які мають відношення до сфери безпосередньо означених прав, а саме: підготовка програм соціально-економічного та культурного розвитку сіл, селищ, міст, цільових програм з інших питань самоврядування, подання їх на затвердження ради, організація їх виконання; подання раді звітів про хід і результати виконання цих програм; забезпечення збалансованого економічного та соціального розвитку відповідної території, ефективного використання природних, трудових і фінансових ресурсів; забезпечення складання балансів фінансових, трудових ресурсів, грошових доходів і видатків, необхідних для управління соціально-економічним і культурним розвитком відповідної території, а також визначення потреби у місцевих будівельних матеріалах, паливі; тощо.

Після широкомасштабного вторгнення росії 24 лютого 2022 р. Закон України «Про військово-цивільні адміністрації» не втратив чинності, однак відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» у кожній області та районі України утворені військові адміністрації, як тимчасові державні органи, що діють у період воєнного стану, для забезпечення дії Конституції та законів України, заходів правового режиму воєнного

стану, оборони, цивільного захисту, громадської безпеки і порядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян. Створення військово-цивільних адміністрацій як органів державного управління стало результатом пошуку моделі, яка мала прийти на зміну місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування. По суті, було створено якісно нову форму місцевого управління військово-цивільного характеру, що в цілому довела свою дієвість в умовах, які склалися. Органи публічної адміністрації військово-цивільного характеру – це тимчасові державні органи з елементами військової організації управління, сформовані Указом Президента України як тимчасовий вимушений захід для забезпечення безпеки та нормалізації життєдіяльності населення на визначеній території України: в районі відсічі збройної агресії російської федерації, прифронтових та тилових зонах. В умовах воєнного стану вони реалізують владу держави та здійснюють захист населення, території та цілісності держави за допомогою визначених завдань. Отже, органи місцевого самоврядування та місцеві органи державної влади, зокрема військово-цивільні адміністрації, незважаючи на доволі широку компетенцію, виконують низку вагомих завдань щодо забезпечення реалізації прав громадян у сфері підприємницької діяльності, зокрема реєстраційних та організаційних.

До суб'єктів спеціальної компетенції, головним завданням яких є забезпечення реалізації прав громадян у сфері підприємницької діяльності, відноситься Державна регуляторна служба України, яка є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України і який реалізує державну регуляторну політику, політику з питань нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, ліцензування та дозвільної системи у сфері господарської діяльності та дерегуляції господарської діяльності. Її повноваження спрямовані на дерегуляцію господарської діяльності на засадах економічної доцільності та ефективності дії регуляторних актів, зниження рівня втручання держави у діяльність суб'єктів господарювання та усунення перешкод для розвитку господарської діяльності Державна регуляторна служба України вживає в межах повноважень, передбачених законом, заходів щодо захисту прав та законних інтересів суб'єктів господарювання, порушених унаслідок дії регуляторних актів; готує та подає в установленому порядку пропозиції щодо формування та забезпечення реалізації державної регуляторної політики, політики з питань здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності; тощо.

Також слід назвати Антимонопольний комітет України, який є державним органом із спеціальним статусом, метою діяльності якого є забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності та у сфері публічних закупівель.

Окремо доцільно виділити тих суб'єктів, які реалізують свою діяльність у певній галузі господарської діяльності та при цьому виконують завдання із надання дозволів на здійснення підприємницької діяльності у таких галузях та/або здійснюють контроль та нагляд за дотриманням вимог галузевого законодавства під час її реалізації.

На основі викладено доцільно зазначити, що система суб'єктів забезпечення реалізації прав громадян у сфері підприємницької діяльності в Україні є доволі місткою та включає низку наділених спеціальним правовим статусом носіїв владних повноважень, що впливають на суспільні відносини, які виникають у цій сфері. До кола цієї системи входять: 1) суб'єкти, діяльність яких по відношенню до забезпечення реалізації прав громадян у сфері підприємницької діяльності є не основною; 2) суб'єкти, які мають галузеве спрямування, та які відповідають за відповідність законодавству умов допуску до окремих видів підприємницької діяльності; 3) суб'єкти, в яких основним функціональним призначенням є забезпечення можливості реалізації розглядуваних прав.

Адміністративно-правовий статус суб'єктів забезпечення реалізації прав громадян у сфері підприємницької діяльності являє собою сукупність визначених основною метою діяльності, завдань, функцій та наданих для їх виконання компетенції та повноважень, а також відповідальності за їх виконання. Його особливості визначаються безпосереднім завданням, яке висуває законодавець до суб'єкта в контексті забезпечення реалізації розглядуваного права. Так відповідно до цього критерію відповідні суб'єкти доцільно поділити на декілька груп: 1) ті, що забезпечують правове регулювання основних питань здійснення підприємницької діяльності, встановлюючи загальнообов'язкові правила поведінки в цій сфері: Верховна Рада України, Президент, Кабінет міністрів України; 2) які здійснюють перевірку відповідності громадян законодавчо визначеним умовам здійснення підприємницької діяльності та забезпечують реєстрацію факту ініціативи особи нею займатися; 3) які погоджують спеціальні можливості ведення окремих видів підприємництва (наприклад, використання природних ресурсів, отримання ліцензій на окремі види діяльності); 4) суб'єкти основною метою діяльності яких є сприяння здійсненню підприємницької діяльності; 5) суб'єкти, які здійснюють нагляд та контроль за відповідністю реалізації підприємницької діяльності встановленим умовам, зокрема, протидія недобросовісної конкуренції тощо.

СУТНІСТЬ ТА ВИДИ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ НЕЛЕГАЛЬНІЙ МІГРАЦІЇ В УКРАЇНІ

Антон Сергійович СОКОЛОВСЬКИЙ,

*здобувач Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Україна здійснює комплекс організаційних заходів у ході протидії нелегальній міграції, спираючись на правові, адміністративні та оперативні інструменти. Ці заходи охоплюють кілька ключових напрямків, кожен з яких відіграє важливу роль у забезпеченні ефективного контролю міграційних процесів та зниження рівня нелегальної міграції.

Організаційний захід - це спланована діяльність, яка проводиться з метою забезпечення ефективного функціонування колективу, організації або окремих її підрозділів. Такі заходи спрямовані на вирішення певних завдань, покращення внутрішніх процесів, підвищення продуктивності праці, формування сприятливого робочого середовища, удосконалення комунікації та координації між співробітниками, а також зміцнення корпоративної культури.

Організаційні заходи є важливим інструментом управління, який дозволяє адаптувати діяльність організації до змінних умов зовнішнього середовища, підвищувати її конкурентоспроможність та забезпечувати стійкий розвиток. Вони допомагають встановлювати чіткі цілі, покращувати взаємодію між різними рівнями управління, мотивувати співробітників та створювати умови для їх професійного та особистісного зростання. Зрештою, організаційні заходи сприяють підвищенню загальної ефективності роботи організації, забезпечуючи досягнення стратегічних цілей та завдань.

Організаційні заходи із забезпечення протидії нелегальній міграції в Україні - це сукупність адміністративних, правових та технічних дій, спрямованих на попередження, виявлення та ліквідацію нелегальної міграції, а також на координацію діяльності різних державних органів та міжнародних партнерів у сфері міграційної політики.

Міжнародне співробітництво є важливим організаційним заходом у контексті протидії нелегальній міграції. Україна активно співпрацює з іншими країнами та міжнародними організаціями, такими як Європейський Союз, ООН та Міжнародна організація з міграції (МОМ). Це співробітництво включає обмін інформацією щодо міграційних потоків та нелегальних мігрантів, спільні операції та навчання з іншими країнами, а також участь у міжнародних програмах та проєктах з протидії нелегальній міграції.

Міжнародне співробітництво у сфері протидії нелегальній міграції включає участь України у різних міжнародних програмах та проєктах, а також укладання двосторонніх та багатосторонніх угод. Україна бере активну участь у міжнародних угодах і співпрацює з іншими країнами та міжнародними організаціями в ході протидії нелегальній міграції. Україна ак-

тивно співпрацює з країнами Європейського Союзу в рамках програм прикордонного співробітництва, таких як Frontex. Це дозволяє проводити спільні операції з виявлення та затримання нелегальних мігрантів, обмінюватися інформацією та досвідом, а також координувати зусилля з протидії нелегальній міграції на регіональному рівні. Така взаємодія дозволяє Україні ефективно реагувати на виклики, пов'язані з нелегальною міграцією, та вдосконалювати власні механізми контролю.

Інформаційні кампанії є невід'ємною частиною організаційних заходів з протидії нелегальній міграції. Проведення таких кампаній серед населення та потенційних мігрантів спрямоване на підвищення обізнаності про ризики та наслідки нелегальної міграції. Це включає розповсюдження інформаційних матеріалів, проведення семінарів та лекцій, а також використання медіа для інформування громадськості.

З-поміж організаційних заходів створення та функціонування спеціалізованих підрозділів у складі правоохоронних органів також набуває надзвичайно важливого значення у протидії нелегальній міграції. У складі Державної міграційної служби України, Державної прикордонної служби України та Національної поліції України функціонують підрозділи (департаменти, управління, відділи тощо) з протидії торгівлі людьми та нелегальній міграції. Ці підрозділи займаються розслідуванням випадків нелегальної міграції, затриманням організаторів та учасників злочинних організацій, а також забезпеченням депортації нелегальних мігрантів [1, с. 18-19].

Укладання угод про реадмісію з іншими країнами є ще одним важливим організаційним заходом. Такі угоди дозволяють повернути нелегальних мігрантів до країни їхнього походження або країни, з якої вони прибули. Це спрощує процедуру депортації та забезпечує ефективне вирішення питань нелегальної міграції. Угоди про реадмісію передбачають співпрацю у визначенні особи мігранта та організації його повернення.

Навчання та підвищення кваліфікації працівників, які займаються питаннями міграції, також є важливим організаційним заходом. Це включає проведення тренінгів та семінарів для працівників Державної міграційної служби України, Державної прикордонної служби України та Національної поліції України, обмін досвідом з міжнародними партнерами тощо. Підвищення професійного рівня працівників дозволяє забезпечити більш ефективну роботу з протидії нелегальній міграції та оперативне реагування на нові виклики [2, с. 152].

Таким чином, комплекс організаційних заходів із забезпечення протидії нелегальній міграції в Україні включає створення ефективної правової бази, посилення прикордонного контролю, міжнародне співробітництво, проведення інформаційних кампаній, функціонування спеціалізованих підрозділів, укладання угод про реадмісію та підвищення кваліфікації працівників. Ці заходи спрямовані на ефективне управління міграційними процесами та забезпечення національної безпеки України.

Задля успішної реалізації організаційних заходів особливе значення має удосконалення законодавства, зміцнення контролю на кордонах та підвищення ефективності правоохоронних органів. Для успішної реалізації цих заходів необхідне співробітництво різних відомств та активна участь

громадськості. Важливою частиною успішної реалізації організаційних заходів є інформаційна кампанія щодо негативних наслідків нелегальної міграції та переваг легального працевлаштування [3, с. 99]. Реалізація організаційних заходів в досліджуваній сфері вимагає спільних зусиль різних суб'єктів та системного підходу для досягнення позитивних результатів у протидії нелегальній міграції та забезпеченні сталого розвитку країни. Організаційні заходи повинні бути не лише реактивними, але й проактивними, передбачати систему моніторингу та аналізу ситуації, що дозволить оперативно реагувати на зміни у міграційних потоках та адаптувати стратегії відповідно до нових викликів та загроз. Зазначені заходи також мають бути комплексними, включати в себе як законодавчі, так і адміністративні, практичні та освітні компоненти.

Список використаних джерел:

1. Міграційна політика України у сфері контролю над нелегальною міграцією. Проект «Вдосконалення механізмів реалізації міграційної політики України. Поширення досвіду країн ЄС щодо виконання угод про реадмісію». Київ, 2016. 26 с.
2. Свиридчук Н. П. «СОСТА» в системі протидії організованим злочинностям в Україні. *Актуальні питання та перспективи розвитку кримінального аналізу в правоохоронній системі України*: Матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 11 серп. 2022 р.) [редкол. С. С. Чернявський, Д. І. Овсянюк, В. В. Корольчук]. Київ. Нац. акад. внутр. справ, 2022. С. 149-153.
3. Кобзар О. Ф. Поліцейська діяльність в Україні: адміністративно-правовий аспект : монографія. Харків ; Дніпропетровськ : Панов, 2015. 316 с.

ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ЗАСОБІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНТРОЛЮ ТА БЕЗПЕКИ У СФЕРІ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Іван Сергійович НАУМЕНКО,

здобувач Науково-дослідного
інституту публічного права
<https://orcid.org/0009-0002-0760-7764>

Забезпечення контролю та безпеки у сфері банківської діяльності в Україні здійснюється за допомогою низки засобів, які, переважно, носять адміністративно-правовий характер. Як часто зауважують правники: засіб – це з'єднуюча середня ланка між суб'єктом та об'єктом діяння, між ідеальною моделлю мислення й матеріальним результатом. Тому правові засоби є специфічним посередником, що включають як фрагменти ідеального (інструменти, засоби-встановлення: суб'єктивні права, обов'язки, пільги, заборони, заохочення, покарання тощо), так і фрагменти реального (технологію, засоби-діяння, спрямовані на використання інструментів, насамперед акти реалізації прав та обов'язків) [1, с.149].

В свою чергу В.Г. Чорна зазначає, що правові засоби – це правові інструменти, які використовують під час своєї діяльності органи державної влади та органи місцевого самоврядування на законних підставах із метою виконання поставлених державою завдань (соціальних, економічних, правових, організаційних, політичних тощо). Водночас особливостями правових засобів є такі: 1) вони є правовою одиничною категорією, яка, набувши певної форми, впливає на суспільні відносини; 2) вони мають функціональне наповнення, тобто кожен правовий засіб має використовуватися виключно у разі потреби та відповідно до його призначення; 3) вони не можуть функціонувати окремо один від одного; 4) їх системне поєднання знаходить вираження в механізмі правового регулювання; 5) вони використовуються виключно уповноваженими на те суб'єктами органів державної влади та органів місцевого самоврядування [2, с.120]. Правові засоби, на думку П.М. Рабіновича, – то інституційні утворення (установлення, форми) правової дійсності, які у своєму реальному функціонуванні, використанні в спеціальній правовій діяльності призводять до досягнення певного результату у вирішенні соціально-економічних, політичних, моральних та інших завдань і проблем, що стоять перед суспільством і державою на сучасному етапі [3, с.55].

Адміністративно-правові засоби є більш вузькою категорією, з приводу якої існують різні підходи. Наприклад, О.А. Куций, визначає їх як норми, які знаходяться в актах управління у конкретній сфері діяльності. До адміністративно-правових засобів забезпечення прав фізичних осіб у податкових правовідносинах автор відносить: надання права самостійного нарахування сум податкових зобов'язань; право подання скарги у випадках незгоди з сумами податкових зобов'язань, визначених податковим органом; право участі у процедурі розгляду скарг; право участі у компромісному ви-

значенні суми боргу в апеляційному розгляді скарги; право визначення черговості погашення зобов'язань на користь кредитів; обмежувальне право користування активами, які знаходяться у податковій заставі, та інші [4, с. 9-10]. В.В. Толочко адміністративно-правові засоби забезпечення органами поліції економічної безпеки визначає як сукупність прийомів і способів впливу органами поліції на загрози економічній безпеці при реалізації ними правоохоронних функцій з метою їх запобігання та нейтралізації, що гарантує здійснення економічного суверенітету. Вчений поділяє дані засоби на дві великі групи: 1) засоби переконання, позитивного стимулювання чи заохочувальні засоби, що сприяють підвищенню творчої активності учасників правовідносин, засновані на їх прагненні до позитивних результатів своєї праці, до реалізації суспільних і особистих інтересів; 2) засоби адміністративного примусу, що застосовуються з метою попередження, припинення правопорушень, забезпечення провадження у справах про адміністративні проступки і притягнення порушників до адміністративної відповідальності. Застосування адміністративного примусу слугує одним із вагомих факторів зміцнення законності, дисципліни і організованості у сфері економіки, охорони порядку управління, встановленого в цій галузі [5, с.236-237].

Таким чином, під адміністративно-правовими засобами забезпечення контролю та безпеки у сфері банківської діяльності в Україні необхідно розуміти сукупність передбачених нормами чинного законодавства практичних дій, операцій та процедур, які застосовуються уповноваженими суб'єктами з метою реалізації юридичних приписів та забезпечення правового регулювання адміністративних правовідносин, що виникають у досліджуваній сфері суспільного життя. Відповідні адміністративно-правові засоби не ідентичні між собою, адже мають власний перелік цілей, механізм та сектор застосування. На нашу думку, до відповідних адміністративно-правових засобів найбільш доцільно віднести: ліцензування; моніторинг; оцінка діяльності банків Національним банком України; перевірка банківських установ на предмет правильності та законності; видання НБУ нормативно-правових актів з питань забезпечення контролю та безпеки в сфері банківської діяльності.

Список використаних джерел:

1. Негодченко В. Зміст адміністративно-правових способів і засобів забезпечення обігу інформації підрозділами інформаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування органів Національної поліції України. Підприємництво, господарство і право. 2017. №3. С.149-154.
2. Чорна В.Г. Правові обмеження як засіб адміністративно-правового характеру. Стан та перспективи розвитку сучасного адміністративного права України : матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції, Одеса, 10 листопада 2017 р. Одеса : ОДУВС, 2017. С. 119-121.
3. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави [вид. 5-те, зі змінами] : навч. посіб. П.М. Рабінович. К.: Атіка. 2001. 176 с.
4. Куций О.А. Адміністративно-правові засоби забезпечення прав фізичних осіб у податкових правовідносинах: автореферат. дис... канд. юрид. наук : Одеса: Одеська національна юридична академія. 2004. 14 с.

5. Толочко В.В. Поняття та види адміністративно-правових засобів забезпечення економічної безпеки органами Національної поліції України. Харків: Сучасна європейська поліцейстика та можливості її використання в діяльності Національної поліції України. 2019. С.235-237.

ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Владислав Олегович АРАНЧІЙ,

*здобувач Науково-дослідного
інституту публічного права
<https://orcid.org/0009-0008-2127-0209>*

Охоронна діяльність реалізується великою кількістю суб'єктів, з огляду на що її доцільно поділити на три види: 1) державна охоронна діяльність; 2) муніципальна охоронна діяльність; 3) приватна охоронна діяльність. Кожен з них потребує окремої уваги, адже незважаючи на те, що всі вони характеризують одну категорію, їх внутрішня специфіка значним чином впливає на особливості організації та реалізації охоронних послуг. В розрізі представленої проблематики ми приділимо увагу саме першому виду, - державній охоронній діяльності.

В даному контексті, перш за все, відмітимо, що держава – це інституційна політико-правова машина, що обслуговується функціонерами, котрі ідентифікуються за своєю роллю, відокремлена від громадянського суспільства, над яким вона намагається здійснити повну опіку, контролюючи його через свої адміністративні органи і через своє власне право, домінуючи в ньому через свою поліцію, приводячи його в рух шляхом економічних інтервенцій, підкоряючи його врешті через оволодіння думками і їх пов'язування з своїми власними цінностями. До елементів сучасної держави відноситься: 1) система інституційованих ролей, яка постійно функціонує; 2) єдиний легітимний тримач, який використовує силу для контролю території, на якій він здійснює свій суверенітет, реалізуючи охоронну владу над територією найбільш віддаленої з провінцій, захищаючи також кордони; 3) політико-адміністративна машина, котра діє через функціонерів, які рекрутуються на безособистій основі за меритократичними критеріями [1, с.89].

Розглядаючи державу, передусім, як суб'єкта міжнародного публічного права, К.А. Важна визначила її, як політико-правове територіальне утворення, яке відповідає наступним критеріям: має постійне населення, визначену територію, публічні органи державної влади, має здатність самостійно вступати у міжнародні публічно-правові відносини. За умови присутності вказаних чотирьох критеріїв (елементів) держави наявність суверенітету держави презюмується. Як суб'єкт міжнародного публічного права держава має здатність створювати норми міжнародного права; набувати прав та обов'язків за такими нормами, реалізувати вказані норми; може брати участь у міжнародних публічно-правових відносинах; має здатність нести міжнародно-правову відповідальність. Суб'єктом міжнародного права виступає держава в цілому, а не її окремі адміністративно-територіальні одиниці, державні органи чи посадові особи [2, с. 141]. О.В. Петришин розкриває зміст держави через призму притаманних їй, як політико-правовому явищу та суб'єкту правовідносин, ознак, відносячи до них на-

ступні: «1) має розташовуватися на певній території, обмеженій державними кордонами, характеризується певною формою територіального устрою, складається з окремих територіальних утворень. Саме територіальний принцип відрізняє державу від первісної общини та від інших соціальних організацій; 2) участь у зовнішніх відносинах, тобто здатність укладати міжнародні договори, брати участь у роботі міжнародних організацій; 3) об'єднує все населення на засадах громадянства як організація публічної влади. Громадянство передбачає сталий зв'язок між кожним індивідом і державою; 4) має апарат реалізації державної влади, що носить публічний характер; 5) наявність суверенітету; 6) створення державного апарату та системи державних органів, що функціонують через підготовлених для управлінської діяльності фахівців (державних службовців), утримується за рахунок податків та зборів; 7) можливість застосування примусових заходів; 8) є правовою основою організації влади, тобто тільки право здатне внаормувати реалізацію державної влади, підпорядковуючи її служінню суспільству» [3, с.53; 4, с.20].

Тож, під терміном держава слід розуміти найвищу форму самоорганізації населення в межах відповідної території та адміністративних кордонів, в основі якої лежить право – найвищий регулятор суспільних відносин та відповідний апарат державної (публічної) влади, уповноважений суспільством застосовувати примус. Основним завданням держави є створення загального режиму існування суспільства за якого кожний представник соціуму матиме можливість в повному обсязі реалізовувати свої права та обов'язки, як природного характеру, так і набуті участю у суспільно-правових відносинах. На цьому функції держави не закінчуються, адже пов'язані із ключовими сферами існування останньої. Зокрема, можна виділити наступні напрями діяльності: 1) у сфері економіки – довгострокове планування та прогнозування економічного розвитку країни, формування державного бюджету, встановлення системи оподаткування, сприяння підприємницькій діяльності та інше; 2) у соціальній сфері – соціальний захист малозабезпечених прошарків населення, розвиток системи охорони здоров'я; 3) у політичній сфері – охорону законності та правопорядку, прав і свобод людини, забезпечення вільного волевиявлення громадян, попередження міжнаціональних та релігійних конфліктів; 4) у культурній сфері – державну підтримку та фінансування культури, мистецтва, освіти; 5) у міжнародній сфері – взаємовигідну економічну, політичну, науково-технічну, військову та культурну співпрацю з іншими державами, захист територіальної цілісності та суверенітету, підтримку системи міжнародної безпеки та інше [5, с. 174].

Визначення юридично змісту та функціональних засад категорії «держава», дозволяє розкрити сутність державної охоронної діяльності:

– по-перше, даний різновид охорони здійснюється виключно спеціально уповноваженими державними інституціями, які утворюються та функціонують виключно з метою реалізації функцій держави у сфері охорони та забезпечення прав, особистої безпеки та законних інтересів громадян України;

– по-друге, відмінною є процедура надання громадянам охоронних послуг. В рамках державної охоронної діяльності домовленість з приводу замовлення та отримання останніх передбачає взаємодію не двох приватних осіб, а людини і держави (в особі її органів та їх посадових осіб). Через це вона оформлюється в спеціальному порядку та має нетипову форму адміністративного договору, який закріплює механізм надання державних охоронних послуг за відповідну винагороду;

– по-третє, саме в межах державної охоронної діяльності суб'єктам її реалізації доступна вся повнота державного примусу, який є одним із атрибутів, визначальних ознак, державної влади.

– по-четверте, суб'єкти державної охоронної діяльності відрізняються дуалізмом свого правового статусу, адже поряд із загальними правами та обов'язками, передбаченими законом України «Про охоронну діяльність» на них покладаються спеціальні державно-владні, закріплені в нормах відомчого законодавства.

Список використаних джерел:

1. Копча В.В., Копча Н.В. Держава та основні підходи до розуміння. Закарпатські правові читання. Матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції (29-30 квітня 2020 р., м. Ужгород). Ужгородський національний університет; За заг. ред. Я.В. Лазура, М.В. Савчина, М.В. Менджул. Ужгород: РІК-У, 2020. С.86-90.

2. Важна К.А. Поняття та характеристика держави як суб'єкта міжнародного публічного права. Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти. 2019. Випуск 3. С.132-142.

3. Поняття держави. Петришин О.В., Погребняк С.П., Смородинський В.С. та ін. Теорія держави і права: підручник. Харків: «Право», 2015. С. 51–54.

4. Мерник А.М., Ярова А.С. Поняття держава та державність: зміст та співвідношення (історико-правовий аспект): Юридичний науковий журнал. 2019. №3. С.19-22.

5. Дзевелюк М. Номенклатура функції сучасної держави. Підприємництво, господарство і право. 2016. №11. С.171-176.

ДО ПИТАННЯ СУТНОСТІ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ УКРАЇНИ

Юлія Юріївна ТОЛЧІНІНА-БУРУНСЬКА,

аспірантка Науково-дослідного
інституту публічного права
<https://orcid.org/0009-0004-1333-2909>

У царині права, зокрема в адміністративно-правовій доктрині, на рівні міжнародного співробітництва формуються стандарти захисту прав людини, закріплюються, уніфікуються підходи і практики до управління процесами, які мають вирішальне значення для майбутнього всього людства.

Осмислюючи сутність міжнародного співробітництва як такого, М. В. Бурменський влучно зазначає, що «звернення міжнародного співтовариства до ідеї широкого використання міжнародно визнаних правових стандартів демократії дозволяє говорити про створення міжнародно-правової концепції демократії» [1, с. 32].

Щодо міжнародного співробітництва у сфері електроенергетики, то за останнє десятиліття світ став свідком зміни парадигми в тому, як країни взаємодіють одна з одною. Міжнародна парадигма, заснована на співпраці, кидає виклик країнам, які ворогують одна з одною, керуючись своїми національними інтересами. Шлях розвитку, який планує світ у майбутньому, стане визначальним для глобального використання енергії та викидів. Політика в галузі енергетики, викидів і водних ресурсів має бути задумана з чітким розумінням невизначеності, пов'язаної з потенційними шляхами розвитку, які світ може окреслити [2].

Т. Kawabata стверджує, що енергетичний перехід веде до фундаментальних змін у міждержавних енергетичних відносинах, оскільки відновлювані джерела енергії, водень, важливі мінерали та інші технології все більше розгортаються в усьому світі, переплітаючись із проблемою зміни клімату. Розвиток двосторонніх і багатосторонніх угод про співробітництво щодо енергетичного переходу сигналізує про те, що міждержавні енергетичні відносини формуються інакше, ніж енергетичні відносини на основі викопного палива попереднього століття. Щоб зрозуміти поточний ландшафт міжнародного співробітництва в галузі енергетичного переходу, науковець застосовує аналіз соціальних мереж, щоб визначити кластеризацію співпраці між 176 країнами та політичними органами у сфері енергетичного переходу, включаючи відновлювані джерела енергії, водень і важливі мінерали, ядерну енергію, проаналізувавши 293 двосторонні та багатосторонні домовленості про співробітництво в галузі енергетики. Загалом країни, які започаткували програми двостороннього співробітництва, такі як Китай, Японія та Німеччина, мають розширену мережу з іншими країнами в рамках відповідної двосторонньої схеми. Також спостерігається, що як традиційні експортери, так і імпортери енергоресурсів активно формують мере-

жі, оскільки обидва досліджують нові можливості, викликані енергетичним переходом, хоча їхня мотивація може бути різною [3].

Водночас при осмисленні сутності міжнародного співробітництва у сфері електроенергетики України важливо враховувати і ті проблеми, які існують у даній сфері суспільних відносин, а також інновації, які спрямовані на реалізацію принципово нових рішень даних проблем. I. Nounba та S. Nguea звертають увагу на те, що близько 580 мільйонів африканців не мають доступу до електроенергії. Однак глобалізація пропонує технологічні інновації, фінансові ресурси та можливості міжнародного співробітництва для досягнення універсального доступу до електроенергії. Економічна, соціальна та політична глобалізація має значення для розширення доступу до електроенергії. Так, економічна глобалізація зменшує диспропорції в доступі до електроенергії, а економічне зростання є одним із важливих напрямків, за допомогою яких глобалізація покращує доступ населення до електроенергії [4, с. 180].

При цьому міжнародне співтовариство на перший план проблем і викликів, пов'язаних із виробництвом, передаванням, розподілом, використанням, вимірюванням та заощадженням електроенергії, ставить саме питання екології.

Так, з часів промислової революції викиди парникових газів, спричинені діяльністю людини, становлять безпрецедентну глобальну проблему для соціального розвитку та впливу на природне середовище. Із зростанням обізнаності про захист навколишнього середовища та сприяння механізмам міжнародного співробітництва існує глобальний консенсус щодо контролю над парниковими газами. Щоб уникнути незворотних і катастрофічних змін клімату, існує нагальна потреба, щоб більше компаній вжили заходів і взяли на себе надійні зобов'язання щодо боротьби зі зміною клімату та досягнення цілей щодо скорочення викидів вуглецю відповідно до Паризької угоди та Цілей сталого розвитку ООН [5].

У контексті наявності актуальних екологічних проблем T. Goh, B. Ang, B. Su, H. Wang стоять на тому, що особливої уваги заслуговує сектор виробництва електроенергії. Цей сектор має найбільший потенціал декарбонізації, а його частка у світових викидах CO₂ від спалювання палива зросла з 30% у 1990 році до 36% у 2014 році. При цьому глобальний індекс сукупної інтенсивності вуглецю майже не покращився з 1990 року. Щоб досягти поступової декарбонізації, вкрай важливо посилити міжнародне співробітництво, щоб знизити індекс сукупної інтенсивності вуглецю економік, що розвиваються, і поглибити проникнення відновлюваних джерел енергії [6, с. 149].

Таким чином, ми приходимо до того, що сутність міжнародного співробітництва у сфері електроенергетики України зводиться до цілеспрямованої, конструктивної, сталої, здійснюваної в межах міжнародних угод України, у тому числі двосторонніх договорів експорту-імпорту електричної енергії, спільної діяльності декількох держав на ринку електричної енергії, що здійснюється з метою врегулювання суспільних відносин із виробництва, зберігання, агрегації, передачі, розподілу, купівлі-продажу, передавання, використання, вимірювання та заощадження електроенергії.

Список використаних джерел:

1. Бурменський М. В. Свобода вибору та вибір цивілізації. *Вісник АН Української РСР*. 1991. Т. 8. С. 32-41
2. Chaturvedi V., Koti P., Sugam R., Neog K., Hejazi M. Cooperation or rivalry? Impact of alternative development pathways on India's long-term electricity generation and associated water demands. *Energy*. 2020. № 192. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S036054421932403X>.
3. Kawabata T. Network analysis on energy transition cooperation between countries. *Energy for Sustainable Development*. 2024. № 81. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0973082624001297>.
4. Numba I., Nguea S. Assessing the role of globalization for universal electricity access. *International Economics*. 2023. № 174. pp. 180-195.
5. Qian D., Dargusch P., Hill G. Carbon management behind the ambitious pledge of net zero carbon emission - A case study of PepsiCo. *Sustainability*. 2022. № 14 (4). URL: <https://www.mdpi.com/2071-1050/14/4/2171>.
6. Goh T., Ang B., Su B., Wang H. Drivers of stagnating global carbon intensity of electricity and the way forward. *Energy Policy*. 2018. № 113. pp. 149-156.

ПРОБЛЕМИ НАДАННЯ РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ ДОПОМОГИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ В УКРАЇНИ

Олександр Анатолійович ІВАХНЕНКО,

*кандидат юридичних наук, адвокат,
партнер Адвокатського об'єднання «Скіф»,
<https://orcid.org/0009-0005-5494-8512>*

Юрій Володимирович ПАВЛИК,

*старший детектив Відділу детективів із
розслідування кримінальних проваджень у
інвестиційній сфері Підрозділу детективів
Територіального управління Бюро економічної
безпеки України у Волинській області,
<https://orcid.org/0009-0000-5728-5105>*

Проблеми надання реабілітаційної допомоги військовослужбовцям в Україні останніми роками набули особливої актуальності, адже десятки тисяч військовослужбовців під час російсько-української війни зазнали важких поранень, ампутацій, посттравматичного стресового розладу (далі – ПТСР) тощо. Тому питання лікування та реабілітації захисників України є одним з найнагальніших як для держави, так і для суспільства загалом.

Зауважимо, що наслідки бойових дій, фізичні та психічні травми, які отримують військовослужбовці під час виконання службових обов'язків, вимагають системного та комплексного підходу до їхнього відновлення. Раніше питання реабілітації військовослужбовців не отримувало належної уваги, однак сучасна ситуація демонструє нагальну потребу в розробці нових підходів і програм для ефективної реабілітації як фізичного, так і психологічного стану військовослужбовців. Так, більшість фахівців дотримуються думки, що ПТСР – це не психічний розлад, а фізичний стан. Це своєрідний парадокс, набір реакцій, котрі є як нормальними, так і ненормальними залежно від ситуації. Утім, питання про те, де проходить межа, досі залишається предметом професійних дискусій.

Реабілітаційна допомога для військовослужбовців охоплює кілька ключових напрямів: фізичне відновлення після поранень і травм, психологічна підтримка з метою подолання наслідків ПТСР, а також соціальна адаптація та інтеграція до цивільного життя. Система реабілітаційної допомоги в Україні, попри певний прогрес, стикається з низкою проблем, таких як недостатня кількість спеціалізованих закладів, брак кваліфікованого персоналу, обмежене фінансування та недостатньо розвинена законодавча база, яка б регулювала питання реабілітації військовослужбовців.

Розглянемо проблеми надання реабілітаційної допомоги та можливі напрями їх вирішення.

1. Нестача кваліфікованого персоналу. Система надання реабілітаційної допомоги військовослужбовцям України та кадрове забезпечення цього процесу повинні розглядатись як складова національної безпеки. Проблема підготовки кваліфікованих фахівців з фізичної, психологічної та соціальної реабілітації військовослужбовців наразі є критичною. В Україні існує обмежена кількість закладів, які надають освіту у сфері військової реабілітації. Крім того, багато фахівців не мають достатнього досвіду в роботі з пацієнтами, що зазнали як фізичних, так і психологічних бойових травм. Це призводить до низької ефективності реабілітаційного процесу і може затримати повернення військових до нормального життя.

Вбачається за необхідне підвищити рівень підготовки фахівців, впроваджуючи сучасні міжнародні методики фізичної та психологічної реабілітації. Наприклад, необхідна спеціалізація реабілітаційних центрів залежно від нозологічних форм захворювань та їхніх наслідків для надання високо-спеціалізованих реабілітаційних послуг [1, с. 71].

2. Недостатність ресурсів і фінансування. В умовах війни та воєнного стану основні державні ресурси спрямовані на оборону. Тому сфера охорони здоров'я та реабілітації часто залишається недофінансованою. Незважаючи на численні міжнародні програми підтримки, ресурсів все одно недостатньо для забезпечення належного рівня допомоги для всіх військовослужбовців. Багато реабілітаційних центрів працюють із застарілим обладнанням, що обмежує можливості для якісної допомоги пацієнтам. Для покращення цієї ситуації в Україні необхідно збільшити фінансування реабілітаційних центрів та оновити їхнє технічне забезпечення для забезпечення ефективних процедур. Зокрема, збільшити обсяги фінансування реабілітаційних пакетів Національної служби здоров'я України, які покривають відповідні витрати закладів, що мають договори з НСЗУ. Також слід надати військовослужбовцям можливість обирати заклад охорони здоров'я для подальшого отримання в ньому реабілітаційних послуг.

3. Медико-психологічна реабілітація. Військовослужбовці, які брали участь у бойових діях, часто повертаються з важкими психологічними травмами, які потребують спеціалізованого підходу до лікування. Проблема ПТСР та інших психологічних розладів у військових залишається малодослідженою в Україні. Багато військовослужбовців не отримують необхідної психологічної допомоги через брак фахівців, а також через стигматизацію ментальних розладів у суспільстві. Наразі однією з проблем є визначення тривалості (терміну) реабілітаційного циклу медико-психологічної реабілітації, в тому числі в реабілітаційних центрах, створених на базі санаторно-курортних закладів, у періодах післягострої та довготривалої реабілітації [1, с. 70]. Інша проблема – необхідність опрацювання питання стандартизації медичної допомоги шляхом видання методичних матеріалів, у яких слід ретельно виизначити диференційовані підходи щодо методів та засобів медико-психологічної реабілітації військовослужбовців з травмами опорно-рухового апарату, черепно-мозковою травмою та посттравматичним стресовим розладом у періодах післягострої та довготривалої реабілітації в умовах реабілітаційних центрів, створених, зокрема, на базі реабілітаційних відділень санаторно-курортних закладів [2, с. 40-42]. Також можливо за-

безпечити психосоціальну підтримку військових через організацію груп підтримки та роботу з сім'ями.

4. Соціальна інтеграція військових. Після завершення військової служби важливо забезпечити ефективну соціальну інтеграцію ветеранів, що включає професійну реабілітацію та допомогу у пошуку роботи. В Україні існують певні державні програми, спрямовані на підтримку ветеранів, однак їхня ефективність часто ставиться під сумнів через слабку координацію та брак індивідуального підходу. Військовослужбовці стикаються з труднощами в адаптації до цивільного життя, особливо якщо реабілітаційні заходи не забезпечують комплексного вирішення їхніх проблем. Тому важливо розробити та впровадити програми соціальної реінтеграції, що забезпечують ветеранам можливості для професійної адаптації та повернення до цивільного життя.

5. Координація і комунікація під час надання реабілітаційних послуг. Незважаючи на наявність багатьох державних, волонтерських та міжнародних організацій, що надають допомогу, ефективна координація між цими структурами є проблемною. Відсутність єдиної системи моніторингу та обміну інформацією між різними структурами ускладнює доступ військових до необхідної допомоги. Це призводить до того, що частина військовослужбовців не отримує реабілітації або ж стикається з бюрократичними перешкодами. Крім того, через відсутність системної координації між державними та приватними установами, військовослужбовці часто не мають доступу до комплексної допомоги. Тож важливо поліпшити координацію між державними органами, медичними установами, громадськими організаціями та міжнародними партнерами для ефективного обміну інформацією і ресурсами.

Однією з важливих складових якісної реабілітації є побудова ефективної комунікації між госпіталями та реабілітаційними установами, що здійснюють реабілітацію у післягострому та довготривалому періодах, зокрема, у вигляді періодичної підтримуючої реабілітаційної допомоги. Тому вважаємо, що стандартизація медичної допомоги та використання простих та валідних шкал, сприяла б підвищенню ефективності та якості реабілітаційних заходів в різних періодах реабілітації [1, с. 71].

6. Впровадження індивідуального підходу, особливо в аспекті психологічної підтримки, яка має бути невід'ємною частиною реабілітаційної програми кожного військовослужбовця. Як відомо, розвиток ПТСР після травматичної події залежить від індивідуальної стресостійкості. Наприклад, втрата в підрозділі впливає на кожного військовослужбовця по-різному. ПТСР зазвичай розвивається у тих, хто був близький до постраждалих або відчував безсилля перед ситуацією. Випадки зради, як-от неправильні рішення командування або дружній вогонь, можуть погіршити стан. Однак сильне лідерство, згуртованість і моральний дух знижують ризик ПТСР, тоді як відсутність цих факторів навпаки підвищує його. Однак найсильнішим фактором, що сприяє відновленню військовослужбовця, який повертається додому, є рівень підтримки близьких.

Надання реабілітаційної допомоги військовослужбовцям є важливим елементом підтримки військових як під час, так і після участі у бойових ді-

ях. В Україні ця система стикається з низкою суттєвих проблем, зокрема нестачею ресурсів, кваліфікованих фахівців та координації між надавачами послуг. Вирішення цих питань є критично важливим для забезпечення повноцінної реабілітації військових та їх успішної інтеграції в мирне життя. Тож держава має зробити все, щоб забезпечити військовослужбовцям, ветеранам війни та їхнім родинам ефективні інструменти підтримки: соціально-психологічну, медичну, фізіологічну реабілітацію та адаптацію.

Список використаних джерел:

1. Заболотна І. Б., Гуца С. Г., Балашова І. В., Безверхнюк Т. М. Проблемні питання медико-психологічної реабілітації військовослужбовців в Україні. *Вісник проблем біології і медицини*. 2023. № 2(169). С. 64-74.
2. Бабов К. Д., Бабова І. К., Заболотної І. Б., Плакіда О. А., Балашова І. В., Волянська В. С. та ін. Реабілітація військовослужбовців з травмами опорно-рухового апарату та черепно-мозковою травмою в умовах санаторно-курортних та реабілітаційних закладів. Одеса: КП ОМД, 2022. 57 с.

КІБЕРЗЛОЧИННІСТЬ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ ЯК ОБ'ЄКТ КРИМІНОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ

Петро Петрович ГАЛУШКО,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ,
<https://orcid.org/0009-0009-5631-9823>*

Російсько-українська війна загострила перманентні кризові соціальні стани, обумовлені широким спектром кримінально-криміногенних загроз, до яких додалися неординарні виклики у сфері забезпечення національної безпеки. Зі всією повнотою ці виклики і загрози, поєднуючись, набуваючи гібридних форм, демонструючи специфічні форми синергії у сфері криміногенної детермінації і феноменології, спроектувалися на площину кримінальних практик, що відтворюються у кіберпросторі.

На стратегічно-нормативному рівні визнано, що питома вага кіберзагроз зростає і ця тенденція в міру розвитку інформаційних технологій та їх конвергенції з технологіями штучного інтелекту в найближче десятиліття посилюватиметься. Зростання такого впливу на функціонування структур управління як національних, так і транснаціональних формує нову безпекову ситуацію. Між світовими центрами сили відбувається поділ сфер впливу у кіберпросторі, посилюється їх прагнення за рахунок такого поділу забезпечити реалізацію власних геополітичних інтересів [1]. Тож не підлягає жодним сумнівам те, що забезпечення кібербезпеки є одним із пріоритетів у системі національної безпеки України. Реалізація зазначеного пріоритету буде здійснюватися шляхом посилення спроможностей національної системи кібербезпеки для протидії кіберзагрозам у сучасному безпековому середовищі [1].

Відповідно до п. 8 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» від 5 жовтня 2017 року № 2163-VIII [2], кіберзлочин (комп'ютерний злочин) – суспільно небезпечне винне діяння у кіберпросторі та/або з його використанням, відповідальність за яке передбачена законом України про кримінальну відповідальність (ККУ) та/або яке визнано злочином міжнародними договорами України. До того ж це кримінальні правопорушення, передбачені розділом XVI КК України («Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів, систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку»), та зареєстровані кримінальні провадження із кваліфікуючою відміткою в картці про кримінальне правопорушення – «з використанням високих інформаційних технологій і телекомунікаційних мереж» [3].

Законодавчо визначено, що об'єктами кібербезпеки є:

- 1) конституційні права і свободи людини і громадянина;
- 2) суспільство, сталий розвиток інформаційного суспільства та цифрового комунікативного середовища;

3) держава, її конституційний лад, суверенітет, територіальна цілісність і недоторканність;

4) національні інтереси в усіх сферах життєдіяльності особи, суспільства та держави;

5) об'єкти критичної інфраструктури [2].

Певна річ, цей поділ є досить умовним, але з операційної точки зору – функціональним, придатним для розгортання кримінологічного дослідження, спрямованого на первинне структурування феномену кіберзлочинності. Нескладна аналітична операція дозволяє представити сегментарну модель цього феномену, у якій виділяються такі блоки:

- кіберзлочинність, що посягає на конституційні права і свободи людини і громадянина (умовно – ординарна кіберзлочинність). Як правило, масив злочинів цього сегменту представлений практиками кібершахрайства. Серед поширених схем шахрайства у воєнний час можна виокремити: пропозиція з оренди неіснуючого чи вже зайнятого житла для осіб, які вимушені покинути власні домівки, фейкові перевезення та квитки для в'їзду в місто, недійсні талони на паливо, маніпуляції з продажу затребуваних під час війни товарів, надання недостовірної інформації про родичів, полонених військових, різного роду збори у соціальних мережах на допомогу військовим, постраждалим особам [3]. Поширеною шахрайською схемою стала пропозиція отримання грошової допомоги, яку видають за грошову допомогу від держави, Організації Об'єднаних Націй, благодійних фондів тощо для окремих категорій осіб. Вимога шахраїв – авторизація за схемою, яка передбачає введення своїх особистих даних, номеру телефону, інформації про банківські рахунки, де завершення процедури підтверджується прийняттям дзвінка або текстового повідомлення, після чого з картки отримувача списуються кошти [4, с. 522].

Дуже розповсюдженим є шахрайство-шопінг, коли користувачі купують потрібні їм речі на неперевірених сайтах, тому з метою уникнення подібного шахрайства були створені спеціальні сервіси для перевірки справжності сайтів. Зокрема це «STOPHYPERLINK» ["http://cyberpolice.gov.ua/stopfraud/"](http://cyberpolice.gov.ua/stopfraud/) HYPERLINK ["http://cyberpolice.gov.ua/stopfraud/"](http://cyberpolice.gov.ua/stopfraud/) «FRAUD» Кіберполіції та «Black» HYPERLINK ["http://www.ema.com.ua/blacklist/"](http://www.ema.com.ua/blacklist/) HYPERLINK ["http://www.ema.com.ua/blacklist/"](http://www.ema.com.ua/blacklist/) Асоціації «СМА». Сайти, які приймають онлайн-платежі мають бути захищеними, для цього в назві адреси вони мають містити <https://> та значок « ». На сайті мають бути значки захисту онлайн-покупок від платіжних систем – Verified by Visa та MasterCard SecureCode [5]. Ще одним видом шахрайства з картками є «скімінг» це такий вид шахрайства, коли шахраї копіюють інформацію з платіжної картки за допомогою спеціальних пристроїв, які встановлюють на банкомат. Надалі це дозволяє злочинцям виготовити дублікат платіжної картки та викрасти гроші з рахунку власника картки. Знаряддям такого шахрайства виступає спеціальний пристрій, який встановлюють в картоприймач банкомату. Це може бути: тонка пластинка, яка вставляється всередину картоприймача або накладка, що кріпиться на картридер банкомата. Але, слід зазначити, що копії даних з платіжної картки шахраю не достатньо, потрі-

бен ще і PIN-код. Тому, щоб вкрати PINкод шахраї використовують: мікрокамеру, для того щоб на відео побачити, який PIN-код буде вводити жертва; накладну клавіатуру для зчитування PIN-коду. Її шахраї використовують рідше, оскільки мікрокамера набагато дешевша та непомітніша [5]. Як вберегтися від скімінгу? Порівнювати зовнішній вигляд банкомату з його екранною заставкою. Прикривати клавіатуру під час введення PIN-коду. У такій спосіб, щоб його неможливо було підглядіти за допомогою мікровідеокамери. Підключити послугу інформування про операції з використанням картки. Це дозволить вчасно заблокувати картку, у разі шахрайських операцій з вашим рахунком. Встановити індивідуальні ліміти на зняття готівки, які відповідають саме вашій платіжній поведінці. Шахраю не вдасться всю суму зняти одразу, у вас з'явиться час заблокувати свою картку. Надати перевагу платіжним карткам з чіпом, у яких складніший алгоритм захисту на відміну від карток з магнітною смугою [5].

Крім того, в цьому ж сегменті відтворюються й злочинні порушення права на недоторканість приватного життя, що проявляється у незаконному збиранні, зберіганні, використанні, знищенні, поширенні конфіденційної інформації про особу або незаконна зміна такої інформації (ст. 182 КК України) з використанням ресурсів телекомунікаційних мереж;

- кіберзлочинність, об'єктом якого є суспільство, сталий розвиток інформаційного суспільства та цифрового комунікативного середовища;

- кіберзлочинність, що посягає на інтереси держави, на її конституційний лад, суверенітет, територіальну цілісність і недоторканність. Цей сегмент кіберзлочинності представлений кібертероризмом, кібердиверсіями, а також низкою інших кримінальних практик, спрямованих на підриг обороноздатності, економічного, військового, наукового, інтелектуального потенціалу держави, за виключенням злочинних посягань на об'єкти критичної інфраструктури;

Особливе занепокоєння в цьому контексті викликає діяльність так званих «ботоферм», анонімних каналів у месенджерах, створення та функціонування яких керується, фінансується російськими спецслужбами. Вони використовуються для широкої дезінформації населення, підриг довіри до органів державної влади, ескалації політичної напруженості, ускладнення виконання задач з мобілізації, укомплектування штатів Збройних Сил України, приведення їх до вимог воєнного стану і конкретних задач у сфері відсічі збройній агресії;

- кібердиверсії на об'єкти критичної інфраструктури, що так само використовуються країною-агресором для послаблення обороноздатності України.

Таким чином, кіберзлочинність в сучасних умовах є складним кримінальним феноменом, у якому поєднуються як ординарні сегменти злочинної активності переважно корисливої спрямованості, так і політично умотивовані практики, які комбінуються державою-агресором з бойовими та іншими заходами для послаблення обороноздатності нашої держави. Відтак, протидія кіберзлочинності вимагає застосування новітніх стратегічних підходів, принципово нових способів взаємодії різних суб'єктів антикримінальної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року «Про Стратегію кібербезпеки України» : Указ Президента України від 26.08.2021 р. № 447/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447/2021#Text>.
2. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 05.10.2017 р. № 1263-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text>.
3. Діброва Т. А., Пісенко Д. О., Сметаніна Н. В. Кіберзлочинність та кібершахрайство в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 11. С. 546–549. URL: http://lsei.org.ua/11_2022/132.pdf.
4. Левківська Я. І. Вплив воєнного стану на трансформувannya та розвиток інтернет-шахрайства в Україні. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/19993> (дата звернення: 20.11.2022).
5. Офіційний сайт Національного банку України. Проєкт «#ШахрайГудбай». URL: <https://promo.bank.gov.ua/stopfraud/#section-35>.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

Андрій Олександрович ЛУЧИЦЬКИЙ,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

В останні роки людство зробило суттєвий крок вперед, що було пов'язано із активним розвитком інформаційних технологій, а також цифровізацією суспільства. Однак, досягнення такого розвитку стало можливим не тільки через певний збіг обставин. Означеному в тому числі сприяв загальний розвиток суспільства, що був пов'язаний із розвитком системи освіти. Вказане доводить: освіта – один з найважливіших факторів суспільного розвитку. Разом із тим, освіта окрім соціальної користі характеризується юридичними ознаками та власним місцем у правовій системі держави, а, отже, беззаперечною є увага держави до цього важливого об'єкту та прагнення його контролювати. На сьогоднішній день в Україні існує декілька форм освіти, однією з яких є вища. Саме вона має найбільш складний зміст, адже одночасно характеризує і окремий юридичний об'єкт правового регулювання та контролю в тому числі, і окрему сферу суспільної діяльності.

Інтегрування національної системи освіти в європейський і світовий освітній простір є стратегічним напрямком розвитку сфери освіти України. Виконання цього завдання потребує суттєвого структурного перетворення механізмів державного управління у сфері освіти, кардинального переосмислення основних принципів та існуючих форм організації освітньої роботи, а також належного правового забезпечення діяльності закладів вищої освіти. У свою чергу, у царині розвитку відомчої системи освіти та підготовки кадрів одним із першочергових питань виступає побудова ефективної системи правових засад організації діяльності закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

Варто відзначити, що у вітчизняній науковій думці значний інтерес до розгляду правових питань у сфері освіти, зокрема регулюванню діяльності закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, проявляло багато провідних науковців, зокрема окремі проблемні питання входили до кола наукових пошуків таких учених, як: В. Авер'янов, О. Андрійко, В. Астахов, О. Бандурка, С. Барабанова, О. Безпалова, Ю. Битяк, А. Бондаренко, В. Волкова, Н. Губерська, Б. Дерев'янко, О. Джафарова, С. Дубровіна, Т. Кагановська, Р. Калюжний, М. Каплюк, Т. Коломоєць, В. Колпаков, А. Комзюк, О. Кузьменко, М. Курко, М. Легенький, Т. Мінка, О. Музичук, Є. Огаренко, В. Олефір, В. Пальчикова, О. Рябченко, О. Сезонова, А. Селіванов, М. Тищенко, Ю. Фролов, С. Шатрава та багато інших. Втім, незважаючи на чималу кількість наукових здобутків, вчені фактично поза своєю увагою залишили питання правових засад організації діяльності закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

Таким чином, необхідність підвищення інтелектуального потенціалу та економічного розвитку держави, недостатня розробленість теоретичних положень, недосконалість правового регулювання у цій сфері обумовлюють актуальність дослідження сутності та особливостей правових засад організації діяльності закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

Констатовано, що вищій освіти, як соціально-правовому явищу властиві наступні ключові особливості: по-перше, вища освіта має широку та якісну систему нормативно-правового регулювання, адже даному питанню присвячено цілу низку законодавчих та підзаконних нормативних джерел; по-друге, держава визнає особливу суспільну цінність вищої освіти, у зв'язку з чим формує та реалізує за цим напрямом окрему гілку державної політики; по-третє, вища освіта має значне соціальне значення, адже забезпечує систематичний, невідпинний розвиток людини та набуття нею професійних навичок і вмінь, які в подальшому допомагають їй обирати ту чи іншу професію та реалізовувати трудову діяльність; по-четверте, вища освіта є сферою виникнення та існування великої кількості управлінських відносин, що виникають між низкою органів державної влади, які складають систему державного управління освітянським сектором; по-п'яте, вища освіта є послідовною та структурованою, що передбачає отримання відповідною особою консолідованого «пакету» знань, який забезпечує її стале, послідовне навчання.

Встановлено, що правові засади вищої освіти в Україні – це система нормативно-правових актів, норми яких спрямовані на врегулювання та упорядкування суспільних відносин, що виникають під час діяльності уповноважених суб'єктів вищої освіти, а також встановлюють юридичний зміст, форми, порядок реалізації та інші практичні аспекти даного різновиду освітньої діяльності.

Наголошено, що міжнародні документи в галузі освіти здебільшого закріплюють базові вимоги щодо незалежності, доступності освіти, відсутності в її контексті будь-яких форм дискримінації, державних заходів із забезпечення вказаних стандартів. Фактично подібні міждержавні положення встановлюють перелік ключових стандартизованих вимог до сектору освіти, які держава повинна контролювати та постійно забезпечувати їх неухильне дотримання і реалізацію у вищих та інших навчальних закладах країни. Крім того, положення окремих міжнародних документів спрямовано на формування аналогічних стандартів контрольної діяльності держави, у тому числі пов'язаної із контролем якості вищої освіти. Таким чином, як правові засади організації діяльності закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання міжнародні акти безперечно мають важливе, але не першочергове значення, так як декларують абстрактні вимоги до освітньої галузі та міри її державного регулювання, але в більшості випадків не витлумачують порядок реалізації цих вимог.

З'ясовано, що адміністративно-правове регулювання – це здійснюваний за допомогою визначених в нормах адміністративного права методів та заходів владно-розпорядчого характеру вплив на суспільні відносини, що виникають в сфері діяльності органів державної влади. А відтак, адміністративно-правове регулювання спрямоване на: а) упорядкування діяль-

ності органів державної влади та їх посадових осіб; б) регламентацію механізмів здійснення державного впливу; в) забезпечення законності в роботі владних структур та регламент багатьох інших аспектів функціонування державного сектору.

Констатовано, що відповідно до положень нормативно-правових актів, які визначають правові засади організації діяльності закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, ключове місце серед цих засад належить нормам адміністративного права, оскільки саме за їх допомогою регламентовано порядок роботи суб'єктів контролю, їх структуру та взаємну підпорядкованість; особливості реалізації окремих адміністративних процедур, наприклад, ліцензійних або атестаційних; перелік функцій та завдань в галузі контролю за якістю вищої освіти і таке інше. Виключенням є норми міжнародних актів, які здебільшого встановлюють стандарти побудови освітнього сектору нашої держави взагалі.

Акцентовано увагу на тому, що незважаючи на особливість та важливість контролю за якістю вищої освіти, на сьогоднішній день порядок його здійснення регулюється в контексті загального контролю за закладами освіти та освітнього сектору в цілому, а не окремо. Зокрема, належним чином у існуючій системі нормативних актів не закріплено групу суб'єктів здійснення контролю, їх права, обов'язки та повноваження; методи, форми та заходи подібного контролю тощо. Наприклад, атестація педагогічних працівників не розглядається законодавцем як захід контролю за якістю освіти, але при цьому не можна заперечувати об'єктивну важливість подібної процедури. виправити дану прогалину, як вбачається, можливо за рахунок видання на законодавчому рівні окремого Закону України «Про контроль якості вищої освіти», в положеннях якого необхідно:

- по-перше, навести визначення та особливості контролю за якістю вищої освіти в Україні, що дасть можливість відмежувати його від контролю за законністю освітнього сектору в цілому;
- по-друге, визначити суб'єктів реалізації контрольної діяльності спрямованої на забезпечення якості освіти;
- по-третє, визначити форми, методи та заходи контролю за якістю вищої освіти в Україні.

ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ЗАВДАНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛАСНИМИ ВІЙСЬКОВИМИ АДМІНІСТРАЦІЯМИ УКРАЇНИ РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Володимир Васильович ЮР'ЄВ,

*здобувач Науково-дослідного
інституту публічного права*

Цілеспрямованість забезпечення військовими державними адміністраціями правового режиму воєнного стану говорить про наявність чітких завдань-орієнтирів даної діяльності, які тісно пов'язано із завданнями воєнного стану в цілому. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» не виділяє цілі правового режиму в окремі положення. Якщо виходити із запропонованого в Законі визначення, то до переліку останніх відноситься: відвернення загрози, відсіч збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності [1]. Більшу увагу цілям воєнного стану було приділено в старому, не чинному на сьогоднішній день Законі України «Про правовий режим воєнного стану» де вказується, що метою введення цього особливого правового режиму є створення умов для здійснення органами державної влади, військовим командуванням, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями наданих їм повноважень у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності [1].

Глибший аналіз проблема цілей воєнного стану отримала в науковій літературі. Наприклад в юридичній енциклопедії за загальною редакцією Ю.С. Шемшученко вказано, що завданнями воєнного стану є: створення умов для забезпечення функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування, об'єднань громадян і громадських організацій, військового командування; здійснення заходів щодо локалізації та нейтралізації загрози національної безпеки країни, захист її національних інтересів; забезпечення обороноздатності країни, прав і свобод людини та громадянина в умовах особливого періоду [2, с.502]. О.С. Юнін в аспекті дослідження особливостей надання поліцейських послуг в умовах воєнного стану дійшов висновку, що до головних цілей правового режиму відноситься: відсіч збройної агресії; забезпечення територіальної цілісності та роботи органів державної влади в Україні; протидія диверсійним групам ворога (які є професійними військовими); фіксація воєнних злочинів; розмінування території; проведення спеціальних вибухотехнічних робіт за фактами скоєння вибухів; евакуація населення і доставлення гуманітарної допомоги; запобігання фактам мародерства; протидія і таке інше [3, с.98-99].

О.В. Когут завданнями воєнного стану визначив: відвернення загрози, відсіч збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності [4, с.1173]. С.О. Кириченко, М.М. Лобко, В.М. Семенченко вказують про

те, що правовий режим воєнного стану вводиться для виконання таких цілей: 1) надання особливих повноважень органам виконавчої влади, військовому командуванню, органам місцевого самоврядування порівняно з повноваженнями, встановленими їм законодавством для мирного часу; 2) створення необхідних умов для здійснення цих особливих повноважень; 3) концентрації всіх необхідних ресурсів для забезпечення оборони держави; 4) відвернення загрози або відсічі збройній агресії проти України тощо [5, с.10].

Відсутність належного законодавчого підходу до визначення завдань воєнного стану суттєво ускладнює наукове опрацювання даного питання, внаслідок чого вчені в якості цілей правового режиму трактують засоби його реалізації. Це негативно впливає на суміжні питання, зокрема, на встановлення завдань забезпечення вказаного стану відповідними суб'єктами публічного управління. Тож, з огляду на зазначене вище, загальними завданнями правового режиму воєнного стану є наступні: 1) відсіч та протидія збройній (військовій) агресії щодо України чи загрози її вчинення; 2) збереження державної незалежності, безпеки, суверенітету та територіальної цілісності України; 3) організацію функціонування всіх інституцій влади, органів правопорядку та правосуддя, надання публічних послуг населенню в особливих умовах; 4) підтримання належного рівня правопорядку та публічної безпеки в межах території де введено правовий режим воєнного стану; 5) виявлення та припинення діяльності диверсійно-розвідувальних груп агресора, а також протиправних дій фізичних осіб в інтересах агресора, проти України та населення нашої держави.

Отже, забезпечення обласними військовими адміністраціями та адміністраціями іншого рівня воєнного стану включає в себе як цілі правового режиму, так і ряд власних, специфічних, завдань. Таким чином, завдання забезпечення військовими адміністраціями правового режиму включають в себе: 1) сприяння реалізації ключових завдань правового режиму воєнного стану; 2) створення умов ефективної та безперешкодної діяльності військового командування та інших суб'єктів державної влади з реалізації заходів правового режиму воєнного стану, а також законного обмеження прав і свобод людини, громадянина в умовах дії досліджуваного режиму; 3) ресурсне забезпечення процесів реалізації заходів воєнного стану та діяльності уповноважених суб'єктів.

Список використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану: закон від 12.05.2015 №389-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. №28. Ст.250..
2. Юридична енциклопедія: В 6 т. Т. 1: А-Г. Редкол: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ: Укр. енцикл., 1998. С. 502.
3. Юнін О.С. Особливості надання поліцейських послуг в умовах воєнного стану. Наукові записки. 2023. Випуск 14. С.95-100..
4. Когут О.В. До питання про правовий режим воєнного стану. "Baltija Publishing". URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/237/6365/13401-1>.
5. Кириченко С.О., Лобко М.М., Семененко В.М. Щодо питання правового режиму воєнного стану і стану війни. Наука і оборона. 2019. №2. С.9-16.

ДО ХАРАКТЕРИСТИКИ КЛЮЧОВИХ ФУНКЦІЙ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ЯК ДЕРЖАВНОГО ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Володимир Володимирович СТОРОЖЕНКО,

*здобувач Науково-дослідного
інституту публічного права*

Одним із ключових теоретичних аспектів, який відображає практичне призначення діяльності Служби безпеки України як державного правоохоронного органу спеціального призначення є його функції. Зауважимо, що Закон України «Про Службу безпеки України» на сьогоднішній день не містить окремих норм, які б виділяли функції діяльності СБУ. Водночас, з огляду на завдання покладені на Службу та положення нормативно-правових джерел, що регламентують її діяльність в різних сферах, можна виділити декілька ключових функцій відомства як державного правоохоронного органу спеціального призначення:

- функція припинення правопорушень. Дана функція характеризує активну діяльність СБУ та її службовців по відношенню до фактів вчинення відповідними особами протиправних дій (адміністративних та кримінальних правопорушень), протидія яким входить до сфери відання органу. В рамках цієї функції застосовуються заходи, засоби та операції, спрямовані на негайне припинення правопорушень, тобто вчинення активних дій із визначення складу останнього та виявлення особи, яка відповідні протиправні дії вчиняє. До системи цих засобів, заходів та операцій, зокрема, відноситься застосування зброї, спеціальних засобів, затримання осіб, які вчинили правопорушення тощо. Ключовою відмінністю функції припинення є те, що в рамках неї допускаються найбільш суворі обмеження прав і свобод людини і громадянина, заради забезпечення миру та безпеки в державі;

- функція попередження правопорушень. Сутність попередження правопорушень полягає у недопущенні доведення протиправних дій до логічного кінця та настання відповідних негативних наслідків. Діяльність спрямована на роботу із процесом вчинення адміністративного, кримінального проступку чи злочину, а не кінцевим результатом. Зміст попереджувальної функції в роботі СБУ найбільш яскраво виражено у діяльності органу, як суб'єкту ОРД. Відповідно до закону «Про оперативно-розшукову діяльність» підставами для проведення оперативно-розшукової діяльності, зокрема, є: наявність достатньої інформації, одержаної в установленому законом порядку, що потребує перевірки за допомогою оперативно-розшукових заходів і засобів, про: а) кримінальні правопорушення, що готуються; б) осіб, які готують вчинення кримінального правопорушення; в) осіб, які переходять від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду або ухиляються від відбування кримінального покарання; г) осіб безвісно відсутніх; г) розвідувально-підкривну діяльність спецслужб

іноземних держав, організацій та окремих осіб проти України; д) реальну загрозу життю, здоров'ю, житлу, майну працівників суду і правоохоронних органів у зв'язку з їх службовою діяльністю, а також осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, членів їх сімей та близьких родичів, з метою створення необхідних умов для належного відправлення правосуддя; співробітників розвідувальних органів України у зв'язку із службовою діяльністю цих осіб, їх близьких родичів, а також осіб, які конфіденційно співробітничали або співробітничали з розвідувальними органами України, та членів їх сімей з метою належного здійснення розвідувальної діяльності тощо [1];

- функція планування. Як напрям діяльності СБУ планування пов'язано із визначенням стратегічних і тактичних кроків попередження, припинення та запобігання правопорушенням, що найбільше відповідають соціально-політичній, економічній та безпековій ситуації в конкретний момент часу. Плани можуть мати глобальний характер та встановлюватись на рівні діяльності СБУ в цілому, а також локальний – визначаючи лінію роботи окремих органів та підрозділів Служби;

- функція прогнозування. В роботі СБУ як державного правоохоронного органу спеціального призначення прогнозування передбачає систематичний аналіз інформації про стан безпеки і захищеності державних інтересів, а також появу і розвиток нових ризиків в зазначеній сфері. На підставі даного аналізу формуються прогнози щодо негативного впливу відповідних тенденцій, окремих факторів, суб'єктів чи об'єктів, а також необхідні заходи боротьби з ними.

Таким чином, проведений аналіз дає змогу констатувати, що саме вказані функції найбільш змістовно та повно характеризують практичний зміст діяльності Служби безпеки України як державного правоохоронного органу спеціального призначення. Суттєвим недоліком на теоретичному та практичному рівні є те, що відповідні функції не віднайшли законодавчого закріплення, а відтак дана прогалина потребує усунення.

Список використаних джерел:

1. Про оперативно-розшукову діяльність: закон від 18.02.1992 №2135-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. №22. Ст.303.
2. Про Служби безпеки України: закон від 25.03.1992 №2229-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. №27. Ст.382.
3. Про національну безпеку України: закон від 21.06.2018 №2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. №31. Ст.241.
4. Про розвідку: закон від 17.09.2020 №912-IX. *Офіційний вісник України*. 2020. №86. Ст.2761.
5. Про оперативно-розшукову діяльність: закон від 18.02.1992 №2135-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. №22. Ст.303.
6. Про контррозвідувальну діяльність: закон від 26.12.2002 №374-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №12. Ст.89.

ПИТАННЯ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В ГАЛУЗІ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ АСПЕКТІВ

Сергій Сергійович ШМАТОВАЛЕНКО,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Питання протидії корупції залишаються вкрай актуальними на сучасному етапі розвитку держави. Запровадження інформаційних технологій у фінансовій сфері, глобалізаційні процеси, стирання національних кордонів в економічній сфері створюють загрозу використання світової фінансової системи для легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом. Це створює загрозу національній безпеці України. Кожна держава прагне забезпечити свою економічну безпеку, розробляючи та впроваджуючи для цього низку заходів, одним із яких є фінансовий моніторинг. Одним із суб'єктів здійснення фінансового моніторингу в галузі запобігання корупції, пов'язаних із відмиванням злочинних доходів є підрозділ фінансової розвідки [1, с. 165].

Підрозділ фінансової розвідки є центральним державним органом, відповідальним за отримання, аналіз та передачу даних про підозрілі фінансові операції компетентним органам. Протидія корупції є ключовою умовою гарантування цілісності фінансових систем. Але для того, щоб протидія була ефективною, метод правозастосування повинен підтримуватися самою фінансовою системою та базуватися на інформації, що надається підрозділом фінансової розвідки, наприклад, щодо підозрілих операцій з відмивання грошей.

Наступним суб'єктом в галузі фінансового моніторингу є Державна служба фінансового моніторингу України (далі – ДСФМУ), яка є центральним органом виконавчої влади, що координується Міністерством фінансів України. ДСФМУ був створений як підрозділ фінансової розвідки, призначений для протидії відмиванням грошей та фінансуванню тероризму.

До завдань ДСФМУ належать:

- збір, аналіз та зберігання інформації; проведення фінансових розслідувань (аналіз), підготовка узагальнених матеріалів;
- здійснення контрольно-наглядової діяльності;
- міжвідомча взаємодія та координація;
- міжнародне співробітництво;
- юридичний супровід фінансового моніторингу;

Серед функцій ДСФМУ за сферою діяльності можливо виокремити: внутрішні та зовнішні. Внутрішні – спрямовані на регулювання фінансових відносин всередині країни (координаційні, організаційно-методологічні, аналітичні, контрольно-наглядові, регулятивні, інформаційні). Зовнішні функції орієнтовані на діяльність державної безпеки на міжнародному рівні (у сфері міжнародного співробітництва) [1, с. 166].

Корупція та відмивання грошей тісно пов'язані, в більшості випадків питаннями легалізації. Загалом різні способи та методи можуть бути використані для виявлення потенційної корупції та відмивання грошей. Існуючі методи можна згрупувати у дві групи – ініціативні чи реактивні. Ініціативні підходи включають реалізацію програм, ініційованих правоохоронними органами, які спрямовані на обробку наявних даних та сигналів про можливі злочини.

Щодо реактивних програм, інформації, наданої обраними сторонами та використання оперативної інформації, існують діючі механізми для виявлення можливих покарань. Специфіка рішення чи повідомлення залежить від надійності, об'єктивності, вичерпаності та можливої придатності даних [3, с. 32].

Підсумовуючи вищезазначене, наголошуємо, що корупція є одним із основних факторів, що сприяє легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, тобто це не лише джерело незаконних коштів, а й засіб їх відмивання. Діяльність підрозділів фінансової розвідки держави, а саме ДСФМУ, спрямовані на встановлення фактів порушення фінансової дисципліни, виявлення прогалин на законодавчому рівні, щодо лобіювання чиновниками інтересів комерційних суб'єктів, які відмивають кошти, отримані злочинним шляхом тощо, що ускладнює протидію правопорушенням.

У зв'язку з тим, що фінансові системи у всьому світі взаємопов'язані та взаємозалежні, проблема запобігання та протидії корупції в галузі фінансових правовідносин на сьогодні стає глобальною. Це спотворює економічну інформацію та ускладнює зусилля національних урядів щодо управління економічною політикою та забезпечення стабільності фінансової системи, одночасно гальмуючи економічний розвиток будь-якої країни та створюючи привабливе середовище для міжнародної співпраці та іноземних інвестицій.

Список використаних джерел:

1. Барабань Н.І., Висоцька І.Б. Фінансовий моніторинг в системі антикорупційних заходів. Соціально-економічний розвиток і безпека України: стан та перспективи: матеріали міжвузівської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих вчених (м. Львів, 25 березня 2021 р.) / за заг.ред. В.С. Бліхара. Львів : Галицька видавнича спілка, 2021. 223 с.
2. Офіційний сайт Державної служби фінансового моніторингу України. URL: <http://www.sdfm.gov.ua/>
3. Посібник з передової практики протидії відмиванню грошей та корупційним злочинам для України: Практичні інструменти та методи для слідчих і прокурорів. Базель : Базельський ін-т врядування, 2019. 75 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

Галіб Ідріс огли МУРАДЛИ,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0009-0006-8877-9371>*

На сьогоднішній день в Національній поліції України значну увагу приділено професійному навчанню поліцейських, що сприймається керівництвом НПУ та МВС, як ключовий чинник формування професійного кадрового складу. За сучасною моделлю співробітників правоохоронного органу навчають як на початкових етапах службової кар'єри, так і протягом всієї їх подальшої трудової діяльності. За рахунок цього забезпечується безперервність набуття та оновлення кваліфікаційних знань та навичок, необхідних для виконання службових обов'язків повно, законно та ефективно.

Підвищення кваліфікації є частиною післядипломної освіти. Законом України «Про вищу освіту» встановлено, що післядипломна освіта – це спеціалізоване вдосконалення освіти та професійної підготовки особи шляхом поглиблення, розширення та оновлення її професійних знань, умінь та навичок або отримання іншої професії, спеціальності на основі здобутого раніше освітнього рівня та практичного досвіду [1]. В статті 75 Закону України «Про національну поліцію» вказано: післядипломна освіта поліцейських складається з: 1) спеціалізації; 2) перепідготовки; 3) підвищення кваліфікації; 4) стажування. Післядипломна освіта поліцейських може здійснюватися безпосередньо в підрозділах поліції або в навчальних закладах, у тому числі на договірних умовах [2].

Варто наголосити, що спеціалізація, перепідготовка та стажування – вузькі за своїм змістом різновиди післядипломної освіти. Кожен з них передбачає формування та підвищення професіоналізму поліцейських за якимось конкретизованим напрямом та наявності спеціальних підстав. В свою чергу, підвищення кваліфікації є найбільш широким та функціональним різновидом післядипломної освіти, який відомий не тільки в сфері службово-трудової діяльності поліції. Відповідно до положень Закону України «Про освіту» підвищення кваліфікації – це набуття особою нових та/або вдосконалення раніше набутих компетентностей у межах професійної діяльності або галузі знань [3]. В свою чергу, за Наказом МВС «Про затвердження Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції» від 24.12.2015 №1625 підвищення кваліфікації – це підвищення рівня готовності працівника поліції до виконання її професійних завдань та обов'язків або набуття особою здатності виконувати додаткові завдання та обов'язки шляхом набуття нових знань і вмінь у межах професійної діяльності або галузі знань [4]. Зміст і значення підвищення кваліфікації також неодноразово досліджувалось науковцями.

Наприклад, В.М. Артемова та Ю.С. Іванова визначають підвищення кваліфікації як особливий вид юридичного зв'язку, що виникає на основі двосторонньої угоди, між працівником, який має спеціальність (кваліфікацію), та підприємством з приводу навчання у відповідних організаційно правових формах з метою посилення ефективності професійної праці за рахунок підвищення ступеня підготовленості працівника до виконання обумовленого трудового завдання [5, с.152-153]. В.А Савченко підвищення кваліфікації працівників тлумачить як професійно-технічне навчання працівників, що дає можливість розширювати й поглиблювати раніше здобуті професійні знання, уміння і навички на рівні вимог виробництва чи сфери послуг. Науковець вважає, що однією з форм підвищення кваліфікації персоналу з вищою освітою, що забезпечує безперервність підвищення кваліфікації працівника протягом його трудової діяльності в організації, є систематичне самостійне навчання керівників та фахівців (самоосвіта). Систематичне самостійне навчання керівників і фахівців здійснюється на основі індивідуального плану розвитку чи особистих цілей працівника, що затверджуються його безпосереднім керівником [6]. Л.С. Криворучко вказує про те, що підвищення кваліфікації – це вид навчання, який спрямований на послідовне оволодіння новими знаннями та вдосконалення професійної майстерності, підвищення морально-ділових якостей, вивчення новітніх досягнень науки і техніки, використання позитивного досвіду у роботі [7, с.84;8, с.112].

Так, в статті 75 Закону України «Про національну поліцію» передбачено: поліцейські зобов'язані проходити підвищення кваліфікації за відповідним напрямом службової діяльності: 1) не рідше одного разу на три роки; 2) перед призначенням на керівну посаду, у тому числі вищу керівну посаду, ніж займає. Поліцейські, які не пройшли підвищення кваліфікації відповідно до цієї статті або не виконали відповідну навчальну програму (отримали незадовільні оцінки за її підсумками), не можуть бути призначені на вищі посади. Поліцейські, які не виконали під час проходження підвищення кваліфікації відповідну навчальну програму (отримали незадовільні оцінки за її підсумками), можуть бути знову направлені для проходження підвищення кваліфікації не раніше ніж через рік. Підвищення кваліфікації поліцейських здійснюється у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання за відповідними програмами, погодженими Міністерством внутрішніх справ України. Доповнює положення Закону Наказ МВС від 24.12.2015 №1625 нормами якого встановлено: підвищення кваліфікації працівників поліції здійснюється за такими видами: підвищення кваліфікації за професійними програмами (довгострокове) - проводиться для працівників поліції, яких зараховано до кадрового резерву; короткострокове підвищення кваліфікації (спеціалізовані навчальні курси, тематичні семінари, семінари-практикуми, семінари-тренінги, інші види) [2;4].

У підсумку проведеного дослідження варто наголосити, що особливістю підвищення кваліфікації, як різновиду післядипломної освіти, є те, що даний процес комбінує в собі виховні, навчальні та професіоналізаційні аспекти, тобто, одночасно спрямований як на забезпечення оволодіння працівником новими знаннями в сфері виконуваної ним безпосередньої тру-

дової чи службово-трудової діяльності, так і вдосконалення вже існуючих навичок. Тобто головною метою цього різновиду післядипломної освіти на відміну від інших, є не пристосування працівника до якихось нових умов чи типу діяльності, а якісне відточення вже наявних в нього навиків та актуалізація знань з метою підвищення якості виконання прямих обов'язків.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту: закон від 01.07.2014 №1556-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. №37-38. Ст.2716.
2. Про Національну поліцію: закон від 02.07.2015 №580-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. №40-41. Ст.379.
3. Про освіту: закон від 05.09.2017 №2145-VIII. Офіційний вісник України. 2017. №78. Ст.2392.
4. Про затвердження Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції: наказ від 24.12.2015 №1625. Офіційний вісник України. 2016. №11. Ст.173.
5. Іванова Ю.С. Поняття професійного навчання працівників: теоретико-правовий аналіз. Право та інновації. 2014. №4(8). С.148-155.
6. Савченко В. А. Розвиток персоналу. Україна: аспекти праці. 2009. № 4. С. 50.
7. Криворучко Л. С. Організація професійної підготовки працівників органів внутрішніх справ до дій в екстремальних умовах: дис... канд. юрид. наук : Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ. 2008. 209 с.
8. Подорожній Є.Ю. Поняття та особливості підвищення кваліфікації працівників Національної поліції України. Харків: Проблеми сучасної поліцейстики. 2022. С.111-114.

ОСОБЛИВОСТІ ВІДКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЗА ФАКТОМ УЧИНЕННЯ ШАХРАЙСТВ З БАНКІВСЬКИМИ КАРТАМИ

Роман Олександрович НЕСТЕРЕНКО,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Шахрайство – це один із найбільш розповсюджених у структурі кримінальної протиправної діяльності вид кримінального правопорушення. Особливо в умовах комп'ютеризації та розвитку інформаційних технологій, мережі Інтернет усе більше розширюються можливості розрахунків, вводяться в обіг різноманітні платіжні інструменти [1, с. 136]. Адже «перехід на безготівкову оплату – мета розвитку багатьох фінансових систем світу. Безготівкові розрахунки з використанням банківських карток допомагають зробити сферу комерції максимально прозорою як для покупця, так і для продавця» [2, с. 91]. Разом із тим збільшується рівень кримінальної протиправної діяльності в окресленій сфері та кількість способів реалізації протиправного умислу. З огляду на що перед правоохоронними органами постає важливе завдання, яке полягає в своєчасному виявленні, якісному документуванні та ефективному досудовому розслідуванні всіх епізодів шахрайств з банківськими картами. У цьому контексті актуальним є питання про особливості відкриття кримінального провадження щодо окресленої категорії кримінальних правопорушень.

Говорячи про особливості відкриття кримінального провадження за фактом учинення шахрайства з банківськими картами, варто відзначити, що жертви від таких протиправних діянь, зазвичай, спочатку звертаються до банку із заявою про опротестування банківської операції та/чи блокування карти. На підставі зазначеної заяви відповідний банк проводить внутрішнє розслідування та вирішує питання про повернення грошей власникові. З огляду на що на етапі відкриття кримінального провадження слідчому потрібно уточнити в заявника, чи він звертався до банківської установи з відповідною заявою й які результати її розгляду. Також слідчому рекомендується звернутися до представника банківської установи із запитом про наявність заяви від власника банківської карти про факт учинення шахрайських дій і проведення внутрішнього розслідування. Водночас слід з'ясувати, чи була завдана шкода банківській установі та чи вона бажає бути залученою до кримінального провадження в якості потерпілого.

Крім того, враховуючи той факт, що шахрайством з банківськими картами шкода може завдаватися не тільки власникові карти, а й банку, підставою для відкриття кримінального провадження може бути не тільки заява власника банківської карти, а й повідомлення банківської установи про вчинення шахрайства з банківськими картами.

З приводу початку досудового розслідування шахрайств з банківськими картами, то кримінальне провадження за фактом учинення вказаного кримінального правопорушення розпочинається на підставі звернення із

усною чи письмовою заявою до правоохоронних органів, а також звернення до кіберполіції за телефоном гарячої лінії 0-800-505-170 або шляхом заповнення на веб-сайті онлайн-форми для звернення громадян за посиланням <https://ticket.cyberpolice.gov.ua//h> [3]. Наприклад, «за інформацією Департаменту Кіберполіції за період з 2021 року по 2023 рік до правоохоронного органу надійшло 7300 звернень громадян щодо онлайн-шахрайства, зокрема, шахрайства, що здійснюється «кол-центрами», однак вбачається, це лише маленька частина потерпілих, хто вирішив повідомити про незаконну діяльність» [4]. Більше за все, «за даними начальника Департаменту кіберполіції Юрія Виходця, понад 80% із загальної кількості звернень громадян до кіберполіції стосуються випадків Інтернет-шахрайства» [5].

При цьому заявник може попередньо «написати вимогу до банківської установи про надання інформації щодо списання коштів, де потрібно вказати час та спосіб списання грошей, реквізити адресатів» [3] та із зібраними матеріалами звернутися до правоохоронних органів.

Під час досудового розслідування шахрайств з банківськими картками слід з'ясувати поведінку особи потерпілого. Зокрема, варто встановити коли та яким чином особа відреагувала на шахрайські дії. З цією метою потрібно встановити, чи особа потерпілого вчинила дії із блокування карти для припинення протиправних дій шахраїв і чи звернулася з відповідною заявою до банківської установи. При цьому слід уточнити, в який спосіб учиняла вказані дії – через використання відповідного застосунку, шляхом подання відповідної заявки через службу підтримки банку чи особистого звернення до відділення банку. Крім того, потрібно з'ясувати, чи в потерпілої особи оформлений договір страхування від шахрайських дій з банківськими картками.

Отже, підставами для відкриття кримінального провадження за фактами вчинення шахрайства з банківськими картками є заява потерпілої особи або іншої особи, які стало відомо про вчинення вказаного кримінального правопорушення, повідомлення банківської установи, рапорт працівників підрозділів кіберполіції органів Національної поліції або самостійне виявлення слідчим, дізнавачем із будь-якого джерела про вчинення шахрайських схем з банківськими картками. Особливістю відкриття кримінального провадження за фактом учинення шахрайств з банківськими картками є те, що вказані правопорушення вчиняються переважно в умовах неочевидності, а тому на початку досудового розслідування спостерігається інформаційний дефіцит.

Список використаних джерел:

1. Пивоваров В.В., Терещенко К.В. Шахрайство із банківськими картками: окремі питання віктимологічної профілактики. *Карпатський правничий часопис*. 2015. № 10. С. 132–137.
2. Олійничук О. Банківські картки як об'єкт шахрайства: стан і протидія явищу. *Актуальні проблеми правознавства*. 2017. Вип. 1 (9). С. 91–94.
3. Архангельський М. Зняли кошти з банківської картки: куди та як звертатися? *LIGA ZAKON*. URL: https://biz.ligazakon.net/analytys/227505_znyali-koshti-z-bankvsko-kartki-kudi-ta-yak-zvertatisya.

4. У Раді створили ТСК з розслідування можливої неправомірної діяльності, пов'язаної з незаконними фінансовими операціями та шахрайством «колл-центрів». *Судово-юридична газета в Україні*. URL: <https://sud.ua/uk/news/ukraine/271946-v-rade-sozdali-vsk-po-rassledovaniyu-vozmozhnoy-nepravomernoy-deyatelnosti-svyazannoy-s-nezakonnymi-finansovymi-operatsiyami-i-moshennichestvom-koll-tsentrov>.

5. Рада утворила ТСК з питань розслідування шахрайства у сфері фінансових послуг. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3716087-rada-utvorila-tsk-z-pitan-rozsliduvanna-sahrajstva-u-sferi-finansovih-poslug.html>.

СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ДИСКРЕЦІЙНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Олександр Анатолійович ПРИСЯЖНЮК,

канд. юрид. наук, докторант Харківського
національного університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0009-0000-3178-6809>

Досліджуючи контрольно-наглядові функції правоохоронних органів ми говорили про порядок реалізації такого роду повноважень відносно підконтрольних їм об'єктів. Наразі, об'єктом контролю становиться сам правоохоронний орган. Звичайно, «держава є одним із головних суб'єктів здійснення контрольної функції у суспільстві, бо вона має реальні механізми впливу на суспільні відносини і, при їх застосуванні, активно покладається на контроль як елемент цього механізму» [1, с. 15]. Разом з тим, норми чинного законодавства для забезпечення законності в діяльності правоохоронних органів надають можливість застосовувати зовнішній, незалежний контроль. Насамперед мова буде йти про ще один із засобів забезпечення законності. Так, О.Ф. Андрійко пропонує віднести до таких засобів «здійснення спеціалізованого судового захисту порушених прав і свобод громадян у порядку адміністративного судочинства; притягнення до різних видів юридичної відповідальності» [2, с. 348]. Доречно у цьому зв'язку звернути увагу і на позицію В.Б. Авер'янова. На думку вченого судовий контроль - це «особливий вид діяльності судів різних юрисдикцій, яка полягає у прямій або опосередкованій перевірці правомірності державно-управлінських рішень, який складає сутність справи або супроводжує розгляд і розв'язання окремих правових спорів і наслідком якого можуть бути відновлення порушеного режиму законності, забезпечення охорони суспільних відносин та поновлення порушених прав суб'єктів різноманітних правовідносин, які виникають у державі» [3, с. 229].

В той же час, О.О. Марченко визначає судовий контроль як «вид державного контролю, який здійснюється органами судової влади у спеціальній процесуальній формі і є зовнішнім стосовно підконтрольних суб'єктів» [4, с. 178]. Цікавою, на нашу думку, є і точка зору Р. Проскурняк. Автор аналізуючи проблеми судового контролю за законністю у сфері адміністративно-правової діяльності ОВС дійшов висновку, що «контроль за законністю актів (дій) ОВС має місце тоді, коли вони не є спеціальним предметом судового розгляду, а досліджуються та перевіряються у зв'язку з вирішенням віднесених до компетенції суду кримінальних та інших судових справ, при розгляді яких суд оцінює дії ОВС з точки зору їх відповідності закону» [5, с. 50].

Проте, за будь-якого розуміння судового контролю не можливо заперечувати його об'єктивність, а також його значення для підтримання законності в державі. Мабуть ключовою перевагою цього виду контролю є незалежність його від інших гілок влади та відсутність корпоративного (відом-

чого) інтересу. Крім того, змагальність адміністративного судового процесу дозволяє встановити об'єктивну істину у справі, адже «завданням адміністративного судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень» [6].

Слід зважати, що в рамках адміністративного судочинства кожна особа має право звернутися до адміністративного суду, якщо вважає, що рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень порушені її права, свободи або законні інтереси, і просити про їх захист шляхом: 1) визнання протиправним та нечинним нормативно-правового акта чи окремих його положень; 2) визнання протиправним та скасування індивідуального акта чи окремих його положень; 3) визнання дій суб'єкта владних повноважень протиправними та зобов'язання утриматися від вчинення певних дій; 4) визнання бездіяльності суб'єкта владних повноважень протиправною та зобов'язання вчинити певні дії; 5) встановлення наявності чи відсутності компетенції (повноважень) суб'єкта владних повноважень [6].

При цьому, перевірка рішень дій чи бездіяльності здійснюється з урахуванням наступних вимог, насамперед, чи прийняті вони: 1) на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України; 2) з використанням повноваження з метою, з якою це повноваження надано; 3) обґрунтовано, тобто з урахуванням усіх обставин, що мають значення для прийняття рішення (вчинення дії); 4) безсторонньо (неупереджено); 5) добросовісно; 6) розсудливо; 7) з дотриманням принципу рівності перед законом, запобігаючи всім формам дискримінації; 8) пропорційно, зокрема з дотриманням необхідного балансу між будь-якими несприятливими наслідками для прав, свобод та інтересів особи і цілями, на досягнення яких спрямоване це рішення (дія); 9) з урахуванням права особи на участь у процесі прийняття рішення; 10) своєчасно, тобто протягом розумного строку [6].

Отже, на підставі вище наведеного можна стверджувати, що суди певною мірою перевіряють законність меж використання адміністративного розсуду правоохоронними органами. В той же час доцільно згадати і про положення ст. 249 КАСУ, яка надає можливість суду реалізовувати функцію судового контролю під час розгляду адміністративної справи. Так, «суд, виявивши під час розгляду справи порушення закону, може постановити окрему ухвалу і направити її відповідним суб'єктам владних повноважень для вжиття заходів щодо усунення причин та умов, що сприяли порушенню закону. У разі необхідності суд може постановити окрему ухвалу про наявність підстав для розгляду питання щодо притягнення до відповідальності осіб, рішення, дії чи бездіяльність яких визнаються протиправними. Суд може постановити окрему ухвалу у випадку зловживання процесуальними правами, порушення процесуальних обов'язків, неналежного виконання професійних обов'язків (в тому числі якщо підписана адвокатом чи прокурором позовна заява містить суттєві недоліки) або іншого порушення законодавства адвокатом або прокурором» [6].

За загальним правилом окрема ухвала надсилається до органу, в якому виявлені відповідні порушення правових норм. Разом з тим, «окрема ухвала щодо прокурора або адвоката надсилається органу, до повноважень якого належить притягнення до дисциплінарної відповідальності прокурора або адвоката відповідно» [6]. При цьому, загальні вимоги до принципу обов'язковості судових рішень деталізуються строку надання відповіді на окрему ухвалу, яку суд визначає в залежності від змісту вказівки та терміну, необхідного на її виконання. Крім того слід зважати, що окрему ухвалу може бути винесено судом будь-якої інстанції першої інстанції, судами апеляційної чи касаційної інстанцій [6].

До речі, схожу норму містить і КУпАП, а саме відповідно до ст. 282 КУпАП «орган (посадова особа), який розглядає справу, встановивши причини та умови, що сприяли вчиненню адміністративного правопорушення, вносить у відповідний державний орган чи орган місцевого самоврядування, громадську організацію або посадовій особі пропозиції про вжиття заходів щодо усунення цих причин та умов. Про вжиті заходи протягом місяця з дня надходження пропозиції повинно бути повідомлено орган (посадову особу), який вніс пропозицію. Крім того, відповідно до положень ст. 305 КУпАП суд, як один із органів, що наділений правом розгляду справ про адміністративні правопорушення та винесення по ним постанов, здійснюють контроль за правильним і своєчасним виконанням постанови про накладення адміністративного стягнення [7].

Таким чином, підсумовуючи викладене слід зауважити, що дотримання меж дискреційних повноважень неможливо без усвідомлення самого поняття законності. Правильне розуміння критеріїв законності, гарантій дотримання законності, способів забезпечення законності в державі, а також знання своєї компетенції, дозволить мінімізувати прояви порушень адміністративного розсуду в діяльності правоохоронних органів. Проте, в будь-якому випадку на посадових особах правоохоронних органів лежить прямий і неухильний обов'язок чіткого дотримання вимог правових норм. Разом з тим слід зважати, що дискреція розпочинається з положень нормативно-правових актів, але закінчується інтелектуально-вольовим рішенням посадової особи правоохоронного органу. Тому, це й обумовлює необхідність існування контролю та нагляду за діяльністю правоохоронних органів. Особливого значення для забезпеченні якісного підходу до використання дискреційних повноважень набуває саме зовнішній контроль, і, насамперед, судовий.

Список використаних джерел:

1. Андрійко О. Ф. Організаційно-правові проблеми державного контролю у сфері виконавчої влади : автореф дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право»; НАН України. К., 1999. 42 с.
2. Андрійко О. Ф. Поняття і система засобів забезпечення законності у державному управлінні // Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. : у 2 т. / ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). К. : Вид-во «Юридична думка», Т. 1. Загальна частина. 2004. С. 345–348.
3. Адміністративне право: підруч.: [У двох томах]: Том 1. Загальна частина. Ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). К.: Видавництво «Юридична думка», 2004. 584 с.

4. Марченко О. О. Особливості судового контролю в державному управлінні. *Проблеми законності*. 2006. Вип. 83. С. 177–183.
5. Проскурняк Р. Судовий контроль за законністю у сфері адміністративно-правової діяльності органів внутрішніх справ. *Юридична Україна*. 2006. № 12. С. 49–51.
6. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07. 2005 № 2747-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35–36, № 37. Ст. 446.
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Кодекс України від 07.12.1984 № 8073. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

РОЗУМІННЯ ПОНЯТТЯ «ПРИПИНЕННЯ ДІЇ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО АКТУ»

Владислав Андрійович КОНОНЕНКО,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

В сучасній юридичній науці питання припинення дії нормативно-правових актів останнім часом перебуває на периферії наукових пошуків. Між іншим, припинення дії нормативно-правових актів тягне за собою широке коло різноманітних юридичних наслідків, як в межах нормотворчості, так і під час правозастосування. Тому питання наукового опанування проблематики припинення дії нормативно-правових актів має важливе науково-практичне значення, а, отже, обумовлює узагальнення відповідних напрацювань із зазначеного напрямку.

Як зауважує А. Гарник, під припиненням дії нормативно-правового акту необхідно вважати регламентовану нормами права, юридико-технічну процедуру втрати юридичної сили діючого нормативно-правового акту органів державної влади України, що здійснюється уповноваженим органом [1, с. 101-102]. О. Ющик звертає увагу на те, що припинення дії нормативно-правового акту використовується задля обмеження дії нормативно-правового акту (втрати його юридичної сили) та стосуються саме його [2, с. 407].

О. Мілієнко, досліджуючи особливості припинення дії адміністративних актів, вказує на наявну в науковій літературі дискусію щодо розуміння поняття «припинення дії нормативно-правового акту». Зокрема, дослідниця звертає увагу на те, що припинення дії нормативно-правового акта визначається окремими дослідниками як волевиявлення уповноваженого суб'єкта, що легалізоване у встановленій законом правотворчій або іншій формі, про визнання завершеності регулятивної функціональності акта та виключення його подальшої реалізації або відміни попередніх [3, с. 42]. Інші вказують, що припинення дії (втрата сили) або інше обмеження меж дії правових актів означає, що за зазначеними законом межами приписи цього акта не можуть бути застосовані [3, с. 42]. Також існує думка, згідно з якою припинення дії нормативно-правового акта – це волевиявлення уповноваженого суб'єкта, що легалізоване у встановленій законом правотворчій або іншій формі, про визнання завершеності регулятивної функціональності акта та виключення його подальшої реалізації або скасування попередніх результатів [3, с. 42]. Крім того, у спеціальній літературі вказується, що припинення дії акта – це офіційно заявлене закінчення випадків виникнення (зміни, припинення) передбачених актом правовідносин, причому ці випадки за точно встановлений момент припинення переходити не можуть, але дія акта як відповідна йому поведінка адресатів продовжується і за цей момент в невизначене майбутнє [3, с. 42].

Л. Богачова звертає увагу на те, що припинення дії підзаконних нормативно-правових актів має певні своєрідності, котрі відрізняють його від припинення дії законів, як актів, що мають вищу юридичну силу. Зокрема, вчена зазначає, що дія підзаконного нормативно-правового акта в часі завершується з моменту припинення його дії – календарної дати, з якої нормативно-правовий акт остаточно втрачає чинність [4, с. 12]. Чинність підзаконного нормативно-правового акта припиняється автоматично, у зв'язку із закінченням строку, на який він був прийнятий [4, с. 12]. Суб'єкти підзаконної нормотворчості припиняють дію своїх актів шляхом їх скасування або шляхом прийняття іншого нормативно-правового акта з того самого питання [4, с. 12]. Скасування дії нормативно-правового акта іноді здійснюється іншим суб'єктом нормотворчості, наприклад, накази центрального органу виконавчої влади можуть бути скасовані повністю або в окремії частині Кабінетом Міністрів України [4, с. 12]. У разі визнання нормативно-правових актів Президента України, Кабінету Міністрів України неконституційними вони втрачають чинність з дня ухвалення Конституційним Судом України рішення про їх неконституційність, якщо інше не встановлено самим рішенням, але не раніше дня його ухвалення [4, с. 12].

Адміністративні суди розглядають справи щодо законності й відповідності правовим актам вищої юридичної сили нормативно-правових актів міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування [4, с. 12]. Резолютивна частина постанови суду про визнання нормативно-правового акта незаконним або таким, що не відповідає правовому акту вищої юридичної сили, і про визнання його нечинним невідкладно публікується відповідачем у виданні, у якому його офіційно оприлюднено, після набрання постановою законної сили [4, с. 12].

Постановою Верховної Ради України від 16 листопада 2021 року № 1880-IX прийнято за основу проєкт Закону України про правотворчу діяльність (реєстр. № 5707), який спрямований на визначення засад та порядку здійснення правотворчої діяльності в Україні, зокрема принципів правотворчої діяльності та регулювання відносин, пов'язаних із її плануванням, розробкою, прийняттям (виданням) та реалізацією нормативно-правових актів [5]. Зазначеним проєктом Закону України про правотворчу діяльність передбачено регламентування припинення дії нормативно-правового акту. Зокрема, моментом припинення дії нормативно-правового акта є 24 година дня відповідного строку (терміну), якщо інше не визначено Конституцією, законами України або самим нормативно-правовим актом [6]. У разі якщо строк припинення дії нормативно-правового акта визначається роками, то він спливає у відповідні місяць та число останнього року строку [6]. У разі якщо строк припинення дії нормативно-правового акта визначається місяцями, то він спливає у відповідне число останнього місяця строку [6]. Якщо дата закінчення строку, визначеного місяцями, припадає на такий місяць, в якому немає відповідного числа, строк спливає в останній день цього місяця [6]. У разі якщо припинення дії нормативно-правового акта здійснюється на підставі рішення суб'єкта правотворчої діяльності або суду, строки визначаються з огляду на строки набрання

чинності відповідним нормативно-правовим актом, якими вводяться в дію рішення суб'єкта правотворчої діяльності, або з моменту вступу в законну силу відповідного рішення суду [6].

Список використаних джерел:

1. Гарник А. А. Зупинення дії нормативно-правового акту (питання теорії та практики) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ. 2010. 155 с.
2. Ющик О. І. Теоретичні основи законодавчого процесу. Київ : Парламентське видавництво, 2004. 519 с.
3. Мілієнко О. Особливості припинення дії адміністративних актів. *Law. State. Technology*. 2021. Вип. 1. С. 41-46.
4. Богачова А. А. Дія підзаконних нормативно-правових актів у часі. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. Вип. 3 (28). Т. 1. С. 10-13.
5. Про прийняття за основу проекту Закону України про правотворчу діяльність: Постанова Верховної Ради України від 16.11.2021 р. № 1880-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1880-IX#Text>
6. Про правотворчу діяльність: Проект Закону від 25.06.2021 р.. Реєстр. № 5707. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/CardByRn?regNum=5707&conv=9>

ХАРАКТЕРИСТИКА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ЯК ГАРАНТІЇ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Володимир Дмитрович БЕЛОУСОВ,

кандидат юридичних наук

Соціальна робота є важливим компонентом забезпечення соціальної безпеки держави, що в цілому полягає у підтримці та допомозі вразливим групам населення, забезпечуючи їм необхідний рівень захисту і підтримки в умовах, коли вони не можуть самостійно справлятися з життєвими труднощами. Означена трудова діяльність покладається на соціальних працівників, які мають особливий соціально-правовий статус і виконують свої обов'язки на основі спеціальних знань і особливих навичок. При цьому слід зауважити, що соціальні працівники – це працівники з особливим статусом, від яких вимагається не лише професійна компетентність, але й відповідні особистісні якості, наявність яких дозволяє їх роботу розуміти в якості надзвичайно важливої гарантії соціальної безпеки держави.

Розглядаючи трудову діяльність соціальних працівників в якості гарантії соціальної безпеки держави слід зауважити, що належним чином ця діяльність буде виконуватись у разі, коли відповідне коло працівників відповідатиме певним стандартам, що забезпечують ефективне виконання обов'язків і досягнення мети соціальної роботи. Враховуючи позиції науковців [див., напр.: 1–4], доходимо думки, що серед ключових особистісних характеристик, які необхідні соціальним працівникам, можна виділити чотири основні риси: альтруїзм з професійними межами, навички самообслуговування та самоаналізу, комунікаційні навички та терпіння

Осмислюючи зміст альтруїзму з професійними межами зазначимо, що: по-перше, альтруїзм є концептуальною передумовою соціальної роботи, який постійно еволюціонує разом із цією професією; по-друге, від соціального працівника очікується, що він може бути альтруїстом, дотримуючись при цьому професійних меж у роботі з клієнтом, а разом із тим – буде спроможним підтримувати необхідний баланс між роботою і особистим життям. Водночас, важливо, щоб соціальні працівники, керуючись альтруїстичними міркуваннями, могли встановлювати та підтримувати в роботі професійні межі [4, с. 8]. Це означає, що соціальні працівники повинні допомагати в рамках своїх обов'язків і не надавати додаткових послуг, які можуть призвести до професійного вигорання та ін. негативних наслідків як для себе, так і для клієнта.

Друга важлива особистісна риса, що має значення для ефективного виконання соціальної роботи – це навички самообслуговування та самоаналізу. Соціальні працівники повинні дбати про своє психоемоційне та фізіологічне здоров'я, що передбачає відповідальне ставлення до свого психофізіологічного стану, вміння ефективно відпочивати та підтримувати здоровий баланс між роботою та особистим життям. Зокрема, американська вчена К. Банді-Фаціолі наголошує на важливості самообслуговування для

соціальних працівників, що включає обізнаність про свій стан, співчуття до себе, наявність чітких намірів щодо подолання стресу та стійкість до життєвих викликів [5]. Вказане обумовлено тим фактом, що вміння соціального працівника слідкувати за своїм психофізіологічним станом і відпочивати є вкрай важливою обставиною, яка дозволяє забезпечити ефективність роботи працівника, а отже й досягнення мети соціальної роботи.

Третя особистісна риса – це наявність навичок створювати, підтримувати, відновлювати та посилювати соціальні комунікації. Соціальні працівники повинні мати здатність активно слухати клієнтів, що є важливим комунікаційним навиком. Активне слухання допомагає не тільки отримувати інформацію, але й соціалізувати осіб, з якими вони спілкуються, а тому соціальні працівники повинні володіти належним рівнем емоційного інтелекту, що дозволяє соціальним працівникам керувати своїми емоціями, бути чутливими до інших та соціально безпечним чином впливати на них.

Четверта важлива особистісна риса – це наявність здорової витримки. Соціальні працівники часто працюють з людьми, які мають труднощі у встановленні контактів і можуть бути недовірливими, а тому терпіння є важливою рисою, яка дозволяє соціальним працівникам досягати прогресу у взаємодії з клієнтами. У цьому контексті слід мати на увазі, що мета соціальної роботи належним чином досягається, коли соціальні працівники готові до тривалої взаємодії з клієнтами, зважаючи на те, що для вирішення їх проблем може знадобитися багато часу.

Додатково слід наголосити й на тому, що ефективність соціальної роботи, яка дозволяє їй бути гарантією соціальної безпеки держави, залежить не тільки від особистісних якостей соціальних працівників, але й від умов, в яких вони працюють. Саме тому соціальна держава, котра намагається створити достатні умови для соціальної безпеки населення, повинна забезпечити соціальних працівників необхідними ресурсами, включаючи нормативно-правове та інституційне забезпечення їх правового статусу, а також соціальний захист. У цьому контексті слід виходити із того, що соціальна робота є складним і відповідальним видом діяльності, який потребує значної емоційної та фізичної віддачі. Тому забезпечення належних умов праці є необхідною умовою для досягнення високих стандартів соціального захисту і безпеки (зокрема, шляхом забезпечення соціальних працівників відповідними матеріальними і технічними ресурсами, створення сприятливого робочого середовища та підтримку їх психоемоційного здоров'я).

Виходячи із викладеного зазначимо, що соціальна робота наразі є важливою гарантією соціальної безпеки сучасної держави, адже саме така робота сприяє стабільності та соціально-економічному добробуту населення, допомагаючи найвразливішим верствам населення. При цьому таким ефектом соціальна робота може характеризуватись у тому разі, якщо соціальні працівники в дійсності спроможні надавати соціальні послуги тим, хто цього потребує, що уможливлюється у разі, якщо: по-перше, такі працівники будуть самі перебувати в соціально безпечних умовах (в професійному та позапрофесійному житті), а щонайперше – працюватимуть з дотриманням гідних умов праці; по-друге, державою буде вирішуватись проблема кадркової кризи в системі соціальної роботи; по-третє, соціальна робо-

та буде у належній мірі нормативно-правовим та інституційним чином забезпечена (при цьому попередньо необхідною є розроблення та затвердження Концепції забезпечення соціальної безпеки соціальних працівників в Україні); по-четверте, соціальні працівники будуть дотримуватись стандартів соціальної роботи.

Список використаних джерел:

1. A Day in the Life of a Social Worker. *Touro University Worldwide*. URL: <https://www.tuw.edu/program-resources/day-life-social-worker/>
2. Pracownik socjalny: zawód trudny i potrzebny. *Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej*. URL: <https://www.gov.pl/web/rodzina/pracownik-socjalny-zawod-trudny-i-potrzebny> .
3. Characteristics of a Successful Social Worker – The Traits, Skills & Education You Need to Succeed: What makes a successful social worker? *Baylor University*. URL: <https://gssw.baylor.edu/characteristics-of-a-successful-social-worker> .
4. Reamer F.G. Eye on Ethics: The Joys and Challenges of Altruism. *Social Work Today*. Vol. 17 (2). P. 8.
5. 8 Signs a social work career is your calling. *University of Massachusetts Global*. URL: <https://www.umassglobal.edu/news-and-events/blog/social-work-career> .

ПОНЯТТЯ ПРИНЦИПІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КАРАНТИННИХ ТА ПРОТИЕПІДЕМІЧНИХ ЗАХОДІВ

Олег Олексійович ЛЕВИЦЬКИЙ,

аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0000-0002-8281-319X>

В основі забезпечення карантинних та протиепідемічних заходів, як і будь-якої правової діяльності публічно-владних органів лежать принципи, що мають значення основоположних, вихідних засад, ключових ідей. Слово «принцип» (латинською «*principium*» – основа, початок) містить у собі триєдине судження: основне, вихідне положення якої-небудь теорії, вчення, науки і тому подібне; переконання, погляд на речі; основна особливість в устрої чого-небудь. Крім цього, «принцип» також є керівною ідеєю, основним правилом діяльності, основою функціонування різних соціальних механізмів [1, с.61]. В юридичній науці загальноприйнятим визначенням принципів є наступне: основні засади, вихідні ідеї, що характеризуються універсальністю, загальною значущістю, вищою імперативністю і відображають суттєві положення теорії, вчення, науки, системи внутрішнього і міжнародного права, політичної, державної та громадської, організації (гуманізм, законність, справедливість, рівність громадян перед законом тощо). Принципам притаманна властивість абстрактності, відображення закономірностей соціальної дійсності. Окрім визначного, принципи є тими керівними засадами (ідеями), які визначають зміст і спрямованість правового регулювання суспільних відносин. Значення принципів права полягає у тому, що вони в стислому вигляді, концентровано відображають найсуттєвіші риси права, є його квінтесенцією, «обличчям» [2, с.128].

Поряд із загальноприйнятим, існує ряд окремих, авторських визначень принципів в праві. Наприклад, Т.І. Фулей наголошує на дуалізмі змісту досліджуваної категорії, відповідно: 1) принципи права – це основоположні ідеї, 2) принципи права – це нормативні засади права, що визначають сутність і спрямованість правового регулювання. На думку автора принципам права притаманні як ознаки, що властиві праву в цілому як регулятору суспільних відносин (нормативність; об'єктивна зумовленість; фіксація у зовнішніх формах права; забезпеченість), так і власні ознаки принципів права, що відображають їхню специфіку як особливої юридичної категорії (засадничість, концентрованість, високий ступінь абстрагування, внутрішня єдність, стабільність, примат щодо норм права, зворотна дія в часі) [3, с.9].

В дисертаційній роботі О.М. Руднева запропоновано визначення, відповідно до якого принципи права – це головні чинники, що визначають найважливіші структурні зв'язки у предметі, методі, механізмі правового регулювання всередині правової системи й поза нею (зв'язки із соціальним середовищем), які отримують офіційне і навіть неофіційне відображення у праві. Як регулятори суспільних відносин, вони мають також і загальну ці-

леспрямованість, бо багато в чому визначають перспективи розвитку не тільки права, а й суспільства, держави і тим самим сприяють усуненню прогалин або ж інших недоліків чинного законодавства [4, с.75]. Наступну точку зору наводить В.О. Гацелюк: «Принципи права – це своєрідні «білі карлики» правової матерії. У них на дуже маленькій площі влучних правових аксіом зосереджено величезну масу юридичних явищ, зібраних у концепції та доктрини. Тому немає нічого більш юридичного за своєю суттю, ніж принципи права. Що стосується реалізації принципів права, то майже все, що має назву «юридичне» (позитивне право, суб'єктивні права тощо) – все це і є реалізацією принципів права, тому навряд чи вона може не мати юридичної специфіки» [5, с.43]. Широкого дослідження проблема принципів отримала в теорії державного управління. Наприклад, в тлумаченні І.П. Голосніченко принципи державного управління – це теоретичні ідеї, які покладені в основу формування і функціонування органів державної виконавчої влади. Вони поділяються на соціально-політичні та організаційні. Соціально політичні принципи державного управління: законність, позапартійність, демократизм, науковість, гласність та врахування громадської думки. Організаційні принципи: принцип диференціації та фіксації функцій і повноважень, який передбачає визначення компетенції кожного органу і посадової особи; принцип відповідальності в рамках компетенції; принцип поєднання галузевих, міжгалузевих і територіальних засобів управління, принцип поєднання лінійних і функціональних засад в управлінні [6; 7, с.166].

Таким чином, на сьогоднішній день принципи – це явища, які пронизують національну правову систему, концентруючи в собі вихідні, базові ідеї, закономірності, засади правового регулювання суспільно-правових відносин, а також здійснення юридично-значимих дій, операцій, процедур, тощо. Тобто, в категорії «принцип» відображено те, яким саме чином мають упорядковуватись відносини між людьми з приводу певних матеріальних чи нематеріальних об'єктів. В контексті державно-управлінської діяльності вихідні положення відображають особливості правового регулювання процесу виконання органами державної влади і місцевого самоврядування публічно-владних функцій. Згідно із ними відбувається формування порядку роботи останніх, розподіл повноважень посадових осіб, а також інше юридичне обґрунтування їх роботи. Звідси, принципи забезпечення карантинних та протиепідемічних заходів представляють собою розчинені в положеннях Конституції та інших нормативно-правових актах вихідні положення, ключові ідеї правового регулювання реалізації уповноваженими органами публічного управління своїх функцій та повноважень в сфері створення умов, організації та проведення карантинних та протиепідемічних заходів на території України.

Список використаних джерел:

1. Трохтій Ю.З. Правові засади взаємодії місцевих державних адміністрацій та місцевого самоврядування в Україні: дис... канд. юрид. наук : Харків: Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. 2005. 180 с.
2. Юридична енциклопедія: В 6 т. Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. К.: «Укр. енцикл.», 1998 Т. 5: П-С. 2003. 736 с.

3. Фудей Т.І. Сучасні загальнолюдські принципи права та проблеми їх впровадження в Україні автореферат. дис... канд. юрид. наук : Київ: Київський національний університет імені Траса Шевченка. 2003. 24 с.
4. Руднев О.М. Гендерна рівність у праві України: дисертація. Національна юридична Академія України імені Ярослава Мудрого. 2002. 178 с.
5. Гацелюк В.А. Реалізація принципу законності кримінального права України (загальні засади концепції): дис... канд. юрид. наук : Луганськ: Луганська академія внутрішніх справ МВС імені 10-річчя незалежності України. 2004. 217 с.
6. Голосніченко І.П. Адміністративне право України (основні категорії і поняття). МАУП. К., 1988. С. 7.
7. Дегтярьов О.Ф. Адміністративно-правове забезпечення реалізації права громадян на вільний вибір місця проживання: дис... канд. юрид. наук : Київ: Київський національний університет внутрішніх справ. 2006. 181 с.
8. Нижник Н.Р. Природа та зміст адміністративної реформи в Україні. *Реформування державного управління в Україні: проблеми та перспективи*. К., 1998. С. 135-142.
9. Шатрава С.О. Адміністративно-правові засади діяльності спеціальних підрозділів міліції: дис... канд. юрид. наук : Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ. 2007. 231 с.
10. Енциклопедичний словник з державного управління. уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А.М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. К. : НАДУ, 2010. 820 с.
11. Подорожній Є.Ю. Особливості юридичної відповідальності у трудовому праві України: дис... д-ра. юрид. наук : Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ. 2016. 426 с.

ОСОБЛИВОСТІ ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ ГЛАСНОСТІ ТА ВІДКРИТОСТІ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ ПІД ЧАС ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Олександр Васильович РОМАСЄВ,

*докторант відділу організації освітньої-наукової
підготовки Харківського національного
університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0009-0000-8052-1719>*

Принцип гласності та відкритості судового розгляду є ключовою ознакою демократичної правової держави, оскільки забезпечує довіру суспільства до судової влади, прозорість судових процесів та захист прав і свобод громадян. В умовах воєнного стану, коли виникає необхідність оперативного реагування на загрози національній безпеці, постає питання про баланс між забезпеченням відкритості судового розгляду і захистом державних інтересів. Обмеження цього принципу можуть бути викликані міркуваннями безпеки, але повинні відповідати принципам законності, пропорційності та необхідності.

Теоретичні засади принципу гласності та відкритості судового розгляду мають глибокі історичні та правові корені, що формують основу демократичної правової системи. Гласність забезпечує можливість суспільства контролювати судову владу, сприяє підвищенню рівня довіри до судової системи та запобігає можливим порушенням під час здійснення правосуддя. Відкритість судових процесів означає не лише право громадян на вільне відвідування судових засідань, а й доступ до судових матеріалів, за умови дотримання визначених правових обмежень.

Нормативна база, що регулює ці принципи, включає Конституцію України, яка встановлює гарантії відкритого судового процесу, та міжнародні документи, серед яких особливо важливими є Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод і Загальна декларація прав людини. Вони закріплюють право на справедливий суд і наголошують на важливості прозорості судової діяльності як запоруки справедливості й законності рішень [1]. Такі норми забезпечують можливість громадського спостереження за дотриманням процедур правосуддя та захистом прав усіх учасників процесу. Разом з тим, гласність і відкритість судового розгляду не є категоріями абсолютного характеру. Законодавство передбачає випадки, коли ці принципи можуть бути обмежені у зв'язку з необхідністю охорони державної таємниці, захисту інтересів неповнолітніх чи приватного життя сторін судового розгляду. У таких ситуаціях закриті засідання є винятковим заходом, що має бути обґрунтованим і відповідати критеріям законності, пропорційності та необхідності. Гласність і відкритість судових процесів виконують не лише інформаційну функцію, а й слугують важливим механізмом контролю за судовою владою з боку суспільства. Публічний характер засідань забезпечує прозорість прийнятих рішень, що є важливим фа-

ктором для запобігання корупції та зловживанням під час здійснення правосуддя. У свою чергу, можливість відкритого доступу до судових актів дозволяє громадськості ознайомитися з правовими підходами суддів та розуміти логіку ухвалених рішень.

На наше переконання, гласність і відкритість є важливими складовими верховенства права, оскільки сприяють підзвітності судової влади та зміцнюють демократичні засади держави. Незважаючи на можливі обмеження, вони мають зберігати свій пріоритетний характер у процесі правосуддя, за винятком випадків, коли інші конституційні цінності потребують захисту.

Запровадження воєнного стану в умовах зовнішньої агресії чи внутрішньої загрози створює об'єктивну необхідність у запровадженні спеціальних заходів безпеки, що безпосередньо впливають на забезпечення принципу гласності судового розгляду. Судові органи, виконуючи свої функції у цей період, стикаються з викликом балансування між прозорістю правосуддя та необхідністю захисту інтересів держави, військових таємниць чи інформації, розголошення якої може завдати шкоди національній безпеці. У такому контексті обмеження відкритості судових процесів є не лише виправданими, але й вкрай необхідними для збереження обороноздатності держави та життя громадян[2]. Однією з ключових особливостей є проведення закритих судових засідань у справах, які стосуються державної зради, терористичних актів, шпигунства чи інших злочинів проти основ національної безпеки. Закритий режим є винятковим заходом, що дозволяє убезпечити від розголошення відомостей, які можуть бути використані ворожими силами чи деструктивними елементами. При цьому такий формат розгляду не означає повного ігнорування процесуальних прав сторін, оскільки законодавство передбачає необхідність обґрунтування кожного такого рішення з чітким урахуванням правової природи обмежень. Окрім закритих засідань, під час воєнного стану може запроваджуватися обмежений доступ до судових матеріалів. Зокрема, інформація про перебіг розгляду справ може бути прихована повністю або частково для громадськості, якщо її оприлюднення несе потенційну загрозу національній безпеці, військовим операціям чи особам, які виконують стратегічно важливі завдання. Подібні обмеження стосуються і представників медіа, які у мирний час відіграють важливу роль у висвітленні судових процесів. У таких умовах публікація деталей справи може бути відтермінованою або скороченою до меж, що забезпечують необхідний рівень безпеки. Контроль за поширенням судових рішень є ще одним важливим аспектом під час воєнного стану. Судові акти, які містять інформацію про оборону країни, місце дислокації військових частин, плани бойових дій чи інші стратегічно важливі відомості, підлягають обмеженню щодо оприлюднення. Цей захід спрямований на запобігання витоку даних, що можуть бути використані противником для завдання шкоди державі чи громадянам. Однак навіть у цих випадках суд має забезпечити доступ сторін до тексту рішення та врахувати право на оскарження. Обмеження принципу гласності під час воєнного стану потребують дотримання ключових правових принципів, серед яких пропорційність, законність та обґрунтованість[3]. Рішення про закритість процесів чи

обмеження доступу до інформації повинні бути ухвалені на підставі чинного законодавства і не стати інструментом для зловживань чи обмеження громадських прав без вагомих підстав. Важливим є забезпечення тимчасовості таких обмежень: після завершення дії воєнного стану судові процеси мають повернутися до режиму відкритості, що відповідає демократичним стандартам та принципу верховенства права.

Ми вважаємо, що специфіка обмеження гласності судових процесів в умовах воєнного стану зумовлена необхідністю захисту національних інтересів та безпеки, проте вона має відбуватися в межах чітких правових рамок. Збереження балансу між безпековими заходами та правами громадян є ключовим завданням судової влади, що сприяє підтриманню довіри до правосуддя навіть у надзвичайних умовах.

Можемо зробити висновок, що принцип гласності та відкритості судового розгляду є важливим елементом демократичного правосуддя, однак під час воєнного стану він зазнає певних обмежень задля захисту національної безпеки. Такі обмеження мають бути пропорційними, законними та обґрунтованими. Застосування закритих судових засідань чи обмеження доступу до інформації повинно мати тимчасовий характер і не перешкоджати реалізації основоположних прав громадян. Дотримання балансу між гласністю правосуддя і державними інтересами є ключовим завданням у період надзвичайних ситуацій, таких як воєнний стан.

Список використаних джерел:

1. Голобородько В.В. Деякі питання обмеження гласності та публічності судового провадження в українському кримінальному процесі. *Актуальні проблеми діяльності органів досудового розслідування: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Дніпро. ДДУВС. 2019. С. 41-44*

2. Захарко А. В. Реформування засади гласності і відкритості судового провадження (ст. 27 КПК України). *Актуальні проблеми досудового розслідування та протидії злочинності в сучасних умовах : матеріали Всеукр. наук.- практ. конф. Дніпро. ДДУВС. 2023. С. 69-72*

3. Коршун А.О. Принцип гласності та відкритості діяльності органів судової влади: поняття та сутність. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2018. № 3 (96). С. 54-60*

ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ КОМПЕТЕНЦІЇ ПІДРОЗДІЛІВ ВНУТРІШНЬОЇ БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Олександр Петрович БОЛІЛИЙ,

*здобувач Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Забезпечення ефективного функціонування підрозділів внутрішньої безпеки Національної поліції України є фактично неможливим без чіткого окреслення їх компетенції. Тлумачним словником української мови «компетенція» розглядається, як: добра обізнаність із чим-небудь; коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи [1, с. 250]. Автори великої української енциклопедії тлумачать компетенцію, як сукупність встановлених в офіційній – юридичній чи не юридичній формі прав і обов'язків, повноважень будь-якого органу чи посадової особи, які визначають його можливості приймати обов'язкові до виконання рішення, організовувати та контролювати їх виконання, вживати у необхідних випадках заходи відповідальності тощо [2, с. 73]. Категорія «повноваження» розкривається тлумачним словником, як: право, надане кому-небудь для здійснення чогось; права, надані особі або підприємству органами влади [3, с.684]. Отже, загально-семантичне розуміння компетенції відбувається через ототожнення її з повноваженнями, тоді як останні представляють собою набір прав, що мають певний цілеспрямований характер. Розглянемо загально-наукові підходи в частині співвідношення цих понять.

У змістовній основі поняття «компетенція» М.С. Головань виділяє такі компоненти: знання, які повинна мати особа; коло питань, в яких особа повинна бути обізнана; досвід, необхідний для успішного виконання роботи у відповідності з установленими правами, законами, статутом [4, с. 25]. Таке розуміння терміну «компетенція» є більш відповідним оцінці певної особи як суб'єкта, здатного виконувати певні види діяльності, що потребують спеціальної підготовки. Як зазначає В.В. Майоров, для Національної поліції визначення компетенції має особливе значення, оскільки поліція виконує багато завдань, пов'язаних із реалізацією державної політики у сферах забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства й держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки й порядку. Тому не випадково компетенція є важливим складником правового статусу поліції й може бути визначена лише за умови попереднього з'ясування мети й завдань, котрі стоять перед Національною поліцією, аналізу функцій, які покладені на цей орган [5, с. 88]. Отже, на компетенцію першочерговий вплив мають мета, завдання та функції.

Таким чином, підбиваючи підсумки слід зазначити, що компетенція підрозділів внутрішньої безпеки як суб'єкту профілактичної діяльності визначається низкою нормативно-правових актів та є похідною від таких елементів адміністративно-правового статусу, як мета (ціль), завдання та функції. Компетенція складається із трьох складових: 1) визначені законо-

давством повноваження (сукупність суб'єктивних прав та юридичних обов'язків); 2) особливий предмет відання, що характеризується загальним спрямуванням профілактичної діяльності; 3) наявність територіального фактору, тобто меж адміністративно-територіальної одиниці, на які поширюється діяльність відповідних підрозділів.

Список використаних джерел:

1. Словник української мови: [в 11 т.] / АН Української РСР, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні ; редкол.: І. К. Білодід (голова) [та ін.]. - Київ : Наук. думка, 1970 - 1980. Т. 4: І-М/ ред. тому: А. А. Бурячок, П. П. Доценко. 1973. 840 с.
2. Велика українська енциклопедія. Тематичний реєстр гасел з напрямку «Юридичні науки»/ Укладачі: Бабка В. Л., Шумило М. М.; за ред. д. і. н., проф. Киридон А. М. К: Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво», 2017. 152 с.
3. Словник української мови: [в 11 т.] / АН Української РСР, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні ; редкол.: І. К. Білодід (голова) [та ін.][АН Української РСР, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні] ; редкол.: І. К. Білодід (голова) [та ін.]. - Київ : Наук. думка, 1970 - 1980.Т. 6: П-Поїти/ ред. тому: А. В. Лагутіна, К. В. Ленець. 1975. 832 с.
4. Головань, М.С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. *Вища освіта України*. № 3. 2008. С. 23-30.
5. Майоров В. В. До питання співвідношення понять «компетенція» та «повноваження» Національної поліції України. *Право та державне управління*. № 1. Т 1. 2020. С. 85-89

КОМПЕТЕНЦІЯ УПРАВЛІНЬ ОПЕРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ОБ'ЄДНАНЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Олег Олександрович САХОН,

*здобувач Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Згідно з частиною другою статті 19 Конституції України «органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України» [1].

Щодо сутності компетенції, то слід навести позицію О. Синкової про те, що «загалом, компетенцію доцільно визначати як сукупність повноважень відповідного органу для виконання покладених на нього завдань» [2].

С. Серьогіна зазначає, що «компетенцією органів публічної влади є сукупність закріплених у нормативно-правових актах предметів відання та повноважень органів публічної влади, шляхом встановлення яких фіксується обсяг та зміст діяльності владних суб'єктів» [3, с. 46].

Водночас компетенція на особистісному рівні пов'язана з компетентністю як здатністю або мінімальною здатністю щось робити; розумовою та фізичною здатністю виконувати поставлене завдання. У той час як контекст визначає конкретний запит, основною вимогою, спільною для всіх показників компетентності, є базове усвідомлення своєї ідентичності, стану, оточення та ідентичності інших [4].

Як стверджує А.М. Богуш, «компетентність – це комплексна характеристика особистості, яка вбирає в себе результати попереднього психічного розвитку: знання, вміння, навички, креативність (здатність творчо вирішувати завдання: складати творчі розповіді, малюнки і конструкції за задумом), ініціативність, самостійність, самооцінку, самоконтроль. Компетентність має вікові характеристики, які розглядаються як орієнтовні показники розвитку особистості на кожному віковому етапі, базисні характеристики компетенції певного виду діяльності (мовленнєвої, художньої, пізнавальної, музичної, конструкторської)» [5, с. 161]. Так, компетентність є основою органічного поєднання знань, умінь та навичок окремої особи з інституційними можливостями їх застосування та вдосконалення у публічній службі в межах наданої компетенції. У цьому контексті слід зазначити, що для формування та розвитку компетентності публічних службовців важливим є існування інституційних можливостей, а не інституційних бар'єрів, пов'язаних з надлишковою бюрократизацією, корумпованістю та вкоріненою в повсякденних процесах недоброчесністю.

Важливого значення в контексті осмислення феномену компетенції набуває контроль з боку громадянського суспільства, який забезпечує баланс між ефективністю в системі публічної влади та ефективністю з огляду на реальні потреби, інтереси та цінності громадськості. У сфері ж безпеки

та оборони така діяльність розглядається крізь призму так званого цивільного контролю. Так, Законом України «Про національну безпеку України» визначається провідна роль цивільного контролю в ході забезпечення національної безпеки держави, зокрема вказується на те, що «у межах повноважень, наданих відповідно до Конституції України, сектор безпеки і оборони підлягає демократичному цивільному контролю» [6].

Як зазначають окремі американські науковці, цивільний контроль над армією займає центральне місце у виробленні політики безпеки, гарантуючи, що цивільні посадовці та обрані лідери контролюватимуть і вирішуватимуть військові справи. Коли військовослужбовці вважають військову культуру вищою, вони, швидше за все, вважатимуть цивільних політичних лідерів нелегітимними і, у свою чергу, сприятимуть діям, які підривають цивільний контроль [7, с. 623]. Так, чітке визначення обсягу компетенції того чи іншого суб'єкта забезпечення національної безпеки має базуватися на врахуванні механізмів цивільного контролю та ризиків, що можуть бути пов'язані з його здійсненням.

При цьому компетенція того чи іншого органу публічної влади та посадової особи може залежати від дії особливого правового режиму, зокрема воєнного стану, в умовах якого обсяг компетенції може бути розширений за рахунок виникнення невластивих для мирного часу проблем та викликів.

Водночас у діяльності Національної гвардії України категорія «компетенція» набуває принципово нового змісту. Д.О. Горбач у цьому контексті зазначає, що «під компетенцією Національної гвардії України слід розуміти встановлену законодавством України та підзаконними актами сукупність повноважень (прав та обов'язків) покладених на неї в рамках певних предметів відання. Перший елемент компетенції Національної гвардії України – це її права та обов'язки, пов'язані із участю у суспільних відносинах. Другий елемент – це правове закріплення кола об'єктів, предметів, справ, відносин, на які поширюються її повноваження» [8, с. 134].

Слід зважати і на те, що важливу роль у тлумаченні та роз'ясненні ряду питань, пов'язаних із обсягом компетенції управлінь оперативно-територіальних об'єднань Національної гвардії України як суб'єктів забезпечення національної безпеки, відіграє доктрина діяльності Національної гвардії України, згідно з якою сукупність прав та обов'язків останніх, пов'язаних із забезпеченням національної безпеки, умовно поділяється на дві групи: забезпечення воєнної безпеки та забезпечення державної безпеки.

Так, компетенцією управлінь оперативно-територіальних об'єднань Національної гвардії України як суб'єктів забезпечення національної безпеки є визначена на рівні законів України, підзаконних нормативно-правових актів, доктрини діяльності Національної гвардії України система взаємопов'язаних прав та обов'язків у сфері забезпечення національної безпеки, а саме державної та воєнної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: від 28.06.1996 № 254к/96-вр // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Синкова О. До питання правового статусу органу виконавчої влади. *Правничий часопис Донецького університету*. 2008. № 1. С. 60–65.
3. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. С.Г. Серьогіної. Харків: Право, 2005. 256 с.
4. Competence // Cornell Law School: сайт. URL: <https://www.law.cornell.edu/wex/competence>.
5. Богуш А.М. Компетентнісний підхід до мовленнєвого розвитку дошкільників // У кн. Педагогічна і психологічна науки в Україні. Том 2 Дидактика, методика, інформаційні технології. Київ: Педагогічна думка, 2007. С.155-170.
6. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.
7. Brooks R., Grewal S. "Twice the Citizen": How Military Attitudes of Superiority Undermine Civilian Control in the United States. *Journal of Conflict Resolution*. 2022. № 66 (4-5). pp. 623-650.
8. Горбач Д.О. Компетенція Національної гвардії України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Випуск 1. Том 2. С. 132-136.

СПІВБЕСІДА ЯК ЕТАП ДОБОРУ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Сергій Олександрович ГАЙДУК,

*ад'юнкт відділу організації освітньо-наукової
підготовки Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Співбесіда є важливим етапом у процесі відбору кандидатів до Національної поліції України. Вона дозволяє оцінити професійні та особисті якості претендентів, їхню мотивацію, психологічну готовність до служби та відповідність критеріям правоохоронної діяльності.

Відбір кандидатів до Національної поліції є складним та багатоступеневим процесом, спрямованим на формування професійного складу правоохоронців. Одним із найважливіших етапів цього процесу є співбесіда, яка дозволяє оцінити відповідність претендента критеріям служби. Вона спрямована на визначення рівня морально-етичних якостей, психологічної стійкості та комунікативних навичок майбутнього поліцейського. Питання, які розглядаються під час співбесіди, охоплюють як правові аспекти, так і особистісні характеристики кандидата, що дозволяє комісії зробити всебічну оцінку.

Правові підстави для проведення співбесіди визначаються нормативними актами, які регулюють процедуру прийому на службу. Головним законодавчим актом є Закон України «Про Національну поліцію», що встановлює загальні вимоги до кандидатів. Цей документ окреслює основні принципи діяльності правоохоронних органів та закріплює обов'язкові критерії, яким повинні відповідати особи, що бажають приєднатися до лав поліції. Він містить норми щодо моральних, фізичних та професійних характеристик кандидатів, а також їхніх прав і обов'язків під час проходження конкурсного добору. Процедура відбору врегульована також Порядком проведення конкурсу на службу в Національній поліції, що визначає послідовність етапів оцінювання. Співбесіда проводиться після проходження попередніх тестувань і фізичних випробувань, дозволяючи комісії отримати додаткову інформацію про кожного претендента. Основна мета цього етапу – оцінити рівень мотивації, моральну стійкість, здатність діяти в екстремальних умовах, а також розуміння кандидатами специфіки служби в правоохоронних органах. Окрім загального законодавства, важливе місце займає Кодекс етики та професійної поведінки поліцейського, який визначає моральні засади діяльності співробітників поліції[1]. Цей документ містить критерії, за якими оцінюється відповідність кандидатів принципам доброчесності, чесності та поваги до прав людини. Під час співбесіди комісія перевіряє здатність майбутнього правоохоронця діяти відповідно до етичних стандартів, що є важливим аспектом роботи у сфері забезпечення правопорядку. Оцінювання кандидатів здійснюється спеціальною комісією, до складу якої входять представники кадрового підрозділу, психологи, а також керівники підрозділів, до яких здійснюється набір. Кожен член комісії

виконує свою функцію у процесі оцінювання: кадровики аналізують відповідність кандидата формальним вимогам, психологи визначають рівень емоційної стійкості, а представники керівного складу оцінюють професійну придатність. Завдяки комплексному підходу забезпечується всебічна оцінка кандидатів, що дозволяє відібрати найбільш підготовлених претендентів. Основними критеріями оцінювання є рівень правової обізнаності, здатність до швидкого прийняття рішень, комунікативні навички та мотивація до служби. Важливим фактором є також стійкість до стресу, оскільки поліцейські постійно працюють у складних умовах, що вимагає високої психологічної готовності. Під час співбесіди можуть бути поставлені ситуаційні запитання, що імітують реальні виклики в роботі правоохоронців. Це дозволяє визначити, як кандидат діятиме у складних або критичних ситуаціях, наскільки він здатний оперативно реагувати та приймати виважені рішення.

На нашу думку, співбесіда є важливим етапом у системі відбору до Національної поліції, оскільки дозволяє здійснити комплексну оцінку особистості кандидата. Завдяки нормативній базі, що регулює цей процес, забезпечується певний рівень об'єктивності та прозорості. Однак важливо постійно вдосконалювати процедуру оцінювання, зокрема розширювати критерії відбору, щоб гарантувати якісний добір персоналу та формування ефективного правоохоронного апарату.

Процес проходження співбесіди є важливим етапом у конкурсному відборі до Національної поліції, оскільки дозволяє оцінити особистісні та професійні якості кандидатів[2]. Однак, на практиці існує низка викликів, що можуть впливати на результати оцінювання претендентів. Вони пов'язані як із суб'єктивними факторами, так і з організаційними особливостями процедури. Однією з ключових проблем є суб'єктивність оцінювання кандидатів. Незважаючи на наявність загальних критеріїв, рішення комісії багато в чому залежить від індивідуального сприйняття членів комісії[3]. У різних ситуаціях однакові відповіді можуть трактуватися по-різному, що може призвести до неоднакових оцінок для кандидатів із подібними навичками та рівнем підготовки. Відсутність чітко регламентованої шкали оцінювання, яка враховувала б не лише словесні відповіді, а й поведінкові реакції та професійні здібності, може стати причиною нерівномірного підходу до відбору[4]. Психологічний фактор також відіграє важливу роль у процесі співбесіди. Багато кандидатів стикаються з сильним емоційним напруженням, що може вплинути на їхні відповіді. Навіть висококваліфіковані претенденти іноді демонструють невпевненість або не можуть сформулювати свої думки через хвилювання[5]. Така ситуація ускладнює завдання комісії, оскільки стрес може спотворювати реальну картину особистих і професійних якостей претендента. Відсутність механізмів психологічної підтримки для кандидатів або можливості проходження повторної співбесіди в разі обґрунтованого провалу ускладнює справедливе оцінювання. Ще однією проблемою є формальний підхід до оцінювання кандидатів[6]. Часто комісія зосереджується лише на відповідях, не звертаючи достатньої уваги на загальну поведінку, реакції та мотивацію особи. Такий підхід може призвести до ситуацій, коли кандидат, який добре знає теоре-

тичний матеріал, отримує високу оцінку, але не володіє необхідними навичками для ефективної служби. Натомість мотивовані, але менш досвідчені кандидати можуть бути недооцінені, що у майбутньому може позначитися на ефективності роботи поліції.

Важливим фактором є вплив особистих упереджень членів комісії. Незважаючи на намагання дотримуватися об'єктивності, людський фактор залишається присутнім у процесі ухвалення рішень. Можливі ситуації, коли симпатія чи антипатія до певного типу кандидатів впливає на оцінку, що може призвести до відхилення гідних претендентів або, навпаки, прийняття на службу осіб, які не відповідають вимогам[7]. У таких випадках необхідне впровадження чіткіших стандартів оцінювання, які б мінімізували вплив особистих уподобань на фінальний вердикт. Окрім суб'єктивних факторів, організаційні аспекти також створюють труднощі під час проведення співбесіди. Через велику кількість претендентів на кожного з них виділяється обмежений час, що може не дозволяти комісії повною мірою оцінити всі необхідні характеристики. У такому форматі складно приділити достатньо уваги кожному кандидату, що може спричинити недостатньо глибокий аналіз відповідей і поведінки. Це може призвести до прийняття рішень, які базуються на першому враженні, а не на об'єктивній оцінці особистих та професійних якостей.

Ми вважаємо, що реальні виклики під час проходження співбесіди вказують на необхідність удосконалення цього етапу відбору. Використання структурованих методів оцінювання, запровадження стандартних питань із чіткими критеріями відповідей, проведення додаткових тестів на стресостійкість і комунікативні навички можуть суттєво підвищити рівень об'єктивності процедури. Водночас застосування сучасних методик психологічного тестування та забезпечення більшої прозорості процесу допоможе уникнути ситуацій, коли особисті упередження чи формальний підхід впливають на остаточний вибір кандидатів. Удосконалення методів проведення співбесіди сприятиме формуванню більш професійного та морально стійкого складу правоохоронців, що позитивно вплине на ефективність служби в Національній поліції.

Отже, співбесіда є важливим етапом у процесі добору до Національної поліції України, оскільки дозволяє оцінити моральні, психологічні та професійні якості кандидатів. Водночас цей процес супроводжується певними викликами, серед яких суб'єктивність оцінювання, психологічний тиск, можливість формального підходу та людський фактор. Для підвищення ефективності співбесід необхідно вдосконалювати методики оцінювання, зокрема запроваджувати більш об'єктивні критерії та використовувати сучасні психологічні методи аналізу. Удосконалення цього етапу сприятиме формуванню професійного та морально стійкого складу правоохоронців, здатних якісно виконувати службові обов'язки.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко В. П. Психологічні аспекти відбору кандидатів до Національної поліції України. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2020. № 3. С. 45–52.

2. Гончарук О. М. Правові засади проведення співбесід при прийомі на службу в поліцію. *Юридичний журнал*. 2021. № 2. С. 112–118.
3. Дмитренко С. В. Виклики та перспективи вдосконалення процедури відбору кадрів у Національній поліції України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2022. Вип. 1. С. 98–104.
4. Єфремов І. А. Оцінка професійної придатності кандидатів на службу в поліції: сучасні підходи та методи. *Проблеми законності*. 2021. Вип. 154. С. 76–83.
5. Коваленко Т. Г. Етичні стандарти та їх роль у процесі відбору персоналу для Національної поліції. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2020. Вип. 45. С. 123–130.
6. Литвиненко О. В. Адміністративно-правові аспекти організації конкурсного відбору до Національної поліції України. *Часопис Київського університету права*. 2022. № 2. С. 59–65.
7. Мельник Р. С. Психофізіологічні методи оцінювання кандидатів на службу в поліції: ефективність та етичні питання. *Вісник психології та педагогіки*. 2021. № 3. С. 88–95.

ДОСЛІДЖЕННЯ ЮРИДИЧНИХ АСПЕКТІВ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУР В СИСТЕМІ АДВОКАТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Сергій Валентинович ВІЛКОВ,

*канд. юрид. наук, Науково-дослідний
інститут публічного права*

В умовах реформування правової системи України особливої уваги потребує питання належного врегулювання процедур, за якими функціонує адвокатське самоврядування, оскільки саме ці механізми визначають порядок ухвалення рішень, розгляд дисциплінарних справ, атестацію адвокатів та інші аспекти діяльності органів адвокатури. Відсутність уніфікованих стандартів адміністративних процедур у межах адвокатського самоврядування може призводити до правової невизначеності, порушення принципу верховенства права та зниження ефективності адвокатської діяльності. Крім того, правова природа адміністративних процедур у діяльності адвокатського самоврядування потребує комплексного наукового аналізу через її гібридний характер, що поєднує елементи приватного та публічного права. З одного боку, адвокатське самоврядування є незалежним від державних органів, що обумовлює певну автономію у визначенні внутрішніх процедур. З іншого боку, діяльність адвокатури впливає на права громадян і відбувається у правовому полі держави, що зумовлює необхідність чіткого нормативного регулювання.

Аналіз наукових позицій вчених-адміністративістів [1; 2; 3; 4] надає можливість вказати, що адміністративна процедура – це нормативно визначений, впорядкований процес здійснення управлінських дій та прийняття рішень суб'єктами публічної адміністрації, спрямований на регулювання правовідносин у сфері публічного управління. Вона охоплює послідовність формалізованих дій, що забезпечують реалізацію прав, виконання обов'язків та досягнення визначених законом результатів. Адміністративна процедура виступає механізмом правового закріплення та реалізації повноважень державних органів і органів місцевого самоврядування, визначаючи порядок взаємодії з приватними особами, здійснення контролю, надання адміністративних послуг та прийняття індивідуальних рішень, що мають юридичне значення.

Отже, правова природа адміністративних процедур у діяльності адвокатського самоврядування полягає в їхньому нормативно визначеному, процедурно впорядкованому характері, спрямованому на забезпечення реалізації функцій адвокатури як самоврядного інституту. Вони виступають юридичним механізмом організації та регулювання відносин між суб'єктами адвокатського самоврядування, встановлюючи порядок ухвалення рішень, розгляду справ, здійснення контролю, врегулювання дисциплінарних питань та забезпечення гарантій професійної діяльності адвокатів. Ці процедури поєднують у собі елементи адміністративного регулювання та саморегулювання, оскільки з одного боку, вони ґрунтуються на вимо-

гах законодавства, а з іншого – формуються та реалізуються органами адвокатського самоврядування, що діють автономно від державних органів влади. Їхня сутність полягає у забезпеченні балансу між публічним інтересом і незалежністю адвокатури, що виражається через внутрішньо-організаційні механізми регламентації діяльності адвокатів та гарантії їхніх професійних прав у рамках встановлених адміністративно-правових процедур.

Відповідно до норм чинного законодавства, а саме профільного Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність" такими адміністративними процедурами у діяльності адвокатського самоврядування, наприклад, може бути процедура набуття статусу адвоката, процедура реєстрації та обліку адвокатів, процедура формування та діяльність органів адвокатського самоврядування, дисциплінарне провадження щодо адвоката та інша. Так, відповідно до статті 6 Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність" адвокатом може бути фізична особа, яка має повну вищу юридичну освіту, володіє державною мовою відповідно до рівня, визначеного згідно із Законом України "Про забезпечення функціонування української мови як державної", має стаж роботи в галузі права не менше двох років, склала кваліфікаційний іспит, пройшла стажування (крім випадків, встановлених цим Законом), склала присягу адвоката України та отримала свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю [5].

Відповідно до статті 17 Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність" Рада адвокатів України забезпечує ведення Єдиного реєстру адвокатів України з метою збирання, зберігання, обліку та надання достовірної інформації про чисельність і персональний склад адвокатів України, адвокатів іноземних держав, які відповідно до цього Закону набули права на заняття адвокатською діяльністю в Україні, про обрані адвокатами організаційні форми адвокатської діяльності. Внесення відомостей до Єдиного реєстру адвокатів України здійснюється радами адвокатів регіонів та Радою адвокатів України. Інформація, внесена до Єдиного реєстру адвокатів України, є відкритою на офіційному веб-сайті Національної асоціації адвокатів України. Рада адвокатів України і відповідні ради адвокатів регіонів надають витяги з Єдиного реєстру адвокатів України за зверненням адвоката або іншої особи [5].

Стаття 43 Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність" визначає, що адвокатське самоврядування ґрунтується на принципах виборності, гласності, обов'язковості для виконання адвокатами рішень органів адвокатського самоврядування, підзвітності, заборони втручання органів адвокатського самоврядування у професійну діяльність адвоката. При цьому, завданнями адвокатського самоврядування є: 1) забезпечення незалежності адвокатів, захист від втручання у здійснення адвокатської діяльності; 2) підтримання високого професійного рівня адвокатів; 3) утворення та забезпечення діяльності кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури; 4) створення сприятливих умов для здійснення адвокатської діяльності; 5) забезпечення відкритості інформації про адвокатуру та адвокатську діяльність; 6) забезпечення ведення Єдиного реєстру адвокатів України; 7)

участь у формуванні Вищої ради правосуддя у порядку, визначеному законом [5].

На підставі викладеного, можемо вказати, що в діяльності адвокатського самоврядування доцільно виділити такі адміністративні процедури, що забезпечують належне функціонування адвокатури як саморегульованого інституту та гарантують реалізацію її повноважень: а) процедура набуття статусу адвоката, яка включає подання заяви, проходження кваліфікаційного іспиту, стажування (за необхідності), прийняття рішення Кваліфікаційно-дисциплінарною комісією (КДКА) та складання присяги адвоката; б) реєстрація та облік адвокатів, яка передбачає внесення відомостей про адвокатів до Єдиного реєстру адвокатів України (ЄРАУ), зміну реєстраційних даних, а також надання відповідних витягів; в) процедура формування та діяльності органів адвокатського самоврядування, яка охоплює вибори до адвокатських органів (рада адвокатів, кваліфікаційно-дисциплінарна комісія, ревізійна комісія), порядок проведення їхніх засідань, ухвалення рішень та реалізацію їхніх повноважень; г) дисциплінарне провадження щодо адвокатів, що включає подання скарг, розгляд справ КДКА, проведення перевірки діяльності адвоката, винесення дисциплінарного рішення та можливість його оскарження; ґ) процедура припинення або зупинення адвокатської діяльності, яка передбачає підстави та порядок добровільного припинення діяльності адвоката, його тимчасове виключення з ЄРАУ, а також примусове позбавлення статусу адвоката; д) фінансово-адміністративні процедури, що регулюють порядок сплати адвокатами щорічних внесків на забезпечення діяльності органів самоврядування, розподіл фінансування та ведення фінансової звітності; е) процедура підвищення кваліфікації адвокатів, яка визначає порядок та вимоги до проходження адвокатами обов'язкового навчання, сертифікації та фіксації результатів у ЄРАУ; є) процедура взаємодії адвокатів із органами адвокатського самоврядування, яка охоплює порядок подання запитів, отримання інформації, розгляд звернень адвокатів та надання консультативної допомоги.

Отже, визначені адміністративні процедури є визначальними елементами функціонування адвокатського самоврядування, що забезпечують його ефективність, прозорість і відповідність правовим стандартам.

Список використаних джерел:

1. Адміністративне право України. Повний курс: підручник. В. Галунько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко, Т. Коломоець, В. Курило, С. Стеценко та ін.; за ред. В. Галунька та О. Правоторової. Видання четверте. Херсон: ОЛДІ-ПЛАЮС, 2021. 592 с.
2. Бойко І. В. Адміністративна процедура: поняття, ознаки й види. Державне будівництво та місцеве самоврядування. 2017. Вип. 33. С. 113-124.
3. Галіцина Н. В. Адміністративна процедура як інститут адміністративного процесу. Форум права. 2010. № 4. С. 163-177.
4. Губерська Н. Л. Адміністративні процедури у сфері вищої освіти : автореф. дис. д-ра юрид. наук : 12.00.07; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2016. 471 с.
5. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 року № 5076-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 27. Ст.282.

**ОБСТАВИНИ, ЩО ПІДЛЯГАЮТЬ З'ЯСУВАННЮ,
ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ УМИСНИХ ВБИВСТВ,
ВЧИНЕНИХ З ВИКОРИСТАННЯМ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Руслан Леонідович ЯРЕМЧУК,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Особливістю початку кримінальних проваджень щодо умисних вбивств, вчинених з використанням вогнепальної зброї в умовах дії правового режиму воєнного стану, є встановлення правових підстав для внутрішнього переконання процесуально незалежної особи до прийняття такого роду процесуального рішення через призму її інтелектуальної діяльності. Насамперед, йдеться про відповідні передумови до виявлення належних ознак злочину. Це дозволить вирішити першочергові завдання щодо коректної кримінально-правової кваліфікації суспільно-небезпечних діянь, висування обґрунтованих припущень щодо злочинного умислу, суб'єкта кримінального правопорушення, наявного зв'язку між жертвою та вбивцею тощо. В результаті чого компетентна служба приймає обґрунтоване процесуальне рішення щодо реєстрації відповідного кримінального провадження в електронній інформаційно-комунікаційній системі.

Закономірно, що підставами для початку досудового розслідування кримінальних правопорушень, які досліджуються, є встановлення уповноваженою особою органу досудового розслідування об'єктивних ознак незаконного заподіяння смерті іншій людині за допомогою летального знаряддя – вогнепальної зброї. Такими є: а) ознаки форми вини суб'єкта злочину задля розмежування умисного вбивства від вбивства через необережність (ст. 119 КК України); б) ознаки протиправності з метою виключення обставин, які виключають факт злочинності такого роду діяння (самогубство або в межах виконання службових обов'язків); в) ознаки причинно-наслідкового зв'язку між суспільно-небезпечним діянням та негативними наслідками – смертю жертви; г) ознаки обраного способу та використовуваного знаряддя зловмисником з метою умисного протиправного позбавлення життя потерпілого; ґ) ознаки осудності особи злочинця щодо відсутності в останньої психічних захворювань, нестабільного емоційного стану чи фізіологічного афекту, що дозволило їй усвідомлювати свої дії та керувати ними; д) ознаки мотиву та мети, що впливають на кваліфікаційну формулу умисного вбивства (як то подолання відчуття расової чи національної нетерпимості, сповідування екстремістських чи радикальних поглядів, заволодіння чужим майном, задоволення потреб сексуального характеру і т.п.).

В.А. Журавель слушно зауважує, що «предмет доказування, наповнюючись змістом конкретної кримінально-правової норми, трансформується в обставини, що підлягають з'ясуванню, тобто в таку структуру, яка відо-

бражується в окремій криміналістичній методиці, утворює систему правових цілей і стратегічних завдань розслідування» [1, с. 18]. Тому варто говорити про синтез предмета дозування та обставин, що підлягають з'ясуванню, який вміщує змішані критерії упорядкування таких з метою охоплення компетентною службовою особою органу досудового розслідування якомога більшого кола обставин, що мають значення для кримінального провадження будь-якої категорії.

Таким чином, «для систематизації обставин, які підлягають установленню, і оптимального їх використання в методиці розслідування злочинів доцільно використовувати системний і діяльнісний підходи, виокремлюючи елементи людської діяльності та групуючи навколо них відповідні обставини у вигляді функціонально пов'язаних між собою підсистем» [2, с. 142].

Зважаючи на той факт, що *обставини, які підлягають з'ясуванню, під час досудового провадження умисних вбивств, вчинених з використанням вогнепальної зброї, об'єднують в собі властивості правової сутності таких кримінальних правопорушень*, ми виділили наступні:

1) обставини, що мають значення для встановлення всіх елементів механізму кримінального правопорушення: а) який проміжок часу скоєння умисного вбивства; б) яке місце готування до, безпосередньо вчинення чи приховування слідів злочину; в) яким способом реалізовано злочинний умисел; г) чи наявні прийоми та операції, спрямовані на приховування наслідків злочинної діяльності (в т.ч. інсценування нещасного випадку, самогубства, перевищення меж необхідної оборони чи вбивства через необережність); ґ) чи наявні способи готування до протиправного позбавлення життя іншої людини; д) які знаряддя та засоби використовувалися особою злочинця для досягнення кінцевої мети; е) які особи можуть бути очевидцями умисного вбивства та (або) носіями інформації про окремі обставини, що мають значення для кримінального провадження; є) чи притаманна речова обстановка на місці події обраному способу умисного вбивства; ж) чи наявні сліди пострілу на тілі жертви та злочинця; з) яке джерело походження вогнепальної зброї та боєприпасів до неї; и) умисне вбивство вчинене одноосібно або за попередньою змовою групою осіб; і) чи притягувався вбивця раніше до кримінальної відповідальності за вчинення аналогічного злочину;

2) обставини, що характеризують особистість жертви та визначають індивідуальні показники зловмисника: а) в якому емоційному стані перебував вбивця в момент скоєння злочину; б) чи страждає підозрюваний яким-небудь психічним захворюванням на даний момент; в) які індивідуально-психологічні особливості та рівень розвитку особи злочинця; г) чи притягувалася жертва раніше до кримінальної чи адміністративної відповідальності; ґ) чи наявний ступінь родинних зв'язків між особою злочинця та особою потерпілого; д) які соціально-демографічні дані та морально-психологічні якості жертви та вбивці;

3) обставини, що мають значення для кримінально-правової кваліфікації: а) яка кількість осіб-потерпілих; б) чи усвідомлював злочинець, що жертва є малолітньою особою віком до 14 років; в) чи перебувала особа потерпілого завідомо для винного у стані вагітності; г) чи була жертва на момент вчинення кримінального правопорушення обмежена у праві вільно

пересуватися чи незаконно переміщена проти своєї волі; г) чи усвідомлював кривдник, що в момент скоєння злочину завдає жертві особливих фізичних та (або) моральних страждань; д) які мотиви переслідував зловмисник (корисливі, хуліганські, сексуальні, екстремістські тощо); е) чи виконувала особа потерпілого обов'язки службового, громадського та (або) іншого професійного характеру (якщо так, чи наявний зв'язок між виконуваними функціями жертви та злочинним умислом вбивці);

4) обставини, що характеризують детермінанти кримінального правопорушення: а) чи наявні фізіологічні особливості статевого дозрівання зловмисника – ознаки сексуальної залежності чи гіперактивності; б) чи схильний зловмисник до насильницьких дій фізичного характеру; в) чи притягувався підозрюваний раніше до кримінальної відповідальності за вчинення злочинів проти життя та здоров'я; г) чи володіє особа злочинця навиками поводження з вогнепальною зброєю; ґ) чи хворіє зловмисник хронічними порушеннями психічного стану як то посттравматичний стресовий розлад чи т.п.; д) який характер зв'язку між особою потерпілого та особою підозрюваного; е) які політичні, релігійні чи інші просвітницькі погляди сповідувала жертва; є) яким чином зловмисник отримав можливість користуватися вогнепальною зброєю та боєприпасами до неї;

5) обставини, що впливають на пом'якшення або обтяження покарання: а) чи співпрацює підозрюваний з органами досудового розслідування (дає правдиві показання, не приховує мотивів, сприяє розслідуванню умисного вбивства); б) чи була заява зловмисника джерелом інформації про злочин – приводом до початку кримінального провадження щодо злочину, передбаченого ст. 115 КК України; в) чи наявна інформація про щире каяття особи підозрюваного у вчиненому кримінальному правопорушенні; г) чи користувався зловмисник умовами дії правового режиму воєнного стану для вчинення умисного вбивства; ґ) чи наявні дані про стан алкогольного чи наркотичного сп'яніння підозрюваного в момент скоєння злочину.

Список використаних джерел:

1. Журавель В. А. Обставини, що підлягають з'ясуванню, у структурі криміналістичної методики. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2010. Вип. 10. С. 12-20.
2. Тищенко В.В. Теоретичні і практичні основи методики розслідування злочинів: монографія. Одеса : Одеська національна юридична академія ; Фенікс, 2007. 260 с.

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ

Ірина Миколаївна ПОПОВИЧ,

*кандидат юридичних наук,
провідний науковий співробітник
Національного наукового центру
«Інститут судових експертиз
ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»
Міністерства юстиції України
<https://orcid.org/0000-0001-9329-5378>*

Забезпечення законності правосуддя є складним та багатоаспектним процесом, реалізація якого є фактично неможливою без належно побудованого кадрового забезпечення суб'єктів, що таку діяльність здійснюють. Сутність кадрового забезпечення в державі полягає у діяльності уповноважених суб'єктів щодо реалізації кадрової політики держави з метою забезпечення функціонування державного управління соціальними, технічними, біологічними об'єктами, яке здійснюється в умовах ринкової економіки з урахуванням демократичних засад побудови нашої держави з пріоритетним забезпеченням прав, свобод та законних інтересів особи, шляхом наповнення організаційних структур системи державного управління відповідними за професією та кваліфікацією кадрами, створення у них мотивації до ефективної праці, організації їх ефективного використання, професійного та соціального розвитку, досягнення раціонального ступеня мобільності персоналу, а також їх соціального захисту [1, с.219]. А.К. Мосумова під кадровим забезпеченням розуміє, перш за все, сукупність дій, яка спрямована на формування чисельності та якісного складу працівників, їх адаптації, мотивування, навчання, оцінювання і розвиток, що забезпечить ефективне виконання цілей та завдань установи (організації). З економічної точки зору, поняття «кадрове забезпечення» доцільно визначати як рівень відповідності між кількісним і якісним трудовим потенціалом, що користується попитом на ринку праці в конкретний момент часу, і діяльністю установ і організацій, що забезпечують відповідні технології підготовки та рекрутування кадрів (система багаторівневої загальної та професійної освіти, перепідготовка та підвищення кваліфікації кадрових служб організацій та інших інституціональних структур) [2, с.44].

В контексті представленої проблематики, кадрове забезпечення являє собою комплексну систему взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих одне одного організаційно-правових, адміністративних та управлінських дій та заходів, що спрямовані на добір, підготовку та створення умов для подальшого професійного розвитку фахівців, які здатні на високому рівні виконувати завдання, пов'язані із забезпеченням законності під час здійснення правосуддя. Значення останнього полягає у тому, що: по-перше, саме компетентність, професійна етика та доброчесність кадрів визначають ефек-

тивність реалізації принципів правосуддя, верховенства права та захисту прав і свобод громадян; по-друге, воно сприяє своєчасному, об'єктивному та неупередженому розгляду справ, мінімізує ризики судових помилок та корупційних проявів, а також забезпечує довіру суспільства до системи правосуддя в цілому. У сучасних політичних реаліях, як слушно зазначає К.О. Іноземцева, особливого значення набуває оновлення системи кадрового забезпечення судової влади відповідно до провідних міжнародних стандартів демократичної, правової та соціальної держави. Одним із ключових завдань у цьому процесі є впровадження комплексу заходів, спрямованих на вдосконалення роботи з підбору, розстановки та підготовки кадрів. На сьогодні зростає увага до державної служби загалом та її представників, зокрема суддів, що зумовлює необхідність модернізації системи кадрового забезпечення судової гілки влади. Водночас оновлена судова система потребує сучасних підходів до формування кадрового складу, які б відповідали новітнім тенденціям у сфері правовідносин, сприяли підвищенню ефективності правосуддя та забезпечували його головну мету – утвердження справедливості. Якісне кадрове забезпечення судової системи є фундаментом належного здійснення правосуддя. Однак існує низка проблем, що ускладнюють цей процес, серед яких недосконале кадрове планування, нерівномірний розподіл навантаження та труднощі у системі оцінювання якості роботи. Для покращення кадрової політики необхідно зосередитися на трьох основних напрямках: забезпеченні кадрами суддівського корпусу, кадровому складі апарату суду та органах, які відповідають за добір суддів [3, с.74].

З огляду на наведені вище наукові позиції, вважаємо, що вдосконалення кадрового забезпечення в рамках піднятої у роботі проблематики має передбачати: по-перше, розширення просвітницької роботи, а також системи економічних та соціальних гарантій, що в свою чергу забезпечить залучення на службу висококваліфікованих осіб, здатних на високому рівні виконувати покладені на нього завдання та функції; по-друге, переглянути систему професійного добору, зробивши його більш прозорим, ефективним та оперативним; по-третє, забезпечити постійний професійний розвиток та підвищення кваліфікації суддів та працівників суду із урахуванням сучасних тенденцій у правозастосуванні, цифрових технологій та міжнародних стандартів судочинства. Окрема увага має бути приділена вдосконаленню механізмів оцінювання ефективності роботи кадрів, що має включати запровадження чітких критеріїв професійної діяльності, регулярні атестації та моніторинг дотримання етичних норм.

Запровадження зазначених вище кроків, як вбачається, дозволить: по-перше, попередити вчинення правопорушень збору суддів в процесі здійснення своєї діяльності; забезпечить більш ефективне виконання завдань та функцій особами, які займають посади у відповідних суб'єктах; по-третє, підвищить загальний рівень довіри до системи правосуддя.

Список використаних джерел:

1. Кагановська Т. Є. Сутність та завдання кадрового забезпечення як засобу сприяння функціонуванню держави та її органів / Т. Є. Кагановська // Форум права. 2008. № 1. С. 215-220. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2008_1_33
2. Мосумова А. К. Кадрове забезпечення ефективного функціонування органів місцевого самоврядування. Дис докт філософії. 074 публічне управління та адміністрування. Харків. 2021. 241 с.
3. Іноземцева К. О. Сучасні проблеми кадрового забезпечення судової системи України. Приватне та публічне право. 2020. № 1. С. 71-76.

ПОНЯТТЯ ТА ПРЕДМЕТ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАХИСНИКА ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ НЕІЗОЛЯЦІЙНИХ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Євген Олександрович ФЕДОСЄВ,

*аспірант кафедри кримінального процесу та
стратегічних розслідувань Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ*

Процесуальна діяльність захисника під час застосування неізоляційних запобіжних заходів – це правозахисна діяльність уповноважених суб'єктів, а саме - адвокатів, відомості про яких внесені до Єдиного реєстру адвокатів України щодо обрання, зміни та скасування неізоляційних запобіжних заходів таких як: особисте зобов'язання, особиста порука, застава, передання неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого під нагляд батьків, опікунів чи піклувальників, а до неповнолітніх, які виховуються в дитячій установі, - передання їх під нагляд адміністрації цієї установи; передання осіб, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру або вирішувалося питання про їх застосування на піклування опікунам, близьким родичам чи членам сім'ї з обов'язковим лікарським наглядом, під час здійснення кримінального провадження з метою забезпечення їм права на захист.

Процесуальна діяльність захисника під час застосування неізоляційних запобіжних заходів має чітко визначений предмет, який безпосередньо спрямований на забезпечення законності, обґрунтованості та пропорційності застосування таких заходів, а також на мінімізацію можливих негативних наслідків для прав та свобод його клієнта.

Предмет, це те, на що спрямована пізнавальна, практична діяльність будь-кого (будь-чого). До предмету процесуальної діяльності захисника під час розгляду питання про застосування неізоляційних запобіжних заходів у кримінальному провадженні слід відносити на нашу думку, в першу чергу: здійснення аналізу обґрунтованості підозри у вчиненні кримінального правопорушення; оцінку наявності та обґрунтованості ризиків, передбачених статтею 177 КПК України; дослідження обставин, що характеризують особу підозрюваного/обвинуваченого; аналіз пропорційності обраного запобіжного заходу; здійснення неухильного та пильного контролю за дотриманням встановленого кримінальним процесуальним законодавством порядку розгляду відповідного клопотання; врахування особливостей кожного з неізоляційних запобіжних заходів, що слідує з аналізу відповідних норм КПК України, які їх регламентують та додатково виокремлені авторами методичних рекомендацій для адвокатів «Дії захисника при вирішенні питання про обрання, продовження, скасування або зміну запобіжного заходу».

Одним із першочергових завдань захисника є аналіз обґрунтованості підозри у вчиненні кримінального правопорушення. Відповідно до статті 177 КПК України, жоден запобіжний захід не може бути застосований без

наявності обґрунтованої підозри, яка має підкріплюватися достатніми доказами. Захисник, маючи право знайомитися з матеріалами клопотання про застосування запобіжного заходу, ретельно вивчає наявні докази, оцінює їхню належність, допустимість та достовірність, а також їхню достатність для обґрунтування підозри. У випадку виявлення слабких місць у доказовій базі сторони обвинувачення, відсутності достатніх підстав для підозри, захисник зобов'язаний донести свою позицію до слідчого судді, наголошуючи на неприпустимості застосування будь-якого запобіжного заходу.

Наступним важливим елементом предмету діяльності захисника є оцінка наявності та обґрунтованості ризиків, передбачених статтею 177 КПК України. Сторона обвинувачення, ініціюючи застосування запобіжного заходу, повинна довести існування хоча б одного з визначених законом ризиків, таких як можливість переховування від слідства та суду, знищення доказів, вплив на учасників кримінального провадження, продовження злочинної діяльності тощо. Захисник не повинен сприймати ці твердження як аксіому, а зобов'язаний провести власний критичний аналіз наведених доводів. Він перевіряє, чи підтверджуються ці ризики конкретними фактами, чи є вони реальними та ймовірними за існуючих обставин, а не лише ґрунтуються на абстрактних припущеннях.

Особливу увагу захисник приділяє дослідженню обставин, що характеризують особу підозрюваного/обвинуваченого. Стаття 178 КПК України прямо передбачає обов'язок слідчого судді, суду враховувати при вирішенні питання про обрання запобіжного заходу сімейний стан особи, наявність у неї утриманців, стан здоров'я, репутацію, майновий стан, наявність постійного місця проживання та роботи, попередню поведінку, а також інші обставини, що можуть свідчити про її соціальні зв'язки та законослухняність. Захисник активно збирає та надає суду документальні та інші докази, які позитивно характеризують його клієнта, підтверджують його міцні соціальні зв'язки, наявність постійного доходу, позитивну репутацію в суспільстві, що в свою чергу може свідчити про низьку ймовірність його переховування або вчинення інших дій, спрямованих на перешкоджання кримінальному провадженню.

Не менш важливим аспектом предмету діяльності захисника є аналіз пропорційності обраного запобіжного заходу. Відповідно до статті 176 КПК України, запобіжний захід має бути співмірним із вагомістю кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється/обвинувачується особа, та з наявними ризиками. Захисник зобов'язаний переконатися, що обраний неізоляційний запобіжний захід є дійсно необхідним для запобігання виявленим ризикам і не є надмірно суворим за наявних обставин. Він може наводити аргументи на користь застосування більш м'якого запобіжного заходу, доводячи, що такий захід зможе забезпечити належну процесуальну поведінку особи без зайвого обмеження її прав і свобод. У випадку застосування надмірно суворого, на думку захисника, неізоляційного запобіжного заходу, він має право оскаржити відповідну ухвалу слідчого судді в апеляційному порядку, посилаючись на принцип пропорційності, який є одним із фундаментальних принципів застосування запобіжних заходів, що також

знаходить своє відображення у практиці Європейського суду з прав людини.

Нарешті, одним із ключових та невід'ємним елементів предмету процесуальної діяльності захисника на стадії розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу, включаючи неізоляційні його види, є неухильний та пильний контроль за дотриманням встановленого кримінальним процесуальним законодавством порядку розгляду відповідного клопотання. Ця функція захисника є надзвичайно важливою, оскільки саме дотримання чітко регламентованих процедурних норм є однією з найважливіших гарантій законності та обґрунтованості прийнятого рішення, а також забезпечення прав усіх учасників кримінального провадження.

Будь-які порушення процесуального закону, допущені слідчим суддею або судом під час розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу, не повинні залишатися поза увагою захисника. У випадку виявлення таких порушень, захисник зобов'язаний вказати на них суду та вимагати їх усунення. Якщо ж допущені порушення є істотними та могли вплинути на законність та обґрунтованість прийнятої ухвали, вони можуть стати вагомою підставою для оскарження прийнятої ухвали в апеляційному порядку. Апеляційний суд, розглядаючи скаргу захисника, має право скасувати незаконну ухвалу слідчого судді та прийняти нове рішення, яке відповідатиме вимогам кримінального процесуального закону.

Недостатня або формальна участь захисника на стадії застосування неізоляційних запобіжних заходів може призвести до серйозних негативних наслідків для підозрюваного чи обвинуваченого. Неповний аналіз обґрунтованості підозри може призвести до застосування запобіжного заходу за відсутності достатніх доказів. Поверхнева оцінка ризиків може стати підґрунтям для обрання надмірно суворого заходу, який не відповідає реальним потребам кримінального провадження. Неврахування обставин, що характеризують особу, може призвести до ігнорування важливих факторів, які свідчать про відсутність наміру ухилятися від слідства чи суду або перешкоджати встановленню істини. Відсутність належного контролю за пропорційністю обраного заходу може призвести до необґрунтованого обмеження прав і свобод особи. Ігнорування процесуальних порушень може узаконити незаконні дії органів досудового розслідування та суду.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>;
2. Академічний тлумачний словник : онлайн версія: URL: <http://sum.in.ua/>
3. Методичні рекомендації для адвокатів щодо здійснення захисту , гарантованого державою: Дії захисника при вирішенні питання про обрання , продовження, скасування або зміну запобіжного заходу. Книга друга /І.Вань, А.Вишневський [та ін.]. Х.: Фактор, 2015. 64с.
4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПРОВЕДЕННЯ КАДРОВИХ ПРОЦЕДУР В ПОЛІЦІЇ

Володимир Васильович ОЛЕКСЮК,

*здобувач Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Суспільство очікує від поліції не лише високого професіоналізму, але й доброчесності, відкритості, дотримання прав людини та здатності діяти в інтересах громадян.

Одним із ключових чинників, що визначає здатність поліції відповідати цим очікуванням, є якість кадрового забезпечення - як процесів набору нових працівників, так і системи їх професійного розвитку протягом служби. У цьому контексті вивчення зарубіжного досвіду кадрових процедур у поліції є надзвичайно важливим для України [1, с. 162].

Насамперед, європейський досвід є найбільш релевантним для України через географічну та культурну близькість. Країни Європи мають спільну історію і пережили схожі етапи розвитку демократії, прав людини та реформ у сфері управління. Україна як частина Європи має багато спільних викликів з європейськими державами: проблеми з корупцією, правовим і політичним реформуванням, а також прагненням до створення сучасних інститутів громадянського суспільства. Європейські країни пройшли через різні етапи трансформації своїх правоохоронних органів, і багато з них перебувають у схожому процесі реформування, як і Україна, тому їхні практики, методи та підходи можуть бути набагато більш зрозумілими і корисними в українському контексті [2, с. 119].

Україна також перебуває на етапі інтеграції до Європейського Союзу. З огляду на це європейські стандарти та практики є найбільш актуальними для виконання вимог ЄС щодо верховенства права, боротьби з корупцією та захисту прав людини. Оскільки процес євроінтеграції передбачає гармонізацію українського законодавства з європейськими нормами, досвід європейських країн у реформуванні поліції є невід'ємною частиною цієї трансформації. Європейські держави, зокрема країни Балтії, Польща, Чехія, Словенія та інші, мають успішний досвід адаптації до європейських стандартів правоохоронної діяльності, що безпосередньо стосується вимог, які ставляться до України на шляху до членства в ЄС [3, с. 188].

Також принципи, на яких ґрунтується європейська модель поліції, значною мірою зосереджені на підвищенні громадської довіри, прозорості та доступності для громадян. В Європі поліція сприймається як служба, яка захищає права і свободи громадян, а не як інструмент репресій. Це дозволяє більш ефективно вирішувати проблеми, пов'язані з довірою до правоохоронних органів, що є однією з основних проблем в Україні. Більшість європейських країн пройшли процес формування демократичних інститу-

тів та реформи поліції, орієнтуючись на принципи дотримання прав людини, інклюзивності та соціальної відповідальності, що робить їх досвід особливо важливим для України.

Водночас країни Європи продовжують тісно співпрацювати в рамках таких організацій, як Європейський Союз, Ради Європи, а також через спільні програми допомоги та моніторингу. Це дозволяє Україні не лише переймати практики, а й адаптувати їх до своїх реалій, отримуючи безпосередню підтримку від європейських партнерів. Європейські країни також мають більший досвід у розв'язанні проблем, пов'язаних із правами меншин, боротьбою з насильством та інтеграцією жінок в правоохоронні органи, що є важливими аспектами реформування української поліції [4].

З огляду на це для України вивчення досвіду саме європейських країн є найбільш доцільним і практично корисним на етапі реформування правоохоронної системи, оскільки ці країни мають спільний з Україною контекст реформ, європейські стандарти, які повинні бути імplementовані. Водночас урахування європейського досвіду дозволяє знайти найбільш прийнятні, адаптовані до українських умов підходи, що базуються на принципах демократичності, прозорості та дотримання прав людини.

Реформи поліції у таких країнах, як Німеччина, Франція, Нідерланди, Польща, Чехія, Фінляндія, Австрія, Іспанія та багатьох інших, наочно демонструють, що успішне кадрове забезпечення базується на низці ключових принципів: конкурентному та відкритому доборі персоналу, оцінці як професійних, так і особистісних якостей кандидатів, обов'язковому дотриманні етичних норм, постійному підвищенні кваліфікації працівників і залученні громадськості до процесів контролю за діяльністю поліції.

Водночас важливим є і врахування національного контексту кожної країни, що дозволяє адаптувати найкращі практики відповідно до особливостей розвитку суспільства, рівня довіри до інституцій, історичних і культурних чинників.

При цьому важливо не обмежуватися поверхневим копіюванням окремих процедур чи стандартів, а прагнути до комплексної адаптації системних підходів, що довели свою ефективність у країнах Європи. Створення професійної правоохоронної системи, яка користується довірою суспільства, стане вагомим запорукою стійкості демократичних інститутів, зміцнення правопорядку і захисту національної безпеки України.

Відтак важливим є розкриття практик реалізації кадрових процедур у поліції європейських країн, аналіз їхніх основних принципів і підходів, а також визначення можливостей і шляхів використання цього досвіду в українських реаліях. Комплексне розуміння цих питань дозволить сформулювати обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення кадрової політики Національної поліції України та сприятиме підвищенню ефективності її діяльності в умовах сучасних викликів [5, с. 93].

Загалом, аналіз європейського досвіду показує, що ефективні кадрові процедури в поліції ґрунтуються на трьох основних елементах: прозорості процесу відбору, постійній професійній освіті та розвитку персоналу, а також забезпеченні незалежного громадського контролю. Для України інтеграція цих елементів у національну систему кадрового забезпечення поліції є

не просто бажаною, а необхідною умовою для побудови довіри до правоохоронних органів, зміцнення верховенства права та наближення до європейських стандартів безпеки й правосуддя.

Таким чином, європейський досвід кадрового забезпечення поліції свідчить, що успішність правоохоронної системи значною мірою залежить від якості, прозорості та етичності процесу відбору та навчання поліцейських. Для України вкрай важливо не просто запозичити окремі елементи європейських моделей, а створити цілісну стратегію кадрової політики у поліції, яка включатиме високі вимоги до професійної етики, фізичної та психологічної підготовки, безперервного навчання та активного залучення громадськості до процесів контролю. Тільки так можна досягти створення поліції, яка буде одночасно ефективною, професійною та користуватиметься довірою громадян.

Список використаних джерел:

1. Трансформація політичних інститутів України: проблеми теорії і практики / Авт. колектив: М. І. Михальченко (керівник) та ін. Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2016. 440 с.
2. Романько І. І. Історія України. Європейська та євроатлантична інтеграція України: історія, сучасний стан, перспективи: навчальний посібник. Кропивницький: ЛА НАУ, 2017. 272с.
3. Резніков В. В. Державна політика у сфері європейської інтеграції України: теорія, методологія, практика: монографія. Харків: «Діса плюс», 2020. 364 с.
4. Shearing C., Stenning P., de Bruin T. Police in Canada. The Canadian Encyclopedia. URL: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/police>.
5. Шевчук О. О., Томма Р. П. Досвід підготовки поліцейських кадрів у зарубіжних країнах. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2018. № 4. Ч. 2. С. 92-95.

МЕЖІ КОНТРОЛЮ ТА НАГЛЯДУ ЗА ВЕДЕННЯМ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ

Володимир Євстахійович ЧЕРНЯВСЬКИЙ,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Нагляд і контроль за веденням лісового господарства не є всеосяжним, що обумовлює наявність меж його здійснення. Межі контролю та нагляду за веденням лісового господарства в Україні - це своєрідні рамки відповідальності органів державної влади щодо перевірки дотримання суб'єктами господарювання вимог правового режиму використання, охорони, відтворення та раціонального управління лісовими ресурсами й територіями, які водночас обмежують втручання у господарську діяльність поза межами визначеної компетенції, предмета перевірки або контролю.

На нашу думку, межі контролю та нагляду за веденням лісового господарства обумовлені:

- по-перше, положеннями норм чинного законодавства, яке регулює лісове господарство взагалі, а також здійснення нагляду і контролю у відповідній сфері, зокрема. До прикладу, статтею 37 Лісового кодексу закріплюється, що «нормативно-правовими актами з ведення лісового господарства регулюються: 1) поділ лісів на категорії залежно від значення та основних виконуваних ними функцій; 2) проведення рубок головного користування; 3) організація лісовпорядкування; 4) ведення державного лісового кадастру, обліку, моніторингу та проведення національної інвентаризації лісів; 5) організація та проведення лісової сертифікації; 6) заготівля другого-рядних лісових матеріалів і здійснення побічних лісових користувань; 7) використання корисних властивостей лісів для культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних, туристичних і освітньо-виховних цілей, потреб мисливського господарства та проведення науково-дослідних робіт; 8) відновлення лісів і лісорозведення; 9) здійснення заходів щодо підвищення продуктивності, поліпшення якісного складу лісів; 10) здійснення охорони лісів від пожеж; 11) здійснення захисту лісів від шкідників і хвороб; 12) виділення пралісів [1].

- по-друге, особливістю правового статусу суб'єктів, що здійснюють діяльність у сфері лісового господарства. Специфіка статусу останніх обумовлена їх правосуб'єктністю. Правосуб'єктність поєднує в собі здатність набувати права, набувати обов'язки та нести відповідальність за порушення обов'язків. Вчена вказує, що можна говорити про те, що правосуб'єктність – це комплексне поняття, яке охоплює три складові і не може існувати у випадку відсутності або обмеженості якоїсь із них, тому ми приходимо до логічного висновку про те, що правосуб'єктність – це похідна категорія від наявності в особи здатності набувати права, обов'язки та нести відповідальність [2]. Отже, правовий статус суб'єктів, які здійснюють діяльність у сфері лісового господарства, формується на основі особливостей

їх взаємодії з лісовими ресурсами, характеру прав на ліси, функціонального призначення та нормативного регулювання. Їх спеціальна правосуб'єктність передбачає необхідність отримання ліцензій, дозволів або проходження певних процедур для набуття права на провадження лісгосподарських робіт. Також ці суб'єкти підпорядковуються особливому режиму правового регулювання, який включає норми земельного, екологічного, лісового та адміністративного права;

- по-третє, компетенцією суб'єктів, уповноважених на здійснення нагляду і контролю за веденням лісового господарства в Україні. Компетенція — це певний обсяг державної діяльності, покладений на конкретний орган, або коло питань, передбачених законодавством, іншими нормативно-правовими актами, які він має право вирішувати в процесі практичної діяльності (коло питань, що вирішуються міністерством, визначається у положенні про відповідне міністерство; відомством — у положенні про відповідне відомство) [3, с.39];

- по-четверте, особливим набором форм та методів здійснення контрольно-наглядової діяльності. Форми та методи здійснення контрольно-наглядової діяльності є ключовими елементами правового механізму забезпечення законності у діяльності суб'єктів господарювання та органів влади. Вони відображають організаційно-правові підходи, за допомогою яких уповноважені органи реалізують свої контрольні повноваження. Форми контрольно-наглядової діяльності — це зовнішнє вираження дій уповноважених органів, які мають організований, системний характер. До таких форм належать, наприклад, планові й позапланові перевірки, ревізії, моніторинг, спостереження, інспектування тощо. Кожна з форм має визначену нормативними актами процедуру проведення, строки та підстави. В свою чергу методи контрольно-наглядової діяльності стосуються способів впливу, які використовуються в процесі контролю. Превентивні методи орієнтовані на попередження правопорушень (наприклад, роз'яснення законодавства, видача приписів), стимулюючі спрямовані на заохочення до правомірної поведінки, а примусові включають застосування санкцій — адміністративних, фінансових, дисциплінарних тощо.

Таким чином, визначення меж контролю і нагляду за веденням лісового господарства в Україні має важливе значення з точки зору забезпечення правової визначеності, ефективності управління лісовими ресурсами та запобігання зловживанням. Це дозволяє чітко окреслити, що конкретно підлягає перевірці, які дії або бездіяльність можуть вважатися порушеннями, а також які органи і в яких межах мають право здійснювати відповідні контрольні заходи.

Список використаних джерел:

1. Лісовий кодекс України від 21.01.1994 № 3852-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12/conv#Text>
2. Клєц Т.С. Трудова правосуб'єктність через призму трудової відповідальності: теоретико-методологічний підхід. ПРАВО.UA. 2020. №3. URL: http://pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/2020/12/25-_Klets.pdf
3. Алфьоров С. М., Ващенко С. В., Долгополова М. М., Купін А. П. Адміністративне право. Загальна частина : навч. посіб. Київ : Центр учб. л-ри, 2011. 216 с.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІЦІЄЮ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ І ПОРЯДКУ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Сергій Володимирович ГУГНЯК,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Національні інституції можуть ефективно функціонувати тільки в середовищі постійного пошуку нових шляхів удосконалення, впровадження прогресивних рішень, новітніх методів і підходів до функціонування, які успішно зарекомендували себе за кордоном.

Варто звернути увагу на те, що у реформуванні поліції в Україні значну роль відіграли саме європейські партнери. Інституційно ця підтримка втілюється у діяльності Консультативної місії Європейського Союзу в Україні (далі – КМЄС). Ініціативи, що впроваджуються в рамках діяльності КМЄС та інших міжнародних організацій, урядових програм окремих держав, дозволяють критично підходити до розуміння проблем, з якими зіштовхується поліція, у тому числі у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку на регіональному рівні.

С. Бережної зазначає, що сьогодні в різних європейських країнах склався свій особливий підхід до захисту державного суверенітету та територіальної цілісності. Це було зумовлено: по-перше, специфікою історико-правового розвитку кожної окремої держави; по-друге, її соціальним, економічним і політичним розвитком; і по-третє, географічним розташуванням держави [1, с. 22]. Варто зважати на те, що досвід кожної держави в правоохоронній сфері є унікальним, пов'язаним з особливим історичним, культурним контекстом, географічним розташуванням держави. Варто враховувати всі ці фактори в процесі осмислення доцільності впровадження досвіду тієї чи іншої держави. Проте кожна держава, особливо розвинені західноєвропейські країни, може становити значний інтерес під час удосконалення вітчизняного законодавства та організаційних підходів до забезпечення поліцією публічної безпеки і порядку на регіональному рівні.

При цьому варто зважати на те, що зарубіжний досвід охоплює не лише безпосередню практичну діяльність підрозділів поліції із виконання завдань щодо забезпечення публічної безпеки і порядку, але й пов'язані із цим інформаційні, кадрові, освітні аспекти.

При осмисленні зарубіжного досвіду варто зважати на провідні тенденції розвитку наукового знання у світі. Зі стрімким розвитком глобальної економіки публічна безпека, як найважливіша соціальна потреба людства, привертає все більше уваги урядів і громадськості. Зіткнувшись із питанням ефективного запобігання та реагування на події публічної безпеки та підтримки нормального стану публічного порядку на національному або регіональному рівнях як глобальної загальної, Сполучені Штати та інші західні країни проводять дослідження щодо управління надзвичайними ситуаціями/ інцидентами та інші пов'язані дослідження в цій галузі, а також розро-

бляють багатоетапну теорію, засновану на життєвому циклі надзвичайних ситуацій, і надають важливого значення всьому процесу управління [2, с. 228].

Вартий уваги досвід Великої Британії, де особливе місце в процесі забезпечення публічної безпеки і порядку на регіональному рівні відводиться плануванню, особливо в процесі боротьби з тероризмом. Планувальники та керівники з питань публічної безпеки і порядку (POPS) повинні оцінювати потенційну загрозу та вплив тероризму на події та операції, пов'язані з POPS. Планувальники та керівники POPS також повинні передбачити в плані заходів положення щодо пом'якшення потенційних терористичних загроз та пов'язаного з ними впливу, який може бути пов'язаний з подією або операцією. Цей план повинен враховувати: поточну картину загроз (включаючи методології атаки та вплив на подію(ї) або операцію(ї) POPS); пропорційне розгортання ресурсів та тактик, включаючи ті, що пов'язані з контртерористичною діяльністю, для пом'якшення загрози для події або операції POPS; роль поліції у разі нападу на подію або операцію POPS та будь-які відповідні плани дій у надзвичайних ситуаціях [3].

У Великій Британії у процесі забезпечення публічної безпеки і порядку приділяється увага не лише проведенню масових заходів, але й регулюванню поведінки у місцях відпочинку, рекреаційних зонах, лісових ділянках. Так, управління публічною безпекою є відповідальністю кожного, хто бере участь у лісових роботах. Вам необхідно забезпечити заходи контролю для захисту громадськості. Закон про охорону здоров'я та безпеку на роботі 1974 року покладає обов'язок на роботодавців та самозайнятих осіб забезпечити, наскільки це практично можливо, щоб їхня робота не впливала на здоров'я та безпеку інших. Землевласники та керівники лісових робіт повинні планувати та координувати заходи безпеки, а оператори на лісових ділянках повинні їх впроваджувати. Ви повинні контролювати ризики, якщо вони впливають на здоров'я та безпеку громадськості на лісових ділянках. Це стосується як тих випадків, коли лісові рекреаційні споруди надані для громадського користування, так і всіх місць, де проводяться лісові роботи. Лісові рекреаційні споруди включають формальні маршрути для піших прогулянок, їзди на велосипеді та верхової їзди, зони для пікніків, зони для огляду природи, кемпінги та ігрові майданчики [4].

З огляду на проведені дослідження досвід Великої Британії може бути використаний в Україні під час забезпечення публічної безпеки і порядку на регіональному рівні в частині організації ефективної підготовки до проведення масових заходів із урахуванням різноманітних рівнів терористичної загрози. Це є особливо актуальним в умовах воєнного стану та зростання кількості випадків вербування російськими спецслужбами молодого покоління українців для вчинення терористичних актів. Варто зважати і на досвід Великої Британії щодо регулювання поведінки у місцях відпочинку, рекреаційних зонах, лісових ділянках, адже шумове забруднення, порушення повноцінного відпочинку громадян, особливо в умовах постійних стресових ситуацій, негативно позначається на психоемоційному стані населення. Важливим є і застосування за британським зразком сучасних технологій у процесі забезпечення публічної безпеки і порядку на регіонально-

му рівні, які дозволяють у режимі реального часу збирати та аналізувати інформацію з різноманітних систем, формуючи для поліції цілісне бачення ризиків, які можуть мати місце під час проведення різноманітних заходів.

Список використаних джерел:

1. Berezhnoi S. Foreign experience in protecting state sovereignty and territorial integrity and potentials of its application in Ukraine. *Підприємництво, господарство і право*. 2022. № 10. С. 18–24.
2. Huang L.. She L. Research Status and Prospects of Public Safety Event Prevention and Response An Early-warning Management Perspective. In: International Symposium on Emergency Management. Beijing, 12-13 December 2009. pp. 228-232.
3. Counter terrorism // College of Policing: сайт. URL: <https://www.college.police.uk/app/public-order-public-safety/developing-policing-plan/counter-terrorism>.
4. Managing public safety // HSE: сайт. URL: <https://www.hse.gov.uk/treework/site-management/public-access.htm>.

Наукове видання
ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ
I ПРОБЛЕМИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ:
ВИКЛИКИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Тези доповідей учасників
VI Всеукраїнської науково-практичної конференції
(м. Харків, 9 червня 2023 року)

Відповідальні за випуск: А. Є. Голубов, М. В. Завальний

Комп'ютерне верстання: М. В. Завальний

Підписано до друку: 04.07.2023 р.

*Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 6,6. Обл.-вид. арк. 7,2.
Тираж 80 прим.*